
Joan: Genery
de
Civ: Christi

29

P. Ignazio da Salemi
Capno 1764.

Ioannes yermanò dnus me possidet

Liber de ciuitate crhisti cõ
pilatus a magistro Ioan
ne genesii quaye de
parma ordinis mi
norꝫ sacrae theo
logiae magi
stro.

CHRYSAntus Donell⁹ Regiēsis Carolo susennæ auunculo suo. S.P.D.

CONSVEVERE/quicūq; opus aliquod abstrusius in uulgum formis excudere tentauere.id alicui principi. perinde ac numini cupiā dedicare. Itidem facturus ego in hoc opere: quod titulum ueneratione dignum præsefert: Is est ciuitas christi: id tibi: qui mihi & princeps. & numen es. dedico. Id/ni me fallit opinio. tibi nequaquam futurum est iniucūdum/cum propter architecturam/tum propter operis & pulchritudinem & utilitatem. Vale.
Regii lepidi tertio nonas octobris. M.D.

In xp̄i nomine amen. Incipit liber de ciuitate christi compilatus a Magistro Ioanne genesii quaye de parma ordinis minorum sacræ theologiæ magistro.
Et primo de diuisione totius libri.

FVNDAmenta eius in montibus sanctis Ait ille dauid prophetarū eximius atq; totius populi dei/Rex illustrissimus: mente pertractans de beatissima Hierusalem ciuitate superna. psal. lxxxy. Hæc est illa sublimis ciuitas cuius sunt fundamenta uirtutes rutilantes in montibus sanctis. Hii montes sunt homines sācti/terrena contemnentes: ornati moribus sacris/desyderio supernorum mente sursum eleuati: quorum licet corpora morentur in terris/horum tamen conuersatio perseuerat in cælis. Huius ego ciuitatis amator factus a teneris annis terrena cōtempsi: & de uitæ præsentis exilio cupiens ad ipsius beatissima mœnia peruenire uestigiis beati patris Francisci domino Iesu xp̄o perseueranter adhesi. Ciuitatē hanc gloriosissimam uidere desydero: de qua cum reuerentia digna loquente/iugiter/apertis auribus/ audio lætabundus huius in odorem currere/post eius trahi sponsum expostulo supplex. Ad eius sponsam beatissimum osculum & amplexum: anhelans: leua eius sub capite meo & dextera illius amplexari me concupisco, huius inebriari calice iugiter ardeo. Et mēsa beatissima recreari. De hac loqui mihi dulcissimum est. Ac omni tp̄re

Dauid

Cacuccini di Sa-nonie

meditari: propter q̄ materiam mihi quærēs ut ad lau/
des huius sanctissimæ Ciuitatis aliqua scribere uale/
am: Vtilia posteris. mihiq; iocunda: quæsiui festinus
eloquia matris nostræ sacræ scripturæ: cum sim pro/
fessor illius. Circa cuius finem/aquilam grandem re/
peri: cœlorum sublimia contingentem. Ciuitatem ip/
sam alegorice describentem. Hic Ioannem: ioannes
imitari decerno. Hic q̄ meum ingenium ampliare.
Hanc ciuitatem describendo Ioannes dicit esse qua/
dram. xii. habere portas: quarum sunt tres ab orien
te: tres a meridie: tres ab occidente: & tres a septē/
trione. Istius ciuitatis muri fundamenta ponit. xii.
lapides præciosos. & in ipsis. xii. nomina apostolo/
rum: & agni. apoch. xxi. Capitul. Libet igitur in se/
quentibus de ipsis tractare portis. Vt dei & uirginis
filio præcedente per aliquam illarum ualeam introi/
re. Quarum prima sit descriptio talis. Portæ ucr/
sus orientem sunt istæ: Prima est porta uirginalis
& pudicitiæ. Huius princeps. Ioannes cuangelista: q̄
uirgo electus a domino: uirgo permansit in æuum.
Secunda porta. Pastoralis & eminentiæ. huius pri
ceps Petrus: qui est pastor ouium: princeps apostolo/
rum: cui traditæ sunt claues regni cœlorum. Ter/
tia porta doctoralis & sapientiæ. huius princeps. An
dreas: qui interpretatur decorus respōdens. Por/
tæ uersus meridiem sunt istæ. Prima porta clerica
lis & diligentiæ. huius princeps Iacobus minor: qui
ut dicitur in legenda sua: Inter apostolos primus mis

sam celebrauit. Secunda porta Regularis: obe/
dientiæ. Huius princeps. Symon qui interpretatur
obediens. Tertia porta legistalis eloquentiæ. hu
ius princeps. Matthæus qui legem scripsit euangeli/
cam. Portæ uersus occidentem sunt istæ. Pri/
ma porta / imperialis & præsidentie. Huius princeps
Est Bartholomeus apostolus: qui ut dicitur fuit fili/
us Regis. Secunda porta militaris & resistentie
Huius princeps. Iacobus maior: qui interpretatur
supplantator. Tertia porta: est coniugalis & a/
micitiæ: Huius princeps est Phylipus: qui interpre/
tatur os lampadis. Portæ uersus septentrionem
sunt istæ. Prima porta salutaris & conualescen/
tiæ. Huius Princeps Est Thadeus: qui sanauit Re/
gem Abagarum. Secunda porta Manualis &
Mercimoniæ. Huius princeps est Thomas: qui iuit
ad Indiam ad edificandum palatium Regi Indorū.
Tertia porta Secularis / & penitentiæ. Huius prin
ceps est Mathyas apostol⁹: qui interpretatur donatus
Nam differentibus penitentiam facere usq; ad
mortem: si tandem moriantur in domino / Regnū
celeste sibi donatur. Hanc autem ciuitatem ideo
descripsit quadratam facer Euangelista Ioannes/ut
ostenderet eam ex omnibus quattuor orbis partibus.
uiuis ex lapidibus edificari. Igitur alegorice pro
cedendo de qualibet supradictarum portarum quat
tuor capitula faciā. In quorum. Primo quia mos
erat antiquorum. cuiuslibet edificii solerter ascendēs

inquirire: tractabo de ascendente tali portæ conuenie
ti. In secundo tractabo de fundamento ipsius.
In tertio de lacteribus. Et in quarto de custode ipsi
us siue capitanco. et hoc semper allegorice procedēdo:
sicut de ipsius uidetur processisse ioanes. Et quādo
ciuitas ad quam aspiramus testimonium debet habe
re/ab his etiam qui foris sunt: non solum allegabo
scripturam sacram: & doctores illius: sed etiam phi
losophos poetas: & auctores sæculares: quoniam sic
reperio fecisse Hieronymum: Augustinum & plures
alios sacræ scripturæ doctores.

Poetarum alle gatio est pmis sa.

Inuocatio.

Verum quia ad hoc me sufficere posse: non ui/
deo: Erigam oculos/ ad cum/ qui linguas infanti/
um facit disertas. sapientiæ. pri. Qui per prophetam
dicere dignatus est. Aperi os tuum: & ego adimple/
bo illud. Qui similiter apostolis ait Luc. xxi. capit.
Ego dabo uobis os & sapientiam. Cui non poterunt
resistere omnes aduersarii uestri. Cuius auxilio fre/
tus/ audaciter agrediar opus. Vocabitur autem
liber iste de ciuitate christi.

DE ASCENSV primæ portæ quæ est porta
Virginalis uersus orientem. Et de primo signo quod
est aries primum capitulum primæ portæ.

REGIS MAGNI ciuitatis fundatur exulta/
tione uniuersæ terræ. Teste Dauid Psalm.
quadragesimo septimo. Huius igitur Ciui/
tatis ad portam primariam ex orientis parte fondan
dam/alegorice tractans: Primum cœli signum quod
Aries appellatur constituamus ascendens: Ex cuius
conditionibus ostendemus qualis debeat esse uiator
qui per portam uirginalem festinat ingredi in istam
ciuitatem seu requiem ubi sequuntur agnum pascen
tem intra lilia/ uirgines electi quocunq; ierit. Ari/
es igitur secundum q̄ tradunt Astrologiæ magistri
Est anni renouatio gratiosa. Est martis habita/
tio copiosa. Est Lucis augmentatio uigorosa.
Est solis exaltatio gloriosa. Dico primo: qd
Aries secundum astronomos: est anni renouatio.
quoniam quando sol intrat primum minutum eius
q̄ est tēporibus istis circa. xi. uel. xii. diē mensis marcii
renouat ānus. & inde sumētes ordināt iudicia sua p̄to
to sequēti āno. His quātū ad āni principiū cōcordat
sacra scriptura dicens exodi. xy. Mensis iste principiū
mensiū primus erit in mēsibus anni. Dixi secundo
q̄ aries est domus martis. quoniā ut uolūt astrologi sapi
entes. mars existēs in ariete est i suo maxio uigore. li/
cet hāt alterā domū. s. scorpionē de quo sermo fiet i se
q̄ntib?. Dixi. iii. q̄ aries ē lucis augmētatio. nam ante
quā sol suo motu ueniat ad primū minutū arietis sp
i climate nostro/ dies lōgior breuior nocte: stati aūt ut

Signum arietis

Prima conditio arietis

Renouatio āni

Secundo quod aries est domus martis

Tertio q̄ aries est lucis exalta tio.

prædictum minutum intrauerit. dies longior effici/ tur. Et per consequens emisperio nostro: lux deinceps Iugiter augumentatur. Dixi quarto q̄ aries est solis exaltatio: & hoc non immerito dixerunt philo sophi: quia nil potest sol quantum ad calorem: uel ad ornatum terre. antequam intret illud signum. Statim autem q̄ intrauerit hoc signum: calor eius inualescit. Terram fecundat: & eam germinare fa cit: queadmodum patet in frondibus: floribus: frue tibusq̄. Igitur conformiter ad predicta: si cogite mus dies antiquos: & annos ueteres: habeamus in mente: Videbimus quod in lege nature: uirginitas exulabat. Nam antiquis illis patribus mandatum est. Crescite & multiplicamini & replete terram. genesi. primo &. ix. capitulis. Similiter sub lege scrip turæ subinteruentione maledictionis: Virginitas ex cludebatur. Dicit enim Hieronymus libro primo cō tra iouinianum sic apud iudeos: gloria erat impartu bus: & imparturitionibus. Et maledicta sterilis quæ non habebat semen in hyerusalem: & beatus cuius e rat semen in syon: & domestici in hyerusalem. Et be nedictione maxima potrebátur. Vxor tua sicut uitis habundans in lateribus domus tuæ: filii tui: sicut no uelle oliuarum in circuitu mense tuæ. cxxvii. psal. In lege tamen naturæ: Fuit Abel uirgo. ut ait Agelius de mirabilibus libro primo. capitulo tertio. Et tamen Abel secundum computationem metodii erat anno rum. xl. quando occidit cum caym. Nam ut ipse ait

Quarto q̄ aries est solis exaltatio.

Quod uirginitas exulabatur antiquo tempore secundum legem naturæ

Hieronymus

Abel Agelius

Caym

Caym natus est anno. xxx. Ade cum sorore sua. Galmala. & post annos. xxx. alios natus est Abel. cum Delbora sorore sua. Centesimo uero anno Ade: interfectus est Abel. Et dicit Agelius ubi supra: q̄ si Abel uixisset longiori tempore: ut Enoch. sine dubio coniugium intrasset quippe qui in tempore huius legis uiueret: quæ dicit: crescite & multiplicamini: & replete terram. Et si illud mandatum explesset nequaq̄ uirgo permansisset. Erat aūt Enoch. lxy. annorū quā do genuit Matusalem ut habet g. y. Consimiliter sub lege scripturæ: ut ait Hieronymus in epistola ad Eustochium: helias fuit uirgo: helyseus uirgo. Et uirgines in ueteri testamento: multi filii prophetarum. Ieremię dicitur, & ne accipies uxorem, sanctificatus in utero captiuitate propiqua. uxorem prohibetur accipere. Potest tamen de istis dici: q̄ fuit cum eis dispensatum a deo: propter misterium: & figuram: licet multi putent: omnes illos uxoratos fuisse. Intantū enim uidebatur coniugium esse sub præcepto: & tanti meriti: q̄ doctores nostri uele uidētur: q̄ uirginitas præsentis temporis sit æqualis meriti cum coniugio patrum: dicit enim Augustinus in li. de bono coniugali non impar meritum continentie in Iohanne qui nullas expertus est nuptias: & in Habraam: qui filios generauit. Illius cælibatus, & istius connubium pro temporis distributione christo militauit. Similiter Hieronymus. ii. lib. contra Iouinianum sic dicit. Cæterum quis ignoret sub alto dispensatore dei. omnes

Galmala

Delbora

Enoch.

Mathusalem

Hieronymus

Ieremias

Ioannes

Habraam

Hieronymus

retro sanctos eiusdem fuisse meriti cuius nõ sunt christiani. Quomõ aũt abraham placuit deo in cõiugio sic nunc uirgines placent deo in ꝑpetua castitate. uerum in renouatione temporũ: & anni: quæ fuit domino Iesu Christo apparente in carne: quo operante/regni cœlorum sunt portæ reseratæ. Expansum & extẽsum est uirginitatis sacratæ uexilum. In quo uirginitas primo fœcũdata reperitur in christi matre uirgine gloriosa. Et generoso baptista ioanne: qui ut per portam uirginalem regnum ingrederetur æternum: fugit ad heremũ: à cuius diebus teste ueritate matthæi. ii. regnum cœlorum uim patitur; & uiolenti rapiunt illud. & merito uiolenti: quia quilibet uirtuose uirgo uiolentus debet reputari: quia carni & sanguini contrarius est. Sic igitur in quolibet uirgine renouat̃ annus: dum quod in diebus antiquis non uidebat̃ meritorium: sub lege nouæ gratiæ reputatur gloriosum: et sic habetur ascendentis conditio prima. Est Aries conditio secunda. ꝙ est domus martis. Ponitur autẽ mars ab astronomis planeta bellicosus & fortis: ꝙ quidem uirginitas habere dignoscit̃ si consyderet̃ quantam uim hãt aduersus dæmones: mondũ: carnẽ: & infamiã. Tantã nempe uim aduersus dæmones uirginitas habet: ut cũctis ĩ cãtationib⁹ suis: nigromãtici tã quã ut plurimũ ꝑ soles uirgines cõstringere demones posse uideantur. Quod & natura uisa est ostendere quãdo ꝑ solam uirginẽ rhinoceron siue unicornis: qui est tãte fortitudinis: capi potest. Dicit enim isidorus

Virginitas præsentis temporis est equalis meriti coniugio patrum

Virgo mater. Ioannes.

Mattheus. Violẽti rapiũt regnum cælorũ.

Virginitas magnã uim habet aduersus carnẽ mondum & dæmones: Mars Quãtã uim habet uirginitas aduers⁹ demones. Nigromãtici.

Isidorus

li. xii. ꝙ rhinoceron est tãte fortitudinis: ut nulla uenãtium uirtute capiatur. Sed asserunt qui de naturis rerum scripserunt. Virgo puella ponitur quæ uenienti sinum aperit: in quo ille omni feritate deposita: caput ponit. Sicq; soporatus uelut inermis capitur: & iaculis interimitur. Per rhinoceron nempe dæmonẽ possumus designare: seu intelligere: qui per uirginitatẽ capitur: uincit̃: & ligat̃. Vt merito dicamus de ipso dæmone uerbum ꝙ scribitur numeri. xxiii. fortitudo illius similis est rhinocerontis. Quantam uim etiam habeat uirginitas aduersus mundum: ostendunt. Agata. Lucia. Agnes. Catharĩa: & ĩnumerabiles alie

De prima dictum est facilius possent saxa molliri. Et ferrum in plumbi molitiem conuerti: quã ab intentione christiana mẽs istius puellæ reuocari. De secunda dicitur tanto pondere eam fixit spiritus sanct⁹ ut uirgo domini ꝑmaneret. De tertia scribit̃ ꝙ ipa met dixit. Mecũ. n. hẽo custodẽ corporis mei angelũ domini. De quarta legit̃ ꝙ impatorẽ maxentiũ: et oratores ipsa uicerit arguẽdo. Porro quãtã uim hãt uirginitas aduersus carnẽ: patet ꝑ beatũ hieronymũ ĩ sermone de assumptiõe q̃ sic ait: ꝓfecto in carne ꝑter carnẽ uiuere, nõ terrena uita ẽ: sed cœlestis. unde ĩ carne angelicam gloriam acquirere, maioris est meriti quam habere. Esse enim angelum felicitatis est; esse uero uirginẽ uirtutis: dũ hoc obtinere nitit̃ uirib⁹ cũ gratia, ꝙ hẽt ãgel⁹ à natura. Hic chrysostom⁹ sup̃ mattheũ. oẽs inq̃t uirtutes spũales. res sũt angelicæ ꝑcipue

Rhinoceron: s[...] ue unicornis. s[...] lum a uirgine capit̃.

Quantã uim habet uirginitas aduers⁹ mõdum.

Agatha Lucia

Agnes Catharina

Quãtam uim habet uirginitas aduersus carnem.

tamē castitas: res Angelica est. Per hanc enim solam singulariter Angelis / homines simulantur. & uincitur natura uirtutibus. Postremo quantam uim habeat uirginitas aduersus infamiam flāmā patet p Hieronymum. Claudia inquit uirgo uestalis / cum in suspicione uenisset stupri. Ad comprobandam pudicitiam suam. fertur cingulo duxisse nauem: quā multa hominum millia / trahere nequiuerant. Addem est quod ait Valerius maximus libro octauo: capitulo primo. Tuciæ inquit uirginis uestalis incesti criminis reæ castitas infamiæ nube obscurata emersit quæ conscia: certe sinceritatis suæ spem salutis ancipiti argumento petræ ausa est. Accepto enim cribro / uesta inquit / si sacris tuis castitas semper admoui manus. effice ut hoc auriam e tiberi aquam. Et in ædem tuam perferam. Audaciter & temere iactis uotis sacerdotis: rerum ipsa natura cessit. Et sic habetur ascendentis secunda conditio.

Quātā uim habeat uirginitas aduersꝰ ifamiā Hieronymus Claudia uirgo uestalis.

exēplū. Tutiæ uirgo uestalis

Tertia cōditio.

Est insuper arctis conditio tertia / quod est argumentatio Lucis. Cum ergo honorabiles uiros / usus uocat / claros & splendidos / patet quod quicquid est honoris augumentum / lucis potest augumentatio dici. Virginitas autem multipliciter fuisse honoris exaltatio. patet. In hebreis legibus, In paganis gentibus, In summis cælestibus. In christum sequentibus. Et hoc primo capitulo. li. Leuitici. Mandat Dominus per Moysem dicens sic. Quod summus Sacerdos. idest summus pontifex

uxorem acipiat uiduam: non repudiatam: non sordidam: non meretricem. sed uxorem accipiat uirginē de populo suo. In eodem capitulo. mandatur sacerdotibus filiis Arron: quod non contaminentur in moribus ciuium suorum uisitantium. In consanguineis & propinquis: idest super patre: & matre: & filio & filia: fratre quoq; : ac sorore: uirgine quæ non est nupta uiro. &c. Quanti autem bonoris / & quāte reuerentiæ, fuerit uirginitas apud paganos / & gentiles, Patet per Hieronymum. Libro primo contra Iouinianum. Ait enim sic: Certe Romanus Populus quanto honore uirgines semper habuerit / hinc appareat. quod, Consules, & Imperatores, & in curibus triumphantes / qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus eisdem uiam cedere, solitus sit. Quanti deniq; honoris sit uirgitas in cælestibus, patet per Hieronymum libro præallegato. Nuptiæ inquit terram replent, uirginitas paradisum. xxxii. quæstione prima nuptiæ. Et infra cādor inquit uestigium sempiternum uirginitas est puritas. Porro quanti honoris sit uirginitas in christum sequentibus. pſat. p beatum augustinum in lib. de bono uirginali. uirgines inquit sequuntur agnum quocumq; ierit, cæteri autem fideles / qui uirginitatē corporis amiserunt, non sequuntur agnum quocumq; ierit, sed quousq; illi potuerint. Nam cum agnus ingrediatur in curia uirginali: quomodo post eum irrubunt qui hoc amiserunt / quod nullo modo reaccipi /

Arron

Quāti uirginitas fuerit honoris & reuerētiæ apud paganos. Hieronymus

Quāti honoris sit uirginitas in cœlestibus Hieronymus

Quāti sit uirginitas honoris īxpm sequentibus. Aug.

tamē castitas: res Angelica est. Per hanc enim solam singulariter Angelis / homines simulantur. & uincitur natura uirtutibus. Postremo quantam uim habeat uirginitas aduersus infamiam flāmā patet p Hieronymum. Claudia inquit uirgo uestalis / cum in suspicione uenisset stupri. Ad comprobandam pudicitiam suam. fertur cingulo duxisse nauem: quā multa hominum millia / trahere nequiuerant. Addem est quod ait Valerius maximus libro octauo: capitulo primo. Tuciæ inquit uirginis uestalis incesti criminis reæ castitas infamiæ nube obscurata emersit quæ conscia: certe sinceritatis suæ spem salutis ancipiti argumento petræ ausa est. Accepto enim cribro / uesta inquit si sacris tuis castitas semper admoui manus. effice ut hoc auriam e tiberi aquam. Et in ædem tuam perferam. Audaciter & temere iactis uotis sacerdotis: rerum ipsa natura cessit. Et sic habetur ascendentis secunda conditio.

Quātā uim habeat uirginitas aduersꝰ ifamiā Hieronymus Claudia uirgo uestalis.

exēplū. Tutiæ uirgo uestalis

Tertia cōditio.

Est insuper arietis conditio tertia / quod est argumentatio Lucis. Cum ergo honorabiles uiros / usus uocat claros & splendidos / patet quod quicquid est honoris augumentum / lucis potest augumentatio dici. Virginitas autem multipliciter fuisse honoris exaltatio. patet — In hebreis legibus, — In paganis gentibus, — In summis cælestibus. — In christum sequentibus. Et hoc primo capitulo. li. Leuitici — Mandat Dominus per Moysem dicens sic. Quod summus Sacerdos. / idest summus pontifex,

uxorem acipiat uiduam: non repudiatam: non sordidam: non meretricem. sed uxorem accipiat uirginē de populo suo. In eodem capitulo. mandatur sacerdotibus filiis Arron: quod non contaminentur in moribus ciuium suorum uisitantium. In consanguineis & propinquis: idest super patre: & matre: & filio & filia: fratre quoq; : ac sorore: uirgine quæ non est nupta uiro. &c. Quanti autem bonoris / & quāte reuerentiæ, fuerit uirginitas apud paganos / & gentiles / Patet per Hieronymum. Libro primo contra Iouinianum. Ait enim sic: Certe Romanus Populus quanto honore uirgines semper habuerit / hinc appareat. quod Consules, & Imperatores, & in curibus triumphantes / qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus eisdem uiam cedere solitus sit. Quanti deniq; honoris sit uirgitas in cælestibus / patet per Hieronymum libro præallegato. Nuptiæ inquit terram replent, uirginitas paradisum. xxxii. quæstione prima nuptiæ. Et infra cādor inquit uestigium sempiternum uirginitas est puritas. Porro quanti honoris sit uirginitas in christum sequentibus. p. / beatum augustinum in lib. de bono uirginali. uirgines inquit sequuntur agnum quocumq; ierit, cæteri autem fideles / qui uirginitatē corporis amiserunt, non sequuntur agnum quocumq; ierit, sed quousq; illi potuerint. Nam cum agnus ingrediatur in curia uirginali: quomodo post eum ibunt qui hoc amisserunt / quod nullo modo reaccipi /

Arron

Quāti uirginitas fuerit honoris & reuerētiæ apud paganos. Hieronymus

Quāti honoris sit uirginitas in cœlestibus Hieronymus

Quāti sit uirginitas honoris i xp̄m sequentibus. Aug.

Nōta q̄ apud gentiles mondicia mētis p̄uale bat mōdicie corporis i tātū q̄ ubi aliq̄ potuerūt iuenire corrupta mente ipsā a sacerdotio deæ ueste priuabāt. Quarta cōditio arietis. Malachiæ

Semetipsū humiliando

Matthæus Augustinus

Bernardus Virginitas & humilitas

ii. Ihesum christum magnificando

unt: ad quolibet enim sanctitatis donum sequi possunt ipsum coniugati post hoc q̄ irrecuperabiliter amiserunt. Ad idem est illud augustinus de uirginitate. Virgines enim agnum sequuntur. Quo ire putamus hunc agnum? quo nemo nisi uirgo cum semper uel audeat uel ualeat, nisi in saltus & prata, ubi crescūt non gramina sed gaudia (non gaudia huius sæculi uana & insania) neq̄ gaudia, qualia in ipso regno dei sunt. Cæteris cum uirginibus comunia, sed á cæterorum omnium sorte distincta. & sic habetur ascendētis conditio tertia. Est arietis conditio quarta q̄ est exaltatio solis. Cum autem dominus noster Iesus Christus sit ille sol iustitiæ: de quo scriptum est malachie. iiii. q̄ omnis uirgo debet Ihesum Christum in corde suo iugiter exaltare. Semetipsum humiliando. Ihesum christum magnificando. Ipsum deum confitendo. Ipsum solum adorando. Propter defectum humilitatis sunt reprobatæ fatuæ uirgines in se ipsis gloriātes. Matthæi. xxv. Hinc ait augustinus de bono uirginitatis: non solum prædicanda est uirginitas: ut ametur: sed admonenda est ne infletur. Hic bernardus (supra missus est) dicit eleganter: pulchra permixtio uirginitatis & humilitatis: nec mediocriter placet deo illa anima in qua humilitas commendat uirginitatem, & uirginitas exornat humilitatem. Magnificare ergo debet deum cum beatā uirgine: tantans: magnificat anima mea dominum. Luc. ii. Tale fateor esse canticum illud quod cantant

uirgines sequentes agnum. quod etiam a nullo alio cantari potest. ut habetur Apoch. xiiii. Confitea tur quilibet uirgo dominum: nec quouis mō de se ipso confidat: sed meminerit se infictili uase thesaurū incomperabilem ferre. Hieronymus enim in epistola ad eustochium ait. Nolo tibi uenire superbū de p posito: sed timorem onusta in cordis auro latro uitandus est. Stadium est hæc uita mortalibus. hic contendimus. ut alibi commemoremur. Nemo inter serpētes & scorpiones securus ingreditur. Postremo soli debet uacare deo uirgo quilibet. dicit enim apostolus. pri. ad corinthios. c. vii. mulier innupta. & uirgo cogitat quæ domini sunt: ut sit sancta & corpore & mēte uel spiritu. hinc Aug. de bono uirginitatis nō quia uirginitas: sed quia deo dedicata ē honoratur. & hoc quod summe placet in uirginitate quis perseverans. Narrat ualerius maximus libro. i. C. i. Quod maximæ uirginis emyliæ disciplinā extincto igne tutam ab omni reprehensione uestæ numen præstitit. quae adorata cum carbasum: quam optimam habebat foculo imposuisset subito ignis emicuit. Nec exempla paganorum ideo pono ut credam idola feciſſe. uel facere miracula potuisse: sed si talia uera sunt. Ideo sic permisit deus. ut ostenderet q̄ summa religione quilibet christianus soli deo uacare debet. cum tanta soli citudine suis idolis seruiere gentiles.

iii. Ipsū deum confitendo

Hieronymus

iiii. ipm solum adorando

Apostolus

Augustinus

Valerius maximus.

DE fondamento prime porte uersus orientem. & de lapide iaspide capitulum secundum.

AD FVndamenta portarum ciuitatis inquirẽ da.de qua eccinit eximius prophetarum psal lxxxvi. Ipse fundauit eam altissimus. Euange listæ credo ioanni qui dixit Apoc.xxi.fundamentum primum iaspis. Hic lapis cum sit multorum colorum, uiridis tamen & transluces optimus est. Iaspis igitur cum secundum auctores plurimas habeat conditiões habet tamen quattuor ad nostrum propositum faciẽ tes & pertinentes. Nam ut ait Isodorus: Iaspis caste portatus.febres fugat.uisum confortat. luxuriam co/ hibet. & in periculis reddit hominem tutum. Per iaspidem ergo fundamentum portæ uirginalis:pudo rem intelligo seu uerecundiam. Quæ uerecundia cũ in omni ætate possit ad multa siue mondi siue adulta reperiri. Maxime.n.in ætate uiridi laudanda est,uide licet i iuuene,unde bernardus super cantica sermone lxyiii. nescio inquit an quicunq; gratius uerecundia aduerti in moribus hominum qucat: quæ est omniũ ornatus ætatũ.sed in teneriori ætate amplius pulchri usq; enitescit. Quid amabilius uerecundo adolesce te. Quã pulchra hæc & quam splendida gẽma morũ in uita & uultu adolescentis? Et certe ni mirum:quia uerecundia est:ut ait ualerius maximus lib.iiii.parẽs omnis honesti consilii: & tutela solemnium officio rum:magistra innocentiæ.cara proximis:accepta alie nis:omni-loco:omni tempore: fauorabilem preferẽs uultum. Vnde tulius primo de officiis:sine uerecun dia nil rectum esse potest:nil honestũ. hinc ambrosi?

Isodorus

De uerecũdia.

Verecũdia laudanda est in iuuene

Bernardus

Valerius maximus

Tulius
Ambrosius

de uirginitate.Pudor induiduus comes debet esse uir ginitati:sine quo non põt esse uirginitas. Hinc idem ambrosius de offi.ut in senibus gratuitas.in iuuenib? alacritas.ita in adolescentibus uerecũdia.uelut dos q̃ dam comendatur naturæ. Verecũdia igit uirtuo sa ad similitudinẽ iaspidis. Otium temptationũ fe/ bres pellit & incendia. Scãꝝ meditationum sensus acuit & ingenia. Carnaliũ cogitationum. Luxum fugat & uitia. Nostrꝝ pgressionũ secura datue/ stigia. Aut nõ tibi uidet febriũ incendia fuisse tem ptationis inueteratorũ illorũ dierũ malorũ uidelicet seniũ illorũ quos quondã Daniel conuicit de difama tione susãne.ut habet daniel.xiii.cap. Quæ proculdu bio febres fugate fuissent.si senes illi uirtuosã uerecũ/ diam habuissent. consimiliter si phedra thæsei uxor. ypolitiq; nouerca/uirtuosam uerecundiam habuisset nequaquã tantis febrib? in amore fædo priuigni sic extuasset/ ut ipsum & se mortiferã horridæ destinasset: de quo scribit Seneca in ypoliti tragedia: Taliũ incẽ dia febrium fugauit uerecundia Iosph.ut sacer am/ brosi? de offi.ait Ioseph ne incongrua audiret suæ ue recũdiæ fugit uestẽ relictã. Quicũq; delectat audire alterũ ad loquẽdũ puocat:itelligere aũt q; turpe sit pu doris est maximi. Spectare uero si qd hui? fortuitu ac cidat:quãti honoris est.ypolitus quoq; ut fabulæ nar/ rant. Verecũdia ductus:fugit ensẽ relictũ pp uerba la sciue nouerce:ut dicit Seneca in ipsius trag. Sic fugit isane.similis procellæ. Ocior nubes glomerate choro

Ambrosius

Verecundia habet multas uirtutes

Verecundia. otium temptationum febres pellit & incẽdia

Daniel.

Susanna exẽp.

Phedra exẽpl.

Seneca.

Ioseph.

Ypolitus

Seneca

Ocior cursum rapiente flāma: stella cū uentis agitata longos corripit ignes. Merito nēpe de quolibet taliter uerecundo. dici pōt ꝙ scribit Ecc. vii. gratiæ. n. uerecū diæ illi⁹ sup aurē. Et hæc pria cōditio fundamēti portæ uirginalis. Ad similitudinē ēt iaspidis uerecundia mentalē uisū acuit: & roborat ingenium: ꝓpterea dicit Aristoteles: ut habet̄ i libro de dictis philosophorū. Nunq̄ uerecūdiores esse debemus quā cū agit̄ de deo. Hinc apulei⁹ in libro qui dicitur de deo soc. ait. Artes alie siue sciæ potest ignorari: sine erubescentia sicut rō pingendi: saltādi: siue cantādi: quos uir bonus pōt sine uitupatione cōtemnere. sed nescire bene uiuere: nunquā audebimus dicere sine pudore. hæc ille. quotiens igit̄ uirgo nescierit bene uiuere si de hoc uerecundet̄. Mentalē uisum acuerit & ingeniū robora/bit ad honeste uiuendū. Hoc ꝙdem sequuti sunt plurimi qui seipsos deformauerunt. ne caderēt in lasciuiā Valerius maximus li. ꝙarto. cap. y. Q d excellentis pulchritudinis adolescens noie spurina spuma cū mira spē cum plurimū feminarum illustrium: solicitaret oculos: iōq; uiris ac parentibus earum. se suspectum esse sentiret oris decorem uulneribus cōfundit deformitatēq; scirratis suæ fideq; formā iritamentū alicne libidinis cē maluit. Simile ferē de quadā uirgine q̄ cum esset formosissima p totū: ei⁹ tamē speciositas: signanter apparet in occūlis. hāc cū amasset qdā nobilis & sæpissime molestaret eā: p internuncios: & aliunde. nec aliqd ide posset exigere: iuuēcula tādē fatigata nimiū

Verecundia sanctarum meditationum sensus acuit & ingenia Aristotelcs Apulcus

Valerius maximus

Spurina spuma

Exēp. de uirgine quæ sibi oculos eruit: uirginitatis cōsecrua de

ingri fecit ab eo ꝙd in ea esset ꝙ tātū sibi placere uidebat: quo respōdēte ꝙ speciositas oculoꝝ ei⁹. ipm caperat & ligauerat. uirgo cōfestim eruit oculos suos. ipsoq; cōfestim trāsmisit amāti. dices. ecce ꝙ amas. sic ꝙ ab illius ē molestia liberata. maluit. n. corporeos oculos pdere q̄ oculos mētis. ꝙbus deus cernit̄ obfuscare. unde Bernardus sup cātica pulcerrime dicit, uerecūdia spūalis: gloria cōscientiæ. famæ custos: uirtutum primitiæ: laus naturæ: & totius honesti. Ad instar insup iaspidis uerecundia cohibet luxuriā. unde in li. de offi. sacer Ambrosius ait. uerecūdia pudicitiæ ē comes. cuius societate castitas ipa tutior ē. Idē ēt sanctissimus narrat ambrosius li. de uirginibus. Q d quædā uirgo fuit antihiochie pulcer plurimū, quæ dū a pluribus amarēt, otium fugiebat aspectus: & quāto sic uerecūdia ducta se sæpius occultabat, tāto amplius petulantes iuuenes ad libidinē accēdebat. unde factū ē ut ꝓderet̄: ꝙ esset christiana. Quā cūphendētes & uerecundā nimium esse cernētes. ut ipa facilius ad uolūtatē suam trahere posset̄ sanxerunt. ꝙ aut uirgo sacrificaret idolis: aut ducerēt̄ ad lupanar. quæ secū aliq̄liter disputās. sperās i domino pellegit nullaten⁹ sacrificare dmoniis ducit̄ igit̄ ad lupanar. uirgo deo deuota: fitq; cōcurs⁹. iuuenū lasciuoꝝ iuicē certātiū: ad primū ingressū. iterca uirgo clamat ad deū. ut ipā de sæculo isto liberare dignaret̄. uix orōne cōpleta, miles, uisu terribilis armat⁹ aparuit cūctis agtātib⁹ timorē icutiēs, timuit & uirgo: cui miles: ne timeas: aiā uēi saluare nō pdere

Verecundia carnalium cogitationum luxum fugat & uitia

Luxuria cohibetur a uerecūdia

Ambrosius Exēp. & hæc latius ponit Iac. de uoragine legenda. lx.

Istoria illi⁹ puellæ quæ muta to habitu fugit corruptores & in fine recepit martirium

mutemus ergo uestes: & egredere nec respice retro. ꝙ & uirgo fecit. & in militis forma recessit. Qua recedente unus expectātib⁹ q erat īmodestior introiuit. at ubi uirū uidit: quādo puellā se reperire putabat. quid hoc exclamauīt: puella ingressa: & facta est uir: audieram & nō crediderā: ꝙ christus mutasset aquam in uinum. sed ut uideo iā mutare cæpit & sexus: fugiamus ne īmitemus & nos. Cæperunt ergo militē illū: & illū ad martiriū deduxerunt. Quod audiēs puella cucurrit ad locum. & ibi ꝑiter miles & uirgo puella martirium receperunt. hinc sup beati īmaculati idē ambrosius ait. pudor plerunq; corrector est noster: q dum præcipit nos pudere: comissi ne diutius pudeat deserere. quæ erubescenda sunt āmonet. Et sic apparet fundamēti portæ uirginalis conditio tertia. Ad similitudinē iaspidis uerecundia uirginē tutum facit ī ꝑiculis. Ecc. nempe. xxxii. ca. scribit̄ ante uerecūdiā p̄ibit gratia. Et ꝑ reuerentia accedet bona gratia. Refert Ioannes galen. ī suo breuiloqo: de quattuor uirtutib⁹ antiquoꝝ ꝑte. iii. cap. ii. Quod cū alexandro tradita esset uirgo eximiæ pulchritudinis, cuidā principi despōsata, ip̄amq; cerneret; uerecundiā nimiū sūma abstinētia ꝑpecit: ut nec amplius illā aspiceret, sed ad sponsū remissit. Qua remissa, hac de cā gentis ac principis; mētes sibi recūciliauit. cōsimile narrāt Valerius maxim⁹ de scipione. li. iiii. ca. iii. dicens. Quartū &. xx. ānum agēs scipio cū yspania cartagine opressa; maioris cartaginis capiēde suprefisset auspicia, multosq; obsides

Ambrosius

Nostrarū progressionum secura dat uestigia.

Ioānes galen. exemplum de Alexandro

Valerius maxim⁹ exemplum de pudicitia scipionis.

quos in ea urbe pœni clausos habuerāt, ī suā ꝑtātem redegisset, Eximiæ īter eos formæ uirginē ætatis adultæ, & iuuenis, & celebs, & uictor, postq̄ cōpit illustri loco inter celtiberos natā, nobilissimoq; gentis eius iuueni desponsatam, accersitis ꝑentibus, & sponso, inuiolatā tradidit. Aurum quoq; q̄ ꝑ redemptione puellæ allatū erat, sūmæ doctis adiecit, qua cōtinētia, ac magnificentia incredibilis obligatus celtiberorū aīos romāis applicando uirtutis eius debitā gratiā reddit. Ex q̄bus oībus euidēter apparet ꝙ merito uerecundia poni pōt uelut iaspis fundamētū portæ uirginalis. Nā ut sacer Ambrosius de offi. ait. uerecundia ingenuos ꝓdit natales, hinc in sermone quodā. idē ambro. ait. Solet tutius merere indulgentiā, qui uērecundius dep̄cat̄. in oī ergo culpa. ante flendū est. q̄ dep̄candū. Et hoc nō est mirū, quia ut ait Gregorius in moralibus facile culpa corrigit̄: qua erubescit̄. Et certe qui corrigit̄ ueniā meret̄ in p̄senti. Nam ad nil aliud inuentæ sunt punitiones legum q̄ ut genus corrigat̄ humanum.

Ambrosius

Gregorius

De lateribus siue spondilibus primæ portæ uersus orientem capitulum tertium.

TIBI reddet̄ uotum in hierusalē. Canit ille ꝓphet. sacrat⁹ psal. lxiii. Talia sunt p̄cipue uota quæ domino uouent adolescētes in odorem unguentorū currentes iesu xp̄i uolentes ꝑ portam uirginalem in domini delitias introire: uia regia gradiētes. nec ad dextram uel sinistram declinantes. Ipsius portæ latera seu spondilia iugiter; ante mētis occulos

retinētes. In se ipsis mētaliter hiis similia satagūt opa
ri. Quattuor ergo latera seu spōdilia huius portæ
benedictæ uolentes allegorice fabricare. Primū po
nimus abstinentiā esse: ꝙ ex ꝑte ponimus orientis: q
nāq; uoluerit portā in se construere uirginalē ab absti
nentia uirtuosa debet incipere. Vnde hieronym⁹ ī epi
stola ad eustochiū, pudicitiā, inquit, tuta esse nō pōt. ni
si ꝑ abstinentiā. Hinc origenes sup leuitic. li. iiii. quō
quis se ipm castrat ꝓpter regnū cœlorū. Crisostomus
ēt sup psal. l. omœlia. i. Castitas inquit sine comitibus
suis: ieiunio uidelicet, & tempantia, cito labescit, ꝙ si
hiis quasi adminiculis roborata nō fuerit: ꝑfacile cor
ruet. Philosophus qdam cū esset castissimus & ige
niosus. à quodā philo. iudicat⁹ ē secundū artē phisono
miæ. uelut īpudicus. & rudis. q cū audisset re uera īqt
ex naturali cōplesione sic eēm. abstinentia me fecit ca
stum: & studiū igeniosū. Narrat ēt Valeri⁹ maxim⁹
li. ii. ca. i. Q d uini usus olim romāis fœminis ignotus
fuit. ne. s. in aliquod dedec⁹ ꝓlaberēt, qa ꝓxius a libero
patre, ītēpātię gradus, ad incōcessā uenerē eē cōsueuit.
hæc ille. ꝓpterea li. ii. cōtra iouinianū hieronymus ait.
Esus carniū, & pot⁹ uini, uētrisq; saturitas, seminariū
libidinis ē. unde & comicus. sine cerere īqt & libero fri
gescit uen⁹. & aliquātulū inferius, ades ergo, inqt. de
bet ratio ut tales & tantas sūmamus escas, qbus non
corpus, nec libertas, aiæ ꝑgrauet, qa & comedēdū ē. &
deambulādū. & dormiēdū. & digerēdū. & postea īfla
tis uenis. incēdia libidinis substinēda. Surgat igit ab

Primum latus. De abstinētia.

Hieronymus

Origenes

De castitate

Aristotelis effigies. & uide in li. y. fol. cxxii.

Valerius maximus.

Vsus uini olim romanis fœminis ignotus fuit Hieronymus

abstinētiatāquā primū spondile seu latus portæ uirgi
nitatis. Secundū lat⁹ seu spōdile portæ ciuitatis uir
ginalis. ex ꝑte meridiolani. ponimus disciplinā seu ca
stigationē carnis. Et merito quoniā aꝑte tali ueniūt in
cēdia grandiora. Illud spōdile igit in se ipo fabricabat
apostol⁹. sicut hēt. i. ad corint. ix. Ego aūt sic curo non
quasi ī icertū. sic pugno. nō quasi aerē uerberās. sed ca
stigo corpus meū: & ī seruitutē redigo. ne forte cū aliis
ꝑdicauerim ipe reprobus efficiar. Narrat beatus gre
gorius. ii. li. dialogoꝝ ꝙ cū quadā die beatus benedic
tus solus esset. nigra paruaq; auis: quæ uulgo merula
dicit: circa faciem eius uolitare cœpit. eiusq; uultui im
portune insistere: ita ut capi manu potuisset: sed hanc
uir sanctus. cum tenere noluisset. sed signo crucis edi
to recessit auis. Tanta autem carnis temptatio. aui ea
dem recedente sequuta est. quanta uir sanctus nunq̄
fuerat expertus. Quandam aliquando fœminam
uiderat quā malignus spiritus. ante eius mentis occu
los reduxit. tantoq; igne serui dei aīum in spē illius ac
cendit: ut se in eius pectore amoris flāma uix caperet
& iā pœne deserere heremū uolūtate uict⁹ deliberaret
Cū subito supna gratia respectus ad semetipsū reuer
sus ē. atq; urticaꝝ & uespium iuxta depssa sacrescere:
fructeta cōspiciēs: exuctus indumēto. nudum se in illis
spinarum aculeis & urticaꝝ incēdiis proiecit. Ibi de
niq; uolutat⁹: exiit. & ꝑcussus uulnere eduxit a corpo
re uuln⁹ mētis. qa uolūtatē traxit ī dolorē. cūq; bene pe
naliter foris arderet extra extixit ꝙ it⁹ illicite ardebat.

Secundus lat⁹. Disciplina seu castigatio carnis.

Gregorius exēp. De beato benedicto

Ex quo uidelicet tp̄re: sicut postea ip̄e ꝓhibebat disci/
pulis suis. Ita ī illo ē uolūtatis edomita tēptatio: ut tale
ī se aliqd minīe sentiret. Simile quasi legit̄: de btō
frācisco. nā cū nocte quadā orōni uacaret ī celula. uo/
cauit eū hostis antiquus. iii. dicēs: frācisce: frācisce frā/
cisce cui cū qd q̄reret: respōdisset: faciliter ille subiūxit
Null⁹ ē ī mōdo peccator: cui si cōuersus fuerit: nō idul
geat deus. sed qcūq; penitētiā semetip̄m dura necaue
rit. misericordiā nō īueniet ī æternū. Statim uidit & ꝑ
reuelationē cognouit, hostis fallaciā ꝯquō nixus fuerit
eū ad tepida uocare. nā hoc sequēs īdicauit euēt⁹. Cō/
tinuo. n. post hæc: ad īsuflationē illi⁹: cuius alitus pru/
nas ardere facit/ grauis eū cōp̄hēdit carnis tēptatio. q̄
ut p̄sensit: castitatis amator: deposita ueste: corda cæ/
pit se uerberare, fortissime, dicēs, eya frater asine/ sic te
decet mācre: sic te subire flagellū: tunica religiōi de/
seruit: scitatis signaculū p̄fert: furari eā libidinoso nō
licet. si quo uis ꝑgere: ꝑge insuꝑ & miro feruore spūs
aīatus. Apta cella foras exiuit ī ortū: & in magnā de/
mergens niuē corpusculū iā nudatū septē ex ea plenis
māib⁹ cæpit cōpīgere massas quas sibi p̄ponēs: suo sic
exteriori hōi loquebat̄: ecce, inqt: hæc maior uxor tua
ē. quattuor isti duo filii: & duæ filiæ. relique due seru⁹
& ancilla. quos ad seruiēdū hēre oportet: festina ergo
oēs īduere. quoniā frigore moriūt̄. Si uero eaꝝ te mul
tiplex solicitudo molestat. uni domīo solicite serui. illi
co tēptator uict⁹ abcessit, & uir sāct⁹ ī cellā cū uictoria
rediit: qa dū bene ꝑcaliter arsit foris; ardorē īterius sic

exēpl. De beato francisco

Francisci temptatio carnis

exitnxit libidinis: ut deinceps tale aliqd minīe sētiret.
Merito ad australē & calidiorē ꝑtē exigit̄ disciplīa seu
maceratio carnis: ad uirginalē portā. alegorice fabricā
dam. uelut latus: seu spōdile. ii. Tertiū latus seu spō
dile ex occidentali ꝑte ponimus: portæ uirginalis/ cōti
nuū & sāctū exercitium. dicit. n. Ouidius ī li. de reme/
dio amoris sic. Ocia si tollas ꝑiere cupidinis arc⁹. Et cō
tēptæ iacent, & sine luce faces. hinc hieronym⁹ ī episto
la ad rusticū mōachū: de seipso loqt̄ dicēs. dū essē iuue
nis: & solitudinis/ me deserta ualerēt incētiua uitioꝝ.
Ardorēq; libidinis: fere nō poterā. quæ cū crebris ieiu
niis frāgerē. mēs tamē hiis cogitationib⁹ ꝯstuabat; ad
quā edomādā cuidā fratri: q ex hebreis crediderat, me
in disciplinā dedi, ut post quintiliani acumina, cicero
nisq; fluuios, grauitatēq; frōtonis, & leuitatē plynii.
alphabetum discerē, stridētia, hanelātiaq; uerba medi
tarer. Quid illi laboris īsumpserim: qd substinuerim
difficultatis. quotiēs desperauerim: quotiēsq; cessaue
rim, & contēptione discendi rursus inceperim: testis ē
cōsciētia: tā mea q ꝑcussus sum. q̄ eoꝝ qui mecum du
xere uitā. Et gratias ago domino ꝙ de amarissimo se/
mine litterarū dulces fructus capio. & seqt̄. dicā aliud
ꝙ in egipto uiderim. Græcus adolescēs erat in cœno
bio: q nulla abstinētia. nulla opis magnitudine. flamā
poterat carnis extinguere. Hunc ꝑiclitātē. pater mona
sterii hac arte seruauit. Impat cuidā uiro graui. ut iur/
giis. atq; conuitiis. insectaret hominē. Et post irrogatā
iniuriā. primus ueniret ad querimonias. uocati testes

Latus.

De exercitio sancto.

Ouidius

Hieronymus

exēp. Illius monaci q grauiter tētabatur a carne.

pro eo loquebantur. qui contumeliam fecerat flere il/
le contra mendacium. nullus alius credere ueritati. so
lus pater deffēsionē calide opponere studuit: ne habō/
dantiori absorbaret tristitia frater. Quid multa ānus
ductus quo expleto: interrogatus adolescēs sup cogita
tionibus pstinis: an ad molestiā aliquid substineretur
pater inquit. uiuere mihi non licet & fornicari libet.

Gregorius

Vnde gregorius. ii. moraliū pulcherrime loquit dicēs
Sæpe quē temptationis certamen supare non ualuit.
sua deterius securitas strauit. ne dū lassum se qsq; in
ocio remittit: dissolutā mentem corruptioni pstituit.
Et sic portæ uirginalis allegorice tertium latus.

Quartum la/
tus de oratiōe.

Quartū latus portæ memoratæ: ponit ex pte Bo/
reali. quod latus ponimus orationē esse: nā lasciue spi
ritus reor esse genus illud demoniorū. de quo saluator

Matthæus

ait. Matthæi. xyii. cap. hoc genus demoniorū nō eicit
nisi p orationē & ieiunium. & matthæi. xxyi. ca. orate

Hieronymus

ut nō intretis i temptationē. Vnde hieronymus i epi/
stola ad eustochiū de se ipso loquens: sic ait. Ille ego q
ob gehēne metū graui me carcere ipse dānaueri. scor
pionum tātū socius, & ferarum, sæpe choris intereram
puellarū, palebant ora ieiuniis, & mens estuabat in fri
gido corpore, & ante hominē sua carne pmortuū, sola
libidinū icēdia boliebāt. Itaq; oi auxilio destitutus: ad
iesu iacebā pedes: rigabā lachrimis: crine tergebā: & re
pugnātē carnē ebdomedarum iēdia subiugabā. & pa
rum post memini me clamātē: die crebro iunxisse cum
nocte. Nec prius a pectore cessasse uulneribus q̄ redi/

ret domino increpante trāquilitas. ipsam quoq; celu
lam meam quasi cogitationibus consciam pertime
scebam. & mihimet iratus, & rigidus, solus deserta pe=
netrabam: sicubi concaua uallium aspera montium
rupium prerupta cernebam, ibi meæ orationis locus:
& ut mihi testis est deus: post multas lachrimas: post
cœlo occulos inherentes. non nunquam uidebar mi/
hi interesse agminibus angelorum, & lætus, gaudēs
cantabam. post te in odorē unguētorum tuorum cur
rimus. Iosaphat filius regis indorum orauit. cum

Iosaphat. or
tioni uicit co
ta mina carn

xpianus esset. Et pater paganus suasu cuiusdam ma/
gni qui uocabat theodus: orōibus ministris: eiectis: so
lis pulcherimis puellis fuit associatus. quæ sēp ad libi/
dinē prouocabāt. nec habebat alium ad quā respiceret
aut cum quo loqueret: uel cum quo uesceret. Mali/
gnus uero a mago missus in iuuenē iruit: & magnum
ignē: intus accēdit. malignus ergo spiritus intus infla
mabat: puellæ autem exterius dirum excitabant ar
dorem. Qui se tam fortiter uexari sentiens: turbaba
tur. Et deo se totum recommendans: diuinam conso
lationem recepit: & omnis illa temptatio abscessit.

De sancto chri
stophoro

Similem temptationem passus est beatissimus il
le Gigas Sanctus Christophorus: quem Dagus rex
litiæ sacrificare nollentem: In carcere iussit mitti. du
asq; formosissimas puellas: secum in carcere introdu
ci mandauit. promittendo sibi multa munera: si eum
ad peccādum secum allicerent. Et sic ingrediētes ibāt
ubi morabatur Gigas ille Sanctus Christophorus.

Quas uidēs christophorus ꝓtinus ī orationē se dedit Et puellas plausu manuū: ac amplexibus ipsum urgē/tes: ad domium cōuertit. Et tēptatio cūcta cessauit. ex quibus luculenter apparet: ꝙ finale p̄cipuumq; latus seruādæ uirginitatis est oratio feruens.

De capitaneo siue custode primæ portæ capitulum quartum.

De xp̄o & eius uirginitate

ET Eduxit eos in uiā rectā: ut irent in ciuitatem habitationis. cecinit Dauit psal. c. vi. loquens de principali. principe. duce. seu capitaneo su/pernæ ciuitatis. Licet enim posuerimus quālibet duo/decim portarum aliquē unum apostolum habere ca/pitaneum, seu ducem, quia tamen Ioannes in apoch. non solū ponit apostolorū noīa, sed ēt agni, dicimus ꝙ agnus est principalis, & generalis, oīum portarum ca/pitaneus. sicut de portis singulis ostendet̄. Merito q/dem poni debet capitaneus portæ uirginalis. quoniā uirgo purissimus de uirgine nascens per portam clau/sam atq; uirgineam solus ingredit̄, & egreditur. ut ait Ezechiel. xliiii. In sua lege gratiæ uirginalem pu/dicitiam primario coronauit. Qui uoluit insuper uir/ginalis portæ latera figuraliter in se ipso fabricare, nā ieiunare uoluit, & esurire, sicut habetur Matthæi. iiii. Sed & aduersario suadente: ꝙ de lapidibus fierent pa/nes. ut māducare posset. respōdit ꝙ nō ī solo pāe uiuit hō. sed ī oī uerbo ꝙ ꝓcedit de ore dei, uolēs inhuere: ꝙ

Ioannes

Ezechiel.

CHristus ieiu/nare uoluit Matthæus

ꝓfecto melior sit refectio mentis quā uentris. Legi/tur insup ꝙ sitierit, sicut hētur Io. xix. q̄nimo legit̄ nō comedisse carnes p̄terq̄ pascalis agni. Porro disciplinā seu sanctissimæ carnis suæ macerationē, ut exēplū da/ret aliis, ipsum assūpsisse patet Isaya. li. disciplinæ pa/cis nostræ sup eū, & liuore eius sanati sumus. & psal. xvi. loquutus ē ꝑ dauit dicens. ut loquat̄ os meū opa hominū: ꝑꝑ uerba labiorū tuorum. Ego custodiui ui/as duras. & pria petri. ii. ca. christus passus est ꝓ nobis uobis relinquens exemplū, ut seqmini uestigia eius.

Disciplina xp̄i Xp̄s uoluit se ipsum macerare.

Isaya.

Dauit.

Petrus

Sanctum insup exercitium est: ꝙ xp̄s habuit ut pa/tet Isay. cap. lxi. ubi sic ait. Spiritus domini sup me: eo ꝙ unxit me: ad anuntiandum māsuetis misit me. qua ꝓpter matthæi. iiii. scribit̄: ꝙ circuibat Iesus totā gali/leam, docēs ī synagogis eorum, Et predicans euange/lium regni: & sanās oēm langorē: & oēm infirmitatē. In tātum nempe circuibat: ꝙ ut Io. quarto. fatigatus ex itinere sedebat sup fontē, & hora erat quasi sexta.

Exercitium xp̄i Isaya.

Matthæus.

Ioannes.

Postremo ꝙ Iesus orare uoluit: ut allegorice quar/tum portæ uirginalis latus: ad exemplum aliorum ī se ipso fabricaret. Nam eo tempore quo īceperat prædi/care egressus habiit in desertum locum. ibiq; orabat. Marci. i. Et ipse sedebat in desertum & orabat. Luc. quīto. Sed eo tempore quo uoluit apostolos elligere Exiit in montem orare. & erat pernoctans in oratiōe dei. & cum dies factus esset, uocauit discipulos suos. & ellegit. xii. ex ipsis: quos & apostolos nominauit. Luc. vi. Tēpore deniq; quo maxīe miraculis coruscauerat

Xp̄s ꝑꝑ exemplum uoluit orare

Marcus

De electio duodecim apostolorum.

(utpote quãdo qnq; millia hominum pauerat de qnq; panibus) coegit discipulos suos trãsfetare. & dimissa turba ascẽdit i mõtẽ solus orare. matthæi. xiiii. & marci. ix. Sic ẽt tp̃re suæ sanctissimæ passiõis: orauit ad patrẽ: tã ꝓ sua passiõe: q̃ ꝓ suis ꝑsequtoribus. sicut patet Luc. xxii. & xxiii. ca. Verũ ut sacratissimus sup Luc. dicit ambrosius. li. iiii. xp̃s orauit non ꝑꝑ suffragiũ sed ꝓpter exemplũ. Imitãdi. n. spẽ, nõ impetrandi ambitum, reqsiuit. hæc ille. & uere sic est. Nam in supradicta oratione. dedit exemplum doctoribus. In. ii. dedit exemplum pastoribus. In tertia dedit exẽplum mirãda faciẽtibus. Et in quarta dedit exẽplum morti apropiquãtibus. Propter ꝙ exclamat cassiodorus sup psal. lyiii. dicẽs. O uere iudicẽ piũ sup quo nulli ẽ cõfidẽtiũ despandũ. Nã q ꝓ inimicis oras: quis tuoꝝ possit formidare ꝙ pereat? dona facere ꝙ ꝑcipias: dona iplere ꝙ expedit. Quia sicut nihil p̃ter te sũmus, Ita tecũ possimus implere ꝙ nitimur. Sic igit̃ patet ꝙ domius noster Iesus xp̃s. ẽ portæ uirginalis: dux pricipalis. dominus: & capitaneus. Ducẽ secundũ à rege huius portæ uirginalis sacratissime; merito dicimus esse beatissimum ioannẽ euãgelistã. Nã teste heieronymo, pri. li. contra iouinianum. Ioannes quẽ fides xp̃i uirginẽ reperat: uirgo ꝑmansit. Et imo plus amat̃ a domio, & recũbit sup pectus xp̃i. hæc hierony. Vt igit̃ excellẽtiã huius ducis benedicti. luculẽtius ostendere ualeamus. Sciẽdũ ẽ ꝙ i qualibet ordiata monarchia: sunt distincti gradus officialium; & dignitatum: Nã rex qlibet

Matthæus
Lucas
Ambrosius
Cassiodorus
Hieronymus
Ioannes
Hieronymus

siue monarchia. Quosdã habet comites & socios, Quosdã uero pricipes & eximios, Quosdã autẽ athletas & pugnatores; Quosdã certe prophetas & prouisores, Quosdã quoq; conscios; & secretarios, Quosdã uero ꝓprios & comissarios, Quosdã habet iudices; legis ꝑitissimos, Quosdã dociles; & iuri doctissimos. Cõsimiliter i curia iesu xp̃i. sunt uirgies electi. uelut eius comites: & socii de qbus scriptum est Apoch. xiiii. hii sunt qui cum mulieribus nõ sunt cõiquinati. uirgines. n. sunt. & sequuntur agnum quocumq; ierit. Sunt in eadem curia apostoli sanctissimi uelut principes eximii. de quibus dicitur psal. xliiii Constitues eos principes super omnem terram memores erunt nominis tui domine. Sunt insuper in Christi monarchia. Martires constantissimi: uelut athlete: pugnatores fidelissimi: de quibus dictum est Apoch. yii. hii sunt: qui uenerunt ex magna tribulatione. & lauerunt stollas suas in sanguine agni. Ideo sunt ante tronum dei. Sunt etiam in christi monarchia: prophetæ prudentissimi: tanquãm sapientes prouisores: de quibus scriptum est matthæi. x. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ: mercedem prophete accipiat. Sunt quoq; in Christi monarchia quidam singulares: & amici dei: tanquam secretorum ipsius conscii: & ueri secretarii: de quibus scriptum est Ioan. xy. Iam non dicam uos seruos: seruus nescit qd faciat dominus eius, uos autẽ dixi amicos qa oia quæcunq; audiui a patre meo nota feci uobis

Primo.
Apoch.
Secundo.
Dauit.
Tertio.
Apoch.
Quarto
Quinto

Sexto. Luca.

Sunt denīq; in xp̄i monarchia: quidam electi ueri & fidelissimi. qb⁹ xp̄s sua chariora cōmisit. Luc. xxv. Vos aūt estis q̄ p̄mansistis mecū i tēptationibus meis et ego dispono uobis: sicut disposuit mihi pater meus regnū. Sunt euangelistæ tā quā in xp̄i curia: legis pitissimi: de quibus scriptum est psal. lxyi. Dominus dabit uerbum euangelizantibus uirtute multa. Sunt

Septimo. Dauit.

ultimo uenerabiles in theologia magistri / tanquam excellentissimi doctores: in curia xp̄i. de quibus dictū

Octauo

est Daniel. xii. Q ui autē docti fuerint fulgebunt qua

Daniel.

si splendor firmamenti. Et qui erudiunt ad iustitiam multos quasi stella in ppetuas æternitates. Sed certe beatissimus euangelista ioannes: in qualibet harū dignitatum excellentissimus: fuit nempe comes & socius individuus iesu christi. utpote uirgo prudētissimus Et inter cæteros magis dilectus. Vnde hieronymus i prologo super ioannem ait: Hic est ioannes euangelista unus ex discipulis dei: qui uirgo electus est ab eo: quem denuptiis uolentem nubere, uocauit deus. Cuius uirginitatis in hoc duplex datur testimonium. In euangelio: q̄ præcæteris dilectus a deo dicitur. Et huic matrem suam uirginem: pendens in cruce/cōmendauit deus: ut uirginem uirgo conseruaret. Quā excellens. insuper inter eximios principes in christi curia fuerit/ hic euangelista ioannes. hinc si quidem cernere possumus q̄ cæteris apostolis/ magis sit a christo dilectus. Vnde hieronymus li. i contra iouinianum ait. Si quis obnixe contenderit: ioannē uirginē nō fuisse

Sicut Ioannes fuit uirgo

Hieronymus

Sicut Ioannes fuit magis dilectus a xp̄o quā cæteris.

Hieronymus

Nos amoris præcipui causa: uirginem diximus exponatille. Et si uirgo non fuit: cur cæteris apostolis amatus sit plus. Porro ipsum fuisse martirem excellentissimum: licet non fuerit per martyrium mortuus. patet ex eo q̄ de epheso ductus sit romam ligatus: & ibi flagellatus: & clusus ante portam latinam. missus fuit in dolium feruentis olei. propter q̄ tanquam de ipsius martirio. festum facit ecclesia: sexta die Maii. licet de olio: purior & sanior exiuerat. quam intrauerit. propter hoc sicut legitur in ecclesiastica historia: fuit in pathmos: insula relegatus. & methalo damnatus, ut ibi forsitan secreta marmor uel terrā foderet. aut hiis similibus deseruiret. ut ait Aymo. super apochalipsim. Q uinimo tandem calicem ueneno plenum: p persequutores propinatum biberit amore dei. Q d si scire uolueris qualis inter prophetas fuerit ioannes iste sanctissimus: lege in li. i. sancti hieronymi contra ioui nianum. Ioannes inquit est prophesa. uidit. n. in pathmos insula. in qua fuerat a domiciano principe ob domini martirium relegatus: apothalipsim: infinita futuroꝝ misteria continentem: de cuius prophetia scribitur apoch. i. beatus qui legit: & qui audit uerba prophetiæ huius. Et seruat ea quæ in ea scripta sunt.

Sicut ioan. fuit martir. Epheſus

Sicut ioan. fuit propheta Hieronymus

Domicianus

Ipsum etiam inter christi consocios: & secretarios: eximium fuisse. Non ex hoc patet. q̄ in suscitatione puellæ. matthæi. ix. & intrā smigratione domini. matthæi. xyii. & in oratione post cenam. unus ex tribus assūmitur. matthæi. xxix. Sed etiam ex hoc quod sibi in

Sicut ioan. fuit secretarius xp̄i

Matthæus

Hieronymus

domini cœna reuellata sunt secreta misteria: & cæle
stia. Vnde hieronymus sup zachariam. Ioannes euan
gelista: arcana nouerat misteria: q̃ ausus dicere: quod
angeli forsitan nesciebãt. in principio erat uerbũ &c.

Gregorius

Similiter gregorius sup ezechiel. parte prima ome
lia. iiii. ait. Ioannes p̃ hoc quod in pricipio uerbum ui/
dit ẽt semetipsum transiit. Si. n. non transisset: uerbũ
in principio non uidisset: hinc de ipso cantat eccleśia
Iste ẽ ioannes q̃ supra pectus domini in cœna recubu/
it: beatus apostolus: cui reuellata sunt secreta celestia.

Sicut ioan. fuit comissari? xp̃i Crisostomus

Verũ qualis fuerit in xp̃i curia comissarius ellegan
ter ostendit. Crisostomus in tractatu de passione dicẽs
Tu igit̃ ioannes sancte adhuc elligeris: ut ministres &
obsequaris mariæ: ea dilectione: qua filius: ea obedie
tia: qua discipulus: ea subiectione: qua minister & fa/
mulus. Petro comendat̃ eccleśia. Ioanni maria: illi tu/
multuosa negocia: tibi pacifica & quieta. Et parũ an
te dixerat. Ecce ioannẽs: pie hereditatis suscipis testa/
mentũ. Elligeris, & i hoc prẽponeris omnibus. Quod
si scire uolueris quãtę fuerit inter cuãgelistas excellen
tiæ beatus iste ioannes, lege hieronymũ li. i. contra io/
uinianũ ipm inquit: euangelium eius multum distat
a cæteris. Matthæus quasi de hoie incipit scribere li/
ber generationis iesu xp̃i filii dauit, filii abrahã. Lucas
a sacerdotio zachariæ. Marchus a pphetia malechię
& Isaye. Primus habet facie hois pp geonologiã. Secũ
dus facie uituli pp sacerdotium. Tertius facie leonis pp
uocẽ clamãtis in deserto: pate uiã domini, rectas facite

De excellentia ioan.
Matthæus
Lucas
Marchus

semitas eius &c. Ioannes uerõ quasi aqlla ad supna
uollat, & ad ipm pucnit dicẽs, in principio erat uerbum.

Sicut ioan. fuit inter doctores princeps

Postremo q̃s nõ uideat ioannẽ beatissimum inter
doctores fuisse p̃cipuum: cum tres canonicas. atq; tho-
logicas scripserit epistolas. In quarũ pria tã excelsa de
misterio trinitatis intonuit, Et de dilectione fraterna,
& de sãcti spiritus, processione, & de aliis, de q̃bus nimis
lõngum foret enarrare. q̃ si paulo altius intonuisset
totus cum mõdus nõ capet. Concludo igit̃ cum beatis-
simo bernardo in suis meditationibus. q̃ p̃ ioannẽ cur
rẽdum ẽ ad matrem. p̃ matrem ad filium: p̃ filium ad
patrem. Et in hoc ferculo quod nos ab hoc sæculo cue-
bit, Ioannes ẽ columna argentea. Mater ascensus pur
pureus. Filius media charitas: Reclinatoriũ aureũ ui/
sio patris i decore suo. Et æternę pacis iocũda trãqlitas.

Bernardus Ioannes est p quẽ possumus recurere ad dm matrem p̃ matrem ad filium, p̃ filium ad patrem

Explicit prima porta. Incipit secunda. De ascensu
secundæ portæ quæ est porta pastoralis uersus orien/
tẽ. & de secundo signo quod est thaurus. primum ca.

REGNVM tuum: regnum omnium seculo
rum. & dominatio tua: in omni generatione
& generatione psal. c. xliiii. Nõ igitur solum
christi ciuitas perficitur in porta uirginum: sed etiam
in aliis portis. regnat & dominatur dominus noster ie
sus xp̃us. pp q̃ expediti de pria porta ciuitatis xp̃i sup ẽ
ut accedamus ad secundã cuius ascẽdẽs allegorice tha
urum põimus secundum signum zodiaci. ut ostenda
mus ex conditionibus ẽius: qualis debeat esse pastor
qui per portam pastoralem ad gloriam cupit ingredi.

Prima cõditio thauri.

Thaurus quidem ut tradunt astronomi: est ueneris domus seu habitatio. Est lunæ ascẽsus: siue exaltatio. Est firma serics: est in motu uario. Et pria facies traditur mercurio. Primo dico ꝙ thaurus est ueneris domus. nam duas domos fertur habere uen⁹ s. tharũ & libram. in his duobus signis: cæteris parib⁹. maxime pót uenus. quoniam sicut sol exaltat in arie/te. ita luna exaltat in thauro. Est in motu uario si/gnũ fixũ thaurus firmũ & stabile. nam ut dicũt astronomi. aries est signum mobile. thaurus est signum firmum. & gemini est signum comune. Et sic distinguẽdo pcurrunt omnia signa. Est deniq; thaurus prima facies mercurii. Nam cũ quodlibet signũ contineat solũ. x. seqt ꝙ quodlibet signum tres habet facies. Et prima facies arietis: est martis. ii. solis: & tertia ueneris Et sic pcedendo sequit ꝙ pria facies thauri: sit mercurii. Si quis igit excellens in gradu pastorali: portam uelit in se ipso fabricare: debet ad instar ascendentis thauri: domus esse ueneris. uenus aũt cũ secũdũ astronomos multas habeat conditiones. unã tantũ simpli/citer habet: quia influit & icitat ad amorẽ. Debet igitur pastor qlibet sibi subditos: & subiectos ardenter amare. sicuidelicet: ꝙ cũ tũ ei⁹ studium sit ad ipsoꝝ comodũ: priuatã puipendẽs utilitatẽ. unde hieronymus in epistola ad nepotianũ. Gloria ẽpi est paupum opib⁹ puidere. ignominia sacerdotis: est studere ppriis diuitiis. hinc Gregorius i registro ẽps largã manũ habeat necessitatem pacientibus succurat. alienam inopiam

Prelatus debet subditos amare

Hieronymus

Gregorius

suã credat: qa si hoc nõ habeat. uacuũ cpi nomẽ tenet. Et Augustinus ad orosiũ. yiii. q. i: Sciat se nõ esse epm ꝙ pesse desyderat: non ꝑdesse: Sic igit eps debet esse. .yiii.q.i.

Paupertũ thesaurus. Infirmoꝝ uisitator. Peregrinoꝝ receptator. Tribulatoꝝ solatiũ. Cæcorũ baculus. Famelicoꝝ esca. Miseroꝝ fiducia. Et lugẽtiũ cõsolatio. Gaudeat cũ gaudentib⁹. Et fleat cũ flentibus. Peccatorũ peccata deploret. Vt moyse dicat exodi. xxxii. xly. de disciplina. Dimitte eis hanc noxã: aut si nõ facis: dele me de libro tuo quẽ tu scripsisti. Et cũ apostolo dicat ad Ro. ix. Optabã. n. ego ipse anethema esse. a xpo ꝓ fratribus meis. Cõsimiliter totũ exponat se saluti ꝓximorũ. Vt cũ beato martio dicat. Domine si adhuc populo tuo sũ necessarius. nõ recuso laborẽ: fiat uoluntas tua. & sic bẽt ascẽdẽtis cõditio. i. s. ardẽs amor subdictorũ. Est thauri cõditio. ii. ꝙ exaltatio lunæ. ꝓ lunã itelligo quãlibet ecclesiã ei⁹ pastori bono cõmendatã. quoniã tãq; luna pfecta in æternũ iugiter illuminat a uero sole. Quilibet ergo pastor bon⁹ studeat ad exaltandã ecclesiã sibi cõmissam. Basilice manu ei⁹ teneãt: & cõsurgãt. Et quæ forte minãt ꝓnimia uetustate: uel aliunde ruinã ꝓ posse resarciant: quæ uero sunt destructæ reficiant. Maiorẽ curã hãt de xpi mensis. uidelicet de sacris altaribus. q̃ de mẽsa ppria. Videat ꝙ mẽsa xpi nõ relinquatur inornata: ornãdo suã uasis aureis: & argenteis: & mapis excellẽtibus. diuinũ cultũ augeat. Et numerũ deo seruiẽtiũ. Et in hoc sit ipse primus. & tã feruẽs: ut uidens

Apostolus

Conditio.ii.

prelatus debet suã ecclesiã exaltare.

Thomas archiepiscopus cantuarien. de exaltatione ecclesiæ excp. de fridiano epo lucano

Gregorius Ioannes

Hieronymus Andreas

Gregorius

lupum nō fugiat: ut mercenarius. Sed paratus sit: uelut pastor bonus aiam suā ponere. Exemplū accipiat a beato thoma archiepō cātuariēsi: q uelut pastor bonꝰ ecclesiæ sibi cōmisse: iura uiriliter defendēs. Prio qdē bonis tpalibus spoliatus passus ē exiliū. Et tādē pp cam dē cām passus ē martiriū. Fert qꝫ beatus fridianus epūs lucanus: de quo beatus gregoriꝰ li. iii. dialogoꝝ. dicit qꝫ impauit fluuio ciuitatis: qꝫ aluco ꝓprio relicto seqꝝtur cū: & sic fecit. & in. xxyiii. ānis qbus illi pfuit ecclesiæ. xxyiii. batismales ecclesias seu plebes domio dedicauit. Nōne ioānes euāgelista totiꝰ asiæ fundauit ecclesias: & errexit sicut in libro uiroꝝ illustriū: Sacerdos hieronymus ait. Similiter & beatꝰ andreas totiꝰ achaie fundauit ecclesias. Horꝝ exēpla pastoꝝ seq debet qs qs ille fuerit q ꝓ portā pastoralē: ciuitatē xpi desiderat introire. diuinum insup debet amplificare cultum. Et ipm presentia sua iugiter demōstrare solēnē. Nā hostis antiquus sancti pastoris psentiā timet. Legitur n. li. yii. ecclesiastice historiæ ca. xxiiii. Quod qdam epūs noie Gregorius: urgente tpris angustia in alpibꝰ in phānum apolinis diuertit. quē phāni illius sacerdos licet pphanus officiosissime recepit. post cuius recessum cū sacerdos ille ab idolo suo: more suo respōsa deposceret: nec hēre poscet. ēt multiplicādo uictimas: sibi cōpulsas: dæmon in somniis apparuit dicēs. Per aduētum epi gregorii: se de phano fuisse repulsum. Quesiuit sacerdos de remedio. respōdit dæmō: sibi minime licere locū illum ingredi: nisi licētiā hēat ab epo memo

rato. sequutus ē ergo sacerdos Gregoriū epm. Processum narrauit geste rei. Rogans ne suum questum pderet deus suus reduceret ad pristinum statū. Tunc scripsit beatus gregorius epistolā in hæc uerba gregorius: apolini pmitto te redire ad locū tuum. & agere quo consueuisti: quā cum posuisset sacerdos iuxta simulacrum: affuit demon: responsa poscenti. Quod uidens sacerdos ait intra se: gregorius est melior isto. Et clausis ianuis phani gregorium adiuit. & ad pedes eius se prostrauit. Et ut offerat cum illi deo cuius uirtute. diis gentium imperabat: obnixe rogabat. Qui tandem conuersus: & baptizatus. In tantum uitæ merito: fideq; uirtute profecit: ut in episcopatu beati gregorii: successor extiterit. Sic igitur. ecclesiā sibi cōmissam exaltando: habebitur ascendentis secunda cōditio. Est autem insup Tauri conditio tertia. q̄ in uario motu cœli: signum esse fixum. Quoniam pastor bonus debet esse firmus: & constans in proposito nec amore: nec timore: debet a recto declinare. Nō extollatur in prosperis: Nec frangatur in aduersis. Non moueatur blanditiis: nec de murmuratoribus indignetur. Sit quasi thuris fortissima: quæ nullo uento moueri potest quantūmcunq; impetuoso.

LEGitur enim de beato Ioanne Crisostomo: quod cum esset episcopus constantinopolitanus. Gamas quidam erat genere culticus: Conscia barbarus. Studio tyranico uehementer elatus. Ariana hæresi Defraudatus: Magister tamen factus militum.

Conditio. iii.

De fortitudine episcopi ad defensionem ecclesiæ suæ

De constantia pastoris

Exemplum de ioāne crisostomo

hic impatorē rogauit ut intra ciuitatē sibi suisq; eccle
sią unā daret. Q ui cū ꝓmisisset rogauit ioānē. ut unā
ecclesią sibi cōcederet. ut sic ei⁹ tyranidē refrenaret. at
ioānes fortissimus: & totus zelo ignitus. noli inqt im/
pator hoc ꝓmittere: nec sanctū dare canib⁹. Nec hūc
barbaꝝ metuas. sed ābo nos iube uocari: & sub silētio
quæ īter nos dicunt audi. Ego nāq; ei⁹ linguā refrena
bo. ut hæc petere nō ꝓsumat. Q d audiēs impator ga/
uisus ē. Et utrunq; altera die uocauit. cūq; gamas unū
ꝑ se oratoriū peteret: ait ioānes ubiq; tibi diuina dom⁹
apta ē: ubi nullus te uetat orare. at ille. Ego alterius sec
tæ sum. & unū tēplum cū meis hēre deposco. Multos
qdē ꝓ ro. republ. labores assumpsi. Et iō non debeo iñ
mea petitione cōtemni. cui ioānes plurima p̄mia: & q̄
trāscēdunt tua certamia receptisti. magister militū fac
tus: cōsulari toga insup exornatus. et oportet te cōsyde
rare qs dudū fueris. & qualis mō cōspiciaris. quæ psti/
na pauptas: & quæ modo subā. Q uibus uestimētis an
te utebaris. et qbus mō ornaris. igitur qa pauci labores
maxia tibi p̄mia cōtulerunt. circa bonorātē te: ne scis
ingratus. his sermōibus os eius obstruxit. cūq; cōpulit.
ut taceret. Simile legitur de beato ambrosio. nā cum
theodosius ipator eēt mediolani: & beatus ambrosius
eēt aqleiæ i ptibus oriētis in quodā castello. a xp̄ianis
uiris synagoga iudeoꝝ. & luci ualētianoꝝ cum crema
ti sunt ꝓpterea q̄ iudæi uel ualētiani insultarēt mona
chis xp̄iāis. ualētianoꝝ hæresis trigita deos colit. sed &
de huiusmōi facto. comes oriētis ad ipatorē relationē

Ioannes

exemplum de
beato ambro/
o qui defen/
t ecclesią su/
m ab hereticis

direxit. qua accepta impator p̄cepat/ ut synagoga ab
epo loci ædificaretur. sed huius p̄cepti tenor. Cū ad au
res eius uenerabili epi ambrosii pueniisset direxit ad i
patorē epistolā: qa ipse i tpre nō poterat cōtra illū: con
uēit ut ad id q̄ ab eodē statutū fuerat reuocarēt. dicēs
se patum ꝓ tali negotio mortē subire: ut dissimulatio
ne sui p̄uaricatorē faceret ipatorē: q tā iiusta cōtra ec/
clesią p̄cepisset. Postea uero mediolanum reuersus est
posito ipatore i ecclesia. de eadē cā tractauit in populo
In quo tractatu ittoduxit dominus psonā loquentē i/
patori. Ego te exinfimo ipatorē feci. Ego tibi exerci
tum inimici tui tradidi. ego tibi copias quas ille aduer
sus te exercitui tuo parauerat dedi. ego inimicum tuū
i ptātē tuā redegi. Ego de semie tuo sup solium regni
tui cōstitui. ego te triumphatorē sine labore feci. & tu
de me inimicis meis dōas triumphos. cui descēdēti de
exhedra ipator ait. Cōtra nos p̄posuisti hodie epe: at il
le respōdit nō se cōtra ip̄m sed q̄ ipso fuisse loquutum
Tunc ipator re uera igt dura cōcepā cōtra ep̄m de sina
goga repanda. in monachos uero iudicādum ce. ita &
a comitibus: q i tpre aderāt dicebat. qb⁹ eps ego qdem
cum ipatore nunc ago: uobiscum uero aliter agēdum
atq; ita obtinuit: ut illa quæ statuta fuerāt reuocarētur
Talis igitur debet ee pastoris cōstātia. & sic hētur con
ditio. iii. ascēdētis. Est deniq; thauri conditio. iiii. q̄
eius prima facies ē mercurii: mercurius. ñ. ponitur pla/
neta facundiæ. Debet igitur qlibet bonus pastor. pria
facie fore facundus; ut blādo sermōe; orisq; facundia

Ambrosius

.iiii. conditio
De secundia et
eloquentia

Vt populos sibi subditos reducat ad dominum
Ambrosius

subditos sibi populos reducat ad dominū. Sacer.n. ambrosius in quodā sermone. Laudes cuiusdā pōtificis enūerans ait. Quia blādimētis erat p̄dictus: leuitatis oīum ciuiū in deum ꝓuocauit affectū. Vnde exodi.iiii. Cū uellet dominus mittere moysē ad liberādū filios israel ex egipto: excusāte se moyse ac dicēte. Obsecro domīe: nō sū eloquēs ab heri: & nudi⁹ tertius: & ex quo loquutus es ad seruū tuū. Impeditioris & tardioris līguæ sum. respōdit domīus. q̄ fecit os hōis aut q̄s fabricatus ē mutū: aut surdū: uidētē & cæcū. nōne ego? ꝑge ergo: & ero ī ore tuo: docebo te q̄d loq̄ris. cū q̄ adhuc diceret moyses obsecro domīe mitte quē misurus es. Iratus domīus ī moysē ait. aaron frater tu⁹ leuita: scio q̄ loquēs sit. ecce ip̄e egredietur ī occursū tuū uidēsq̄ te letabit̄ corde: loq̄re ad eū. & pōe uerba mea ī ore eius. & ego ero ī ore tuo: & ī ore illius. & ostēdā uobis q̄d agere debeatis. Ip̄e loq̄t̄ ꝓ te ad populū. & erit os tuū. Isaias quoq̄ ut hēt̄ ysa.yi. ue mihi inq̄t q̄a tacui: q̄a uir pollutus labiis: ego sū: & ī medio populi polluta labia habētis: ego hītabo. Cui⁹ labia cū seraphyn tetigisset. calculo quē forcipe tulerat. Ac ꝑ hoc de taciturno facundū fecisset: & eloquētē: dicēte domīo. quē mittā & q̄s ibit: subito cōepit clamare ualēter. ecce ego mitte domīe. Ieremias ēt ut hēt̄ iere.i. cū domīus ip̄m mittere uellet respōdit. yiii.q.i. in scripturis.a.a.a. domīe deus. Ecce nescio loq̄ q̄a puer ego sū. misit dominus manū suā. & tetigit os eius. fecitq̄ facūdum & sicuit. Taliter.n. possunt ꝑfici p̄cepta quæ ponunt̄ ii.ad

thimoteū.iiii. p̄dica uerbū. Insta oportune importune arguæ: obsecra: increpa: in oī paciētia: & doctrīa: quæ nisi facundus facere nequit. Et ad titū.i. potens sit ep̄s exhortari ī doctrīa sana & eos qui cōtradicūt arguere

DE fundamento secundæ portæ uersus orientem & de lapide zaphyro capitulum secundum.

TERVsalem quæ edificatur ut ciuitas. Cuius participatio eius in idipsum psal.cxxi. Huius benedicte ciuitatis christi fundamentum. Secundū q̄ posuit beatus ioannes apoch.xxi. zaphyrum Saphyrus autem est coloris cælestini. qui cum plurīas habeat uirtutes. Quattuor tamen singulariter fertur habere. Quīa nostra confortat lumina. Membra cōseruat integra. Iratos placat dominos. Turbatos lenit socios. In omnibus hiis gerentem oportet esse castum. Igitur per zaphyrum coloris cælestini sanctā intelligo sollicitudinem in pastore. quæ quidem sociam debet habere castitatem. quia ut ī omelia sacer gregorii dicit̄. Nec castitas est aliquid sine bono opere. nec bonum opus est aliquid sine castitate. Oportet etiam coloris esse cælestini quia omnis boni pastoris operatio tam apparenter q̄ existenter: esse debet ī desiderio supernorum unde.xix. de ciuitate dei ca.xix. dicit beatus Augustinus.yiii.q.i. qui episcopatū &c. & uide.i.ca.proxi.in prin. Episcopatus nomen est operis. non honoris. Græcum enim uocabulum est. Atq̄ inde dictum. quod ille qui perficitur super intendit. curam eorum gerens. Scopos quippe intentio est.

Quod episcopus debet esse castus

Operatio boni pastoris tā apparenter q̄ existenter esse debet ī desiderio supnorum Augustinus

Ambrosius

De solicitudi/ne

Paulus a posto/lus

Ambrosius

Ergo ēpm si uelimus sup intendentē possimus dicere: Vt intelligat se nō esse ēpm: q̄ pesse dilexerit: nō pro/desse. hinc in li. i. de pastoribus beatus Ambrosius ait. Quātum p̄ cæteris gradib⁹: gradus ēpalis ē altior: tāto si p negligētia dilabit ruina est grauior. Magna subli mitas: magnā debet hēre cautellam. honor grādis: grā diori debet solicitudine circūuallari. Sancta igit solli/citudo curæ pastoralis ad instar zaphyri: mētis confor tat oculos: sup sibi cōmissum gregē. Vnde paul⁹ apo stolus. ii. ad timotheū. iiii. Tu uero uigila: i oibus labo ra. opus: fac euangelistæ: ministeriū tuum imple. hinc sup luc. facer Ambrosius ait. christ⁹ nascit: & pastores uigilare cœperunt: q̄ gētiū greges: pecudū more: ante uiuentes: in aulā domini cōgregarent. Ne quos spūa liū bestiaꝝ obfussas noctiū tenebras pateret incursus Nōne tibi uidet q̄ apostol⁹: hanc primam fundamēti cōditionē habuit: ubi narrans q̄ fuerit passus: et ad co/rinthios. ii. ca. dicit p̄ter illa quæ extrinsecus sunt: In/stantia mea cotidiana: solicitudo omnium ecclesiaꝝ.

Patet igit q̄ bonus pastor. p solicitudinē suos menta les confortat oculos: ad uigilandū sup cōmissum sibi gregē. Ac p hoc cuidēter habet primā conditionem zaphyri ē. tū ad oculos mētales: quā posuimus esse cō ditionē fundamēti secundæ ptis portæ ciuitatis xp̄i. s. portæ pastoralis. Ad instar ēt zaphyri debet bon⁹ pa stor integra mēbra cōseruare. Mēbra uero corporis xp̄i sunt fideles subditi sibi: quos p posse cōseruare debet integros: tā in aia q̄ in corpore. integritatem animaꝝ

seruare debet p instructionē. Integritatem uero corpo ris: p oróncm Vnde hieronymus sup letitic. duo sunt pontificis opa. ut adeo discat legendo scripturas diui/nas: & sæpius meditando. ut populū doceat. sed & il/la doceat quæ a deo didicerit. non ex pprio corde uel ex humano sensu. sed quæ spūs sanct⁹ docet. Et aliud opus est: quod fecit moyses: ut ad bella non uadat: Et contra inimicos non pugnet: sed quid fecit oret: sicut ille moyses orauit donec uicit populos eius. Si. n. rela/sauerit: & manus ab oróne dimisserit. populus uicitur & fugat. Oret ergo pastor ecclesiæ. ut uincat populus q̄ sub ipso ē. hæc hieronymus. Scribit. n. exodi. xyii. q̄d uenit amalech. & pugnabat contra israel. in raphidin Dixitq̄ moyses ad iosue: elige uiros. & egressus: pu gna cōtra amalech. cras ego stabo in uertice collis ha bens uirgā dei i manu mea. fecit iosue ut loquut⁹ erat moyses: & pugnauit cōtra amalech. Moyses aūt & a/aron: & hur. ascēderunt sup uerticē collis. cūq̄ ellcua/ret moyses manus uincebat israel. Sin aūt paululū re misisset: supabat amalech. manus aūt moysi erāt gra ues. Sumētes aūt lapidē: posuerūt subtus cū. in quo se dit. Aaron aūt & hur sustentabāt manus ei⁹ ex utraq̄ pte. Et factū ē ut manus eius ipsi⁹ nō laxarent usq̄ ad occasū solis: fugauitq̄ iosue amalech. & populū i ore. gladii. Per moysen quēlibet intelligo pastorē. iux ta illud psal. lxxxxyiii. moises & aaron in sacerdotib⁹ eius: qui ne fatigēt: sedere debet impetra. quia quie scere debet in xp̄o iesu iuxta illud matthæi. ii. Discite

Hieronymus Pontificis ope ra duo sunt.

moises De oratione

Hieronimus exēp. Amalech

a me quia mitis sum & humilis corde. & inuenietis re
gem aiabus uestris. Manus.n.in oratione substētare
debent Aaron: & hur.i.feruor & pseuerantia. Nam a
aron interpretat̄ mōs fortis ꝑ quē intelligo feruorem.
& hur interp̄tat̄ lōgitudo mea ꝑ quā intelligo pseue
rantiā. Est ēt ad cōseruādos subditos integros i oi
bus uthortabat̄ paulus: quos dā epos: sicut habet̄ actuū
xx. Attēdite uobis & uniuerso gregi in quo uos spiri
tus sanctus posuit epos regere eccleslā sanctā dei quā
acqsiuit sanguine suo. Taliter.n.hēt̄ secūda conditio
fundamēti portæ pastoralis. Debet insup bon? pa
stor ad similitudinē zaphyri: placare dominū: tā sibi
q̄ subditis. unde ad hebreos ca.y. dicit apostol?. Ois pō
tifex: ex hoīb? assumptus. p hoīb? cōstituit̄: i his quæ
sunt ad deū: ut offerat dona & sacrificia p peccatis: q
cū dolore possit hīis: q ignorāt: & errant. quādo ipe cir
cūdatus ē ifirmitate. Et ꝓpterea debet: & quēadmo
dū p populo: ita ēt p semetipso: offere p peccatis. Sic
n.ut habet̄ exodi.xxii: Cū peccasset popul? israel ado
rādo uitulū œreū i deserto: dixit dominus ad moysem
Cerno q̄ popul? iste dure ceruicis sit: dimitte ut irasca
tur furor me? cōtra eos. & dalcā eos. faciāq; te igētem
magnā. Tunc moyses orauit ad dominū. & seq̄t̄: pla
cat? ē dominus deus: ne faceret malū quod loqr: ut? erat
aduersus populū suū. Cōsimiliter: ut numeri habet̄
xiiii. cū murmurasset populus israel contra dominū: &
moysē: & aaron seruos eius. Dixit dominus ad moysē
usq; quo detrahet mihi populus iste: quousq; non cre

Aaron
Hur
feruor
fortitudo

Paulus

Conditio.iii.

De sacrificio

Exodi

dēt mihi i oibus signis q̄ fecit corā eis: feriā igit̄ cos pe
stilētia: atq; cōsumā. Te aūt faciā principē supra gentē
magnā: & fortiorē q̄ hæc ē. & orauit moyses ad domi
nū: & sic eū placuit. ut diceret. dimisi iuxta uerbū tuū
Itē. ii. regū. xxiiii. ca. scribit q̄ cū misisset deus pestilē
tiā i israel. dauit edificauit altare domio: & obtulit ho
locausta pacifica. & repropiciatus ē terre dominus. & co
hibita ē plaga ab israel. Cōsimiliter & beatus gregori?
cū factus ēt pōtifex: & romā pestis feribunda deuasta
ret, ꝓcessionē cū letaniis p circulū ciuitatis ordīauit. in
qua ymaginē beatæ mariæ, quā beatus lucas fecisse
dicit̄: portari reuerēter fecit. & sic placatus ē dominus. &
tota aeris puritas: auditi sunt angeli cātātes i aere: Re
gia cœli letare &c. fuit hoc tp̄re paschali. Et beatus gre
gorius: adiunxit ora p nobis deū alleluia. Tunc & ui
sus ē Angelus sup castrū crescētii q̄ gladiū detergēs i va
ginā reuocabat. Intellexitq; beatus gregori? q̄ pestis
illa cessasset. & tunc castrū illud uocatū ē castrū sancti
angeli. Tales ergo pastores: habēti se ipis. iii. cōditio
nē fund. portæ pastoralis. q̄ fuit dominū placare p sub
ditis suis. Ad similitudinē deniq; zaphyri debet bon?
pastor subditos lenire turbatos, propterea ubi ad salu
tandum populum minores sacerdotes dicunt dominus uobiscum: Pontifex dicit pax uobis. Vt ostendat
suum officium ad omnium subditorum esse pacē pre
posse procurandam. Verumtamen hoc non solum de
bet facere ore: sed corde & opere. Dicit enim Bea
tus Augustinus super Lo. sermone sexto.

Dauit

Gregori? papa

Imago secun
dum lucam
Regina cœli le
tare &c.

Gregorius
Castrum sanc
ti angeli

Conditio. iiii.
Pōtifex habet
pacificare dis
cordes
De pace

Augustinus

Non omnis qui dicit pax: quasi columba audiendus
est. habent enim oscula corui. sed in coruo falsa pax
in columba uera est pax. Vnde ergo discernuntur o/
scula coruorum ab osculis columbarum. osculantur
corui sed laniant. alaniatu inocens est natura colum/
barum. ubi igitur laniatus non est. ucra pax est. Nam
corui pascūtur carnibus. Hæc columba non habet. ex
frugibus terræ uiuit. inocens est uictus. Re ucra enim
qui discordes deducit ad concordiam: illis salutem si
Hieronymus biq; grande lucrum acquirit. De quo beatus hierony
mus in epistola ad paulinum presbiterum de institu/
tioe clericorum. Si officiū inquit uis exhibere presbi
teri. Si episcopatus te uel op?: uel honor forte delectat
uiue in urbibus uel castellis: & aliorum fac lucrū ani/
Matthæus mæ tuæ. Propterea precepit deus apostolis. matthæi. i
dicens. Intrantes autem in domum salutate eam: di/
Lucas cētes. pax huic domui. Et Luc. xyi. precepit eisdem di/
cens. In quaq̄ūq; domum intraueritis: primum dicite
pax huic domui. uolens inucre: q; quilibet bonus pa/
stor: singulariter intēdere debet ad ea quæ sunt pacis
subditorum. ac per hoc. Litigantes ad concordiam.
— Turbatos ad lętitiam, — Discordes ad pacem. Et
inimicos ad humilitatem reducere debet. Hinc de
Moyses moyse futuro pastore populi dei. Scribitur. actuum
ca. yii. q; quodam die apparuit duobus israelitis litigā
tibus. Et reconciliebat eos in pace. dicens: uiri fratres
estis. ut quid nocetis alterutrum: propter q; de ipo scri
Moyses bitur moyse eccl. xlv. Quod deus similem illum fecit

in gloria sanctorum: & in uerbis suis monstra placa/
uit. Porro de Noe eccle. xliiii. scribitur & ecclesia cā/ Noe
tat ad laudem boni pastoris. Quod inuentus est iust?
& in tempore iracundiæ. facta est reconciliatio. Et cer Salomon
te hoc debet inquirere bonus pastor tanquā bene pla
citū spiritui suo. Dicit enim sapiens ecclesiastici. xxy.
In tribus beneplacitum est spiritui meo: quæ sunt p/
bata coram deo & hominibus: Concordia fratrum
Amor proximorum. Et uir & mulier sibi consentien
tes. Quæ omnia pro posse procurare debet bonus pa/
stor. ut habeat quartam conditionem fundamēti por
tæ pastoralis. Et hoc de fundamento eius.

DE lateribus siue spondilibus secundæ portæ uersus
orientem capitulum tertium.

OMNIA in sapientia fecisti. Impleta est ter/
ra possessione tua psal. ciii. ut ostendamus er/
go qualiter in terra nostra fabricentur allego
rice: portæ ciuitatis christi quas in tanta sapientia fe/
cit deus. Videamus qualiter isto modo fabricāda est
porta pastoralis. Huius portæ primū & orientale la Primum latus.
tus ponimus fidem: qua singulariter preditus esse de/ De fide
bet: quilibet bon? pastor. Dicit enim apostolus ad ro. Apostolus
prio ca. Accepimus gratiam & apostolatum: ād obe/
diendum fidei in omnibus gentibus. Tantum. n. de/
bet quilibet bonus pastor: esse firmus in fide: ut semp
paratus sit pro fide martirium substinere. Dicit enim Gregorius
gregorius de cura pastorali ca. ix. sic. Si quis episcopa
tum desyderat. bonum opus desyderat. hoc illo tēpore

dictum ē quo qsq; plebibus preerat: primus ad marti/
rii tormenta ducebat̄. Tunc ergo fuit laudabile ep̄a/
tum querere. quādo ꝑ hoc unū quoq; dubiū non erat
ad supplicia grauiora ꝑuenire. Sciant ēt pastores i eo/
rum fide: simpliciū sibi subditoꝝ consistere fidē: ut si
saluant̄ simplices: implicite credentes: ꝙ pastores cre
dere tenent̄ explicite. Vnde Vgo de sacris. ii ii. parte
ca. ii. dicit sic. Ille q credenti credit: nō īconuenienter
credere dicitur: ꝙ ille credit cui redit. sed scit cui redit.
Tales sunt simplices in ecclesia: q pastoribus credunt
Vnde scriptum ē. boues arabant. & asine pascebātur
simplices. n. in ecclesia dei. quāuis cū ꝑfectis oculta sa
cramentoꝝ dei rimari nō ualeāt: ꝙ tamen se ab eorū
societate nō dirimunt quasi iuxta eos positi ī eadem
fide & spe bene operando se pascunt. hæc Vgo. Hinc
quartū cartaginense cōsiliū: Cui interfuit Augusti/
nus tp̄re honorii augusti. Quēlibet ordinandū ep̄m
sic mandat examinari. qui ep̄us examinandus ē ante.
examinet̄ si natura fuerit prudens: si docibilis: si mori
bus temperatus: si uita castus: si sobrius: si ꝑuigil. si sēp
negotiis suis cauēs: si humilis: si affabilis: si misericors
si litteratus: si ī lege domini instructus: si in scriptura/
rū sensib⁹ cautus: si ī dogmatib⁹ ecclesiasticis exercita
tus. Et ante oīa si fidei documēta uerbis simplicib⁹ as/
serat: oēs fidei articulos deīceps cōnumerādo. Itē ex
consilio laudicensi: ep̄i ꝓmouebant̄ ad ecclesiasticam
dignitatē. hii uidelicet: q plurīo tp̄re ꝓbāt̄: tā uerbo fi/
dei: q̄ recte cōuersatiōis exēplo. ut merito dici possit: de

Vgo

Vgo
Episcopi quo/
modo sunt exa
minandi
xxiii. dis. q ep̄s.

xxiiii. di. ep̄i

qualibet tali uerbū ꝙ scribit̄ eccl. xly. in fide & lenita/
te ipsius: sanctū fecit illū: & ellegit eū ex omni carne.
Merito autē: fidē ponimus primum latus portæ pasto
ralis. qa ut ait Augustinus de agōe. ca. xyii. Fides ē pri
ma. quæ subiugat aīam deo. Secundū latus portæ
pastoralis est spes firma. Cum. n. pastores dicunt̄ ara/
re seu triturare. Nā primū prius patuit. ubi dictum est
boues arabant. Iob. i. ca. secundū patet de uteronomi
xxy. ubi dicit̄ nō ligabis os bouis terrentis in area fru/
ges tuas: ꝙ de pastorib⁹ intelligi debere: declarat Apo
stolus. i. ad corinth. ix. ca. ubi sic dicit. Scriptū est. n. in
lege moysi. Nō alligabis os boui trituranti. Non qd
de bobus cura est deo: an propter nos. utiq; dicit. Nā
ꝓpter nos scripta sunt. quoniam debet in spe qui arat
arare. Et qui triturat in spe fructus percipiendi. Ex q
bus omnibus euidenter apparet ꝙ oēs pastorum prin
cipales actiones in spe sacratissima debent solidari. ali
ter. n. pro sibi comisso grege: quomodo tot possent tol
lerare labores. Vnde tulius. li. i. de tusculanis questio/
nibus ait. Nemo unquam sine magna spe īmortali/
tatis: se pro patria offeret ad mortem. Et nescio quo/
modo inheret mentibus quasi seculorum quoddā au
gurium futurorum. Illudq; in maximis ingeniis: & al
tissimis aīs existit & apparet facillime: quo qdē dēpto.
qs tam amēs esset: q semper in laboribus & periculis
uiueret. Vnde Origenes super exō. li. yi. spes inquit
futurorum laboribus requiem parit. Sic etiam in ago
ne positis: dolorem uulnerum mitigat: spes corone.

Augustinus
ii. latus
De spe
Spes firma de/
bet esse ī pasto
ribus.
Iob.
Apostolus

Tulius

Origenes

Apostolus

Hinc apostolus.i.ad thessal.ii.ca. loquēdo sicut pastor gregi suo dicebat:quæ est spes nostra:aut gaudiū:aut corona gloriæ:nōne nos ante dominū iesū xp̄m:& ad hebr.iii.dicit christus ē tāq̄ filius i domo sua: quæ domus sumus nos:Si fiduciā:& gloriā spei. usq; ad finē firmā teneamus.& ptās psal.iiii.Cecinit dicēs. Tu aūt domine singulariter i spe:& cōstituisti me.nō aūt hic intēdimus:de illa spe:de qua loqt̄ Boetius.i.de cōsol. cātu ultimo dicēs. Tu quoq; si uis:lumine claro:cernere uerū:tramite recto:carpere calē:gaudia pelle: pelle timore.spemq; fugato:nec dolor adsit; nubilla mēs ē: uictāq; frenis:hæc ubi regnāt. Sed de illa spe intendimus:de qua loqt̄ Augustinus i enchiridion ca.i.dicēs spes aūt.nō nisi bonarum rerū ē.nec nisi futurarū & ad eū ptinentiū:q eārū spē gerere p̄hibet. hæc ab apostolo.i.ad corinthios.xii.ponit̄ una de uirtutibus theologicis.ubi sic dicit. Nūc aūt manēt fides:spes:charitas tria hæc:hanc ergo ponimus secundū latus seu spōdile portæ pastoralis. Tertiū latus portæ memorate ponimus charitatē:quā singulariter quilibet bon⁹ pastor:tenetur habere. Teste nāq; ueritate Io.x.bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et certe ut eadē ueritas ait.Io.xy. Maiorē hanc dilectionem nēo habet.ut aiam suā ponat qs p amicis suis.Sine charitate qdem qsquis pastor efficitur inanis.& piculosa ē promotio sua. Vnde Bernardus supercant.sermone xyiii. Nihil est in rebus q̄ possit implere creaturā. ad imaginem dei factam.nisi charitas. Deus sol⁹ maior

Potestas

Boetius

Augustinus

Apostolus

Tertium latus
De caritate
Ioannes

Ioannes

Bernardus

illa est.eam nundum adeptus piculosissime p̄mouet̄ quātūlibet aliis uideatur polere uirtutibus.Propterea sicut habetur Io.ultimo ca.anteq̄ xp̄s petro post resurrectionē suā:curam cōmitteret ecclesiæ suæ: quesiuit ab eo:an diligeret eū plus q̄ alii discipuli.quo respōdente q̄ sic.fecit eū pastorē agnoꝫ suorum.In quo patenter xp̄s ostendere uoluit.q̄ qlibet pastor maiorē tenet̄ habere caritatem q̄ aliqs de grege suo.Vnde bernardus sup cant.sermone.lxxxyii.Nō ociose toties repetitur.Petre amas me:in comissione ouiū. Ego quidem illud significatū puto.ac si dixisset illi Iesus. nisi testimonium phibeat tibi conscia tua:q̄ amas me ual de perfecte.hoc est plus quā tua: plus quam tuos: plus etiam quā te.ne quaquam suscipias curam banc. Propterea attendite uobis opus misterii huius sicuti estis. Attendite inquā uobis:& precioso depositio q̄ uobis creditum est.Ciuitas est uigilare ad custodiam & concordiā.Sponsa est.studere ornatui. oues sunt:pastui intendite. Porro custodia ciuitatis:ut sit sufficiens tripha.erit a uim tyranoꝫ.a fraude hereticorum.a temptationibus dæmoniorum.Sponse uero ornatus i bonis operibus & moribus constat:ac pastus ouium. communiter sunt in pascuis scripturarum tanquā in hereditate domini. Sed est distinctio in illis. Sancta sunt mandata:quæ duris & carnalibus imponuntur ex lege uitæ & disciplinæ:Et sunt olea dispensationum:q̄ i firmis & pusilis corde defuncte misericordiæ apponūtur sanis; & q̄ exercitatos habēt sensus ad discretionē

Apostolus

Potestas

Boetius

Augustinus

Apostolus

Tertium latus
De caritate
Ioannes

Ioannes

Bernardus

Hinc apostolus.i.ad thessal.ii.ca. loquēdo sicut pastor gregi suo diccbat:quæ est spes nostra:aut gaudiū:aut corona gloriæ:nōne nos ante dominū icsū xp̄m:& ad hebr.iii.dicit christus ē tāq̄ filius i domo sua: quæ domus sumus nos:Si fiduciā:& gloriā spei. usq; ad finē firmā teneamus.& ptās psal.iiii.Cecinit dicēs. Tu aūt domine singulariter i spe:& cōstituisti me.nō aūt hic intēdimus:de illa spe:de qua loqt̄ Boetius.i.de cōsolatu ultimo dicēs. Tu quoq; si uis:lumine claro:cerne re ucrū:tramite recto:carpere calē:gaudia pelle: pelle timore.spemq; fugato:nec dolor adsit: nubilla mēs ē: uictāq; frenis:hæc ubi regnāt. Sed de illa spe intendimus:de qua loqt̄ Augustinus i enchiridion ca.i.dicēs spes aūt.nō nisi bonarum rerū ē.nec nisi futurarū & ad cū ptinentiū:q; earū spē gerere phibet. hæc ab apostolo.i.ad corinthios.xii.ponit una de uirtutibus theologicis.ubi sic dicit. Nūc aūt manēt fides:spes:charitas tria hæc:hanc ergo ponimus secundū latus seu spōdile portæ pastoralis. Tertiū latus portæ memoramus charitatē:quā singulariter quilibet bon⁹ pastor:tenetur habere. Teste nāq; ueritate Io.x.bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et certe ut eadē ueritas ait.Io.xy. Maiorē hanc dilectionem nēo habet.ut aiam suā ponat qs p amicis suis.Sine charitate quidem qsquis pastor efficitur inanis.& piculosa ē promotio sua. Vide Bernardus super cant.sermone xyiii. Nihil est in rebus q̄ possit implere creaturā. ad imaginem dei factam.nisi charitas. Deus sol⁹ maior

illa est.eam nundum adeptus piculosissime p̄mouet quātūlibet aliis uideatur polere uirtutibus.Propterea sicut habetur Io.ultimo ca.antēq; xp̄s petro post resurrectionē suā:curam cōmitteret ecclesiæ suæ: quesiuit ab eo:an diligeret eū plus q̄ alii discipuli.quo respōdente q̄ sic.fecit eū pastorē agnoꝝ suorum.In quo patenter xp̄s ostendere uoluit.q̄ glibet pastor maiorē tenēt habere caritatem q̄ aliqs de grege suo. Vnde bernardus sup cant.sermone.lxxxyii.Nō ociose totics repetitur.Petre amas me:in comissione ouiū. Ego quidem illud significatū puto.ac si dixisset illi Iesus. nisi testimonium phibeat tibi conscia tua:q̄ amas me ual de perfecte.hoc est plusquā tua: plusquam tuos: plus etiam quā te.nequaquam suscipias curam hanc. Propterea attendite uobis opus misterii huius sicuti estis. Attendite inquā uobis:& precioso deposito q̄ uobis creditum est.Ciuitas est uigilare ad custodiam & concordiā.Sponsa est.studere ornatui. oues sunt:pastui intendite. Porro custodia ciuitatis:ut sit sufficiens tripha.erit a uim tyranoꝝ.a fraude hereticorum.a temptationibus dæmoniorum.Sponse ucro ornatus i bonis operibus & moribus constat:ac pastus ouium. comuniter sunt in pascuis scripturarum tanquā in hereditate domini. Sed est distinctio in illis. Sancta sunt mandata:quæ duris & carnalibus imponuntur ex lege uitæ & disciplinæ:Et sunt olea dispensationum:q̄ i firmis & pusilis corde defuncte misericordiæ aponūtur sanis: & q̄ exercitatos habēt sensus ad discretionē

boni & mali: apponitur cibus solidus. Quisqs ergo ille fuerit sic in caritate sundatus: gregis sibi domini/ ci curam oblatam recusare nullactenus debet. Sic.n in pastorali suo. sacer Gregorius ait ca. yi. Si dilectio/ nis testimonium est cura pastoralis. quisqs uirtutibus polens: gregem dei renuit pascere. Pastorem sūmum cōuicitur nō amare. Qua.n. mente: is qui proximis pro futuris enitescere potest utilitati cæterorum: secre tum ꝓponit suum. quādo ipse sūmi patris unigenitus ut multis prodesset: de sinu patris est egressus ad publi cum nostrum. Est igitur caritas latus tertiū: seu spō dile portæ pastoralis. Quartum latus portæ supra dicte: est sacraꝝ notitia litterarum. dicit.n. Bernardus super can. sermone. lxxxyii. ad mores honestādos uel ad corrigendos (ꝙ utiq; ad decorem pertinet sponsæ) Necessaria est disciplinæ cēsura. Iam ergo in pascua diuinorum eloquiorum quomodo educet greges do minicos: pastor ydiota: sed si doctus fuerit: non sit aūt bonus uerendum. ne tam non nutriatis doctrina uer/ bi. quā noceatis uita sterili. Item ī suo pastorali sa/ cer Gregorius ait. nulla ars doceri presumitur, nisi pri us discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur/ quando ars est artiū regi/ men animarum. Hinc augustinus de uerbis domini sermone. xliiii. ad officium inquit pastoris pertinet op tos fontes aperire. Et aquā purā mox iā sitientibus mi strare. Hinc symacus laurentio mediolanensi epo. & habet in decreto ca. i. q. i. uilissimus cōputādus est nisi

Gregorius

Notitia litterarum sacraꝝ Bernardus

Gregorius

Augustinus

Symacus

precellat scientia & scitate: qui est honore prestantior hæc ille. Similiter gelasius papa in epistola. ut habet in decreto pte. i. dis. xxxyi. dicit sic. Illiteratos, aut aliq̄ parte corporis diminutos, nullus presumat ad clerico/ rum ordinationem ꝓmouere: quia q̄ litteris carent, sa cris nō possunt apti esse officiis. Et uitiosum uel prorsꝰ ydiota, deo non offerri legalia precepta sanxerunt. Quod ut habet ibidem zosimus papa. clarius ostēdit dicens. Qui ecclesiasticis disciplinis. nō est imbutus & temporum approbatione diuinis stipendiis etudi/ tus: nequaquā ad sūmum ecclesiæ sacerdotium aspi/ rare p̄sumat: & non solū in eo ambitio inefficax hēat, uerum ēt ordinationes eius careāt eo ordine quoniā cōtra precepta patrum p̄sumpserunt. Et in decreto sic ex dictis infert. Ecce ꝙ sacrarum litterarum: oporteat episcopum habere notitiam. Et non in merito. quia p̄ dicatores: per quos ecclesia circōfertur, sacris litteris sē per debent insistere. Hinc dominus prius posuit uer/ ba sua in ore ierem. Et postea cōstituit. Ecce posui uer ba in ore tuo. Ecce constitui te super gentes & regna. Iere. i. Malachias etiam lib. suo ca. iii. dixit. Labia sa cerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirrunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. hic Apostolus scribit ad thimoteum. i. & quarto dicens. Attendens lectioni, exortatione, & doctrinæ. Et pau lo inferius. Attende tibi; & doctrinæ, insta in illis. Hæc enim faciens; Et te ipsum saluum facies, & e tiam eos qui te audiunt.

Gelasius papa

Zosimus papa

Ierem. & malachias

Apostolus

Ex qb⁹ oīb⁹ liqde colligīt ut hēt i decretis ubi supra ꝙ nō sufficit plātis bōa cōuersatio nisi addāt sciā doctrie Et hoc posuim⁹ finale lat⁹ seu spōdile portæ pastoralis DE capitaneo siue custode secundæ portæ ca. quartū

HAEC est generatio querentium dominum. psal. xxiii. hæc. s. pastorum generatio: querés dominum. ad ipsum introibit per portā pasto ralem. cuius portæ capitaneus principalis. sicut & oīū portarum est domius noster Iesus xp̄s. Est. n. fidei no stre totale fundamentū. de seipso nempe dixit Mat/ thæi. xvi. Sup hanc petram edificabo eccleſiam meā i. super me. q̄ dicor a fidelibus meis petra. edificabitur ecclesia mea. in tam stabili fundamēto. Vnde apostolus. i. ad corinthios. iii. ca. dicit. unus quisq; autē uideat quomodo super edificet. Fundamētū. n. aliud nemo potest ponere: preter id ꝙ positum est. quod est Iesus christus. Si quis aūt sup edificat supra fundamentum hoc: aurum: argētum: lapides pretiosos. ligna. fenum stipulam: uniuscuiusq; opus manifestum erit. Supra fundamentum ergo fidei nostræ: ꝙ est christus edifi/ cant aurum. qui tam uita: quā doctrina ad iustitiam plurimos erudiunt. Argentū autem super edificant illi: qui sua sanctā uita. licet non doctrina: sunt aliorū exemplaria. Lapides pretiosos super edificant illi: qui uitam pfectorum imitantes. in operibus sup erogatio nis: satagunt exerceri. Quoꝝ edificia pigne neque/ unt imitari uerum illi super edificant. ligna. fenum. & stipulam: qui purganda. cōmittant peccata: quæ tan

to sunt leuiora: quanto citius consumetur ab igne. Et hoc est ꝙ statim subiungit apostolus. Dies enim do/ mini declinabit: quia in igne reuelabitur. Et uniuscu iusq; opus qualis sit ignis probabit. Si enim opus mā serit quod super edificauit mercedem accipiet. Si. n. opus arserit. detrimentum pacietur. Ipse autem salu⁹ erit sic tamen quasi per ignem. propterea de domino nostro Iesu xp̄o cantatur. Erit iustitia cingulum lōbo rum eius: & fides cintorium renum eius. Et sic patet ꝙ primum latus portæ pastoralis fundatur i christo. Por ro domium nostrum Iesum xp̄m obiectū spei. fidem dicimus oīum electorum. ꝓpter quod ad ephesios. i. dicit apostolus. uocati sumus predestinati. secundū ꝓ positum eius: qui oīa operatur secundū consilium uo luntatis suæ. ut simus in laudem gloriæ eius: qui ante sperauimus in xp̄o. hinc psal. lxxxiii. dicit. domine uir tutum beatus hō q̄ sperat in te. ꝓuerb. quoq;. xvi. scri bitur eruditus in uerbo reperiet semp bona. & q̄ i domi no spat beatus est. & eccl. ii. ca. legit. Respicite filii na tiones hoīum. Et scitote qa nullus sperat in domino: & cōfusus est: p manſit in mandatis eius: & derilitus ē Sic igitur dominus noster Iesus xp̄s ē obiectū spei san ctorum suoꝝ. ut a suis uocibus desideratus gentiū ap pelet. Scribitur. n. Aggei. ii. Nolite timere hæc dicit domius exercituū. adhuc unū modicū ē. Et ego mo uebo cœlum & terrā: & mouebo omnes gentes. & ue niet desideratus cunctis gentibus. uocatur ēt xp̄s gen/ tium expectatio; sicut scriptum est Geneſi. xlyiiii. nō

Christus funda mentum fidei.

Christus obie tum spei

Apostolus

Dauit

Eccle.

Aggei

Geneſis

auffereť ſceptrum de iuda: nec dux de femore ęius donec ueniat q̄ mittendus eſt. & ipſe erit expectatio gẽtium. & ſic patet quod xp̄s eſt obiectum lateris portæ paſtoralis. Et inſup dominus noſter ieſus xp̄s. ſubiectum eximie caritatis. Vgo nempe ſcripſit ſic in li. de caritate. Magnam uim habes o caritas: tu ſola deum trahere de cœlo potuiſti ad terras. o. quã forte eſt uinculum tuũ: quo! & deus ligari potuit. & hõ ligatus uincula iniqtatis dirrupit. Neſcio q̄d magis in laude tua dicere poſſim: quã q̄ deũ de cœlo trahere potuiſti; & hominẽ de terra: ad cœlũ ſubleuaſti. Et pauliſp̄ infern? O caritas uulneraſti impaſſibilem. ligaſti inſupabilẽ. traſiſti incõmutabilẽ. eternũ feciſti mortalẽ. hæc oĩa feciſti: ut dura corda noſtra emollires. Hinc bernard? ſup cant. ſermone. ii. Diſce. o. xp̄iane a xp̄o: quẽadmodũ diligas xp̄m: diſce amare dulciter: prudẽter: & fortiter: dulciter: ne illectus: prudẽter: ne deceptus: fortiter ne oppreſſus ab amore dei auertaris.

De caritate xp̄i Vgo

Christus eſt ſubiectũ eximie caritatis

Bernardus

Ex q̄bus oĩbus luculẽter apparet q̄ christus ẽ ſubiectũ eximiæ catitatis. quæ ponitur tertium latus portæ paſtoralis. Christus denicq̄ perfectam ſolus habet ſapientiam: & doctrinam. Diçit enim Ioannes ī epiſtola ad damaxum. Nullius homo excepto xp̄o plenam habuit ſcientiam & certiſſimam ueritatem. Hinc ſup illo uerbo Luc. ii. ca. Ieſus proficiebat etate: & ſapientia & gratia apud deum & homines. Sanctus gregorius ait. Iũxta hominis naturam p̄ficiebat etate. & ſapientia. non quod ipſe ſapiẽtior eſſet extempore. quia prima cõceptionis hora ſpiritu ſapientiæ plenus p̄manebat. ſed candẽ qua plenus erat ſapiẽtiã: cæteris extempore paulatim demõſtrabat. Hinc ad colonicen. ii. ca. dicit apoſtolus. Conſolent̃ corda ipſorum inſtructi in caritate. Et in omnes diuitias plenitudinis. Intellectus in agnitione miſterii dei patris. & chriſti ieſu. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſciẽtiæ abſconditi. Quoniam ergo xp̄s eſt noſtræ fidei fundamentum & ſancte ſpei uerum omnibus caritatis imenſe ſubiectum: & uas ſacrate doctrine p̄fectum. quæ ſunt quatuor latere portæ paſtoralis. patet q̄ illius portæ dici debet dux principalis. & capitaneus p̄pter quod. Ioãnis. x. dicit: Ego ſum paſtor bon?. & agnoſco oues meas. & cognoſcunt me meæ. Verum capitaneum huic portæ ſingulariter apropriatum dicimus eſſe. Petrũ beatiſſimum Ieſu chriſti uicarium. et apoſtolorum omnium principem eximinm. Vnde Nicholaus papa. Mediolanenſibus ſcribit. Sicut habetur in decreto diſtinctione. xxii. Omnes alios prelatos. inſtituit Romana eccleſia. Illam uero ſolus ipſe fundauit. & ſupra petrã fidei mox naſcẽtis errexit. qui beato petro æterne uitæ clauigero. terreni ſimul et cœleſtis īperii comiſit. Itẽ anacletus ibidẽ ſeruus Chriſti Ieſu dicit. Sacroſancta Romana eccleſia. non ab apoſtolis. Sed ab ipſo dominõ ſaluatore ieſu chriſto primatum obtinuit. Et poſt pauca. Inter beatos apoſtolos quedam fuit diſcretio poteſtatis. Licet omnes eſſẽt apoſtoli. Petro tamen conceſſum eſt a domino.

De ſapiẽtia xp̄i Ioannes

Gregorius

30

Apoſtolus

Ioannis

Petrus apoſtolus caput apoſtolorum.

Decretum

Anacletus

Et ipſi iterſe uoluerunt id ipm ut reliqs oibus preeſſet apoſtolis. & cephas. i. caput: & pricipiū teneret apoſtolatus. Et hoc qdē multipliciter potuit. ſ. In piſcatiōe p predicationem. In confeſſione p affirmationē. In cognitione p reuelationē. In correctione p alligationem. In reductione: p abſolutionem. In promotione: p confirmationem. In delectatione p redimitionem. Primum uidelicet qꝫ fuerit hoium piſcator ſingulariter a domīo per predicationē inſtitutus apparet nō ſolum ex hoc. qꝫ ſibi dictū eſt a domino matthæi. iiii. et Andree fratri ſuo. uenite poſt me faciā uos fieri piſcatores hoium. & Matthæi. y. cū dominus dixiſſet ſibi: duc i altum: & laxate retia ueſtra i capturam. & ſic faciendo cōcluſa foret piſciū multitudo copioſa: & ſtupor circundaret cū. Ieſus dixit ad ipm. noli timere ex hoc. Iam hoics eris capiens. Porro quē excellens fuerit i fidei cōfeſſione p affirmationem. patet Matthæi xyi. Nā cum Ieſus interrogaſſet diſcipulos ſuos de filio hominis. i. de ſeipſo. & ipſi uarias hoium narraſſēt opiniones. Sub intulit dominus: uos autē quē me eſſe dicitis: petrus aūt tāq̄ alioꝝ paſtor repente reſpondit. Tu es xp̄s filiꝰ dei uiui. Vnde maximꝰ epꝰ i ſermōe: qꝫ legit̄ infra octauā apoſtolorꝫ petri & pauli pulcherrime loqt̄ dicēs. hic itaqꝫ ē ille petrus: q cōfitēdo xp̄m dominū uiui dei eſſe filiū: ualidiſſima iuictaqꝫ nobis credēdi fūdamēta cōſtituit & pauliſp iferiꝰ qꝫ ſigit̄ unq̄ i tātū hoc i cōphēſe dcitatis archanū ſēſe attollere potuiſſet ituitū niſi ab ore petri ſalutaris huius fidei ueritas irradiaſſet

Matthæus

Matthæus

Matthæus

Maximus

Patet ēt ſublimis eius cognitio: p diuinam reuellationem: ex qua ſignanter dictus eſt beatus: Vnde dominus Matthæi. xyi. Beatus es inquit ſimon bariona quia caro & ſanguis non reuelauit tibi. ſed pater meus qui eſt in cœlis. Maximus epus ubi ſupra ſic ait. ut aūt confeſſionis huius: quanta eſſet magnitudo: ſaluator oſtenderet dicit ei. Beatus es ſimon bariona quia caro & anguis non reuelauit tibi. Sed pater meus q eſt in cœlis. Quis ergo xp̄m p carnem: & in carne natum omnipotentis patris eſſe filium: ſentire potuiſſet niſi prius hoc ipſe pater: per petrum de cœlo reuelaſſet. Fuit inſuper paſtor in correctione: per alligationem. Vnde Matthæi. xyi. Scribit̄ qꝫ dominus ſibi ſingulariter ait. Tibi dabo claues regni cœlorū. Et quod cūqꝫ ligaueris ſup terrā erit ligatum & i cœlis. licet ut habet̄ matthæi. xyiii. hoc dixiſſe uideat̄ oibus apoſtolis. ſibi tamē ſignāter dictū ē: qꝫ corripet fratrē delinquē tē. prio ſolitarie. ii. corā teſtibus: & ſic eſpedierit. tertio corā eccleſiæ: q ſi nō emendet̄ hēat̄ ab ipſo ſicut ethnicus & publicanus. Fuit deniqꝫ beatiſſimus petrus apoſtolus paſtor eximius in reductiōe: ſibi cōmiſſi gregis p abſolutionē. Ipe qdē ē ille: q ſicut hēt̄ Matthæi. xyiii. dixit ad dominū. Domīe quotiēs peccabit i me frater meus. dimittā ei. uſqꝫ ſepties? cui reſpōdit dominus nō dico tibi uſqꝫ ſepties: ſed uſqꝫ ſeptuagies ſepties. Interrogatio petri fuit de ultione dāda de Chayni. Sed reſponſio domini fuit de ultione danda de Lamech. Sicut ſcriptū eſt Geneſi. xl. ca. ſeptuplū ultio dabitur de

Matthæus

Matthæus

Matthæus

Geneſis

Chaym: de lamech uero septuagies septies. Vbi uolu
it dominus ostendere: q̄ quantacū̄q; sit ultio. sibi di/
mittenda est. Ideo matthæi. xvi. Petro singulariter di
citur quodcū̄q; solueris sup terram erit solutū i cœlis.
Fuit ēt petrus beatissimus pastor eximius. in sua p̄mo
tione p confirmationē. Luce nāq;. xxii. dixit ad cū̄ do/
minus. Ecce sathanas expetiuit uos: ut cribaret sicut
triticum. Ego autē rogaui p̄ te: ut nō deficiat fides tua
Et tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. Fuit p̄
terea petrus beatissimus pastor eximius in p̄latione si/
bi tradita p̄ impositionē domini. Scriptum est. n. ioan
nis. xxi. q̄ dominus bis dixit petro. Pasce agnos meos
Et semel pasce oues meas. Vnde maximus episcopus
in sermōe memorato supius hic est inquit. Petrus cui
christus ascensurus ad patrē pascendas agniculas suas
ouesq; cōmendat. Vt quos ille pietatis miseratiōe re
dimerat. hic fidei suæ uirtute seruaret. Et recte sane ei
arbitrium occultor̄ dei filius pascendas oues suas. tuē/
daq; cōmisit. Cui nouerat imitēdo grege dominico
nec studiū deesse: nec sedem. Fuit postremo petrus
beatissimus: pastor eximius per redimitionem. Ideo
in glo. ioannis ultimo sic dicitur. Petrus usq; ad ascen
sionem. & spiritu sancti imissionem: quia magis dili/
gerat christum iustitia exigente: magis dilectus esse
in persona sua creditur Ioannes uero familiarior. qa
forsitan te maior erat.

Explicit secunda porta pastoralis. Et tertia docto
ralis incipit.

Matthæus

Lucas

Ioannes
Maximus

DE AScensu tertiæ portæ quæ est porta doctora
lis uersus orientem. Et de tertio signo quod est ge/
mini. primum capitulum.

ATTOLITE portas principes uestras Psalm.
xxiii ad cleuandum igitur ciuitatis christi por
tam tertiam doctoralem: tertium signum zo
diaci constituamus. Ascendens quidem allegorice. s.
signum geminorum. ut ex conditionibus huius pate/
at qualis esse debeat: qui per portam doctoralem re
gnum ingredi cupit æternum: Est enim signum ge
minorum ut tradunt astronomiæ magistri. Mercu
rii domus seu habitatio. Lucis uel diei maior augu/
mentatio. Eius tota series est comunis actio. Eius
prima facies iouis sub imperio. Induco ergo q̄ signū̄ Primo
geminor̄ est domus mercurii. nam ut dicunt astrono
mi. Mercurius habet duas domos. s. signum gemino
rum & signum uirginis. Dico secūdo q̄ istud signū̄ Secundo
est maior augmentatio lucis uēl diei. nusquam enim
ad tantum crescit dies: sicut sole exeunte in signis ge
minorum. licet enim quando sol est in primo gradu
cancri: sit longissima dies. tamen statim incipit decre
scere. Tertio dico q̄ istud signū̄ ē cōe signū̄ pōitū̄. n Tertio
a philosophis aries significat mobile. taurus signū̄ fi
xū̄: sed signū̄ geminor̄ ē cōe. Dico. iiii. q̄. i. facies ge Quarto
minor̄ ē facies iouis uidelicet. io. prim? grad?. quoniā
igit̄ mercuri? plācta dicit̄ eloquētię debet q̄libet bon?
doctor ad instar signi geminor̄ cē q̄si dom?. & sūbicē/
tū eloquētię dicit. n. augustin? de doctria xp̄iana. li. ii. Augustinus

Eloquentia .ii. infra fol.xxxii.

Damaxus

Sapientia sine eloquentia parum prodest. Vnde Damaxus in epistola ad hieronymum. Cum idcirco homines a bestiis differamus: q loqui possumus. quē laudedignus est: qui in ea re cæteros superat. In qua homines bestiis antecellunt. Item dicit Tulius in li.viii. de oratione. Hoc enim prestamus uel maxime feris. q cum loquimur inter nos: & q exprimere indiuiduo sensu ideo possumus. Quis non iure miseretur. sum meq; in eo quoq; laborandum esse arbitretur: ut quo uidentur homines: maxime bestiis prestare: In hoc hominibus ipsis antecellant. Similiter idem Tulius. i. rethoricorum. Cum hominis in rebus multum humiliores. & firmiores bestiis sint: hac in re maxime bestiis prestare uidentur loqui possunt. Quare preclare mihi inquit: uidetur adeptus: qui in ea re hominibus antecellunt: qua in re homines bestiis prestant. Merito nempe bene stat in ore doctoris eloquentia: quoniam sapientia sine eloquētia. est sicut gladius in manu paralitici. & ideo infructuosa. Sic etiā eloquentia sine sapientia est sicut gladius in manu furiosi. & ideo picu losa. Sed sapientia cum eloquentia est sicut gladius mā discreti: & iō utilis & fructuosa. sicut patet. ii. R. xiiii. dē muliere tecuite sapiēte. quæ cū eloquēti sapiētia reconciliauit regem Dauit cū absolon filio suo. ciusdem quoq; libr̄i ca. ii. habet q cum Ioab princeps militiæ regis dauit: uelet funditus abelā ciuitatē destruere: quia fugerat in eā sibu filius eius: bocri mulier quedam de ciuitate illa sapiens: cum eloquentia sua principem reconciliauit. urbemq; saluauit. Sic igitur doctor quilibet erit quasi signum geminorum. et domus mercurii: quotiens cum eloquentia sapientia habebit

Doctor debet eloquens esse.

Exemplum

Tulius

Tulius

Exemplum

Vtrum ad Doctorem pertineat eloquentia.

Est geminoꝝ secunda cōditio: quod illud signum dicitur maior augmētatio lucis: uel dici. A q̄ hoc maior diminutio tenebre uel noctis. Cū ergo q̄ tenebras uel noctes intelligant uitia uel errores. Et q̄ lucem intelligamus uirtutem et sapientiam. Iuxta illud quod scriptum est ad Ro. xiii. ca. Nox p̄cessit: dies autē appropinquauit. Abitiamus ergo opa tenebrarꝝ: et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. hinc est quod q̄libet bonus doctor dum tā in se: quantū in aliis uitia & errores nititur exstirpare. Et uirtutem & sapientiam conat̄ in se et in aliis fabricare: secundam sic conuicitur geminoꝝ conditionē habere. Scribit. n. salomon eccl. ii. ca. Transiui ad cōtemplandam sapiētiam: errores q̄ et stultitiam. Et uidi q̄ tantū p̄cederet sapientia stultitiam: quātum dif̄t lux a tenebris Sapientis oculi in capite eius. & stultus ī tenebris ambulat. Ad hoc nempe laborant antiqui philosophantes. Sicut patet per hieronymum in epistola ad paulinum. de oībus diuinæ historiæ libris: legimus inq̄t in ueteribus historiis: quosdā lustrasse p̄uintias. Nouos adisse populos: mare transisse: ut cos quos ex libris noticos uates. Sic plato egyptum. & architham trabentinā. Eandē oram italiæ: quæ condā magna græciā uocabat̄: laboriosus p̄grauit: ut q̄ magister athenis erat

Salomon

Hieronymus

Exemplum

Pythagoras

Plato.

& potens:ciusq; doctrinam a chademie gimnasia pso
nabant:fieret peregrinus:& discipulus: malens alica
uerecunde discere.q̄ imprudenter sua adiscere.denicq;
cū litterc toto quasi urbe fugientes/persequitur:cap/
tus est a piratis:& uenūdatus tyrāno crudelissimo da
ctus:patuit captiuus uictus & seruus:& tamē qa phylo
sophus:e mente maior se fuit: & similiter de multis a
liis:narrat ibidē.Porro Valerius maximus li.viii.de py
thagora dicit: q; propter sapientiæ cupiditatē egyptū
petiit.ubi litteris græcis assuefactus p̄teriti cui sacerdo
tū cōmentarios scruptatus:in mirabiliū sæculoq; ob/
seruationes cognouit.Inde ad p̄fect? magoq;:exactis
sime prudētiæ:se morād? tradidit.A qb? siderū mot?
cursūq; stellarū:& uni? cui? q;:uī: ꝓprietatē:& effectū
benignissime demōstrauit:& docili aio scripsit.Cretā
deinde: & lacedemoniā nauigauit:quarum legibus:
& moribus inspectis:ad olimpium certamen descēdit
Cumq; multiplicis sciētiæ maximā interrogatus græ/
cie:admirationem & specimē exhibuisset. Interroga/
tus quo nomine censeretur.non se sapientem.Iam.n
ad septem sapientes uiri occupauerat: sed amatorem
sapientiæ idest græce phylosophon:edidit.In italiam
partē quæ tunc maior græcia appellabat:perrexit.In
qua plurimis:& opulentissimis urbibus:effectus:stu/
dioq; suoq; approbauit. Hæc ē ergo cōditio sapiētū
ut ignorantiæ tenebris effugatis:siue diminutis: tā lō
ge q̄ iate:lumen resplendeat ueritatis. Est signi ge
minorum conditio tertia;quod ipsum est comune si/

Valerius maxi mus

Cōditio tertia.

gnum. Sic quilibet doctor bonus:& catholicus debet
esse comunis. Nam quilibet talis ponitur sicut lux
mundi. sicut ciuitas supra montem positam: & sic lu
cerna posita super candelabrum. sicut scriptum est.
Matthæi quinto cap. Vbi dictum est a domino: Pri/
mis ecclesiæ doctoribus: uos estis lux mundi. Non
potest ciuitas abscondi supra montem posita. Neq;
accendunt lucernam: & ponunt eam sub modio.sed
super candelabrum: ut luceat omnibus: qui in domo
sunt. Sic luceat lux uestra: coram hominibus: ut ui/
deant uestra bona opera: glorificent patrem uestrum
qui in cœlis est. Et Matthæi decimo. dixit dominus
eisdem: quod dico uobis in tenebris. dicite in lumi
ne. Et quod in aure auditis: predicate super tecta.
Et Marchi capitulo ultimo. Mandatur eisdem sic.
Euntes in mondum uniuersum. predicate euangeli
um omni creaturæ. Et non immerito: quia scientia
est nobili possessio animi. quæ distributa per partes
suscipit incrementum: & auarum possessorem dedi
gnatur:propter quod dicit sapiens sapientiæ: & leta
tus sum in omnibus quando antecedebat me ista sa
piētia: & ignorabam quoniam oīum bonoq;.mater ē
qua sine fictione didici.& sine iuidia cōico & hōesta
tē illius.nō abscondo.Hinc apostolus.i.ad thimotheū
c.iiii.scribit thimothēo.dicēs.dū uenio attēde lectioni
& exortationi doctriæ.noli negligere grām:q̄ ite ē: q̄
data ē tibi p̄pphetiā cū i positiōe manuū p̄sbiterii:hec
meditare.In hiis esto.ut p̄fectus tu? māifestus sit oib?

Doctor debet esse comunis & comunicatiu?.

Matthæus

Matthæus

Marchus

Apostolus

Et merito quidem doctor quilibet: debet doctrinæ
suæ comunicatiuus esse. ut domino diceti: pareat. gra
Matthæus tis accepisti: gratis date. Matthæi. x. Et ne reph̃di pos
sit. de talento sibi tradito. quod uidelicet: abscõderet
Matthæus sp̃m sicut scriptũ est. Matthæi. xxy. Teste nempe gre
Gregorius gorio: p talentum absconditũ. Intellectus designatur
in om cl. cõi. Sed in tali cõitate doctor efficitur amic⁹
dei. Et pp dona disciplinæ cõmendat̃ sicut scriptum ẽ
Sapientia sapie. yii. infinitus. n. thesaurus ẽ hõibus. quo qui uersi
sunt pticipes facti sunt amicitiæ dei. pp disciplinæ do
na cõmendati. Est igitur hæc tertia doctor̃ condi
tio: quod libẽter cõicare debent: lumen sapiẽtiæ suæ
ut deo se amicos exhibeant. errantes ad diuina ueritatis pro posse reducant. Et ignorantie tenebris ambulantes fœlici radio suæ lucis illuminent. Et sic erit in
Conditio q̃rta. eis ascendentis tertia conditio. Est signi geminor̃
Doctor debet quarta conditio. q̃ eius prima facies est iouis. Iupiter
esse religiosus. dicitur esse pianeta religionis: & fidei. Et ad uitam futuram habere respectum. Quia quilibet doctor bon⁹
debet habere primam faciem. & principalem intẽtionem ad deum: & ad uitam beatam. Nam ut ait glo.
Malachia malachie. primo. Doctor ecclesiæ mẽsam diuinæ scripturæ pollluit. Si uel pro humana gloria: uel lucro tem
Bernardus porali: uel pro fauore sæculi illam exponit. Hinc Bernardus super cant. sermone. xxxỹiii. sic ait. Sunt qui
scire uolunt: eo tamen fine. ut sciantur. Et turpis curiositas est: ut scientiam suam uendant pro pecunia.
& honoribus. Et turpis questus est: ut edificent. Et

caritas est ut edificentur. & prudentia est. horum autem omnium soli duo ultimi. non inueniuntur in abusione scientiæ: quia ad hoc uolunt intelligere: ut benefaciant. Reliqui omnes audituri sunt. Scienti bonum: & non facienti: peccatum est illi. Similiter Vgo de archa tertio lib. ca. tertio. Qui sapiẽtiam Vgo
pro humana laude querit similis est. Inde prodictori qui christum quesiuit: & uendidit. Dico tamen: q̃ dignus est operarius mercede sua. Sicut scriptum est Luc. decimo. Ideo licet non ad hoc tendere debeat principaliter doctoris intentio: tantum hoc requirere potest scilicet qui sibi sunt necessaria requirat a discipulis. Vnde & Apostolus prima ad corinthios. nono. Si nos nobis spiritualia seminamus magnum est si carnalia uestra metamus. Et parum post. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur/ que de sacrario sunt edunt. & qui altari deseruiunt/ cũ altare participantur? Ita et dominus ordinauit biis qui euãgelium anunciant: de euangelio uiuerent. Ego autem
nullum horum usus. hæc Apostolus: qui uoluit ostendere: q̃ eius intentio primaria foret ad spiritualia: & Apostolus
non ad temporalia. Debet autem quantum ad hoc doctoris prima facies esse: ad ea quæ sunt religionis & fidei. & non ad uoluptates doctrinæ sæcularis. Vnde in epistola ad eustochium sacer Hieronymus ait. Hieronymus
Cum ante annos plurimos domo parentibus: sorore: Raptus: flagel
cognatis: & q̃ biis difficilius est: consuetudine lasciuio latus a dæmo
ris cibi. propter regna cœlorum me castrassem. Et icro nibus.

In alia quoq epistola. s. ad corinthios. menādii post senariū: corrūpunt bonos mores cōfabulationes pessi me. Et apput athenien. in martis curia disputans. ara tam testem uocat ipsius. n. & genus sumus actus. xvii. Quibus imo sacer Ambrosius: beat⁹ Augustinus: & sanctus Hicronymus. In operibus suis sepissime phy / losophos allegant: & poctas. Non est tamen libris gē tilium. prima facies uel intentio danda. Sed eoꝝ omis sis erroribus oīs inuēta ueritas. ad sacræ theologiæ de corem. & moꝝ honestatem est subtiliter applicanda. Et sic habetur ascendentis conditio quarta.

DE fundaméto. iii. portæ uersus orientē & lapide cal / cidonio. ii. capit. tertiæ portæ doctoralis.

De ueritate.

NON ne deo subiecta erit aīa mea Psal. lx. ne nos igitur imeriti doctorum ascripti cōsortio plus cæteris in hoc mundo aliqd accepisse cer nimur ab auctore mundi grauius inde iudicemur. Tā to debemus humiliores esse: atq; ad seruiendum deo promptiores esse: quanto nos obligatiores esse consp cimus in reddendā rōnem. Nunc igitur postq̄ donan te deo de ascendēte tractauimus portæ doctoralis: trac tandum de fundamento iā restat. Apoch. nempe. xxi. scribit. q̄ fundamentū tertium est calcedonius. Hic lapis ē coloris pallidi. Chalcfactus trahit paleas. Et por tatus facit uiricere causas. Valet contra dæmonū illu siones. Et conseruat uirtutes. Color nempe pallid⁹ competit doctoribus qui iugiter in studio uersant fun

damentum ergo portæ doctoralis est ueritas. Nam quotiens in cuius uis doctoris doctrina minimū repit mendacium: nulla auctoritas manebit in ipsa. Dicit enim Augustinus in epistola ad hicronymum. Si. n. ad scripturas sanctas officiosa fuerint admissa menda cia: quid in eis remanebit auctoritatis. Quæ tandem de scripturis illis sententiam pferetur: cuius pondere contemptiose falsitatis subruatur improbitas. Statim enim ut ptuleris: si aliter sapit qui contra nititur: dicet q̄ tuerit honeste aliquo officio scriptorem esse men titum. Merito ergo ueritas potest poni fundamētū portæ doctoralis: quæ pro tanto ad similitudinem cal cedonii: potest dici pallidi coloris: quia ad eius inqui sitionem: ut plurimi doctores efficiuntur pallidi. Ve ritas igitur ad instar calcedonii cum calefacta fuerit paleas ad se trahit: quia quoticns doctor ueritatis ad uersus uanitatē: sæculi calefactus doctrinæ suæ con uertet nouissimos homines: qui per paleas designa / ri possunt: trahit & reducit ad uiam ueritatis. Refert enim Valerius maximus. C. fi lib. sexto. quod per / dite luxuriæ athenis adolescens polemo: neq; illece / bris eius tantummodo: sed etiam ipsa infamia: gau / dens: cum e conuiuio non post occasum solis: ī ed post ortum surrexisset: domumq; rediens xenocratis phy losophi patentem ianuam uidisset. uino grauis un / guentis delibutus: sertis capite redimitō: per lucida ueste amictus. Refertam turba doctorum omnium scholam eius intrauit. Nec contentus tam deformi

Auguſtinus

Cōditio pria.

Exemplum Valerius maximus

De polemo

introitus consecedit: etiam ut clarissimum eloquium & prudentissima precepta: temulentie lasciuiis eleuaret. Orta deniq; ut parerat omnium indignatione xenocrates uultum in eodem habitu continuit: obmissaq; re: quam discerebat de modestia: ac temperantia loqui precepit. Cuius grauitate sermonis: resipiscere coactus: polemo: primum coronam capite detractam proiecit: paulopost: brachium intra pallium reduxit. pcedente tempore oris conuiualis hylaritatem deposuit ad ultimum totā luxuriam exuit: unius q̄dnis saluberrima medicina sanatus: ex infami gancōe maxim⁹ phylosophus euasit. Consimile quoq; de beato francisco narratur. Nam odore opinionis bone ipsius circūquaq; diffuso: ad p̄sentiam eius uidendā plurimos de diuersis partibus attrahebat. Inter quos quidam secularium cātionum curiosus inuentor: qui ab imperatore ppa fuerat coronatus. Et inde rex uersuum nominatus. uirum dei contemptorē mondaliū adire prepositi. Cūq; apud castrum sancti seuerini: cum predicantem respixisset. In monasterio quodam facta manu domini super se uidit cundē: crucem christi predicatorem franciscum. duobus transuersis ensibus ualde fulgētibus. In modū crucis signum: quoꝝ unus a capite ad pedes: alius a manu in manum p pectus transuersaliter tendebatur: nō nouerat facie seruum christi. Sed tantū mōstrato miraculo mox agnouit: subito stupefactus ad usum incipit meliora prepone re. Tandemq; uerborum ipsius compūctus uertice

Exemplum De beato francisco.

tanquam si esset gladio spūs: ex eius ore procedente transfixus secularibus pompis: omnino contemptis beato patri professione adhesit. Adsimilitudinem autem calcedonii: ueritas doctoris in ore portata: facit uincere causas. Dicit enim Augustinus in epistola ad hieronymū sic. Incomparabiliter enim pulchrior est ueritas christianorum: quam helena græcoꝝ. Pro ista enim fortius nostri martires: aduersus hāc sodomam: quam illi heroes pro illa aduersus troiam dimicauerunt. Nihil deniq; fortius ueritate. In omni questione superat. Et quasi oleum: omnibus mobilibus supernatat. Scriptum est enim .ii. hesdre .iii. & iiii. capitulis. Quod cum coram dario Rege psarum tres adolescentes: sua problemata proposuissent: primusq; dixisset. Forte est uinum. Secundus fortior est Rex. Tertius fortiores sunt mulieres. Super omnia autem uincit ueritas. Primiq; problemata sua conati fuissent arguere. Tertius uisus est p̄bare: quod mulieres sunt fortiores. Pro ueritate tamen concludendo sic ait. Veritas magna & fortior p̄ omnibus. Omnis terra ueritatem inuocat. Cœlum autem ipsam benedicit: & omnia opera mouent & terminant eam Et non est in ea quicquam iniquum: iniquus Rex: inique mulieres. Et iniqui omnes hominum filii. Et iniqua omnium illorum opera. Et non est ipsis ueritas. Et in sua iniquitate peribunt. Et ueritas ualet. & inualescit in æternum: & uiuit: & obtinet: in sæculoꝝ sæcula. Nō est aput cā accipe psonas neq; differētias

De fortitudine & excētia ueritatis Augustinus

Hesdre de dario rege de problematibus trium adolescentium.

Sed quæ iusta sunt facit: omnibus iniustis: ac mali/
gnis. Et omnes benignatur in operibus suis. Et non ẽ
in iudicio suo iniquum: sed fortitudo: & regnum: &
potestas: & maiestas omnium cuorum. benedict⁹ de⁹
ueritatis. Et desiit loquendo. Et omnes populi clama
uerunt: & dixerunt. Magna ueritas: & preualet prop/
terea Psal. clxxxx. scribitur. Scuto circundabit te ueri/
tas eius: non timebis a timore nocturno: a sagypta uo/
lante in die a negocio perambulante in tenebris: ab'i
cursu & dæmonio meridiano. Cadẽt a latere tuo mil
le & decem millia a dextris tuis. Et prouerbiorum. xx.
misericordia & ueritas custodiũt regẽ. Hic saluator
Io. viii. dicit. Si uos manseritis in sermone meo. uere
discipuli mei eritis: & cognoscetis ueritatẽ: & ueritas
liberabit uos. Et suple. facict uos in oĩbus cãis esse uic/
tores. Quæ fuit huius porræ fundamenti. cõditio. ii.

Psalmus

Prouerbiorum

Saluator Io.

De illusionib⁹ dæmonum

Q d ueritas ua
let contra illusi
ones dæmonũ

Veritas insup tãq̃ nobilissimus calcedonius aduers⁹
illusiones dæmonũ: maxime ualet. Cum. n. antequã
uerbum dei foret incarnatũ: totus quasi mũdus a dæ
monũ illusionibus deceptus esset. Intantũ ut infœlix
hõ: quasi p totũ orbẽ terraꝝ aut idolis: surdis: & mutis
sua curuaret genua: aut solẽ uel lunã: aut aliquas cœli
stellas adoraret: aut hoies nephãdissimos. utpote: Iouẽ
saturnũ: martẽ: herculẽ: & huiusmodi: uelut deos cole
ret: seo aialia brata: & imodissima deos cẽ putaret. ue
ritas de terra post hæc orta ẽ: q̃ suos apostolos: & docto
res fidelissimos i orbẽ misit uniuersũ. ut i oẽm terram
exiret sonus coꝝ. Et i fines orbis terræ uerba eorum.

Qui purgatis mõdi erroribus: & expulsis cultoribus
pariter a culturis: & illusionibus dæmonum. unius ue
ri dei: cultum in mentibus hominum seminarunt.

exẽp. Cyrus rex
psaꝝ

Cyrus rex persarum: & omnes babilonii taliter illu
debantur. q̃ colebat ydolum. nomine Bel. Et crede/
bant ipsum quottidie plurimum comedere. Consi
militer draconem adorabant: quem etiam deum ui
uum unigenitum esse credebant. has illusiones fuga/
uit ueritas. In ore danielis ut habetur Daniel ca. xiiii.

Daniel

Græcorum quedam fuit opinio: quod Diomedes
translatus inter deos: & omnes eius socii in aues fue
rint conuersi: quæ incolunt insulam quandam a dio
mede nominatam: quæ est in apulia: non longe a mõ
te gargano: ubi ante erat diomedis templum. ad q̃
aues predicte portabant aquam. Et si uidissent aliquẽ
græcum: circũuolabant eum. sibiq̃ uidebantur adu/
lari. Si uidissent aliegenam: persequi: & uulnerare co
nabantur. Vt ait Augustinus. decimo octauo de ciui/
tate dei. c. xyi. Et sequenti. c. narrat de illa magna fa/
mosissima circe: quæ socios ulixis mutauit in bestias
Sicut archades in transitu cuiusdam stagni: facti sũt
lupi. Quas omnes dæmonum illusiones ueritas deo
gratias christiana fugauit. Dicit autẽm ibidem Au/
gustinus q̃ dum esset in italia: de quibusdam audiuit
mulieribus: quæ mãlis artibus cascum uiatoribus dã
tes: Ipsos in iumenta uertebant: & iamentorum mo/
re: pondera maiora portabant: humana tamen tema
nente mẽte. Simile narrat apulcius accidisse sibi in

Diomedes Græci q̃dã fue
runt mutati in
auibus

Augustinus

De circe
Archades

Augustinus

Hoies aliq fue
runt mutati in
iumentis.
Apulcius

de asino aureo

libro quem intitulauit de asino aureo. Dicit enim ꝙ quodam accepto ueneno: humano animo permanente: factus sit asinus: et asini portabant onera. In quibus nihil aliud credendum est: secundum ueritatem catholicam. Nisi ꝙ sint illusiones dæmonum: ut aspicientes: se uidere talia credant. cum tamen nihil sit in rei ueritate: sicut fit in fasinationibus. Porro de hiis quibus talia accidunt: cum tamen nihil sit in rei ueritate: dicendum est. uel ꝙ somniant talia se facere: cū tamen non faciant. uel quod similiter fasinantur, ut cæteri scilicet ut credant se fecisse. quæ forsitan facere somniantur dæmonibus talia facientibus per se ipsos: & hominibus ostendentibus ad deceptionem: ꝙ fiant per alios.

Exemplum Beatus germanus

Legitur enim de beato germano ꝙ hospitatus in quodam loco. Cum post cenam mensa iterum pararetur: admiratus interrogauit: cui de nuo preparassent. cui cum diceretur ꝙ bonis mulieribus: quæ de nocte incedunt. Illa nocte statuit beatus germanus uigilare. Et ecce uidit multitudinē dæmonum ad mensam: in formam mulierum uenientes. Qui eis percipiens ut non abirent: cunctos de familia excitauit. Inquirens si personas illas cognoscerent: ꝙ cum omnes uicinas suas esse dicerent. Misit ad domos singularum percipiens dæmonibus. ne abirent Et ecce omnes in suis letulis sunt inuente. adiurati se dæmones esse dixerunt: qui sic hominibus illudebant. has igitur illusiones uirtus christiana fugauit.

De ueritate

Veritas deniq; ad instar calcedonis uirtutes omnes

40

et maxime mentales iugiter in suo robore seruat. Nam ut ait Anselmus in lib. de ueritate. Veritas est rectitudo sola mente perceptibilis. Merito nempe ueritas est aliarum uirtutum firmamentum: quia per hanc unusquisq; solidatur ab alio: sicut membrum a membro. Vnde. Apostolus ad ephesios. iiii. Deponentes mendacium loquimini ueritatem: unusquisq; ꝙ cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Quemadmodum ergo totum corpus redditur robustum: ex hoc quod membra sibi debite correspondent ad inuicem. Ita quotiens unusquisq; ueritatem loquitur cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra: per hoc quod in mistico corpore membra mistica correspondent totum corpus solidum est: & robustum: & stabile. Et certe nil mirum: quoniam ut ait apostolous ad ephesios quinto. fructus enim lucis est ueritas. Ac per hoc luculenter apparet: quod ueritas est omnium uirtutum fundamentum: & robur. Et sic habetur fundamentum portæ doctoralis conditio quarta.

Q d oēs uirtutes mētales iugiter in suo robore seruat Anselmus Q uid ē ueritas Apostolus

Idem

DE laterib? siue spōdilib?. iii. portæ uers? oriēt̄ ca. iii.

NIsi dominus edificauerit domum in uano laborauerunt qui edificant eam psalm. cxxvi. Non igitur putemus in nobis huius ciuitatis christi portas edificare nos posse: nisi dominus manum suam dignetur apponere. Volentes eū eius auxilio portam doctoralem allegorice fabricare

Primum latus ponimus uite; uerbiq; cōformitatem

Matthæus

Dicit.n.dominus.Matthæi.y.ca. Qui ergo ſoluerit unum de mãdatis iſtis minimis:& docuerit ſic homines:minimus uocabitur in regno cœlorum.Hinc Auguſtinus de uerbis domini in monte.Doctor grauius affligetur:& obſequenter diſcipuli exemplo plectetur qui facienda aliis tradidit:quæ ipſe non fecit. Neq; enim is religioſus:& ſanctus eſt. Qui legem uoluit ceſſantibus factis cum magis expediat facere: q̃ docere.quia moleſtum docere:& non facere.Criſoſtomus autem ſuper matthæum. Docere & non facere:nõ ſolum nihil eſt lucri:ſed damni.plurimum confert.Grãdis eſt condemnatio etiam componenti ſermonẽ ſuũ Vitam uero ſuam:atq; opera negligenti. Similiter Yſidorus de ſũmo bono li.tertio.c.i. Tam inquit doctrina q̃ uita clareſcere:debet eccleſiaſticus doctor. nã trina ſine uita arrogantem reddit. Vita ſine doctrina inutillem facit. Sacerdotis predicatio operibus confirmãda eſt. Ita ut quod docet uerbo:inſtruat exẽplo'. Nihil.n.turpius eſt:q̃ ſi bonum predicat ore: explere negligit opere.Hinc Gregorius in omelia comuni.Mandatum quippe ſoluit & docet:quando hoc uocc q̃ſq; predicat:quod uiuendo non implet:ſed ad regnum æterne beatitudinis peruenire non ualet:q nõ uult opere implere quod docet. Quomodo ergo in eo uocatur:q ad hæc nullo modo intrare pmittit? qd itaq; p hanc ſententiam niſi preſens eccleſia regnum cœlorum dẽt. In qua doctor:qui mandatum ſoluerit minimus uocabit. Quia cuius uita deſpicit:reſtat ut

Auguſtinus Vite. uerbiq; cõformitate

Criſoſtomus,

Yſidorus

Gregorius

eius p̃dicatio contemnat. & merito nã diſcipuli prudẽtes:plus informant uita moribuſq;:q̃ uerbis. Ait.n.ſeneca epiſtola.yi.ad lucilũ plus tibi uiua mox: & conuictus : quam oratio p̃derit in re p̃ſentem uenias opum. Primo quia homines ampliũs occulis quã uerbis. Deinde quia p longum iter eſt p̃cepta breue & efficax p exempla. Cenonem eleantes non exp̃ſiſſet: ſi tantũ modo audiſſet.uitæ eius interfuit.Secreta p̃ſpexit.obſeruauit illũ.An ex formula ſua uiueret. Plato & Ariſtoteles: & omnibus in diuerſum iter ſapientium turba:plus ex moribus quã ex uerbis. Socratis traxit metodorum & hinacum:& policnum:magnos uiros.nõ ſchola epicuri:ſed contubẽnium fecit. Sic ergo patet q uita doctorum debet eſſe conformis doctrinæ.ut.ſ. qui ſancte p̃dicat:ſancte uiuat. Quis enim recta docet:& male uiuit:grauiter arguet a domio. Scriptum eſt enim in pſal.xlyiiii.Peccatori autẽ dixit deus quare tu enarras iuſtitias meas:& aſſumis teſtamentum meum:per os tuum. Tu uero odiſti diſciplinam:& p / iecciſti ſermones meos retrorſum. Et parum poſt hæc feciſti & tacui.Exiſtimaſti inique q ero tui ſimilis.arguam te & ſtatuam contra faciem tuam. Eſt cuiuſlibet boni doctoris:neceſſaria uitæ:uerbiq; cõformitas in uirtutibus & ſanctis moribus. Et ſic habebit portæ doctoralis primum latus ſeu ſpondille. Secundum latus portæ memorate; eſt debita docendi auctoritas Gene.nempe.xix.cap.ſcribitur:quod cum loth:Sodomitas rethrahere uellet uanitatibus ſuis. Dixerunt ad

Seneca.

Exemplum cenonis

ii. latus de auctoritate docẽdi Geneſi De loth.

eum recede illuc: ingressus es: ut aduena: nunquid ut iudices. Exodi quoq; .ii. ca. scribitur: ꝙ moyses anteq̃ missus esset a domino. ac per hoc antequam auctoritatem accepisset instruendi: uidit duos hebreos risantes & dixit ei qui faciebat iniuriam. quia percutis proximum tuum. Qui respondit Quis te constituit principem: & iudicem super nos. Ideo uolens apostolus ostendere quod nullus absq; auctoritate: debet officium doctoris assũmere. Sic dicit ad romanos ca. x. quomodo inuocabunt. In quẽ non crediderunt: aut quomodo credent ei quẽ nõ audierunt: quomodo audiẽt si est p̃dicante: quomodo uero p̃dicabunt: nisi mittantur? quasi dicat nullo modo. Eadem quoq; sententia Luculentius ait ad hebreos. y. c. Nec quisquã sũmat sibi honorem. sed qui uocatur a deo tãquam Aaron uolens per hoc inuere: ꝙ quisqs doctoris sũmit officiũ non missus uel uocatus quia auctoritatem non habet docendi: presumptuosus potius quã doctor debet appellari. Vnde glo. ii. ad corinthios. x. Qui non p̃dicat missus non est p̃dicator ydoneus. sed p̃sumptor & reprobus. Vnde Iere. xiiii. ca. scribitur. Hæc dicit dominus de prophetis: q ꝓphetizant in nomine meo. quos non missi dicentes. Gladius & fames non erit in terra hac. In gladio & fame consumẽt prophete illi. Et qbus ꝓphetant? erunt ꝓiecti in uiis ierusalẽ p̃fame & gladio. Et nõ erit q sepeliet eos. Et Iere. xxiii. dicit dominus. Non mittebam ꝓphetas & ipsi curebant. Nõ loquebar ad eos. & ipsi prophetizabant. Si stetissent

Exodi. Moyses

Null⁹ absq; auctoritate debet officium doctoris asumere

Predicator debet habere auctoritatem docẽdi & predicãdi.

Ieremia.

in consilio meo. & nota fecissent uerba mea populo meo. Auertissẽ utiq; eos auia sua mala: & a pessimis suis cogitationibus. Et inferius in eodem ca. dicit. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium. ait dominus: qui narrauerunt ea: & seduxerunt populũ meum in mendacio suo. Et in miraculis suis: cum ego nõ misissem eos: nec mandassem eis quoniam nil profuerunt populus huic ait dominus. Similiter ezechiel. xiii hæc dicit dominus deus. Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum: & nihil uident quasi uulpes in desertis. Vident uana & diuinantur mendacium. dicente ait dominus. Cum dominus non miserit eos: & perseuerantes firmauerunt sermonem Auctoritas ergo superioribus data necessaria est doctoribus: quæ est latus secundæ portæ doctoralis.

Tertium latus portæ supradicte: est studii doctoris assiduitas. quem quilibet bonus doctor: assidue legens: semper adiscere: & cõtinuo studere debet. Plato namq; dixit: quod sapiens eundem facit finẽ discendi: quã & uiuendi. Discendo igitur ne deficiat. Littere enim in sapienti animo tanquam baculus in firmo corpori reperte sunt. Aristoteles autem insuper ait. Debent homines uiaticum ĩenectuti litterarum eruditione parare.

Narrat etiam Valerius maximus libro octauo ꝙ carneades laboriosus: & diuturnus ĩapientiæ miles: expletis. lxxxx. annis. Idem illi uiuendi: & phylosophandi. finis fuit.

Ezechiel

iii. Latus de assiduitate studẽdi.

Plato.

Amatores scie

Aristoteles

Valeri⁹ maxi⁹ exemplum carneade

Ita se mirificum doctrinæ opibus adiecerat. Vt cũ ci/
bi capiendi causa recubuisset. Cogitationibus inherẽs
manũ ad mensam: ponere obliuisceretur: sed eũ me
lixa quã loco uxoris habebat: temperato inter studia
non interpellandi: sed medie succurendi officio dexte
ram suã necessariis usibus aptabat. In eodẽ libro de ar
chimedis studio tractans ait. captis siracusis: marcell⁹
archimedis machinationib⁹: multũ ac diu uictoriã suã
senserat inhabitã. Eximia tamen prudentia hois dele
ctatus: ut capiti illius parceret̃. Edixit pene tantũ in ar
chimenide seruato: quantũ in oppressis siracusis repo
nens. At. xyiii. dũ aio & occulis ĩ terra defixis: formas
describit militi q̃ p̃dandi gratia domũ iruperat: stricto
q̃ gladio sup̃ capud: quis nã esset interrogabat: pp̃ ni
miam inuestigandi cupiditatem: q̃ requirebat: nomẽ
suũ indicare non potuit. Sed p̃ tracto manibus pulue
re. Noli inquit obsecro istũ disturbare circulum. Ac p̃
inde quasi negligens impii uictoris sanguine suo: ar
tis suæ liniamenta confudit. Nec hoc scilendũ putõ

Archimedes p̃ pter astratũ stu dium nõ dedit respõsum unde mortu⁹ fuit

Quod ibidem de solone. Valerius ait. Solon quãta
industria fragrauerat. & uersibus complexus est. qui
bus signat se quottidie aliquid ad discentem senexe
re. Et sũme sup̃mo die uitæ suæ confirmauit: quod as
sidentibus amicis: & quadam de re interse conferen
tibus factis iam pressum caput errexit. Interrogatus
q̃ qua propter id fecisset: respondit ut cum istud quid
quid est de quo disputatis percepero moriar. Re ue
ra nempe quilibet prudens. Et si unum pedem habue

Exemplum de solone phyloso pho ẽt in morte desiderabat a discere.

rit in sepulchro: semper tamen addiscere uellet. Hic
ecclesiastici. yi. ca. scribitur. Filii a iuuentute tua acci
pe doctrinam. Et usq̃ ad canos inuenies sapientiam.
Ex quibus omnibus patet: q̃ quilibet bonus doctor as
siduitatem studii debet habere. Si tertium presentis
portæ latus in semetipso uelit errigere. Quartum
latus portæ presentis est in docendo assiduitatis. Tan
ta enim est uis docendi: ut plerũq̃ sapientior fiat ho
mo docendo: quã audiendo: seu legendo. quod exper
tus sum in me ipso. Plura nempe didici dum alios do
cerem. quã dum in libris legerem. uel alios audirem.
Vnde per quẽdam prudentem dicitur. Sæpe rogare
rogata tenere. retenta docere. Hæc tria discipulum fa
ciunt superare magistrum. Hinc. ii. methafisice dicit
Aristoteles: scientis signum est posse docere. Plato
cum multos scripsisset libros: multosq̃ discipulos do/
cuisset. lxxxi. anno completo mortuus est. Et ut ait ua
lerius li. yiii. ca. yii. Sic nec extrema quidem eius hora
agitatione studii uacua fuit. Obiit autem natalis sui
die. Et ut ait Hieronymus in epistola ad nepotianum
de uita clericorum. Socrates. lxxxxix. annos in docen
di scribendiq̃: dolore laboreq̃ complẽuit. Aristo/
teles: scribendo iugiter: & docendo uixit annis. lxiii. ĩ
optimo mentis uigore existens. Et ut habetur in quo
dam libro de uita phylosophorum. ccc. composuit li/
bros. licet alibi legat̃ q̃ tractatus. iooo. cõposuit. Nar/
rat Valerius maximus libro preallegato. Quod Iso/
crates pulcherrimũ fecit librũ ãno etatis suæ. lxxxxiiii

Quartũ lat⁹. Assiduitas do/ cẽdi & adiscẽdi

Aristoteles

Plato obiit na tali sui die.

Valerius maxi mus

Hieronymus

De socrate

Aristoteles qu ot libros scripsit

Valeri⁹ maxi⁹

Isocrates

neq; hoc stilo terminos uitæ suæ clausit: nāq; admira
tionis suæ fructū qnquēnio pcepit. Ibidem narrat
de chrispo quod quodā incepit opus anno. xxxix. æta
tis suæ: quod cōpleuit āno. lxxx. exactissime sublimita
tis. Cuius studiū in tradendis ingenii sui monumētis
tantū opere laborisq; substinuit: ut ad ea quæ scripsit
penitus cognoscēda lōga uita sit opus. Quid autem
dicam de sanctis doctoribus religionis nostræ. Beatus
nempe Paulus: uas ellectionis effectus: quāto post hoc
tp̄re uixit ad tātos & tot scribēs ecclesias: usq; ad mor
tē docere nō desiit. Cuius doctrina sanctissima euāge
lii cernitur esse medula. Origenes fertur. Sex millia.
uolumia composuisse. licet in qbusdā nimiū errauerit.
Sacer ambrosius cuius doctrina beatū augustinū
illuminauit & reduxit ad fidē: usq; ad uitæ suæ finem
scribere & docere nō cessans: plurima uolumina: fide
lissima & egregia posteris fidelibus dereliqt. Beatus
Augustinus ut in legēnda sua ponitur: tanta scripsit:
ut non solum diebus ac noctibus scribere libros eius:
quis nō possit. sed nec legere quidem occurat: de quo
Volusianus ait. Legi dei deest: quidquid augustinū
cotingerit ignorare. Porro beatus Hieronymus qua
lis fuerit in doctrina: beatus augustinus insinuat dicēs
Sanctus hieronymus p̄sbiter: græco: latino: & hebreo
eloquio eruditus: in locis sanctis: atq; in litteris sacris
usq; ad decrēpitam uixit ætatem. Cuius uobis eloquii
ab oriente in occidente ad instar solis lampas resplen
duit. Obiit autem expletis. lxxxxviii. annis & sex mē

Paulus

Origenes quot libros scripsit.

Ambrosi⁹ qualis fuerit in doctrina

De beato Augustino qualis fuerit in doctrina.

De beato hieronymo qualis fuerit in doctrina

sibus. De beato uero gregorio doctore solēnissimo
quid dicemus: cum in cunctis operibus suis excellen
tissime sanctorum morum instructorem: sacrosancta
cernat ecclesia. Cuius libros sanctissimos cum uellent
inuidi comburere: & iam quosdam combussissent: re
stitit uenerabilis petrus discipulus eius asserens in ma
gnum sacrilegium esse tanti patris: tot & tales libros
exurere. Super caput eius ipse spiritum sanctum in si
militudinem columbæ frequentissime prospexit. qd
doctorum sacratissimorum conor doctrinæ solitudinē
Cum mihi si singulos uellem enarrare deficeret tem
pus. hoc unum concludo: quod quilibet uolēs per por
tam doctoralem christi ciuitatem introire: debeat as
sidue docere: Vt habeat quartum latus portæ supra
dicte.

De beato gregorio qualis fuerit in doctrina

DE capitaneo siue custode tertiæ portæ doctora
lis capitulum quartum.

ELEVAMINI portæ eternales: & introibit
rex gloriæ Psalm. xxiii. Est enim portæ doc
toralis principalis dux & capitaneus. Domi
nus noster Iesus christus. Quoniam nullus presume
re debet. Magister uelle uocari. Sicut ipse mandat
Matthæi. xxiii. dicens. Vos autem nolite uocari rab
bi: Vnus est autem magister uester. Et parum post
Nec uocemini magistri: quia magister uester unus
est Christus. Et Ioannis. xiii. Dixit dominus Iesus
Christus: Vos uocatis me magister: & domine. &
benedicitis: sum & enim.

Xp̄s uocat̄ magister & uerus doctor

Matthæus

Ioannes

Nonne tibi uidetur: ꝙ dominus noſter Ieſus xp̃s dici poſſet habere conditiones huius ſigni. ſ. ſigni geminoꝝ. Cū habeat in eadē perſonam geminā eſſentiam. Geminā naturā. Geminam formam. Geminā uoluntatē. Et geminā natiuitatem. Propter geminā eſſentiam: quandoꝙ dixit. Ego & pater unū ſumus. Io. x. ſ. in eſſentia diuina. Quandoꝙ uero dixit pater maior me eſt. ſ. in eſſentia humana. Io. xiiii. Propter geminam naturam dicit leo papa in quodā ſermone. Vtrāq; n. in unā cōueniſſe p̃ſonā niſi fides credat ſermo nō explicat. Propter geminam formā dixit apoſtolus ad phylipen. ii. Chriſtus ieſus cū in forma dei eſſet: nō rapinam arbitratus ē eſſe ſe equalē deo. Sed ſemetip̃m exinaniuit formā ſerui accipiens. Propter geminam uoluntatē dicit dominus Luc. xxi. patri ſuo nō mea uoluntas: ſed tua fiat. Secundū. n. duas naturas: diuerſe fuerunt in xp̃o uoluntates. Aliud. n. uolebat uoluntate diuina: uel diuinitatis: cui p oīa rationis affectus concordabat. Aliud affectu ſenſualitatis: uoluntate nāq; diuinitatis: & rōnis: uolebat mori p̃ ſalute hois affectu ſēſualitatis: nolebat. utrūq; uero bonū erat: ſed alterū melius. ſ. ut moriret̄. Idcoq; id affectū mancipabat. Nec tamē dicendū ē in xp̃o ſp̃ūm concupiſciſſe cōtra carnē: uel carnē cōtra ſpiritū: uel cōtra deum: qa dei uoluntas erat: ut ſecundū carnē illud uellet ac peteret: ut ueritas humana in eo exprimeret̄. unde chriſtus & petiuit iuxta affectum carnis: ꝙ non obtinuit: quia nec ſecundum uoluntatem diuinitatis &

rationis id obtinere uellet. Propter geminam natiuitatem dicit Damaſcenus li. iii. ca. yii. Veneramur in chriſto duas natiuitates: unam quæ ex parte anteſæcula ſupra tamen: & rationem: & tempus: & noſtram Aliam quæ in ultimis propter nos ſecundum nos: & ſupra nos: propter nos: quoniam propter noſtram ſalutem: ſecundum nos quia natus eſt homo ex mulie/re. & tempus conceptionis ſuper nos: quia non ex ſemine: ſed ex ſpiritu ſancto: & ſancta uirgine ſupra legem conceptionis. Conditiones etiam fundamenti huius portæ. ſ. ueritatis: ſic habet dominus ut etiam dicat̄ ipſa ueritas: ſicut ipſe dixit Io. xiiii. Ego ſum uia ueritas & uita. Vnde diſcipuli phariſeoꝝ: cū herodianis: tanq̄ ab ipſa ueritate coacti dixerunt. magiſter ſcimus quia uerax es: & uiā dei in ueritate doces. ſicut ſcriptū ē matthæi. xxii. c. Huius deniq; portæ latera in domino noſtro ieſu xp̃o. fuiſſe manifeſtum ē. Habuit. n. uitæ uerbiq; cōformitatē. ſicut ſcriptum ē actuū. i. ubi cepit ieſus facere: & docere: uſq; i diē qua p̃cipiens apoſtolis p̃ ſp̃ūm ſanctum quos elegit aſſumptus eſt & matth. y. dicit dominus. Nolite putare quoniā ueni ſoluere legē ſed adiplere. Luc. quoq; ii. c. cū iueniſſet eū mater ſua ſedentē iter doctores ſiue i mediō doctorū. Sibiq; dixit fili qd feciſti nobis ſic. Ecce pater tuus & ego dolētes q̄rebam? te. Reſpōdit qd eſt ꝙ me querebatis neſciebatis ꝙ i his quę patris mei ſūt oportet me eſſe. Conſimiliter Io. yi. dicit dominus. deſcendi de cœlo non ut faciam uoluntatē meā; ſed uoluntatē

Propter geminā natiuitatem Damaſcenus

Q d chriſt? habuit conditiōes fundamenti. ſ. ueritatis

Ioannes

Matthæus

Conformitas uerbi: & uitæ chriſti

Idem

Ioannes

Xp̃us habuit auctoritatẽ docendi & predicãdi. Lucas

cius q̃ misit me. Porro secũdũ latus. s. auctoritatẽ docẽdi hic ostendit se habere. Luc. iiii. quãdo uenit nazareth & intrauit synagogã: & surrexit legere. Et tradit? est sibi liber ysaie prophete. Et ut reuoluit librum inuenit locum ubi scriptum erãt. Spiritus domini super me ꝓter q̃ unxit me euãgelizare pauperibus misit me. Et hæc dixit de se fore dictũ: & inferius: cũ turbe uellent cũ detinere respõdit. Et aliis ciuitatib? oportet me euãgelizare regnũ dei: quia ad hoc missus sũ. Et Io. iii. Dixit dominus sic. Deus dilexit mũdũ: ut filium suũ unigenitũ daret: ut omnis qui credit in cũ non pereat sed habeat uitã eternã. Et ad galatas. iiii. scribitur. ubi uenit plenitudo temporis misit deus filiũ natũ ex muliere: factũ sub lege. Vt q̃ sub lege erãt redimeret. ut adoptionẽ filioꝝ reciperemus. Inde uero studium q̃ hui? portæ latus tertiũ licet dicatur. Luc. ii. q̃ ies? ꝓficiebat ætate: & sapientia: & gratia apud deum & homines Tamen quia nõ indigebat studio cũ ab instanti prio suæ cõceptionis fuerit plenus sapiẽtia: dicere possum? q̃ orationem habuerit loco studii quã quidem sæpissime cõtinuabat. Sicut superius porta. i. c. iiii. clarius est expressum. Est. n. in oratione cuiuslibet boni doctoris studium maximi ꝓfectus. Continuatio uero quanta fuerit in xp̃o patet ex uerbis suis matthæi. xxvi. Tanq̃ ingt ad latronẽ exiistis cũ gladiis & fustibus cum prendere me. Quottidie aput uos sedebam: docens in templo: & non me tenuistis. Luc. quoq̃. quarto. capitulo scribitur de iesu: quod descenderit in capharnaũ

De studio doctrinæ & oratione xp̃i. Luc.

Matthæus

Lucas

ciuitate galileæ. Ibiq̃ docebat illos sabato: & stupebant in doctrina eius quia i potestate erat sermo eius Et inferius. c. xix. legitur: q̃ erat quottidie docens in templo. Io. autem. xviii. Respõdit Iesus põtifici. Ego palam loquutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga: & in templo: quo omnes iudei conueniũt Et in occulto loquutus sũ nihil. Huius aũt dux & capitaneus: appropriatus est beatissimus andreas. Qui ut superius carta prima est dictũ. Interpetrãt decorus respondens: q̃ maxime competit doctoribus. Huius ergo capitanei laudes enarrare cupiens: partim ex euãgelio: partim ex legenda coligam: quæ dixero. Nec non quæ dici poterunt: intendo narrare. neq̃. n. sufficio: sed xp̃o quæ referrã elligã nõ quedã maiora: sed mihi singulariora: fuit enim beatissimus. Qui prius ex apostolis sequutus fuit dominũ. Petrũq̃ suis regulis duxit ad fontem luminũ. Vnum pandit ex parulis cibũ habẽtẽ geminũ. Gentiles pulsus & icebulis traxit ad lucẽ hominũ. Matthæo tractis oculis orãs refecit luminũ. Excellẽs in miraculis resuscitauit agmina. Magis doctos i populis: duxit ad nostra carmina. Inueterato maculis: indulta docet crimia. Primũ uidelicet q̃ ipse prius ex apostolis fuerit sequutus dominũ: patet Io. i. Nã cum beatus ãdreas esset discipulus beati ioãnis baptiste: audiuit abeo. Ecce agnus dei: dũ domõstraret domiũ: q̃ sequũt? ẽ ip̃m. & mãsit aput illum die illo. hoc autem fuit statim. ii. die baptizato xp̃o. Anteq̃ ioãnes de nuptiis uocaret. Et sic bea

Ioannes

Capit. proprius Andreas apostolus

Pri? ex apostolis sequutus fuit deum. Ioannes

Xp̃us habuit auctoritatẽ docendi & ptedicãdi. Lucas

cius q̃ misit me. Porro secũdũ latus. s. auctoritatẽ docẽdi hic ostendit se habere. Luc. iiii. quãdo uenit nazareth & intrauit synagogã: & surrexit legere. Et traditꝰ est sibi liber ysaie prophete. Et ut reuoluit librum inuenit locum ubi scriptum erãt. Spiritus domini super me ꝓter q̃ unxit me euãgelizare pauperibus misit me. Et hæc dixit de se fore dictũ: & inferius: cũ turbe uellent cũ detinere respõdit. Et aliis ciuitatibꝰ oportet me euãgelizare regnũ dei: quia ad hoc missus sũ. Et Io. iii. Dixit dominus sic. Deus dilexit mũdũ: ut filium suũ unigenitũ daret: ut omnis qui credit in cũ non pereat sed habeat uitã ternã. Et ad galatas. iiii. scribitur. ubi uenit plenitudo temporis misit deus filiũ natũ ex muliere: factũ sub lege. Vt q̃ sub lege erãt redimeret. ut adoptionẽ filioꝝ reciperemus. Inde uero studium q̃ buiꝰ portæ latus tertiũ licet dicatur. Luc. ii. q̃ iesꝰ ꝓficiebat ætate: & sapientia: & gratia apud deum & homines Tamen quia nõ indigebat studio cũ ab instanti prio suæ cõceptionis fuerit plenus sapiẽtia: dicere possumꝰ q̃ orationem habuerit loco studii quã quidem sæpissime cõtinuabat. Sicut superius porta. i. c. iiii. clarius est expressum. Est. n. in oratione cuiuslibet boni doctoris studium maximi ꝓfectus. Continuatio uero quanta fuerit in xp̃o patet ex uerbis suis matthæi. xxvi. Tanq̃ ingt ad latronẽ existis cũ gladiis & fustibus cum prendere me. Quottidie aput uos sedebam: docens in templo: & non me tenuistis. Luc. quoq̃. quarto. capitulo scribitur de iesu: quod descenderit in capharnaũ

De studio doctrinæ & oratione xp̃i. Luc.

Matthæus

Lucas

ciuitate galileæ. Ibiq̃ docebat illos sabato: & stupebant in doctrina eius quia i potestate erat sermo eius Et inferius. c. xix. legitur: q̃ erat quottidie docens in templo. Io. autem. xviii. Respõdit Iesus põtifici. Ego palam loquutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga: & in templo: quo omnes iudei conueniũt Et in occulto loquutus sũ nihil. Huius aũt dux & capitaneus: appropriatus est beatissimus andreas. Qui ut superius carta prima est dictũ. Interpetrãt decorus respondens: q̃ maxime competit doctoribus. Huius ergo capitanei laudes enarrare cupiens: partim ex euãgelio: partim ex legenda coligam: quæ dixero. Nec non quæ dici poterunt: intendo narrare. neq̃. n. sufficio: sed xp̃o quæ referrã elligã nõ quedã maiora: sed mihi singulariora: fuit enim beatissimus. Qui prius ex apostolis sequutus fuit dominũ. Petrũq̃ suis regulis duxit ad fontem luminũ. Vnum pandit expauulis cibũ habẽtẽ geminũ. Gentiles pulsus & icbulis traxit ad lucẽ hominũ. Matthæo tractis oculis orãs refecit luminũ. Excellẽs in miraculis resuscitauit agmina. Magis doctos i populis: duxit ad nostra carmina. Inueterato maculis: indulta docet crimia. Primũ uidelicet q̃ ipse prius ex apostolis fuerit sequutus dominũ: patet Io. i. Nã cum beatus ãdreas esset discipulus beati ioãnis baptiste: audiuit abeo. Ecce agnus dei: dũ domõstraret domiũ: q̃ sequũtꝰ ẽ ipm. & mãsit aput illum die illo. hoc autem fuit statim. ii. die baptizato xp̃o. Anteq̃ ioãnes de nuptiis uocaret. Et sic bea

Ioannes

Capit. proprius Andreas apostolus

Priꝰ ex apostolis sequutus fuit deum. Ioannes

tus andreas quodāmodo dici potest primogenitus in/ ter apostolos: quia prio secuutus est dominū. Secun/ dum autem q̄ beatus andreas suis sacratis sermoni/ bus duxerit beatum petrum ad fontem luminum. pa/ tet eodem cap. ubi dicitur: quod beatus andreas inue nit primū fratrem suum simonem: & dixit ei. Inue nimus messiam quod est interpetratum christus. Et ad duxit eum ad iesum. Intuitus autem iesus eum dixit Tu es simon filius ioanna: tu uocaberis cæphas: quod interpetratur petrus. Ex quo patet quod apostolorum principem deduxit ad dominum: quod nullum dubiū est sibi ad magnam prerogatiuam. Tertium patet. Io yi. Nam cum dominus uidisset magnam multitudi/ nem se sequentē & irrogasset phylipū: unde ememus panes: & phylippus respondisset ducentor̄ denariorū panes nō sufficerēt: ut unus quisq̄ modicū q̄d accipiat Statim respondit ādreas: est puer unus hic: qui habet quinq̄ panes ordeaceos: & duos pisces. Quod intelli gēdo allegorice patet solus ille puer. i. iesꝰ hēt: ut pos/ uos reficere: quinq̄. s. plagas suas q̄bus nos redimit. Et corpus: & sanguinem q̄bus nos reficit: quasi quinq̄ panibus ordeaceis: et duobus piscibus.

Quartū patet matthæi. xii. ubi debet̄ q̄ gētiles erant ex hiis q̄dā q̄ ascēderāt ut adorarēt i die festo. hii. ergo accesserūt ad philipū et rogabāt ēt dicētes uolum⁹ iesū uidere: uenit phylippus: & dixit andree. Et andreas rursum: & phylipus dicunt iesu. ut uidelicet is qui pri us fuerat sequutus primitias ecclesiæ.

ii. Petrus q̄ suis regulis d uxit ad fōtem lumi num

Vnū pādit ex puulis cibū ha bētē geminum

Gētiles pulsus et iebulis traxit ad lucē hoium. Matthæus

Petrum deducendo primus obtulerat primitias autē gentiū domino in hiis offeret gentilibus qui deū uide re cupiebant. Nec per seipsos adire sufficiebant. Sed requirebatur q̄ beatus andreas ad hoc opus uocaretur sicut factum est. Quintū uidelicet: q̄ orando resti/ tuit occulos beato matthæo patet ex legenda sua ubi dicit̄: q̄ post ascensionē domini: andreas apud syriam Matthæus apud burgundiā p̄dicauit. Viri autē illi pre dicationem penitus respuentes: ei occulos eruerunt. & uinctum in carcerē posuerunt: post paucos dies cum occidere disponētes. Interea angelus domini: sancto andree apparuit. & burgundiā ad sanctum matthæū ire p̄cepit. Quo cum iuisset & inuēto carcere apto. ui dit beatum matthæum: quo uiso fleuit plurimūm: & orauit: & statim dominus restituit occulos beato mat thæo: & restituit ip̄m libertati suæ. beatus aūt andre/ as matthæo inde recedente: gentē illā suis orōnib⁹ cō uertit ad dominū. Sextā aūt. s. q̄ excellens in mira/ culis suis resuscitauerit agmina: patet ibidē. ubi dicit̄ q̄ quattuor uiri uenieb̄āt ad populū i quodā nauigio Vt ab eo fidei doctrinā acciperent. Et ecce a diabolo mare concitat̄. Et oēs piter demerguntur. Cū aūt corpora ad litus fuissent delata. ante apostolū deportantur. & ab eo cōtinuo suscitāt̄. suscitauit aūt & unū aliū: quē septē demones in forma septē canū interfece rat in cubiculo. Qui resuscitatus deinceps adhesit si/ bi. Hos autem septē dæmones infestantes ac occiden tes hoies inde trāseuntes extra niceā ciuitatē: fugaue/

y. Matthæo tra ctis occulis orās refecit luminū.

yi. Excellens in miraculis resu scitauit agmia

rat apostolus.ad preces hominū illius ciuitatis. Se
ptimū patet ex hoc ꝙ iudei signa petunt: & græci sa
pientiā querunt.ut ait apostolus. Totusq; mūdus ali?
in auguriis:& auspiciis uiueret. Ac ꝑ hoc quantū ad
humanas scias græci fore doctores. Beat? andreas ue
lut doctor egregi?:& portæ doctoralis dux digniss?m?
& capitaneus:ad ipsos græcos missus est. Quos & ad
uiā ꝓduxit ueritatis. In tantū ꝙ in achaya consistens
totā cāde ecclesiis cōpleuit. Ac populos ad fidem xp̄i
conuertit.Et ꝓconsulis uxorē fidē xp̄i docuit. Et sacro
baptismatis fonte regenerauit. & cū ꝓcōsule pulcher
time disputauit de fide.Et tandē ꝑ defensione ueritā
tis.In cruce de hostibus:ut doctor fidelissime triūpha
uit. Octauum & ultimum. patet in eius legenda.
Vbi dicitur ꝙ senex quidam nomie Nicolaus:adiit
apostolū dicens. Ecce septem anni uitæ meæ sunt:in
quibus semper luxuriæ deseruiui: accepi aliquando
euangelium orans dominum: ut mihi amodo conti
nentiam largiretur. Sed in ipso peccato inuetera
& a mala concupiscentia illectus statim ad opus soli
tum reuertebar. Quadam igitur uicæ concupiscen
tia inflamatus: oblitus euangelii; quod super me po
sueram: ad lupanariui. Statimq; meretrix dixit mi
hi: egredere senex egredere: quia angelus domini
es tu: neq; me contingas: neq; hic accedere presu
mas. Video enim super te mirabilia. stupefactus ad
meretricis uerba.racolui: quod mecum euangelium
detulissem. Nunc ergo sancte dei pro salute mea;

Magis doctos i populis duxit ad nostra car / mina.

yiii. Inueterato maculis indul / ta docet crimia

tua pia oratio intercedat. Orauit ergo beatus Andre
as. Nec comedere uoluit; Quousq; uenit ad eum
uox de cœlo dicens; obtinc; pro seno. Cum ergo se
nex penitentiam egisset: & ad dominum migrasset.
Venit uox de cœlo ad beatum Andream dicens:per
orationem tuam nicolaum quem perdideram aqui
siui.

Explicit secunda porta. De ascensu quarte portæ sa / cerdotalis:seu clericalis:& de quarto signo ꝙ est can / cer uersus meridiem cap.i.quartæ portæ

SICVT audiuimus:sic uidimus in ciuitate do
mini uirtutum. psalm. xlyii. Sacerdotalem
seu clericalē portam ciuitatis christi. Primam
ponimus ex parte meridiana:quoniam dici pōd? por
tare debet et estum; qui curam susc̄epit animarum
Hii sicut uident & a domino audiunt:nunciare de /
bent. In ciuitate domini uirtutum sibi cōmissis po /
pulis. Ascendens huius portæ: loquens allegorice:
sicut prius:ponimus esse:quartū cœli signum.s.Can /
crum:ut ex conditionibus cancri:patcant cōditiones
eorum:qui per hanc portam ingredi cupiunt domini
delitias. Cancer ergo ut uolunt astronomi. Est lunæ
domicilium. Iouis secundum gaudium Nobis ali
ad solsticium. Primū uenus denarium supple habet
Dico ergo primo: ꝙ cancer est domus unica lunæ
Cū.n.cæteri planetæ duas hēāt dom?. Sol habet uni
cā domū.s.leonē & similiter luna unicā domū.s.cācrū

Cancrum quar / tum signum ce / li

Cancri condi / tio prima.

Dico secundo q̄ cancer est secundum gaudium ionis idest exaltatio. Nam primum planete gaudium est domus eius: secundum est exaltatio. Dixi ter/tio: quod cancer est nobis aliud solsticium. Nam quā/do sol suo motu intrat primum minutum eius est in/qualitas diei: & noctis maxima: quia dies est tunc no/bis maxima: & nox nobis minima. Dixi quarto qd/ uenus habet primum denarium idest primā faciē can/cri. quelibet enim facies continet decem grad⁹. Cū/ ergo per lunam multotiens intelligatur ecclesia: quia/ sicut luna de se nullum habet lumen/ sed totum q̄ ha/bet recipit a sole, Sic & ecclesia quicquid habet lumi/nis recipit a domino/ qui est uerus sol. Hinc est q̄ ge/quid est domus ecclesiæ potest dici domus lunæ. De/bet ergo quilibet sacerdos uel consecratus clericus: ad/ instar cancri esse domus lunæ idest ecclesiæ sibi com/misse. Est enim domus operimentum defendens/ a furibus. Ab imbribus. A cumatibus. Et a uentis. Sic/ ergo bonus sacerdos tam uita quā doctrina defen/re debet comissum sibi gregem a furibus idest ab in/fernalibus hostibus: ne dicatur mercenarius. Sicut scri/ptum est io. x. Mercenarius: & qui non est pastor: cu/ius non sunt oues propriæ/ Videt lupum uenientem/ & dimittit oues/ & fugit/ & lupus rapit/ & dispergit o/ues. Mercenarius autem fugit: quia mercenarius est:/ & non pertinet ad eum de ouibus. Debet autem esse/ sicut bonus paterfamilias: de quo scriptum est Luce/ xii. Hoc autem scitote: q̄ si paterfamilias sciret qua/

Solsticium quā do est

Per lunā affigu rat ecclesia

Sacerdos ꝺbet defendere gre gem sibi comis/sum a peccatis

tā doctrina quā uita

Ioannes

Lucas

hora fur ueniret uigilaret utiq̄. & nō sineret perfodi/ domum tuam. Debet autem tanq̄ bonus pater def/fendere: tā uerbo: q̄ doctrina populum sibi comissum/ ab imbribus: & a gulæ superfluitatibus: quæ sunt in/ excessu: cibi: & potus: de quibus dictum est ad ro. xiiii./ regnum dei non est esca: & potus. Et prima ad corin/thios. yi. Esca uentri: & uenter escis: deus aūt: & hunc/ & has destruet. Debet similiter bonus sacerdos ser/uando: docendo: reprehendendo sibi comissum popu/lum: a caumatibus deffendere uidelicet tā a superflua sā/guinis: q̄ seminis accessione retrahere. Quaꝝ prima ē/ intra: secūda ē in lasciuia. Debet ergo p̄ posse dis/cordes & turbatos ad cōcordiā: & lasciuos: & imōdos/ ad mondiciam reuocare. Quoniā aūt ut plurimū cau/mata reddunt hominē sitibundū: & lapsum: quia mo/raliter intelligendo: sitim: auaritiam: & lapsitudinem/ accidiam dicimus: quoties sacerdos populū suum sa/cris amonitionibus: & exemplis ab auaritia retrahit et/ accidia: ipsū uelud domus firmissima deffendit a cau/matibus. Debet deniq̄ sacerdos bonus: uelut do/mus populi sui: ipsum a uentis deffendere. Quid per/ uentum nisi superbiam/ & uanā gloriam uolumus in/telligere? Quæ uellum nostre mentis inflantes: cum/ nos in altum & q̄uum mare deducunt. Subito nos i/dem relinquentes defficiunt: & recedunt: ut dica/mus q̄ scriptum est Iob. yii. Ventus est uita mea: & non reuertetur oculus ut uideat bona. Tunc ergo/ sacerdos quilibet primam ascendentis conditionem

Sacerdos ꝺbet concordare dis cordes

Ventus ponī/tur p superbia.

Iob.

Sacerdos ꝺbet exaltare deum

bet quando taliter: ut bene fundata domus: deffenſor fuerit ſibi comiſſi gregis. Eſt cancri conditio ſecũ da. In qua eſt exaltatio iouis. Ponitur autem iupiter ſummus deus: non ꝙ ſidus illud: quod uocatur iupiter ſit ille: qui fecit cœlum & terram: & omnia quæ continentur in eis. Sacerdos.n. bonus debet eſſe exaltatio ſũmi iouis. i. omnipotentis dei. Tum quia uocatus eſt: & ſuſceptus eſt in ſortẽ domini. Tum quia cor altum habere debet: & ad ea quæ ſurſum ſunt.

Tum quia non ſuam: ſed domini: querere debet gloriam. Tu autem quia ſubiectum ſibi populum ad exaltandum dominum inducere debet. Dico primo ꝙ quilibet bonus ſacerdos: & clericus ſacratus: eſſe debet exaltatio dei: quia uocatus & ſuſceptus eſt in ſortem domini: ut merito cum pſalmiſta dicat pſal. xxix. Exaltabo te domine: quoniam ſuſcepiſti me. dicit enim yſodorus li. yii. ethi. c. xii. Et habetur in decretis di. xxiii. ſic cleros græce latine ſors uel hereditas. dicitur propterea igitur dicti ſunt clerici: qa de ſorte ſunt domini: uel quia partem habent domini. generaliter autem clerici nuncupantur oẽs qui in eccleſia dei ſeruiunt. Dico ſecũdo ꝙ quilibet clericus ſacratus debet exaltatio dei fore: quia debet habere cor altum: & ea quæ ſurſum ſunt querere ſemp. hiis aũt dicit apoſtolus ad collo. iii. Si cũ ſurrexiſtis cũ xpõ: quæ ſurſum ſunt querite. Vbi xpõs eſt in dextera dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſup terram. Et pſal. lxiii. ſcribitur. Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur

Sacerdos ꝺbet eẽ exaltatio dei quia uocatus et ſuſceptus eſt in ſortem domini Yſodorus.

Clericus debet eẽ exaltatio dei quia debet habere cor altum

deus. Accedit.n. homo ad cor altum ſingulariter quotiens accedit: ad corpus & ſanguinem domini conſecrandum: propterea parum ante conſecrationem. Dicit ſacerdos in miſſa. Surſum corda: cui reſpondent clerici habemus a domino. Cor ergo altum ſemper habere debet ſacerdos: ut ſemper in ipſo deus exaltetur.

Dixi tertio ꝙ quilibet clericus ſacratus debet eſſe ſummi iouis exaltatio: quia non ſuam: ſed domini querere debet gloriam Io. nempe. yii. ſcribitur. Qui a ſemetipſo: gloriam propriam querit: qui autem q̃rit gloriam eius: qui miſit illum: ille uerax eſt. & iuſtitia in illo non eſt. Propterea dicit dominus Ioan. octauo. Honorifico patrem meum: & uos inhonoraſtis me. Ego gloriam meam non quero. Hinc dani el capit. iii. ſcribitur. Benedicite ſacerdotes domini domino: laudate & ſuperexaltate cum in ſecula. Sacerdotibus autem mandatur Pſalm. cyi. Exaltent cũ in eccleſia plebis. & in cathedra ſeniorum laudent cũ

Dixi quarto quod quilibet bonus ſacerdos eſſe debet exaltatio dei: quia ſibi ſubiectum populum: ad exaltandum dominum: inducere debet. Malachie nempe ſecundo capitulo. Scribitur. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam: & legem requirunt ex ore eius. Quia Angelus domini exercituum eſt. Super quo uerbo dicit Beatus Gregorius. Sacerdos uocatur ideſt omnipotentis dei nuncius: quia dei & hominum ſequeſter eſt, Eiuſq; ad populum nunciat uoluntatem.

Ioannes

Idem

Daniel

Sacerdos ꝺbet inducere populum ad exaltãdum deum. Malachia

Gregorius

Gregorius nazanzenus Speciale officium ſacerdotis.

Vnde gregorius nazãzenus. Speciale officium ſacerdotis eſt mediatorem eſſe populi apud deum. Vt quilibet talis: iugiter populum ſuum doceat. Illud dicens q̃ habetur pſal. lxxxxviii. Exaltate dominum deũ noſtrum: & adorate in mõte ſancto eius: quoniã ſanctus dominus deus noſter. Et taliter bẽbit q̃libet bonus clericus aut ſacerdos aſcendentis conditionẽ ſecundam.

De ordinata & de conuerſatione ſecularium.

Eſt cãcri cõditio tertia: q̃ eſt nobis ſolſticium altũ i. dici: & noctis inequalitas maxima: ubi dies noctem longiſſime excedit. Quid p̃ diem niſi clericalẽ ordinatam uitam: & per noctem maximã: niſi xp̃ianoꝝ ſeculare nolumus intelligere conuerſationem. Prima nempe maxime ſplendet. Secunda uero prauis tenebris plerunq̃ nigreſcit. Dicit. n. ambroſius in li. de paſtoribus. Nihil ſęculo excellentius, ſacerdotibus. Nomen ergo congruat actui: & actio reſpondeat nomini. Ne ſit nomen inane: & crimen imane. Ne ſit honor ſublimis: & uita peruilis. Ne ſit deifica profectio: & illicita actio. Ne ſit religioſus amictus: & irreligioſus profeſſus. Ne ſit grad⁹ excelſus: & deformis exceſſus Ne habentur in eccleſia cathedra ſublimior: & cõſcientia ſacerdotis reperiat̃ humilior. Ne loquutionẽ ſimulemus ẽolũbinã: & habeamus caninã. Et p̃feſſionem mõſtrem⁹ ouinã: & ferocitatẽ hẽamus lupinã: hæc illæ. Haꝝ actionũ quæ ſuadent̃ ſacerdotibus: faciũt ad p̃liſitatẽ dici: q̃ uero diſſiduadent̃ ad p̃lixitatem noctis Hii ſunt q̃bus receptis recipit̃ xp̃s. Q uib⁹ ſpretis ſpernit̃ xp̃s. Sicut ſcriptũ ẽ Luc. x. ubi dominus diſcipulis

Ambroſius

Honor ẽ ſacerdotibus exibendus.

ait. Q ui uos audit: me audit: & qui uos recipit: me recipit: & qui uos ſpernit: me ſpernit: qui autẽ me ſpernit: ſpernit eum qui miſit me. Hinc gregori⁹ ad mauritium: & habetur in decretis. xi. q. iii. Sacerdotib⁹ autem non ex terrena poteſtatẽ: dominus temporalis indecitius indignetur: ſed ex cœleſti conſideratione p̃pter cum cuius ſerui ſunt eis: ita dominetur: ut etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis: aliquando dii: aliquando angeli uocant̃. Nam & ad moyſem de eo qui ad iuramentum deducẽdus ẽ dicitur: applica illum ad deos. uidelicet ad ſacerdotes Et rurſus ſcriptum eſt. diis non detrahes ideſt ſacerdotib⁹. Et p̃pheta labia ſacerdotis cuſtodiũt. iuſtitiã & legẽ req̃rũt ex ore eius: q̃a angelus domini exercituũ ẽ.

Gregorius

Sacerdotes aliquando dii aliquando angeli uocantur

Refert eccleſiaſtica hyſtoria q̃. Imperatori conſtantino: libri ſunt oblati. quibus plurimum. Sacerdotes: & epiſcopi iudicialiis accuſabantur. conſtantinus ergo libelos accepit: accuſatos cõuocauit: & in eorum aſpectu libelos quos acceperat: non uiſos: incendit: & ait. Ite & inter uos cauſas ueſtras diſponite. quia dignum non eſt: ut nos. Iudicemus deos. Et ut mauritio ſcribit gregorius. pagani qui in republica principes fuerunt: uerum deum neſcientes: deos lignẽos: & lapideos colebant. Et tamen eorum ſacerdotibus maximum honorem tribuebãt. Quid igitur mirum. Si chriſtian⁹ imperator: ueri dei ſacerdotes hõoret. Cũ pagani principes honorem impendere eorum ſacerdotibus nouerunt qui lignis & lapidibus ſeruiebant.

Hyſtoria qualiter cõſtãtin⁹ imperator abſoluit clericos a iudiciis ſeculari⁹.

Gregori⁹ Pagãi quomõ honorabant ſacerdotes

exēp. Pharaōis Solū possessiones sacerdotū dimisit liberas

Pharao tantūmodo: sacerdotum terras propter honorem sacerdotii tempore famis & sterilitatis septene liberas esse permissit gene. xlyii. hinc psal. ciiii. dicitur nolite tangere xp̄os meos. Et in prophetis meis nolite malignari. Et apostolus pria ad thymoteum. y. Qui bene presunt presbiteri: duplici honore digni hēantur: maxie qui laborant in uerbo & doctrina. Ex qbus oībus euidenter apparet ꝙ propter officii dignitatem: propter uitæ sanctitatem: & propter doctrinæ claritatē. quilibet bonus sacratus clericus: potest dici maxia dies: & ita noctis opposite dici potest altū solstitium quod fuit ascendentis portæ clericalis conditio tertia. Est cancri conditio quarta: quod pria facies eius ē ueneris. Venus ponitur planeta beniuolus: precipue circa filios nutriendos: & diligendos: & defendēdos & uere quilibet bonus presbiter: nutrire: diligere & defendere debet filios suos: quos in xp̄o genuit: & continue per euangelium generat. Si. n. pater uel mater filium suum diligit carnalem: quāto magis debet sacerdos diligere: & nutrire filium suum spiritualem diligere in quam: erudiendo: corrigendo: blandiendo arguendo: obsecrando: increpando. Quotiens et quādo sibi uidebitur expedire. salomon ꝓuerb. xiii. dixit. Qui parcit uirge odit filium qui autem diligit eum instanter errudit. Et. xxix. c. dicit errudi filium tuum: & refrigerabit te & dabit delitias animæ tuæ. Et eccl. yii. Si filii tibi sunt errudi illos. & cura illos de pueritia illorū. Porro mathæi. xyiii. dat dominus sacerdotibus

Q d̄ qlibet bonꝰ presbiter nutrire diligere & defēdere debet filios: quos in xp̄o genuit.

De correctiōe.

Matthæus

formam principaliter corrigendi suos spūales filios dicēs. Si peccauerit inte frater tuus uade & corripe eum inter te: & ipsum solum: & si non corrigitur: unū uel duos adhibe tecum testes. Quod nec sic corrigit̄ dic ecclesie uerum de blādiendi forma habetur genesi. l. Nam cū ioseph cerneret fratres suos pauidos propter inimicitias: quas ei fecerant: dixit eis. Nolite timere ego pascam uos: & paruulos uestros. Consolatusq; est eos: & leniter: & blande est loquutus. Et ad laudem pontificis & sacerdotis nirtuose blandientis in sermone comuni. sacer Ambrosius ait quod blandimentis est preditus: lenitatis omnium ciuium. In deum ꝓuocauit affectum ꝓ reliquis dilectionis actibus dicit apostolus. ii. ad thymoteum. iiii. c. argue obsecra: increpa: in omni pacientia. & doctrina per talem igit̄ dilectionē spiritualem filiorū habet̄ ascēdētis quarta cōditio DE fundamento quartæ portæ: quæ est uersus meridiem. & de lapide smeragdo. c. ii.

De iosep cōtra fratres suos.

Ambrosius

Apostolus

GLORIOSA dicta sunt de te ciuitas dei psal. lxxxyi. Gloriose ciuitatis christi merita dicta sunt gloriosa: signantur in fundamentis initiorum eius: quæ fundamenta sunt lapides preciosi non quidem mortui: uel insensibiles: sed lapides uiui gloriosa felicitate beati. Portæ igit̄ clericalis: quæ est in ordine quarta. fūdamētū ē smaragdus ut ait beatꝰ Io. apoch. xxi. Lapis iste uiridis ē coloris: & iter oīa uiridia optinet pricipatū & signāt̄. iiii. uirtutes hēt ad ꝓpositū nostꝝ. Nā uisū cōfortat debilē. Fecūdū facit hoīē

exēp. Pharaōis Solū possessiones sacerdotū dimisit liberas

Pharao tantūmodo: sacerdotum terras propter honorem sacerdotii tempore famis & sterilitatis septem liberas esse permisit gene. xlvii. hinc psal. ciiii. dicitur nolite tangere xp̄os meos. Et in prophetis meis nolite malignari. Et apostolus pria ad thymoteum. v. Qui bene presunt presbiteri: duplici honore digni hēantur: maxīe qui laborant in uerbo & doctrina. Ex q̄bus oībus euidenter apparet q̄ propter officii dignitatem: propter uitæ sanctitatem: & propter doctrinæ claritatē. quilibet bonus sacratus clericus: potest dici maxīa dies: & ita noctis oppositę dici potest altū solstitium quod fuit ascendentis portæ clericalis conditio tertia. Est cancri conditio quarta: quod pria facies eius ē ueneris. Venus ponitur planeta beniuolus: precipue circa filios nutriendos: & diligendos: & defendēdos & uere quilibet bonus presbiter: nutrire: diligere & defendere debet filios suos: quos in xp̄o genuit: & continue per euangelium generat. Si. n. pater uel mater filium suum diligit carnalem: quāto magis debet sacerdos diligere: & nutrire filium suum spiritualem diligere in quam: erudiendo: corrigendo: blandiendo arguendo: obsecrando: increpando. Quoticns et quādo sibi uidebitur expedire. salomon q̄uerb. xiii. dixit. Qui parcit uirge odit filium qui autem diligit eum instanter erudit. Et. xxix. c. dicit erudi filium tuum: & refrigerabit te & dabit delitias animæ tuæ. Et eccl. yii. Si filii tibi sunt erudi illos. & cura illos de puericia illorū. Porro mathæi. xyiii. dat dominus sacerdotibus

Q d̄ q̄libet bon̄ presbiter nutrire diligere & defēdere debet filios: quos in xp̄o genuit.

De correctiōe.

Matthæus

formam principaliter corrigendi suos spū̄ales filios dicēs. Si peccauerit inte frater tuus uade & corripe eum inter te: & ipsum solum: & si non corrigitur: unū uel duos adbibe tecum testes. Quod nec sic corrigit dicclesie uerum de blādiendi forma habetur genesi. l. Nam cū ioseph cerneret fratres suos pauidos propter inimicitias: quas ei fecerant: dixit eis. Nolite timere ego pascam uos: & paruulos uestros. Consolatusq̄ est eos: & leniter: & blande est loquutus. Et ad laudem pontificis & sacerdotis uirtuose blandientis in sermone communi. sacer Ambrosius ait quod blandimentis est preditus: lenitatis omnium ciuium. In deum q̄uo cauit affectum p̄ reliquis dilectionis actibus dicit apostolus. ii. ad thymoteum. iiii. c. argue obsecra: increpa: in omni pacientia. & doctrina per talem igit̄ dilectionē spiritualem filiorū habet̄ ascēdētis quarta cōditio DE fundamento quartæ portæ: quæ est uersus meridiem. & de lapide smeragdo. cvii.

De ioseph cōtra fratres suos.

Ambrosius

Apostolus

GLORIOSA dicta sunt de te ciuitas dei psal. lxxxvi. Gloriose ciuitatis christi merita dicta sunt gloriosa: signantur in fundamentis initiorum eius: quæ fundamenta sunt lapides precioſi non quidem mortui: uel insensibiles: sed lapīdes uiui gloriosa felicitate beati. Portæ igit̄ clericalis: quæ est in ordine quarta. fūdamētū ē smaragdus ut ait beat⁹ Io. apoch. xxi. Lapis iste uiridis ē colōris: & iter oia uiridia optinet pricipatū & signāt. iiii. uirtutes hēt ad ppositū nost̄. Nā uisū cōfortat debilē. Fecūdū facit boīē

De honestate clericorum

Honestas est fūdamentum uitæ clericalis

Res auget & diuitias. Et cōpescit lasciuias. Per smaragdum igitur quartæ portæ fundamentum: honestatem intelligo: quæ fundamentum debet esse uitæ clericorum: quæ debet esse uiridissima: quia semp debet esse recentissima: semper uiua: nec unquam exsiccata. Honestas igitur ad similitudinem smaragdi: uisum confortat debilem: quia singulariter debet relucere in occulis: propterea potestas rogabat Psalm. cxxyiii. Domine. auerte occulos meos: ne uideant uanitatem: super quo uerbo. Sacer dicit ambrosius

Ambrosius

Visio multa cōmittit.

Auertamus occulos nostros a uanitatibus. Ne q̄ oculus uidet: animus cōcupiscat. Hinc Augustinus de ci de christiana. Et hēt i decreto. xxxii. q. y. C. nec solo. ne dicatis uos hēre aios pudicos. si hētis occulos ipudicos. Quia impudicus occulus: impudici cordis est nūtius Et cum se inuicem sibi etiam tacente lingua: conspectu mutuo corda nuntiant impudica. Et secundum cō cupiscentia carnis: altérutro delectātur ardore: etiam intactis ab in monda uiolatione corporibus: fugit castitas ipsa de moribꝰ unde matthæi. y. ueritas ait. Ois qui uiderit mulierem ad concupiscentiam: eam iam mecatus est i corde suo. Super quo uerbo dicit gregorius. Q ūia. n. græco uocabulo adulter mechus dicitur cum non aliena coniunx: sed mulier uideri prohibetur aperte ueritas ostendit quia etiam solo uisu cum turpiter: uel innupta cōcupiscitur adulterium perpetrat quod tamen plerunq̄ ex tempore: ex loco: uel ordine concupiscentium discernitur: quia sic hunc in sacro

Matthæus

Gregorius

ordine studiosa concupiscentia. Sicut illum. s. laicum adulterii inquinat culpa. Inde in epistola ad nepotianum de uita clericorum. Sacer Hieronymus periculose tibi ministrat: cuius uultum frequenter attendis. Similiter Ysodorus de uita clericorum. & habetur in decretis di. xxiii. his igitur. Clerici non uagi occulis: non effreni lingua: aut petulanti: fluidoq̄ gestu incedant sed pudorem: ac uerecundiam mentis: simplici habitu incessuq̄ ostendant. Quare nempe cecidit fidelissimꝰ dauit in adulterium: proditionem: & homicidiū nisi quia ut habetur. ii. Re. ii. cap. Cum surrexisset de stratu suo post meridiem: & ambularet in solario domus suæ regie. uidit bersabeæ uxorem urie se lauantem ex aduerso super solarium suū: quæ erat pulchra mulier ualde: Ipsáq̄ cōcupiuit. & misit p ea: & genuit ex ea filiū: & post hoc p̄ditorie. uriā uirū suū mādauit occidi. Cōsimiliter ut hētur danieli. xiii. c. duo senes qui constituti fuerunt: iudices: populi inde uidentes susanam uxorem iohachim quottidie: ingredientem & deambulantem: impomerio: uiri sui: exarserunt in concupiscentiam eius. & aduerterunt a recto sensum suum. & declinauerūt occulos suos: ut nō uiderent cœlum: neq̄ recordarentur iudiciorum iustorum. Quā postea uolentem eis consentire: diffamerūt falso atq̄ damnauerūt. Sed dominus per os pueri danielis: liberauit eam. Honestas igit maximē uiget in occulis. Et ipsos cōseruat & cōfortat in clericis sacratis. Honestas in sup ad instar smaragdi facit hoiem facūdū

Hieronymus

Ysodorus.

Sicut dauit ceciditin adulterium

Daniel exēplū de duobus senibus q exercerūt i cōcupiscentia uxoris ioachim

De honestate in sermone

Salomon

& in sermonibus ornatum & compositũ. Prouerbiorũ nempe.xy.c.scribitur. Non abscondas sapientiam tuam in docere: In lingua enim sapientia dignoscitur: & sensus: & scientia: & doctrina: in uerbo sensati. hic

Tulius.

Tulius iu libro de senectute: decorus est sermo senis quietus & tremulus: facitq; sæpe ipsa: sibi audientiã diserti senis: apta & mitis oratio. Et ecõtrario sicut ait

Hieronymus

Hieronymus ĩ epistola ad magnũ oratorem urbis romenandri snĩa fuit. Corrunpunt bonos mores: cofabulationes pessime. Quod etiam ponit apostol⁹.i.ad

Apostolus

corinthios.c.xv.dicens. Nolite seduci. corrũpunt bonos mores colloquia mala: & beatus Franciscus in re-

Franciscus

gula sua dicit fratribus suis: q̃ sint examinata & casta colloquia sua: ãnunciantes uitia: & uirtutes: penam & gloriam: cum breuitate sermonis: & de ipso sic dicitur in legenda. Erant autem ipsius elloquia non inania: nec risu digna: sed uirtute sancti spiritus plena: erant medullis cordis penetrantia. Vt in uehementem stuporem audientis conuerterent. Vere nempe qui hõestus est honesta: & qui ĩhonestus inhonesta loquitur

Tulius.

Vnde tulius contra salustium ait. Non qui ita uiuit ut tu: aliter actu potest loqui. Nec q̃ ita illo de sermone utitur: uita honestior est: ni mirum: nam ut ait Ari-

Aristoteles

stoteles.i.per iere. Sunt autem eaq; sunt in uoce ea.q̃

Ioannes

sunt in anima passionũ note. Et dominus iesus Io.iii. dicitur. Qui de terra est de terra loquitur. Luc. quoq;

Lucas

yi. dominus ait: bonus homo: de bono thesauro cordis sui profert bonum. Et malus homo de malo thesauro

profert malum. ex habundatia cordis os loquitur. Cũ enim sacerdotum officium sit subditorum mores cõponere. errores ipsorum effugare: dubia disoluere: & ĩterrogata respondere. Patet q̃ sermones honestos: & compositos debent ordinate proferre. Dicit enim beatus Hieronymus in epistola ad paulinum: quod sacerdotis officium est: interrogatum respondere de lege. Inde Vtoron. legimus. Interroga patrem tuum: & anunciabit tibi maiores tuos: & dicent tibi hæc hieronymus. Taliter igitur se debet habere quilibet sa-

Hieronymu

cratus clericus: in exhortatiõe: ac familiari colloquutione: cum sibi subdito populo: quod merito sibi possit dici uerbũ quod scribitur iudith. yiii.c. omnia quæ loquutus es uestra sunt. & non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. nunc ergo ora pro nobis. Et sic habet fundamenti portæ clericalis secunda conditio.

Honestas etiam ad similitudinem Smaragdi res auget & diuitias. non quidem ignauia opum: ponderа quibus ad facinus nihil instructius: cum & habendi sitis incanduit: ut ait Boetius in prologo arismetrice suæ: de quibus etiam dicit dominus: matthæi yi. Nolite thesaurizare uobis thesauros: ubi errugo & tinea demollitur: & ubi fures effodiunt: & furant De quibus insuper dicit Apostolus prima ad thimoteum. yi. Qui uolunt diuites fieri. Incidunt in temptationem: & perditionem: & in laqueum dyaboli: & desideria multa inutilia: & nociua: quæ mergũt homines in interitum: & perditionem.

Hõestas au
ueras diuitia

Boeti⁹

Matthæ⁹

Apostolus

Matthæ⁹

Primis diuitiis pag: eget natura.

Boeti⁹

Claudianus Versus

Sed eas augeat diuitias: de q̄bus ait dominus matthæi.vi. Thesaurizate uobis thesauros in cœlo: ubi neq; tinea: ueq; errugo demolitur: & ubi fures non effodiunt: neq; furantur. Primis diuitiis parum eget natura: dicit enim Boetius secundo de consolatione. prosa v. Sed quod naturæ est satis: repelere indigentiam uelis. nihil est: q̄ fortunæ affluentiam appetas. Paucis enim minimisq; natura contenta est. Hinc Claudianus ait. Viuitur exiguo melius natura beatum. Omnibus esse dedit si quis cognouerit uti. Propterea dicebat epicurus: honesta res est: beata paupertas. Ni mirum quoniam quilibet christi seruus: habens alimenta: & quibus tegatur: his contentus esse debet ut uult apostol⁹. i. ad thimoteū. vi. honestas i alimētis & uestib⁹: sacerdotem facit habundātem & copiosū.

Quilibet clericus debet seruare honestatem

Hieronymus

Debet igitur deo quilibet sacratus clericus: honestatem seruare: in cibis: & potibus: & in uestibus. Prio quidem ut ad disoluta cōuiuia: non accedat. Legitur in aghaten. consilio. & habetur in decreto di. xxxiiii. Presbiteri: diaconi: & subdiaconi uel deinceps quibus ducendi uxores licitum non est. etiam alienarum nuptiarū euitent cōuiuia. nec his cetibus misceant̄: ubi amatoria cantantur: & turpia: aut obseni motus corporum: coreis saltationibus efferuntur. Ne auditus & obtuitus: sacris misteriis deputatus: turpium spectaculorum: atq; uerborum contagione poluatur. In epistola ad nepotianum: sacer hieronymus ait. Facilitet cōtenit̄ clericus q̄ sepe uocatus ad prādiū nō recusat

Hinc in preambulis almagesti ponitur. Quod rex q̄dam ad conuiuium inuitauit. Ptolomeum: qui tamē noluit ire. Cum autem interrogasset eum rex cur ad conuiuium suum uenire recusasset. Respondit quod phylosophantes similes sunt picturis quas homines magis reputant distantes: quam ꝓpinqui. Secundo debet clericus honestatem seruare tam in quantitate: quā i qualitate ciborū. Dicit. n. hieronymus i michea ꝓpheta. & hētur i decreto di. xxxv. Ecclesiæ pricipes q̄ delitiis afluūt. & inter epulas atq; lasciuias: pudicitiā seruare se credunt: ꝓphēticus sermo describit. q̄ eicie di sunt de spatiosis domibus latisq; conuiuiis. & multo labore epulis conquisitis. Et si uis scire quo eicie di sunt propter malas cogitationes: & sua opera: euangelium lege. In tenebras scilicet exteriores ubi erit fletus et stridor dentium. An non confusio et ignominia est iesum crucifixum & pauperem & exurientem farcis p̄dicare corporibus. Et ieiuniorum doctrinam rubentes bucas tumentiaq; ora proferre. Debet insuper quilibet sacratus clericus seruare in potibus honestatem. Et primo quidem: ut publicas tabernas non ingrediat Legitur enim ex concilio laudicensi: & habetur in decretis di. xliiii. Non oportet clericos seruientes a presbiteris. usq; ad diaconos: & deinceps ordinis ecclesiastic̄os: usq; ad ministros: lectores: aut exorcistas: aut hostiarios: aut psalmistas: aut cet̄ q̄i in ꝓposito cō tinentie sunt tabernas intrare. Secundo seruet honestatem: tam in quantitate quā in qualitate bibendi.

Clericus debet honestatē seruare tā in quā titate: quā i qualitate ciborū

Clericus debet hōestatē seruare in potibus

habetur.n.exconcilio aghaten. & ponitur dis.xxxv. Ante omnia clericis uitetur. ebrietas: quæ omnium uiciorũ fames & nutrix ẽ. Itaq; eũ quẽ ebriũ fore cõsti terit uel fuisse. Vt ordo patiat aut.xxx.dierũ spacio a co munione sub moueatur: aut corporali supplicio subda tur. Hinc hieronymus ad nepotianum. nunquam ui/ num redoleas: nec audias illud. philosophi hoc non est osculum porrigere. sed propinare. Vinolentos sacer/ dotes: & apostolus damnat. Et uetus lex prohibet. Cũ similiter in uestimentis seruet honestatem clericus q

Clerici comam nutrire non de/ beant.

libet. Et primo quidem comam nutrire non audeant. Mandat.n. deus sacerdotibus. Ezechieli. xliiii. dicens Neq; comam nutrire: sed tondentes attondãt capita sua. Et apostolus prima ad corinthios. x. clericus si co/ mã nutriat. Ignominia est illi. Propterea mandat ani cetus papa ut in decreto ponitur di. xxiii. Prohibete fra tres per uniuersas regionũ uestrarum ecclesias ut cleri ci. Iuxta apostolum comam non nutriant. sed desup caput radant: admodum spere. Debent preterea. sicut a comæ uanitate: sic a uestium curiositate sacerdotes abstinere. Legitur.n. exconcilio aghaten. & habetur di. xxiii. clerici qui comã nutriunt: ab archidiacono etiam si noluerint inuicti tondantur: uestimenta etiã uel calciamenta eis nisi quæ religionem deceat uti; uel hẽre nõ liceat. Hinc zacharias ꝓph. & hẽtur. xxi. q. iiii. Presbiteri: & diaconi secularib⁹ indumentis non utãtur: nisi ut decet: tunica sacerdotali. Itẽ ex sexta sy/ nodo. & hẽtur ibidẽ. Nullus eoꝝ q cõnumeratur i cle/

Clerici abstine re debent a ue/ stium curiosita te.

Zacharia

ro uestimentũ in decẽs hẽat: siue in ciuitate degens: si ue in itinere ãbulans. Sed stolis utant quæ cõcesse fũt clericis. Si uero qs tale qd fecerit: p unã ebdomodã sus pendatur. Item mãdat. vii. synodus ut ibidem dicitur Omnis iactãtia & ornata corporalis supple supflua: a sacro ordine est aliena. Eos clericos: qui se fulgidis: & claris uestimentis ornant: emẽdari oportet: q si in hoc pmãserint epithimio. i. suspensioni unius ebdomade tardãtur. i. subiciãtur. Sic ergo quilibet sacerdos bon⁹ hẽbit fundamenti portæ clericalis conditionem tertiã

Honestas deniq;. ad instar smaragdi lasciuiam o mnem compescere debet a clericis. Nam ut ait Leo papa & ponitur in decreto distinc. xxxii. capitulo prio Omnium sacerdotum tam excellẽs electio est: ut quc in aliis ecclesiæ membris uacant a culpa in illis tamẽ habeantur illicita. Cum enim exemplum clericorũ ordinem constitutis: nuptiarum societati: & procrea tioni filiorum: studere sit liberum: ad exibendam ta men perfecte continentiæ puritatem. Nec subdia conibus: carnale quidem connubium conceditur. Hinc Vrbanus secundus dominico Graden. Patriar che. & habetur distinc. xxxii. Erubescant impii: & aperte intelligant. Iudicio sancti spiritus: eos qui in tribus sacris ordinibus presbiteratu: diaconatu: & subdiaconatu positi. Mulierculas non abiecerint & caste non uixerint excludendos ab eorum gradu um dignitate.

De castitate s/ ue honestate. emnem lasciu/ am compesce/ re debet.

Leo papa

Vrbanus. ii.

habetur.n.exconcilio aghaten. & ponitur dis.xxxv. Ante omnia clericis uitetur. ebrietas: quæ omnium uiciorũ fames & nutrix ẽ. Itaq; eũ quẽ ebriũ fore cõsti terit uel fuisse. Vt ordo patiẽ aut.xxx.dierũ spacio a co munione sub moueatur: aut corporali supplicio subda tur. Hinc hieronymus ad nepotianum. nunquam ui/ num redoleas: ne audias illud. philosophi hoc non est oculum porrigere. sed propinare. Vinolentos facer/ dotes: & apostolus damnat. Et uetus lex prohibet. Cũ similiter in uestimentis seruet honestatem clericus q libet. Et primo quidem comam nutrire non audeant. Mandat.n. deus sacerdotibus. Ezechielis. xliiii. dicens Neq; comam nutrire: sed tondentes attondãt capita sua. Et apostolus prima ad corinthios. x. clericus si co/ mã nutriat. Ignominia est illi. Propterea mandat ani cetus papa ut in decreto ponitur di. xxiii. Prohibete fra tres per uniuersas regionũ uestrarum ecclesias ut cleri ci. Iuxta apostolum comam non nutriant. sed desup caput radant: admodum spere. Debent preterea. sicut a comæ uanitate: sic a uestium curiositate sacerdotes abstinere. Legitur.n. exconcilio aghaten. & habetur di. xxiii. clerici qui comã nutriunt: ab archiadiacono etiam si noluerint inuicti tondantur: uestimenta etiã uel calciamenta eis nisi quæ religionem deceat uti; uel hẽre nõ liceat. Hinc zacharias ppb. & hẽtur. xxi. q. iiii. Presbiteri: & diaconi secularib⁹ indumentis non utãtur: nisi ut decet: tunica sacerdotali. Itẽ ex sexta sy/ nodo. & hẽtur ibidẽ. Nullus eorũ q cõnumeratur i cle/

Clerici comam nutrire non debeant.

Zacharia

ro uestimentũ indecẽs hẽat: siue in ciuitate degens: si ue in itinere ãbulans. Sed stolis utanẽ quæ cõcessæ sũt clericis. Si uero qs tale qd fecerit: p unã ebdomodã sus pendatur. Item mãdat. yii. synodus ut ibidem dicitur Omnis iactãtia & ornata corporalis supple superflua: a sacro ordine est aliena. Eos clericos: qui se fulgidis: & claris uestimentis ornant: emẽdari oportet: q si in hoc pmãserint epithimio. i. suspensioni unius ebdomade tardãtur. i. subiciãtur. Sic ergo quilibet sacerdos bon⁹ hẽbit fundamenti portæ clericalis conditionem tertiã

Honestas deniq; ad instar smaragdi lasciuiam o mnem compescere debet a clericis. Nam ut ait Leo papa & ponitur in decreto distinc. xxxii. capitulo prio Omnium sacerdotum tam excellẽs electio est: ut quæ in aliis ecclesiæ membris uacant a culpa in illis tamẽ habeantur illicita. Cum enim exemplum clericorũ ordinem constitutis: nuptiarum societati: & procrea tioni filiorum: studere sit liberum: ad exibendam ta men perfecte continentiæ puritatem. Nec subdia conibus: carnale quidem connubium conceditur. Hinc Vrbanus secundus domenico Graden. Patriar che. & habetur distinc. xxxii. Erubescant impii: & aperte intelligant. Iudicio sancti spiritus: eos qui in tribus sacris ordinibus presbiteratu: diaconatu: & subdiaconatu positi. Mulierculas non abiecerint & caste non uixerint excludendos ab eorum gradu um dignitate.

De castitate si ue honestate. emnem lasciui am compesce/ re debet.

Leo papa

Vrbanus. ii.

Beda

Vnde beda sup lucam. sacerdotibus: ut semper uale
ant altaribus insistere: semper castitas obseruanda p̄
cipitur. Item gregorius petro subdiacono scribit: & po
Gregorius nitur in decreto. dis. xxyiii. Nullum facere subdiaco
num presumant episcopi: nisi qui se caste uiturum p
mittit. Quia nullus debet ad ministerium altaris ac
cedere: nisi cuius castitas: ante susceptum misterium
Exodus. fuerit approbata. Propterea exodi. xyiiii. capitulo. di
xit dominus ad moysem. Sacerdotes qui accedunt
ad dominum sanctificentur ne percutiam eos. Refert
Hieronymus beatus hieronymus. li. i. contra iouinianum. quod oli
sacerdotes athenienſium cicute sorbitione castrabantur. Et postquam ad sacerdotium. fuerant assumpti
desinebant cohiri. Et idem li. ii. contra eundem dicit
Exemplum quod cheromon stoyc⁹ uir eloquentissimus. Narrat
Sacerdotū pa de uita antiquorum egipti sacerdotum. quod omni
ganorum hõe bus mondi negotiis: post positis in templo semper fue
stas & caritas. runt: & rerum naturas: cursusq; ac rationes siderū con
templati sunt: nunquam cum mulieribus comiscebā
tur: nunquam cognatos: ac ꝓpinquos: nec liberos q̄dē
uiderunt: ex eo tempore: quo cum cepissent. diuino
cultui seruire: si ergo tanta pollebāt honestate uel sal
tem honestatis ymagine pagani sacerdotes. Quanta
debent pollere honestate pariter: & castitate sumi
& omnipotentis dei. sacerdotes: & ministri omnes
uidelicet clerici sacrati.

De lateribus siue spondilibus quartæ portæ clericalis uersus meridiem capitulum tertium.

ECCE sic benedicetur homo qui timet dominum psal. cxxyii. Et si omnis qui timet dominum sit sic benedictus. Specialiter tamen hi benedicti sunt: q uocati sunt æterne hereditatis i xp̄o iesu domino nostro. Qui cum sint sacerdotes domini: tam in subiectis: quā in scipsis continue fabricant. allegorice sacerdotalem portam: per quā intrare satagunt ad gaudia domini sui cum omnibus suæ cõmissis prouidentiæ. Primum igitur huius sacratissime portæ latus: est diuinum officium: quod institutum ẽ ad laudandum deum: nocte dieq; : dicit. n. psalm. psal. cxyiii. Media nocte surgebam ad cõfitendum tibi: super iudicia iustitiæ tuæ. Et iterum in eodem psal. dicit psalm. Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ: persoluitur igitur diuinum officium. Psalendo. Laudando. Cantando. Et orando. Propter primum dicitur in psal. xlyi. Psalite deo nostro psalite: psalite regi nostro psalite. Quoniam Rex omnis terræ deus: psalite sapiẽter. Et quoniam in psalmodia: cuncti sensus rationi. debent esse subiecti. qn quies dicitur psalite. Iuxta numerum quinq; sensuū Hinc prima ad corinthios. c. xiii. apostolus: orabo spiritu: orabo & mente.

De officio diuino & de laudãdo deum

Apostolus

Quanta igitur sit gratia psalmodie: patet per cassiodorum. super psalmum. xxxyii. ubi sic ait. Hæc psalmodie uirtus esse ostenditur: ut qui pũro corde. Inter homines psalit: sursum cum angelis canere uideatur. Bernardus etiam super cant. sermone septio

Salmonie dignitas

Cassiodorus

dicit sic. Angeli psalentibus: dignanter admiscerí so
lent. Vnde psal. exurgat deus. Conuencrunt princi
pes coniuncti psalentibus. Et alibi etiam dicitur. In
conspectu angelorum psalam tibi. Hæc Bernardus
Hinc cassiodorus super psal. cxxxvi. dicit. Psalmodia
est consolatio flentium: cura dolentium: sanitas egro
tantium: animæ remedium: & miserorum refugiū
Propter secundum dicit Psalm. psalmo ultimo.
Omnis spiritus laudet dominum. Beatus Augusti
nus super psal. penultimo dicit: q̄ in patria linguæ &
corda: non desinent deum laudare: Propter hoc di
cit cassiodorus super psal. cxlvi. In laudationibus do
mini: actus ipse habet premium suum: quoniam ip
se erit retributio. qui nunc est exercitatio. Quid
autem fœlicius: quā nunc exercere quod te speras in
futura beatitudine posse peragere. Hinc sacerdotes
in prefatione postquam dixerunt. Per quem maie
statem tuam laudant angeli &c. Immediate subiun
gunt. Cum quibus & uoces nostras: ut admitti iu
beas deprecamur &c.. Hinc Bernardus super cant.
sermone. xl. Laudare deum bonum est. tum prop
ter uitæ presentis labores: qui utiq; tollerabiliores no
bis fiunt: exultantibus in laudem dei: tum quia nihil
ita proprie quendam terris representat cœlestis habi
tationis statum. Sicut alacritas laudantium deum:
dicente psalm. psal. lxxxiii. Beati qui habitant in do
mo tua domine: in sæcula sæculorum laudabunt te.
Propter tertium dicit psalmista psal. lxxxxv. Can

Bernardus
Cassiodorus
Augustinus
Cassiodorus
Bernardus

tate domino: & benedicite nomini eius. Et exodi. y. cap. dicitur. quod cecinit moyses: & fili ysrael carmē hoc domino: & dixerunt. Cantemus domino glorio se enim magnificatus est. Et psal. lxyiii. dicit prophe ta. Laudabo nomen dei cum cantico: & magnifica bo eum in laude. propterea dicit Apostolus ad ephe sios quinto. Impleamini spiritu sancto: loquentes uo bis metipsis: in psalmis: hymnis: & canticis spiritualib? Cantantes & psalentes: in cordibus uestris domino Et ad colocen. iii. uerbum christi habitet ī uobis: habū dantes in omni sapientia: docentes & cōmouentes uos metipsos. psalmis. & hymnis. & canticis spirituali bus in gratia cantantes in cordibus uestris domino.

Exodus

Apostolus

Suauitas enim melodie in sanctis animabus. com punctionem cordis. augere consueuit. & mentis sua uitatem. Vnde & helyseus prophetare uolens. ut ha betur. iiii. Regum. c. iii. dixit. Adducite mihi psalen tium: cumq; canent psal. facta est manu domini su per eum. & prophetauit. Hinc & Ysidorus de sum mo bono li. tertio. c. yii. Cum christiānum non uocis modulatio. sed tantummodo uerba diuina. quæ ibi dicūt. debeāt cōmouere. nesciō tamē quo pacto modu latiōe canētis maior nascit cōpūctio cordis. Multi. n. re pūt. q cāt? suauitate. cōmoti sua crimina planxerūt.

Diuini officii melodia cūpō tione generat.
Helyseus
Ysidorus

Propter quartū dicit dominus luç. xyiii. oportet sp orare. & nō deficere. &. i. ad thesal. y. c. dicit aposto. sp gaudete sine itermissiōe orate ī oib? gratias agite. in de psal. xxxyi. dicit psal. Subdit? esto domio & ora eū.

Orare oportet semper
Apostolus

In hiis ergo quattuor.ſ.pſalmodia.laude diuina:cantu:& oratione.diuinum perſoluitur officium. Quod quidam ſpiritualiter uocāt:ſacrificium laudis:de quo ſcriptum eſt pſal.xlix.Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter quo oſtendam ſalutare dei. Beatus Franciſcus ſolitus erat:horas canonicas non minꝰ timorate deo pſoluere:q̄ deuote: licet oculorum ſtomaci:ſplennis:& epatis:egritudine laboraret. Nolebat tamen muro uel parieti inherere:dū pſalceret. Sed horas ſemper erectus:& ſine caputeo. Nō giro:uagis oculis non cum aliqua ſincopa perſoluebat. Legitur etiam ex dictis ſanctorum patrum: ꝙ quidam dæmō nomine Tintilinus colligit dictiones & ſylabas relictas:ab hiis qui negligenter perſoluunt diuinum officium. Vt habeat poſt hæc:ex quibus eos poſſit accuſare. Vnde uerſus. Fragimina uerborum Tintilinus colligit horum. Secundum latus portæ memorate eſt Iuge ſacrificium:quod incumbit ſacerdotibus ex officio.extra de fide catholica.c.firmiter.parapho una'uero eſt fidelium uniuerſalis eccleſia: extra quā nullus omnino ſaluatur. In qua idem ſacerdos ipſe:eſt ſacrificium ieſus chriſtus. Cuius corpus:& ſanguis in ſacramento āltaris:ſub ſpeciebus:pani & uini ueraciter cōtinetur. Subſtātiatis pane in corpus:& uino in ſanguine:poteſtate diuina ut ad perficiendum miniſterium unitatis: Accipiamus ipſi de ſuo:quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc utiq; ſacramentū nemo poteſt cōficere niſi ſacerdos: qui ritæ fuerit ordinatus ſecundum cla

Beatus franciſcus exemplū.

Tintilinus dæmon notat partes officii ꝙ dimittit

Iuge ſacrificiū Sacerdoti ſolū competit offere ſacrificium.

ues eccleſiæ: quas ipſe conceſſit apoſtolis: eorumq; ſucceſſoribus chriſtus ieſus. Hoc igitur officiū nemo preſumat aſſummere: niſi ſacerdos. Nam.ii.peraliō.c.xxyi.habetur: ꝙ ozias rex iuda templum intrauit domini. uoluitq; incenſſum adolere ſupra altare timiamatis: dixerunt igitur ſacerdotes: non eſt tui officii ozia: ut adoleas incenſſum domino. ſed ſacerdotum. Rex autem iratus:& tenenſ in manu turibulum ut adoleret incenſſum:minabatur ſacerdotibus. Statimq; orta eſt lepra in fronte eius:& fuit leproſus uſq; in diem mortis ſuæ. Et ideo in tanto ſacrificio: ut ait Apoſtolus ad hebreos.y. Nec quiſquam ſummat ſibi honorem: ſed qui uocatur a deo.tanquā aaron. Immo etiam ſacra uaſa:non niſi a ſacratis clericis cōtrectari debent. Vnde ſyrrus papa & habetur de conſacratione di.i.In ſancta & apoſtolica ſede ſtatutum eſt.ut ſacra uaſa non ab aliis q̄ a ſacratis: dominoq; dedicatis hominibus contractentur. Conſimiliter nec ab aliis debēt ueſtes ſacræ deferri. Vnde ſtephanus epiſcopus:familiari amico illario. & habetur ubi ſupra ueſtimēta eccleſiæ:quibus domino miniſtratur. & ſacrata debent eſſe. & honeſta. quibus in aliis uſibus non debent frui: q̄ eccleſiaſticis. & deo dignis officiis. quæ nec ab aliis debent contingi: aut ferri: niſi a ſacris hominibus. Ne ultiō quæ Balthaſar regem percuſſit: ſuper hoc tranſgredientes ueniat. Item clemens papa & habetur in decreto de conſecra.di.ii. Tribus gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſacramē

Officiū nullus ꝓſumat aſūmere.

Exemplū ozias rex iuda.

Sacra uaſa: nō niſi a ſacratis clericis cōtrectari debent Syrrus papa.

Hæc ab aliis dēbent ueſtes ſacre deferri. Stephanus epſ

Balthaſar regē exemplum

Cui ſunt cōmiſſa ſacramēta diuinorum ſacramentorum

torum ſdeſt. Preſbitero. Diacono. Et miniſtro. qui c
trẽmore: & timore clericorum. Reliquias corporis do
mini cuſtodire debent fragmentorum. Cum igi
tur ſacerdos ſit aſſumptus ad tantam dignitatem: ca
ueat ne ad iſtud ſacrificium immõdus accedat. Nã
ut ait Apoſtolus prima ad corinthios ca. x. Qui man
ducat & bibit indigne. Iudicium ſibi manducat: & bi
bit: non diiudicans corpus domini. Videat inſup
ne niſi uirtutibus ornatus eccedat: alias dicetur ſibi q̃
ſcribitur Matthæi. xxii. c. Amice quomodo huc intra
ſti: nõ habens ueſtem nuptialem. Quotiẽs igitur ſa
cerdos mondus & ornatus intrauerit: ſecundum lat?
portæ clericalis habebit. Et ſimiliter omnis ſacratus
clericus.

Nemo ad iſti
udſacrificiũ im
mondus acce
dat.

Et niſi uirtuti
bus ornatis ac
cedat.

Matthæus

Tertium latus portæ clericalis eſt: ſacrorum admi
niſtratio debita. Non ſolum enim ſacramenta con
ficere: ſed etiam conſacrata miniſtrare: ſolis licet ſa
cerdotibus: ſeu ſacratis clericis. Laycis enim preterq̃
baptiſmi & coniugii nullius adminiſtratio ſacramen
ti conceditur. Specialiter tamen cucariſtie. Laycis in
terdicitur adminiſtratio. Vnde ex concilio Remen.
& habetur de conſacratione di. ii. Peruenit ad notitiã
noſtram: q̃ quidam preſbiteri in tantum paruipende
bant diuina miſteria. Vt layco: aut feminæ ſacrũ cor
pus domini traderent ad deferendum infirmis. Et q̃
bus prohibetur: nẽ ſacrarium ingrediantur: nec ad al
tare appropinquent. Illis ſancta ſanctorum comittũt.
quod quam ſit horribille: quãq̃ deteſtabille. omniũ

De adminiſtra
tione ſacrorũ.
Et nõ licet lai
cus niſi duo mi
niſtrare.

religioſorum animaduertat prudentia. Igitur interdi
cit per omnia ſinodus: ne talis temeraria p̃ſumptio:
ulterius fiat. ſed omnimode: p̃ſbiter per ſeipſum met
infirmum comunicet: q̃ ſi aliter fecerit: gradus ſui pe
riculo ſubiacebit. In primitiua tamen eccleſia diaco
nibus commitebatur dominici ſanguinis diſpenſa
tio: Sicut patet de beato Laurentio. Cui beatus ſixt?
cõmiſerat dominici ſanguinis diſpenſatione. Tũc
enim ſanguis chriſti ſumebatur a fidelibus ex calice
licet poſtea propter multa: quæ contingebãt. Volue
rit ſpũs ſanctus: q̃ populus ſolum corpus xp̃i ſũmat in
hoſtia. & non ſanguinem in calice. Puto tamen q̃ diſ
penſatio ſanguinis cõmitebatur eis: quia ſolum tam
gebant calicem. Non autem cõitebatur eis diſpenſa
tio dominici corporis in hoſtia: quã nec manibus con
tingere debebant. Animaduertant ergo ſacerdo
tes: quod diſpenſatores ſunt ſacramentorum dei. &
cum clericis ſacratis offerunt imaculatam hoſtiam.
non quidem hyrcorum agnorum: uel uitulorum. ut
olim fiebat in lege. ſed offerũt precioſiſſimum corp?
& ſanguinem domini noſtri ieſu chriſti. qui ſemetip
ſum in ara crucis hoſtiam obtulit deo patri ſuo: uiuã
& imaculatam. Vt merito dicere poſſint cum̃ apoſto
lo. i. ad corith. quarto. ſic nos exiſtimet hõ. ut miſtros
xp̃i: & diſpẽſatores miniſterior? dei. hic q̃ ſeq̃t ibidẽ
Hic iã q̃rit inter diſpẽſatores: ut fidelis quis inuenia
tur. Ideo quilibet p̃ſbiter: & cleric?: ſe debet exhibere
fidelẽ: ut tã uerbo: q̃ exẽplo: populo uiã ſalutis oſtẽdat.

Beatus lauren
tius

Populus ſũmit
corpus xp̃i inho
ſtia & nõ ſang
uinem.

Quare dicitur p̄sbiter.
Hieronymus lxxxxiii.di.legimus
Presbiter debet eē antiqu⁹ moribus
Matthæus
De cōfessione & absolutione
Ioannes
Lucas

Ideo uocatur presbiter: quasi prebens iter. Est etiā presbiter nomen ætatis. Dicit.n. beatus hieronymus in epistola ad euge. Presbiter ætatis: episcop⁹ dignitatis nomen est: ut per hoc ostendatur: ꝙ quilibet sacerdos: debet esse antiqu⁹ moribus. Taliter igit̄ hētur portæ clericalis tertium latus. Quartum latus portæ memorate: est peccatorum solicita solutio. Mandatur.n. sacerdotibus. Matthæi.xxi. ꝙ inuenientes asinā cum pulo suo alligatam soluant eam: & etiam adducant ad iesum. Eisdem mandatur Io.ii. ꝙ soluant lazarum: & sinant abire. Veruntamen hoc superuenit tempus de quo dicit dominus. Luc.x. Mesis quidem multa: operarii autem pauci. Et utinam non tam pauci merito quā numero. Ideo ibidem subiungit dominus. Rogate ergo dominum messis: ut mittat operarios suos in messem suam. Quod quidem factum est. quando misit dominus mendicantes q facti sunt comissarii domini pape. ad audiēdas cōfessiones: ad peccatores absoluendos: & ad penitentias iniungendas. Quibus rite presentatis: de casibus non seruatis: & si auctoritatem habeant a diocesanis de reseruatis eis sufficit confiteri: ut etiam dici possit sibi confitentium Proprii sacerdotes cum etiam extra de peni. & remis. p̄cipiatur ꝙ omnis utriusq; sexus fidelis postq̄ ad ānos discretionis peruenerūt omnia peccata sua. Saltem semel in anno fideliter cōfiteatur: proprio sacerdoti: & iniunctam sibi penitentiam: propriis uirib⁹ studeat adimplere. Cōstat ꝙ nō accipit̄ ibi propriū: prout distin-

Q d̄ mēdicātes sūt cōmissarii pape & possūt absoluere

Quis dicat̄ ꝓprius sacerdos.
Semel ī āno cōfiteat̄ utriusq; sexus

guitur contra comune. Quia quilibet fidelis: habet sacerdotem sibi appropriatum: qui non sit comunis pluribus. Nec etiam uidetur dicendum: ꝙ per sacerdotem proprium intelligatur sacerdos parochialis: qa tūc nemini sufficeret cōfiteri nisi dyocesano suo īmo nec domino pape: ꝙ uideretur absurdum. Per sacerdotem igitur proprium intelligo: non alienum sacerdotem: iuxta modum loquendi saluatoris. Io.x. Qui ī trat inquit per hostium: pastor est ciuium. huic hostiarius apperit: & oues uoces eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim. Et adducit eas: & cum proprias emiserit. Ante eas uadit: & oues illum sequuntur: qa sciunt uoces eius: alienum autem nō sequūtur sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt uocem alienorū. Sic igitur dico: ꝙ dominus papa est sacerdos proprius in uniuerso mōdo: quia sacerdos est & nullibi alienus. Similiter quilibet dyocesanus in dyocesi comissa sibi est sacerdos ꝓprius. In non comissis autem sibi dyocesibus. est sacerdos alienus. Porro quilibet sacerdos parochialis est sacerdos ꝓprius in parochia sibi comissa. in alia aūt est alienus. Sic aūt religiosi mendicātes rite presentati. & acceptati ex comissione domini pape possunt dici quantum ad confessiones audiendas & penitentias iniungendas. Sacerdotes proprii. quia non alieni: sed per hostium idest per proprium hostiarium intromissi.

Papa ē ꝓprius sacerdos ubiq

Religiosus approbatus pōt dici ꝓprius sacerdos.

Concludo ergo. quod solicita solutio peccatorum. est latus quartum portæ sacerdotalis seu clericalis.

DE capitaneo siue custode. iiii. portæ. c. iiii.

NISI dominus custodierit ciuitatem: frustra uigilat qui custodit eam psal. cxxvi. Non igitur gloriet creatura de principatu uel ducatu cuiq; cunq; prouidentiæ in ciuitate xpi: quoniam dominus noster iesus xps: est princeps: dux & presidens in tota sua ciuitate: & signanter in porta clericalis. Sibi nempe dicitur psal. cix. Iurauit dominus: & non penitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem melchisedech. De hoc ad hebreos. vii. dicit apostolus Alii quidem sine iureiurando: facti sacerdotes: hic autem cum iureiurando: quia per eum: qui dixit ad illū. Iurauit dominus & non penitebit eum: tu es sacerdos i æternum in fine melioris testamenti sponsor factus est. Iesus: & alii quidem plures facti sunt sacerdotes. Id circo q; morte prohiberentur permanere: hic autē eo q; manet in æternum. Sempiternum habet sacerdotium. Vt autem melius pateat: q; dominus noster: est omnium clericorum dux: & capitaneus. Videam? quomodo quolibet ordine clericorum est. Iesus. Nā cum septem sint clericorum ordines: uidelicet quattuor minores: & tres maiores omnibus uoluit uti. Est. n. primus ordo de minoribus hostiariorum: quorum officium est portas ecclesiæ claudere: & apperire: fideles introducere: & infideles et excomunicatos excludere. Hoc officio usus est dominus: quando: ut habetur Matthæi. xxi. intrauit dominus in templū dei: & eiciebat omnes uendentes in templum. Et mensas numu-

Apostolus.

Christus usus ē quolibet ordine clericorum.

De septē ordinib? clericor?.

De minoribus hostiariorum.

Matthæus

lariorum. & catedras uendentium columbas: euertit. Ipse. n. est: ut habetur. Apoch. iii. ca. Sanctus & uerus qui apperit nemo claudit: claudit & nemo apperit. Secundus est ordo lectorum: quorum officium est lectiones: & prophetias coram populo distincte legere. Hoc officio usus est dominus: ut habetur. Luc. iiii. Q uādo surrexit i synagoga legere & traditus ē illi liber isaye p phete. Et ut reuoluit librum. Inuenit locum ubi scriptum erat. Spiritus domini super me &c. Ipse. n. est de quo scriptum est. Apoch. v. Ecce uicit leo de tribu iuda radix dauit: apperire librū & soluere signacula eius

Apoch. De ordine clectorum.

Lucas.

Apoch.

Tertius est exorcistarum ordo. quorum officium est. Malignos spiritus de obsessis corporibus effugare Hoc officio usus est dominus. quotiēs de obsessis corporibus dæmones effugauit. Propterea Luc. ii. si in digito dei dæmonia eicio: profecto uenit in uos regnum dei. Quartus est accolitorum ordo: qui latine dicūtur ceroferarii: quorum officium est ad euāgelium. & ad sacrificium: accensos deferre cereos. Hoc officium se mōstrauit habere dominus. quādo dixit Io. octauo Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris. sed habebit lumen uitæ. Hic est de quo Ioannes ait. Apoch. primo. Conuersus uidi septem Cādelabra aurea. Et in medio: septem. Candelabror? aureorum. Similem filio hominis uestitum ponderecintum ad mamillas: zona aurea. Quintus ordo est subdiaconorum. Hii obligantur ad ppetuam castitatem. quorum officiū est assistere diacono. p̄sbiteris

De exorcistar? officium. Lucas.

De accolitis.

Ioannes

Ioannes

De subdiacōis officium

Ioannes

Et epiſcopis miniſtrare palas. & ſubtrationem p̄para re: & uaſa ſacra contractare. Quo officio uſus eſt dominus. quando ut habetur Io. xiii. Lintheo precinxit ſe. & lauit pedes diſcipulorum ſuorum. & ipſe extersit lintheo. quo fuit precintus. Propterea

Lucas

Luc. xxii. dixit dominus diſcipulis ſuis. Ego autem in medio uestri ſum. Sicut qui miniſtrat.

Diacōi officiū

Sextus eſt ordo dyaconorum quorum officium eſt. euangelium predicare: pacem domini populo nuntiare: populum ad genu flexiones: & inclinationes inuitare. Menſam domini componere: & ueſtire: & quæ offeruntur in ſacramē tis inferre. Et crucem dominicam erectam baiulare. hoc officio uſus eſt dominus: quando ut habetur mat

Matthæus

thæi. xxvi. propriis manibus ſacramenta diſpenſauit. Et diſcipulos ad orationem inuitauit. dicens. uigilate & orate. Et quando hic dominus noſter ut habet Luc.

Lucaſ

octauo. ca. Ieſus iter faciebat per ciuitates. & caſtella

De p̄ſbiteratu.

predicans. & euangelizans regnum dei.

Septimus eſt ordo p̄ſbiterorum. qui ſeniores interpretantur. & hii ſunt ſucceſſores aliorum diſcipulorum. ſicut & epiſcopi ſunt ſucceſſores apoſtolorum. Horū officium eſt ſacramentum corporis dominici in altari conficere. & dona dei benedicere. hoc officio uſus ē dominus. quā do poſt cenam: panem & uinum in corpus. & ſanguinem ſuum commutauit. Matthæi. xxvi. Hoc etiam officium. excellenter in plures exhibuit. quando ipſe idem ſacerdos & hoſtia in arra crucis ſeipſum obtulit deo patri.

Iacobus capit. minor

Porro capitaneum arege ſecundum & ducē ſacratiſſime huiꝰ portæ benedicte. fore dicimus beatiſſimū iacobū minorem iuſtum fratrem domini quoniam ut prefertur primus inter apoſtolos miſſam celebrauit Ieroſolimis etiam antequā epiſcopus eſſet ordinatus propter excellentiam nempe ſanctitatis ſuæ hunc honorem ſibi fecerunt apoſtoli: ut poſt aſcenſionē domini prius inter apoſtolos miſſam celebraret etiam antequā ieroſolimis epiſcopus eſſet ordinatus. Hic igitur beatiſſimus iacobus multipliciter eſt cōmendandus Nam fuit in matris utero plene ſanctificatus. Ab hebreoꝝ populo iuſtus ē appellatus. Vultuq; dei filio fuit aſſimillatus. Chriſti ſummo faſtigio frater ē nominatus. In primo paſcæ gaudio: per chriſtum uiſitatus.

In chriſti ſacrificio primus eſt honoratus. In terræ ſanctæ medio eſt preſul ordinatus. Et cum fœlici martirio ad cœlos elleuatus.

Iacobus fuit ſāctificatus ī utero matris

Dico primo q̄ beatiſſimus Iācobus: fuit in matris utero plene ſanctificatus: q̄ de nullo alio legitur apoſtolorum. Beatus egiſipus apoſtolorum uicinus: ſicut in hyſtoriis eccleſiaſticis legitur. de ipſo ſcribit ſic. Suſcepit eccleſiam frater domini Iacobus. qui ab omnibus nominatus eſt iuſtus. ab ipſius domini temporib? perdurans uſq; ad nos. hic ex utero matris ſuæ ſanct? fuit uinum & ſiceram. non bibit. & carnes nō comedit. Ferrum in capite eius non aſcendit. Oleo non eſt unctus. Balneo nō eſt uſus. Sindone ideſt ueſte linea ſemper inductus. Totiens in oratione genua flexerat

Ia. uocabaꝫ iuſtu

ut callos in genibus sicut in calcaneis habere uideret̃
Secundo dico ꝙ beatus iacobus a toto populo nomina
batur iustus: dicit.n.hieronymus.ꝙ iste beatus iacob⁹
tante reuerẽtiæ & sanctitatis in populo extitit: ꝙ sim/
briam uestimenti: eius certatim.tangere cupiebãt. Et
egisipus ubi supra: dicit ꝙ beatus iacobus pro incessa/
bili: sũma iustitiæ appellatus est iustus: & ꝙ hic solus
inter apostolos: ꝓpter sanctitatem suam permittebat̃
intrare in sancta sanctorum adorandum. Refert iose
phus ꝙ propter peccatum mortis iacobi iusti: factum
sit excidium ierusalem & dispersio iudeorum. Hæc
autem ad ostendendum: quomodo reputabatur a po
pulo iustus. Qui etiam popul⁹ uolebat mortem eius
uindicare: & malefactores capere: ac punire: sed illi ꝓ/
tinus auffugierunt. Excidiũ autem ierusalem: & dis/
persio iudeorum principaliter fuit propter mortem do
mini nostri iesu xp̃i. Tertio dico ꝙ beatus iacobus fuit
facie xp̃i similimus. Vnde beatus ignatius sic scribit
ioanni euangeliste. Si licitum est mihi aput te ad ie/
rosolime partes ascendere: ut uideam illum mirabilẽ
iacobum qui cognominatur iustus: quem referunt
xp̃o iesu similimũ facie: & uita: & modo conuersatio
nis. Ac si eiusdem utero frater esset gemellus: quẽ di/
cunt. si uidero: uidero & ipsum iesum: secundum oĩa
corporis liniamenta. Creditur.n.ꝙ traditor uolens iu
deis xp̃m tradere. Cum ad ipsum capiendum perge/
ret cum iudeis ne forte propter uultus similitudinem
iacobum in personam xp̃i caperent dederit eis signũ

Hieronymus

Egisipus

Ioseph.

De excidio ie/
rusalem

Iacob⁹ fuit xp̃e
similis.

Ignatius

dicens. Quẽcunq; obsculatus fuero: ip̃e est: tenete eũ
Sciebat.n.etiam in nocte iacobum a xp̃o distinguere
propter continuam familiaritatis conuersationem.
Quarto dico quod beatissimus iacobus ꝓ sũmo fasti
gio. Inter omnes apostolos signanter appellatus ẽ fra
ter domini. Paulus.n.apostolus ad gallatas.i.c.dicit.
Alium autem apostolorum neminẽ uidi: nisi iacobũ
fratrem domini. huius autem denominationis causã
diuersimode pertulerunt. Quidam nempe dixerunt
quod beatus iacobus dictus est frater domini propter
maximã similitudinẽ uultus eius de quo dictũ ẽ prius

Quidam uero dicunt quod ideo est dictus frater
domini quia dominus & ipse nati sunt ex duabus so
roribus carnalibus & in multis locis: tales uocantur
fratres: sicut patet in ista ciuitate pisana. Sed si ita fo
ret tunc eodem iure: ioannes euangelista. & iacobus
maior: deberent etiam dici ftatres domini. Aliorũ
ergo est oppinio: quod uocatus frater domini sit pro
pter prerogatiuam & excellentiam sanctitatis eius.

Quinto dico ꝙ beatissimus Iacobus fuit in gau
dio pascali. uidelicet in resurrectione domini. Signan
ter uisitatus a christo. Dicit enim beatus Hieronym⁹
ĩli. de uiris illustribus. ꝙ imparasceue mortuo domio
uotũ uouit iacobus se nõ cõmesturũ. nisi uideret do/
miũ a mortuis resurrexisse. In ipsa die resurrectiõis. cũ
usq; ad diem illã iacobus nõ gustasset. eidem domi⁹
apparuit. & eis q cũ eo erãt dixit. Põite mẽsã: & panẽ.
Deide panẽ accipiẽs benedixit & dedit iacobo dicẽs.

Iacobus frater
domini

Paulus

Pisæ.

Iacobus fuit in
pasca prius ui
sitatus

Hieronymus

ut callos in genibus sicut in calcaneis habere uideret

Hieronymus

Secundo dico q̄ beatus iacobus a toto populo nominabatur iustus: dicit. n. hieronymus. q̄ iste beatus iacob⁹ tante reuerētiæ & sanctitatis in populo extitit: q̄ simbriam uestimenti: eius certatim. tangere cupiebāt. Et

Egisipus

egisipus ubi supra: dicit q̄ beatus iacobus pro incessabili: sūma iustitiæ appellatus est iustus: & q̄ hic solus inter apostolos: ꝓpter sanctitatem suam permittebat

Ioseph.

intrare in sancta sanctorum adorandum. Refert iosephus q̄ propter peccatum mortis iacobi iusti: factum

De excidio ierusalem

sit excidium ierusalem & dispersio iudeorum. Hæc autem ad ostendendum: quomodo reputabatur a populo iustus. Qui etiam popul⁹ uolebat mortem eius uindicare: & malefactores capere: ac punire: sed illi ꝓtinus auffugierunt. Excidiū autem ierusalem: & dispersio iudeorum principaliter fuit propter mortem domini nostri iesu xp̄i. Tertio dico q̄ beatus iacobus fuit facie xp̄i similimus. Vnde beatus ignatius sic scribit ioanni euangeliste. Si licitum est mihi aput te ad ierosolime partes ascendere: ut uideam illum mirabilē iacobum qui cognominatur iustus: quem referunt xp̄o iesu similimū facie: & uita: & modo conuersatio nis. Ac si eiusdem utero frater esset gemellus: quē dicunt. si uidero: uidero & ipsum iesum: secundum oīa corporis liniamēta. Creditur. n. q̄ traditor uolens iudeis xp̄m tradere. Cum ad ipsum capiendum pergeret cum iudeis ne forte propter uultus similitudinem iacobum in personam xp̄i caperent dederit eis signū

Iacob⁹ fuit xp̄o similis.

Ignatius

dicens. Quēcunq̄ obsculatus fuero: ip̄e est: tenete eū Sciebat. n. etiam in nocte iacobum a xp̄o distinguere propter continuam familiaritatis conuersationem. Quarto dico quod beatissimus iacobus ꝓ sūmo fastigio. Inter omnes apostolos signanter appellatus ē frater domini. Paulus. n. apostolus ad gallatas. i. c. dicit. Alium autem apostolorum neminē uidi: nisi iacobū fratrem domini. huius autem denominationis causā diuersimode pertulerunt. Quidam nempe dixerunt quod beatus iacobus dictus est frater domini propter maximā similitudinē uultus eius de quo dictū ē prius

Iacobus frater domini

Paulus

Quidam uero dicunt quod ideo est dictus frater domini quia dominus & ipse nati sunt ex duabus sororibus carnalibus & in multis locis: tales uocantur fratres: sicut patet in ista ciuitate pisana. Sed si ita foret tunc eodem iure: ioannes euangelista. & iacobus maior: deberent etiam dici fratres domini. Aliorū ergo est oppinio: quod uocatus frater domini sit propter prerogatiuam & excellentiam sanctitatis eius.

Pisæ.

Quinto dico q̄ beatissimus Iacobus fuit in gaudio paschali. uidelicet in resurrectione domini. Signanter uisitatus a christo. Dicit enim beatus Hieronym⁹ ille. de uiris illustribus. q̄ imparasceue mortuo domino uotū uouit iacobus se nō cōmesturū. nisi uideret dominū a mortuis resurrexisse. In ipsa die resurrectiōis. cū usq̄ ad diem illā iacobus nō gustasset. eidem dom⁹ apparuit. & eis q̄ cū eo erāt dixit. Pōite mēsā: & panē. Deide panē accipiēs benedixit & dedit iacobo dicēs.

Iacobus fuit in pasca prius uisitatus Hieronymus

Surge frater mi & comede:quia filius hominis: resur
rexit a mortuis:de apparitione facta iacobo:mentionē
facit apostolus.i.ad corinth.xiiii.c.dicens: q̄ christus
resurrexit tertia die:& uisus est cephæ.Et post hoc un
decim deinde uisus est plusq̄.ccccc.fratribus: deinde.
uisus est iacobo:deinde apostolis oībus:& quod uouis
sime uisus est sibi tāq̄ abortiuo.Sexto dico:q̄ beatissi
mus iacob⁹ inter apostolos fuit honoratissimus in xp̄i
sacrificio:tanti nempe fuit honoris:q̄ propter excelen
tiam sāctitatis eius:cæteri uolucrunt apostoli:q̄ prim⁹
inter eos:missam publice celebraret. Certe nullū ma
iorem honorem sibi facere potuerunt:quā in dei sacri
ficio.Propterea ex sexta synodo.legitur:& ponitur in
decreto de consec.di.i.sic.Iacobus frater domini secū
dum carnem. cui primum tradita est ierosolimitana
ecclesia.Et basilius cesarien. episcopus.Cuius claritas
per totum orbem refulxit in scripturis: addiderunt no
bis misse celebrationem.i.ordinem celebrandi missas
Licet.n.prio legatur actus.ii.q̄ fideles erant perseuerā
tes in doctrina apostolorum & comunicationem frac
tionis panis. Tamen puto q̄ adhuc non hēbant illum
ordinem plene in celebrādis:quē postea tradidit iaco
bus beatissimus.Septimo dico: q̄ i medio terræ sāctæ
fuit presul.ordinatus ab aliis apostolis: dicitur.n.in le
genda:q̄ dicitur frater domini:propter prerogatiuam
& excellentiam sanctitatis obq̄ præceteris apostolis.
Ierosolimis ē episcopus ordinatus.Item anacletus pa
pa & habetur in decreto di.lxyi.Porro ierosolimitaq̄

Iacobus iter a postolosfuit ho noratissimus i xp̄i sacrificio.

Presul ordina tus.

primus archiep̄s Iacobus:qui iustus dicebat. Et secun
dum canones:domini frater nuncupatus est: a petro
& iacobo suple maiore.Et ab apostolis ordinatus ē suc
cessoribus dantibus formā.uidelicet:ut minus q̄ a tri
bus ep̄is nullatenus ep̄s ordinetur.Et comuni uoto or
dinatio celebretur. Et nota q̄ licet iste beatus iaco
bus dicatur minor ad diferētiam iacobi filii zebedei.
Et fratris beati ioannis euangeliste:qui dicitur iacob⁹
maior.Hoc tamen non est:quia ipse sit minor digni
tate:uel sanctitate. Sed quia posterior uocatus est ad
apostolatum. Octauo dixi: q̄ beatissimus iacobus
glorioso martirio:fuit ad cœlos eleuatus.Cum.n.bea
tissimus iacobus ab omni populo ueracissime reputare
tur iustus.Iudei cum blanditiis uenerunt ad ip̄m:dicētes.
q̄ publicum sibi darent testimoniū corā populo: q̄ cēt
iustus.& rogantes:q̄ reuocaret populū a fide xp̄i iesu
Ip̄mq̄ statuerunt supra pinā tēpli.Corāq̄ populo cla
maueru̅t uoce magna.uiroꝝ iustissime cui nos omnes
obtemperare debemus: q̄a populus erat post iesū qui
crucifixus est.Enuncia nobis quid tibi uidet. Iacobus
uero uoce magna respondit: quid me interrogatis de
filio hominis.Ecce ipse sedet in cœlis:ad dexterā sum
me uirtutis:uenturus iudicare uiuos & mortuos. exul
tātib⁹ xp̄ianis exclamauerū̅t phariſei.o.o. & iust⁹ erat
& ascēdētes p̄cipitauerunt cū deorsū̅. Ip̄mq̄ lapidaue
runt:q dū lapidaret p eis orauit,un⁹ aut ex phariseis p
ticā fullōis arripies:ualido ictu percussit caput eius & ex
cussit cerebrū̅.taliq̄ martirio migrauit ad dominum.

De martirio

Sepultus ibidem prope templum. Explicit. fili. porta.
DE aſcenſu. y. portæ: quæ eſt porta regularis uerſus meridiem. Et de quinto ſigno quod eſt leo. primū. c.

ECCE quā bonum: & quā iocundum habita/re fratres in unum. pſal. cxxxii. Et ſi oium memoratorā portarum. Allegorica fabricatio mihi fuerit gratioſa. tamen religioſorum portæ: diſpoſitio: timoriſ; & reuerentiæ potioriſ; mihi pr̃bet occaſionem; quoniam a tenebris ānis; per iſtam optaui portam introire; propter q̃ & mōdo malefici ualefici more ſolito: ſi quidem in hoc capitulo deſcribemus aſcēdens. Sit ergo leo portæ regularis aſcendens. quoniam ut tradunt aſtronomi. Leo eſt ſolis domicilium

Primo.
Q̄ leo eſt domus ſolis.

Cordis habet dominiū. Ardoris dat incēdium.
Saturnus primū tertiū ſuple habet. Dico igitur primo q̃ leo eſt domus ſolis. Cū. n. cæteri planetę p̃ter lunam; duas habeant domos; ſut dictū eſt in precedenti porta; Sol habet unicā domū. ſ. leonē; ſicut luna unicam hēt domū. ſ. cancrū. Dico ſecundo q̃ leo hēt dominiū cordis: ponitur. n. ab aſtronomis: q̃ ſigna zodiaci habent ſuas influentias ſup ptes corporis humani. Sicut & aries habet caput & faciem. Taurus habet collum & guttur. Gemini habent humeros brachia & manus. Cancer habet pectus: & alia circumquaq;. Leo uero habet ſor et alia quedā. Dico tertio q̃ leo dat maius ardoris: & caloris incendiū. Nā quādo ſol eſt in leone. ſunt calores intenſiores in hemiſperio noſtro, et tunc dies ſunt caniculares; qui ſunt calidiſſimi.

Secundo.
Leo habet dominiū cordis.

Tertio.

Dico quarto q̃ prima facies leonis eſt ſaturni. que prima facies: eſt primū tertium. i. prima tertia pars. igitur ad inſtar leonis: debet quilibet religioſus eſſe domus ſolis. i. dei qui eſt uerus ſol. Eſt igitur bonus religioſus domus & templum dei: quia deo dedicatus ē Sicut ait apoſtolus prima ad corinthios tertio. Neſcitis quia templum dei eſtis. Et ſpiritus ſanctus habitat in uobis. Et parum poſt. Templum enim dei ſanctum eſt: quod eſtis uos. Et ibidē. c. vi. An neſcitis: quoniā membra ueſtra tēplū ſunt ſpūs ſancti: qui in uobis eſt quem habetis a deo. Et ſecunda ad corinth. c. vi. dicit apoſtolus. Vos enim eſtis templum dei uiui. Item ad hebreos tertio dicit apoſtolus. Chriſtus eſt tanquam filius in domo ſua. quæ domus ſumus. Si fiduciam & gloriam uſq; in finem firmam retineamus. Nōne tibi uidetur religioſus Auguſtinus immo illius ſacræ regulæ inſtitutor & auctor. ſub qua domino famulātur tot & tam notabiles uiri religioſi. ſicut ſunt fratres p̃dicatores: heremite. canonici regulares. Et alii quāplurimi: domus eſſe lucis & claritatis. Cuius doctrina fulget eccleſia, ut ſol. & luna. Hinc Hieronymus i epiſtola ad Auguſtinum ſcribit ſic. Domino ſancto. & beatiſſimo papa. Auguſtino. Hieronymus. Omni quidē tempore beatitudinem tuam. eo quo docet honore Veneratus ſum. & habitantem in te. Dilexi dominum ſaluatorem. Legitur enim quod Beatus bernardus. dum uice quādam eſſet in matutino, paululum obdormiuit.

Quarto
Prima cōditio.
Q̄ q̃libet religioſus ē domꝰ dei. & ſolis.

Auguſtinus

Hieronymus

Exemplū: Bernardus.

Et cum de quodã augustini tractatu: lectiones legerẽt uidit quẽdã pulcherrimũ iuuenẽ ibidẽ stãtem: de cuius ore: tantus inundantiũ aquarũ impetus exhibat: q̃ totã illã ecclesiã uidebat̃ ĩplere. Qui augustinũ stati intellexit: qui fontẽ doctrinæ totã ecclesiã irrigauit: sic igitur patet quomõ bonus religiosius est domus ueri solis. s. dei. Hæc est inq̃ domus illa: de qua loquit̃ beatus Bernardus in quodam sermone dicens. fœlix domus & beata cõgregatio: ubi de maria martha cõqueritur, nam mariam martam emulari indignum presus est. Hinc Augustinus in epistola dicit. Quam excelsus es domine. & humiles corde sunt domus tue Tu enim et rigis elysos, & non cadunt, quorum celsitudo tu es. Similiter Vgo de archa noe. li. i. cap. ii. Domus dei est totus mundus. Domus dei ecclesia catholica est. Domus dei quelibet fidelis anima est. Sed aliter deus mundũ inhabitat. aliter ecclesiam. aliter unã quãq; animam fidelem. In mundo, est ut imperator in regno: In ecclesia, ut paterfamilias in domo. In anima est, ut sponsus in thalamo suo. Bonus igitur religiosus primam conditionem habet ascendentis.

Bernardus.

Augustinus

Vgo

Bon⁹ religios⁹ hẽt dominium sui cordis Salomon.

Habet etiã ad instar leonis ascendẽtis huius portæ bonus religiosus dominium sui cordis. ut ipsum libere possit offere domino. Scriptum est enim prouerb. iiii. Omni custodia serua cor tuum. quia ex ipso uita procedit. Audiat religiosus dominum dicentem sibi prouerb. xxiii. c. Prebe filii mi cor tuum mihi. & occuli tui uias meas custodiant. Audiat & eundem cap. octauo

Pone ut signaculum sup cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est: ut mors dilectio, durabit inferi⁹ emulatio. & hic ecclesiastici primo scribit̃. Timor domini scientiæ religiositas custodiet. & iustificabit cor. iocunditatem: atq; gaudium dabit. Propterea reg. yii. scriptum est. Preparate corda uestra deo, & seruite illi soli. & eruet uos de manibus inimicorũ uestrorũ. Vere nempe religiosus ut a suis hostibus eruatur, Cor suum debet offerre domino: & seruire illi soli: ut totaliter adhereat domino. Dicens cũ psal. psal. lxxii. Mihi autem adherere deo bonũ est. Nam ut ait apostol⁹ prima ad corinth. yi. Qui adheret deo unus spiritus est cum eo. Taliter adherebat deo beat⁹ benedict⁹ institutor & auctor regulæ sanctissimæ monachorũ. Qui ut gregorius. ii. li. dialogorũ. c. xxxyiii. Quandam uice: quiescentibus fratribus, Instans uigiliis nocturne orationis tempora preuenisset: stãs ad fenestram, & omnipotentem deum dep̃cans. Subito ĩ tempeste noctis silentio hora respiciens: uidit fusam lucem: desuper cunctas noctis tenebras effugasse: tantoq; clarescere splendore ut diẽ uinceret lux illa: quæ in tenebris radiasset. Mira autem res: ualde in hac speculatiõe sequuta ẽ. Quia sicut postea narrauit. Omnis enim mundus uelud sub uno solis radio collectus. ante occulos eius adductus est. Cum autem petr⁹ gregorii discipulus ab ipso quereret quo ordine fieri posset, ut mundus omnis ab uno homine uideretur. Respondit gregorius: fixum tene petre: quod loquor: qa

Eccl.

Apostolus.

Benedictus Gregorius De beato benedicto q̃ in nocte uidit lucem. fusam.

animæ uidēti creatorem: anguſta ſit omnis creatura quā licet: & enim parū lucem creatoris aſpexerit. breue ei fit omne quicquid creatum eſt. Quia, ipſa luce, uiſionis intimę mentis laxat̄ ſinus, tantūq; expandit̄ in domino, ut ſuperior exiſtat mundo. Fit uero ipſa uidentis anima etiam ſuper ſemetipſam. Ex quibus omnibus luculenter apparet. q; beatus Benedictus: dum ſupra mundum: & ſupra ſe: in tanto lumine uerſaretur plenum habens dominium ſui cordis: ſeipſum cū corſuum: tanquam perfectus religioſus domino ſollicit? offerebat. Hinc Gregorius. xxvi. moralium li. pulcherrime dicit. Quid uicinius nobis corde noſtro? Et qd uicinius nobis ea re quæ intra nos eſt? Et tamen ppter uas cogitationes ſpargit̄ á nobis cor noſtrum) & longius euagatur. Vnde propheta reddite ꝓuaricatores ad cor. Sic enim redeundo religioſus: per ſecundam conditionem leonis habebit dominium ſui cordis.

Gregorius.

Tertia cōditio Setui dei debēt ferucre caritatis incendio

Est leonis conditio tertia: q; caloris: & atdoris maius prebet incendium. Nam quilibet accedens ad ſeruicium dei: debet feruore caritatis incendi. Et táquā ex fornace ſpiritus ſancti: totus igne diuinæ ſuauitatis ardens: cœleſtis amoris incendio glorioſe feruere dicit enim dominus Luc. xii. Ignem ueni mittere in terram. Et quid uolo niſi quod accendatur. Facile nempe religioſus quiſq; temporales algores ſubſtineret: & frigora quæ moleſtant exterius. Si diuine dilectionis incēdio ferueret interius. Beatus nempe Fráciſcus: interrogatus aliquando quomodo ueſtitu: tā tenui ſe poſſet ab hyemalis algoris aſperitate tueri? in ſpiritu feruoris reſpondit. Si ſupernæ patriæ flāma. p deſiderium contigerimur. Interius facile frigus iſtud exterius portaremus. Hanc igitur debet quilibet Religioſus caritatem ſcilicet feruentem inquirere. Hāc totis uiribus a domino poſtulare. Hoc enim ut ait auguſtinus tertio li. de trinitate. c. xviii. Eſt donum dei quo dono: nullum eſt excellenti: ſolum eſt quod diuidit inter filios regni: & perditionis. Dantur & alia per ſpiritum munera: ſed ſine caritate nil proſunt Niſi ergo tantum imparciatur. cuiq; ſpiritus: ut eum dei: & chriſti faciat amatorem: a ſiniſtra non tranſfertur ad dexteram. Incendio talis feruoris ardébat beatus Franciſcus: dux inſtitutor: & amator religionis: & regulæ fratrum minorum. Bonauentura ſi quidem ſic ait in legenda. Caritatem fluentem qua ſponſi amicus Franciſcus ardebat. Quis enarrare ſufficiat. Totus namq; quaſi quidam carbo ignitus diuini amoris flamma uidebatur abſortus. Cuius incendium: uoluit Deus huiuſcemodi declarare.

Quomō facile ſubſtinent̄ algores & frigora.

Beatus frāciſc?

Franciſcus Bonauentura

CVM enim nocte quadam in quodam tugurio Virdeo deuotus. In oratione more ſolito pernoctaret. Corporaliter abſentatus a filiis. Ecce fertur media noctis hora. Quibuſdam ex fratribus ſuis quieſcentibus. Quibuſdam etiam in orando perſeuerantibus.

exemplum. Currus igneus i quo apparuit fratribus beat? franciſcus

Currus igneus mirandi ſplendoris: p hoſtium domus intrans: huc atq; illuc: p domicilium tertio ſe cõuertit ſuper quem globus lucidus reſidebat. Qui ſolis habens aſpectũ noctem clare fecit. Obſtupefacti ſunt uigilantes: excecati ſimul: & exteriti dormientes. Et nõ minus ſenſerunt cordis q̃ corporis claritatem. Dũ ex uirtute mirandi luminis alterius: alteri conſciẽtia nuda fuit. Intellexerunt nãq; cõcorditer omnes uidentibus ſingulis in cordibus ſingulorum. Sanctũ patrem abſentem corpore: p̃ſentẽ ſpũ: tali tranſfiguratũ effigie: ſupnis irradiatũ fulgoribus: & ardoribus inflãmatum: ſup naturali uirtute in curu ſplendente: ſimul & igneo ſibi demõſtrari a domino: ut tanq̃ ueri iſraelite poſt illum incederent: qui uiros ſpũalium: ut alter helyas fuerat a deo: currus & auriga. Sic igit̃ dico: q̃ quilibet religioſus feruentiſſime debet caritatis ardore et diuine dilectionis incendio: ſuauitatis extuare. Et tũc habebit aſcendentis portæ regularis cõditionẽ tertiã.

quarta cõditio. Q d quilibet religioſus debet cõſtanter & firmiter in ſua religione perſeuerare.

Eſt leonis cõditio quarta: q̃ ipſius prima facies eſt ſaturni. Saturnus. n. ponit̃ planeta firmus: & conſtantiſſimus. p quod denotatur q̃ qlibet religioſus debet cõſtanter & firmiter in ſua religione perſeuerare. dicit. n. beatus Franciſcus in regula ſua. Et nullo mõlicebit de iſta religione exire. Iuxta mandatũ domini pape. quia neme mittens manũ ſuam ad aratrum: & reſpiciẽs retro. aptus eſt regno dei. quod quidẽ uerbũ habet̃ Luc. ix. Et non imerito: q̃uia oĩs aſpectus retro periculoſus uel ſuſpectus eſt. Vxor nempe loth. recedens a ſodomis: quia contra preceptũ domini reſpexit retro. uerſa eſt in ſtatuã ſalis. ſicut ſcriptum eſt Geneſi. xix. c.

Reſpicere retro periculoſũ ẽ

Regularis

Fingunt inſup poete: q̃ Orpheus mortua uxore ſua. deſcẽdit ad inferos & rogauit dominũ inferni: ut uxorem ſuã ſibi redderet: quã reddere nolẽte. tam dulciter incœpit canere carmina gemebundo q̃ & mortis plorans arbiter: uincimur ait. Et uocans orphey uxorem: dixit ei. Eu uade ad ſuperos: lege tamẽ data. tu poſt terga uiri perge tui comes. Et orpheo. tu ante tuam ne reſpice uxorem: quã cũ clara deos obtulerit dies. Spartaniq; aderit ianua tenari: & ſequitur Odit uerus amor: nec patitur moras: munus dũ properat cernere perdidit. Hæc ſcribit Seneca in prima tragedia ſua. Conſimiliter uolens oſtendere: quã malũ ſignum ſit: in itinere retro reſpicere. Loquens de pompeio ſic ait in principio tertii ſui libri Lucanus.

Propulit ut claſſem: uelis cedentibus æquor.
Omnis in ionios ſpectabat nauita fluctus.
Solus ab heſperia non flexit lumina terra.
Magnus dũ patrios portus: & littora nunquam.
Ad uiſus redditura ſuos: rectumq; cacumen.
Nubibus aſpexit: altoſq; uaneſcere montes.

Exemplũ uxoris loth.

Exẽplũ. Orphei iuit ad inferos p recupandam uxorem.

Seneca

Exemplũ pompei.

Hæc exẽpla poſui p tãto: ut oſtẽderẽ tã aput hebreos: q̃ aput paganos: & xp̃ianos nõ eſſe bonũ incẽdẽtẽ aſpicere retro. licet aput xp̃ianos talia ſint potius intelligenda ſpũaliter. Religioſus igit̃: q̃ p uiã religionis tẽdit ad patriã: cauere ſibi debet retro aſpicere. ſed firm?: & cõſtans i religiõe p̃feſſiõis ſue oĩ tpre p̃ſeueret.

Exemplum basilii cōstantie Fores ecclesiæ quomō in adoratione basilii apte sūt & nō i adoratiōe arrianoꝝ.

De firmitate & cōstātia sancti basilii institutoris: & auctoris regulæ religiosoꝝ orientaliū legitur: ꝙ ualens impator: fautor arrianoꝝ: ecclesiam quandam a catholicis abstulit: & arianis dedit ad quem accedens basilius ait. Impator scriptum est honor regis iudiciū diligit. Cur igit mandasti: ꝙ catholici de ecclesia eici ant & arrianis det: cui impator iteꝝ ad contumelias reuerteris o basili nō decet te. Et ille decet me ꝑ iustitia mori. Tunc demostenes: parator epulaꝝ impatoris: & fautor arrianoꝝ: loquens ꝑ eis: fecit barbarissimum cui ait basilius. tuum est de pulmētis regia cogitare: non de dogmata diuina decoquere qui confusus tacuit. Tūc dixit impator basilio uade & iudica iter eos sed non imoderatum amorē populi. Abiēs igit dixit coram catholicis: & arrianis: ut fores ecclesiæ claude rent: & utriusq; ꝑtis sigillo munirent: & ad quoꝝ oratiōes appiret: sua esset: quod cum omnibus placuisset Orantibus arrianis tribus diebus & noctibus: & uenientibus ad fores ecclesiæ non sunt apte. Tunc basilius ꝑcessione ordinata: uenit ad ecclesiam & facta oratiōe leui ictu de bacculo pastorali fores tetigit: dicens. Tollite portas principes uestras: & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. Et continuo sūt apte. Et inde intrantes deo gratias reddiderunt. Et reddita est ecclesia catholicis. fecit etiam impator ꝑmitti multa basilio si sibi consentiret. Cui ille pueris ista cōueniūt Nam q diuinis saginant eloquiis corrūpere de diuinis eloquiis: nec unam syllabā patiunt. Tūc impator

indignatus: dum de eius exilio sententiam uellet scribere: primus: secundus: & tertius calamus fractus ē: deinde tremor magnus in eum uenit: unde indignatus cartam fregit.

Regulaꝝ institutores.

Ex quibus omnibus euidenter apparet: quod quattuor principales institutores regularum approbatarum religiosorum. habuerunt conditiones ascendentis. Nam augstinus est uere domus solis. Benedictus est princeps cordis. Franciscus habet incēdiū caritatis. Et basilius presidium firmitatis. licet si qs subtilius consyderare uellet. Quilibet eorum, quālibet haberet, licet excedere uideatur in una.

DE Fundamento quintæ portæ: quæ est uersus meridiem. & de lapide sardonici secundum capitulum.

STANTES erant pedes nostri in atriis tuis Ierusalem Psal. cxxi. Supra fundamenta Ierusalem. requiescunt pedes nostri. Quotiens sanctis uirtutibus adornantur affectus nostri: qui post primam lotionem soli lauandi tu stant. quemadmodum Io. xiii. Petro. Saluator ait. qui lotus est. non indiget nisi ut pedes lauet. Ad fundamentum igitur ponendum portæ regularis. cum beato ioanne dicamus Apoch. xxi. fundamentum quintum sardonix. Hæc gēma tres habet colores. Quoniam in ymo nigra est. In medio candida. Et in summo rubea. Hæc sola nihil auffert de cerra sigillando. Luxuriam fugiat. Et humilem reddit.

Humilitas ē fū damētū uitæ regularis

Perhanc igit gēmam intelligo humilitatem: quæ debet esse fundamentum uitæ regularis. Est enim humilitas omnium uirtutū custos & decor. Dicit n. beatus bernardus sup cant. sermone xxxyiii. sic Non nisi humilitatis stabile fūdamentum spūale officium stare potest quēadmodum lapis sardonix tres colores habet quoniam in ymo. i. quantum ad subiectum apparet nigra in medio. i. respectu ꝓximi apparet candida: sed in summo idest quantum ad deum est rubea.

Gregorius.

Dico ergo. i. quod humilitas facit: quod humilis sibi niger apparet. Vnde GRegorius in mor. Hoc solum solet esse specificatiuum electoꝝ quod de se semp sentiunt infra quam sunt. Qui enim se nondum despicit: humiliter dei sapientiam non apphendit. PRopterea dicit dominus Luc. xyii. Vos cum feceritis omnia quæ p̄cepta sunt uobis. dicite serui inutiles sumus.

Lucas

Beat⁹ franciscꝰ

De beato Francisco legitur: ꝙ in ꝓpria reputatione nihil erat: nisi peccator: cum in ueritate esset speculum & splendor omnimode sanctitatis. sup hanc struduit edificare seipsum: ut sapiens architectus: fundamentum p̄iaceus: quod a christo didicerat. Sic igitur uerus humilis apparet sibi niger. ut anima sua merito dicere possit. quod habet prima cant. Nigra sum sed formosa. nigra inquam. non ex caligine peccatoꝝ sed ex reputatione ꝓpria: quæ ꝓcedit ab amore dei. Vnde post dicit. Nolite me considerare. quod fusca sim, quia decolorauit me sol.

Dico secundo ꝙ humilitas in conspectu proximi facit humilem candidum. i. aparere uirtuosum. Nihil enim deo displicet comuniter sicut superbia. Acp hoc uel tantū comuniter placet sicut humilitas. Deus n. humilibus dat gratiam Iaco. quarto. Narrat boetius li. ii. de cōsol. Quod cū quidam agressus esset hominem cōtumeliis: qui nō ad uere uirtutis usum: sed ad superbiam & ad gloriam fulmē. phylosophi nomē induerat: adiecissetq; iam se sciturum: an ille phylosophus esset. si quidem ellatas iniurias paciēter tolleret. Ille pacientiam paulisp assumpsit. acceptaq; contumelia. uelut insultans. Iam tādem inquit intelligis me esse phylosophū. tūc ille, intellexerā īq; si tacuisses

Iacobus Boetius. Exemplum

Dico tertio ꝙ humilitas ostēdit humilē rubeū quo ad deū: Color. n. rube⁹ pfecte caritatis designat icēdiū

Quarto uero quis magis humilis ē. i cōspectu dei tanto plus deum diligit: & a deo diligitur. unde gregorius. li. xyiii. moram. Tanto unaquæq; anima fit p̄cio sior ante occulos dei, quanto pro amore ueritatis; fuerit despecior ante occulos suos. hinc ad saul dicit. Nōne ut paruul⁹ esses i oculis tuis caput in tribub⁹ israel effectus es: ac si aperte dicatur. magnus mihi fuisti qa despectus tibi ipse, sed nunc quia magn⁹ tibi es factus es despectus mihi. Tanto igitur fit uilior unusquisq; deo, quāto p̄cio sior sibi. Tantoq; p̄cio sior: deo quāto propter eum uilior est sibi. Hinc Abrosius sup luc. li. y. Nihil excellentius humilitate, Quę tanquā superior nescit extolli. Et Bernardus super cant. sermōe

Gregorius.

Lucas.

Bernardus.

xlvi. ſancta maria ſanctimoniam non amiſit: & tamẽ humilitate non caruit. Et ideo rex decorem eius concupiuit, Quia humilitatem innocentiç ſociauit. Humilitas etiam ſicut & ſardonix nihil auffert de cera ſigilando per ceram: quæ nutrimentum eſt luminis. Intelligo caritatem quæ nutrimentum: & firmamentum ẽ ſapiẽtiæ: & claritatis. Vnde ugo. in. li. de archa. ii. Sapiẽtia dei in cordibus ſanctorum: per caritate roboratur. Caritas. n. ſimilis eſt uino: uinum eos quos ĩebriat hylares reddit: & audaces: fortes: & obliuioſos & quodãmodo inſenſibiles: Sic caritas mondando cõſcientiam: mẽtem exhilarat: deinde audacem reddit: quando fiduciã preſtat: deinde uires auget: quia ſicut ſcriptura teſtatur. Cui confidit in domino: fortis ut leo Obliuionem quoq; generat: quia dum totam animo intentionem: ad deſideria æternorum trahit omniũ quæ tranſeunt: memoriam ab animo funditus uellit: inſenſibilem reddit: quia dum mentem pæterna medulitus replet: quicquid amarum exterius ferturcontemnitur: quaſi nõ ſentiat: humilitas igitur mentem exhiſtentem in caritate ſigillans: nil unq̃ ſubtrahitur ab ipſa caritate. Quin immo quoties magis humilitas imprimitur: totiens in humili perſona uera caritas augmentatur. Vnde. Bernardus li. y. de conſideratione. Stabille fundamẽtum eſt humilitas. Quæ ſi mutetur uirtutum agregatio non niſi ruinam. Et ambroſius in ſermone ad coepiſcopos: humilitas caput ẽ pacis: & retinaculũ caritatis. Hinc bernardus in epiſtola

Secũda cõditio

De caritate. Vgo

Bernardus

Ambroſius

Bernardus

ad ſteonen. humilitas mœretur: ut homo uirtutes accipiat: quia humilibus deus dat gratiam. Seruat acceptas. Quia non requieſcit ſpiritus niſi ſuper quietũ & humilem. Seruatas confirmat. Nã uirtus in firmitate perficitur. Gregorius quoq; li. xyii. mor. Quia inquit. Origo uirtutum eſt humilitas. Illa in nobis uera citer pullulat. quia in radice propria. i. in humilitate perdurat. A qua nimirum ſi abſcinditur: arreſcit qa uiuificãtẽ ſe ĩ itimis humorẽ caritatis pdit idẽ ẽt ĩ omel. miſerũt iudei. Quelibet igt bõa opa nulla ſũt: niſi ex humilitate cõdiãt mirãda qppe actio eſt elatõe nõ eleuat ſed grauat. Qui ſine humilitate uirtutes congregat. In uento puluerẽ portat. Et unde aliqd ferre cernit. Inde exterius excecatur. Ex quibus omnibus euidenter apparet. q ubi uera humilitas. uirtuoſum hominem: humilemq; ſigillat. nihil de cera caritatis. ſeu uirtutũ aliarum ſubtrahit. uel abire permittit. immo potius ipſas auget. defendit. & conſeruat. Verus igitur humilis. ex hu humilitate tali. ſecundam conditionẽ habebit huius portæ fundamẽti. Humilitas inſuper quẽ admodum. & ſardonix luxuriam expellit. Vnde ugo de ſacramentis li. ii. parte. xii. c. yi. Vide quanta uirt? eſt humilitas. Humilitas enim eſt ſocia uirginitatis. & ſocia humilitatis uirginitas poteſt etiam humilitas & ſi abſit uirginitas deo ſatiſfacere. Hinc yſidorus de ſũmo bono li. ii. c. xxxyiii. Qui detinetur ſuperbia & non ſentit labitur carnis luxuria. ut per hanc humiliatus a luxuria ſurgat. & a ſuperbia.

Gregorius.

Sardonis luxuriam expellit. Vgo

Yſidorus. Caſtitas pp ſuperbiã ſepe pdit

Idem

Idem ibidem·c.iii.dicit ysidorus ex culpa ſuperbie: plerunq; in abhominādā carnis imonditiā itur: nā alterū pendet ex altero. Sicut aūt per ſuperbiam mētis iturī pſtitutiōem libidinis. Ita per humilitatē mentis ſaluafit caſtitas carnis. Deus aūt nūq; deicit occultam mētis

Gregorius.

ſuperbiam p carnis manifeſtam ruinam. beat⁹. n. gregorius li.xxxiiii.mor. ſic ait. Sepe in corde latet ſuperbia: & caſtitas inoteſcit. Atq; ideo oſtēſa diu caſtitas Circa finem uite perditur: quia coboperta ſuperbia uſq; in fine icorrepta retinet. Ex hoc ſequit euidēter q; ſi humilitate caſtitas aſociata per māſerit: nequaq; p iuuentutis ardorē caſtitatem ſeruauerit in algore ſenectutis: uoluptatibus opa dabit iuſto nempe iudicio dei Senex uirtutem caſtitatis amittit: q; luxuriā expellentem temporibus ſuis humilitatem habere contempſit Talis fuit ſalomon: cuius cor: cum eſſet ſenex depraue runt mulieres intantum ut ſequeretur deos alienos. Et qui uiuens: talem ac tātam habuerit ſapiētiā. In ſenectute factus eſt inſcipiens. Quia debitam humilitatem nō habuit: ut habetur. tertii regū. c.ii. Porro rex

Salomō. exēplum & i porta yiiii.ca.i.infine

dauit pater ſalomonis: de hac metiſpo dicit pſal. cxyiii. Priuſq; humiliarer: ego deliqui: propterea elloquū tuū cuſtodiui. Nam anteq; debitam humilitatem haberet adulterium comiſit: & homicidium. Statimq; ut uerba prophetie audiuit. humiliauit ſe peccatumq; ſuum confeſſus ē & orauit ad dominū dicens. Miſerere mei deus &c. remiſit ei deus peccatum illud. Et quoniam poſt hoc in humilitate perſeueraucrit: ut cuſtodiret

eloga dei nunq; amplius ī talia reclinauit. hæc aūt ſcripta ſunt. ii·reg.c.ii. & .xii. Ex quibus oībus cuidenter apparet: q; humilitas eſt p̄cipua cuſtodia caſtitatis. & eſt uirtus fugatiua luxuriæ. Et habens humilitatē: habet fundamenti portæ regularis conditionē tertiam.

Humilitas deniq; ſicut & ſardonix: ſe gerentē reddit humilem. pp quod ſciendū q; eſt differentia grandis. inter humilitatem: & humiliationem. Nam humilitas pſonā facit humilē: ſed humiliatio facit humiliatam. Et non eſt idem eſſe humilem & eſſe humiliatum. Nam eſſe humilem eſt ſemper uirtuoſum: eſſe humiliatum uero: quandoq; eſſe uitioſum. eſt enim qui nequiter ſe humiliat: & interiora eius ſunt plena dolo. ſicut ſcriptum eſt eccle. xix. c. ſunt qui humiliantur inuiti. Non & ſe. ſed ab aliis: ſicut dicitur. i. regū. vii. q; ab yſrael humiliati ſunt phyliſtei: nec appoſuerūt ultra ut uenirent in terminos yſrael. & yſa. xy. Hæc dicit dominus. Chriſto meo ciro cuius aprehēdi dexteram: ut ſubitiā ante faciē eius gentes: & dorſa regum uertam: & apperiam coram eos ianuas: & portæ non claudentur. Ego ante te ibo: & gloriosos terræ humiliabo. Eſt autem quod humiliatur meritorie: ſicut ait dominus Luc. xiiii. Qui ſe humiliat exaltabitur. Vn de Bernardus ſuper cant. ſermone. xxxy. humilitas iuſtificat non humiliatio. Quanti humiliantur: q; humiles non ſunt. Alii cum tancore & murmuratione humiliātur. Alii patienter. Alii libenter. primi ſūt rei. ſecundi ſunt inoxii. ultimi ſunt iuſti. Hinc Vgo

Sardonis hominē humilē reddit.

Differētia ēiter humilitatem et eſſe humilem

Lucas.

Vgo

ſuper can. uirginis glorioſæ. humilitas, eſt intus in uir
tute mentis, humiliatio eſt foris in abiectione humanæ
opinionis. Serui aũt dei ante hẽnt humilitatẽ cum hu/
miliatione. ut illi qui corã deo humiles ſunt: & coram
mũdo deſpectabiles ſunt. Illis mundus crucifixus eſt
& ipſi mundo. Alii uero habent humilitatẽ ſine humi
liatione. ut qui illi corã hominibus deſpectabiles non
apparent. Nihilominus tamẽ humilitatem corã deo
ſeruant. Iſtis mundus crucifixus eſt. Ipſi tamen mun/
do crucifixi non ſunt. Qui gloriam humanã quã fo/
ris non queſitã capiunt iuſtus p uirtutem humiliatiõis
oblatam contemnũt. humiliationem aũt ſine humili
tate: nunquam ſerui dei habent. Ex quibus omnibus
luculẽter apparet: q religioſi: qui ad dei ſeruitium ſũt
uocati: pariter & electi. nunq̃ humiliationem habere
debent ſine humilitate: quia talis humiliatio nec eſt
meritoria: nec facit humilem. imo quandoq̃ eſt uitio
ſa. Sed ſemp habere debẽt humilitatem: quæ mentis
eſt uirtus: ſemp eſt meritoria: & ſemper facit humilẽ
Sine qua nullũ uirtutis edificium. quia ipſa eſt oium
uirtutũ fundamentũ. Vnde auguſtinus de uerbis do
mini ſermõe. liiii. Qui humilitatẽ q̃ eſt mater uirtutũ
neſciũt: uſũ ſui laboris pdpt. & ſi qua bona ſunt. q̃ op
pari uideant. Quia ſurgentes fabrice robuſta celſitu
do non figitur: quæ nequaquã per fundamenti forti/
tudinẽ petre ſolidatur. Soli igitur ruinæ creſcit quod
edificant: qui autem molem fabrice humilitatis fun
damentum non procurant.

) Humilitas ẽ fũ
damẽtũ oium
uirtutum.

DE lateribus ſiue ſpondilibus quintæ portæ: quæ eſt
uerſus meridiem capitulum terrium.

EBVNT de uirtute in uirtutem. Videbit̃ de?
deorum in ſyon pſal. lxxxiii. Inter omnia quæ
religioſos facile gloriæ dei: glorioſæ preſen/
tant: ut ipſum in ſyon ſpeculent̃. Illa ſunt principia: p
quæ per unam uirtutem religioſus accedit ad alteram.
Hæc autẽ principaliter nominantur in profeſſione reli
gionis: quas intẽdimus ponere latera portæ regularis.

Primum igitur latus huius ſacratiſſime portæ: eſt
obedientia: quã religioſus primo promittit in profeſ/
ſione ſua: p hanc ſingulariter religioſus ingreditur ad
reliquas uirtutes. Vnde gregorius li. xxxv. mor. Obe
dientia ſola uirtus eſt: quæ uirtutes cæteras menti in
ſerit. inſertaſq̃ cuſtodit. Sola eſt quæ fidei meritum
poſſidet: ſine qua quiſq̃ infidelis eſſe conuincitur: ẽt
ſi fidelis eſſe uideatur. Vnde ſamuel: quaſi peccatum
ariolandi eſt repugnare: & quaſi ſcelus ydolatrie. nol
le aquieſcere. Quanti autem meriti ſit obedien
tia. declarat gregorius ubi ſupra dicens. Obedientia
in quam uictimis iure p[illegible]itur: quia per uictimam
caro aliena. per obedientiã uero uoluntas propria ma
ctatur. Tanto igitur quiſq̃ titius deum placat. quãto
ante eius oculos. repreſſa arbitrii ſui ſuperbia. gladio
precepti ſe imolat. Narratur dẽ quodam mona
cho q̃ erat diſcipul? abbatis pauli. & uocabat̃ ioannes
q̃ abbas ſuus precepit ei quod pro quadam utilitate
monaſterii ad proximũ uicũ accederet citoq̃ rediret.

Religioſus pro
mittit obedien
tiam primo.
Gregorius.

Quanti meri/
ti ſit obedẽtia.

Exemplum de
quodã mona
cho diſcipulo a
bbatis pauli
Propter obedi
tiam alligauit
leenam.

Erat autem in loco illo Leena ferocissima. Paratus igitur ioannes ad iter: dixit abbati. Pater audiui quã plurimos dicentes. quod in loco illo mala bestia leena sit. Tunc senior quasi iocularitet dixit ei. Si uenerit super te alliga eam. & adduces eam tecum. Cum aũt uespe peruenisset ad locum. Egressa leena irruit sup eum. Ille aũt cõphensam eã tenere uoluit. Illa uero excutiẽs se de manibus eius auffugit. et ipse sequebatur eã dicens. Expecta quia abbas meus p̃cepit: ut alligatã perducerem te ad eum. Et contino stetit bestia. & tenens eam reuertebatur ad monasteriũ: dum autem tardaret multum in itinere. Abbas eius nimis solicit⁹ pro eo tristabatur. Et ecce supuenit discipulus. tenens ligatã leenam. Et dixit ei ecce domine. sicut tu precepisti mihi. adduco ligatam leenam. Quod cũ uidisset senior admiratus: ualde egit gratias deo. Narrat etiam de abbate ioanne breui statura: ꝙ perexit ad quendã senem rhebeum genere. Senes autem tollẽs lignum sicũ plantauit ip̃m. & dixit ei. per singulos dies affer lagenam aquæ. & rigabis illud donec fructum faciat. Erant autem ab eis aquæ distantes: ita ut sero pgeret: & mane ueniret. Post tres aũt ãnos uiruit lignum illud. & fructũ fecit. Sumens autẽ fructum ei⁹ senex: attulit ad ecclesiam. & dixit fratribus. Accipite & mãducate fructum obedientiæ. ii. li. dialogoꝝ. narrat beatus Gregorius. quod quidã puer noĩe placidi⁹ beati benedicti monacus. ad hauriẽdam de loco aquã egressus est: qui uas. quod tenuerat in aquam icaute

Exẽplũ d̃ ligno arido pp obediẽtiam uiridauit.

Gregorius. Obediẽtiã mauri fecit ipsum sicis pedib⁹ ire super aquas

submittens. ip̃m quoq; cadens sequutus est: quẽ mox unda rapuit: & pene in unius sagite cursu a terra intro subtraxit. uir aũt dei: intro cellã positus: hoc protinus agnouit: & maurũ festine uocauit dicẽs. perge frater maure: qa puer ille: qui ad hauriendam aquam perexerat. in lacũ cecidit. Iamq; eum longius aqua trahit. res mira. Et post petrũ apostolum in usitata benedictione. & .n. postulata: atq; pcepta ad patris sui imperiũ cõcitus perexit. maurus atq; usq; ad eum locũ: quo abunda ducebatur puer: per terrã se ire existimans super aquã concurit: eumq; per capillos tenuit. rapidoq; cursu rediit. Qui mox ut terrã tetigit ad se reuersus: post tergum respexit: & quia super aquas cucurisset agnouit. Et ꝙ presumere non potuisset ut fieret: miratus extimuit factum. Reuersus ad patrem: rem gestam retulit. Vir autem uenerabilis Benedictus. Hoc non suis meritus sed obedientie illius deputare cœpit.

Obediẽtia mauri fecit ip̃m sicis pedibus ire super aquas.

Ex quibus omnibus apparet quod in religiosis obedientia tanquam latus portæ regularis cæteras uirtutes nutrit & conseruat. Dicit etiam Augustinus lib. decioquarto de ciui. dei. Obedientia est mater: & quodammodo custos omnium uirtutum.

Secundum latus huius portæ est paupertas uoluntaria: sine qua: nec ad phylosophandum: nec ad deo: perfecte seruiendum posibilis est ascẽsus. Dicit enim saluator noster Matth. xxi. Si uis pfect⁹ esse: uade & uẽde quæ habes: & da pauperibus. & habebis thesaurũ in cœlo: & ueni sequere me. Et parum post dixit iesus

Secundũ latus De paupertate uolũtaria.

Matthæus.

discipulis suis: amen dico uobis. quia diues dificile in
trabit in regnum cœlorum. Et iterum dico uobis. Faci
lius est camelū per foramen acus transire. q̄ diuitē in
regnum cœlorum introire. Beatus hieronym⁹ ad pau
linum de institutione clericorum dicit. Quod crates
ille thebanus homo quōdam dictissimus: cum ad phy
losophandum athenas pergeret. magnum auri pon
dus abiecit: nec putauit se simul posse uirtutes: & diui
tias possidere. De eodem etiam scribit beatus hiero
nymus. ii. li. contra iouinianum dicens. Crates ille the
banus proiecto in mari: non paruo pondere auri abite
inquit: pessum male cupiditates. Ego submergam ne
ipse submergar a uobis. Narrat Valerius maximus
yiii. li. c. yii. de anaxagora. q̄ cum e diutina peregrina
tione: patriam repetisset: possessionesq; desertas uidis
set. Non essem inquit ego salu⁹: nisi iste perissent. uo
cem perite sapientiæ compotem. Nam si prediorum
potius quā ingenii: culture uacasset dominus rei fami
liaris intra penates mansisset. non tantus anaxagoras
ad eos reddisset. Quid de paupertate magnorum im
peratorum: & consulum romanorum dicam. Qui
cum ex officiis ditari potuissent: malebant esse paupe
res: & uirtuosi: quā druites & uitiosi. Narrat Valeri
us maximus lib. quarto. c. iiii. q̄ attilium: qui ad eum
accerscendum a senatu missi erant. ad imperium. Po
puli Ro. suscipiēdum: semen aspergentem uiderunt.
Sed ille rustico opere atricte manus: salutem publicā
stabilierunt. Ingentes hostium copias pessundederūt

Hieronymus. Exemplum. Cratis pauper tate.

Valerius maximus. De anaxagora de paupertate sua.

Exemplum. Attilii de paupertate sua.

Quæq; modo arantium bouum: iugum rexerant. tri
umphalis currus habenas retinuerunt. Nec fuit hiis tu
bor eburneo scipione deposito agrestem stiuam ara
tri repetere. potest pauperes consolari: attilius. sed mul
to magis docere locupletes: quod non sit necessaria lo
lide laudis cupidini: ansia diuitiarum cōperatio. Ibi
dem de paupertate alterius: attilii narrat dicens: eius
dem sanguinis & nominis: actilius regulus primi pu
nici belli gloria: cladesq; maxima: cum in affrica in so
lentissime cartaginis opes. crebris uictoriis contunde
ret. ac prorogatum sibi: ob bene gestas res. ī proximū
annum imperium cognosceret: cōsulibus scripsit. uil
licum in agello quem. yii. iugerum in pupinia hēbat
mortuum esse: occasioneq; nacta mercenarium āmo
to inde rustico instrumento discessisse. Ideoq; petere
ut sibi successorum mitteretur. ite deserto agro: nō es
set: unde uxor & liberi alerentur. Quæ postquā sena
tus a consulibus accepit. & agrum edili: illico colendū
locari. Et alimenta cōiugi eius: ac liberis preberi. resq;
quas amiserat: redimi publice iussit. Porro de publico
la consule. Quante paupertatis uolūtarie fuerit. nar
rat ipse Valeri⁹ maximus ubi supra. Regio inqt ipio
pp nimiā targni supbiā: finito cōsulatus iniciū. Vale
rius publicola: cū iunio bruto auspicatus ē. Ideq; pōea
tres cōsulatus acceptissimos populi ro. gessit. Et pluri
moꝝ ac maximoꝝ opū p̄textu: titulū ymaginū suaꝝ
āplificauit. Cū interim fastoꝝ. i. columen patrimonio
ne ad exeqerum qdem impensā sufficiente decessit.

De paupertate alterius attilii.

De paupertate publicola cōsule.

Valerius de tarquino.

Pauptas publicola.

Idcoq; publica pecunia ducte sunt. Non attinet ulteriore disputatione tanti uiri pauptatē scruptari. Habinde.n.patet q; possederit cū mortuo lectus funebris & rogus defuerit. Quanto igitur feruore debet religiosus. Cuius cor cū thesauro suo forte debet in cœlis amare pauptatē quando tanto uirtutum amore. Consules & imperatores paupes esse uoluerūt i tetris. Beatus nempe franciscus i sua sacra regula dixit. Hæc est illa celsitudo altissime pauptatis: quæ uos carissimos fratres meos heredes regni cœlorum instituit: paupes rebus fecit uirtutibus sublimauit merito igit̄ ponitur pauptas spondile secundū portæ regularis presentis.

Beatus frācisc?

Tertiū latus portæ p̄sentis: ponimus castitatē: pp q̄ dicit dominus. Luc. xii. c. Sint lumbi uestri p̄cinti: & lucernæ ardentes &c. Sup quo uerbo dicit beatus gregorius. A principali sexu lumborū nomine luxuria designatur cū dominus ait. Sint lumbi uestri p̄cinti. Lūbos.n.precingimus: cū carnis luxuriam per continentiam cohartam?. Sed quoniā ut ait. ualerius maximus li. ix. Blandū malū est luxuria quā accusare aliquando facilius est: q̄ uitare. Propterea ad ipam uitandā diuersi uarios modos inuenerūt. Nam quidā se faciētes cumichos. scipsos castrauerunt. Quidā uero se uariis abstinentie legibus uincentes: carnē suam spiritui seruire coegerunt. Quida aūt disciplinis: & flagellis carnem suam castigantes: continctiā ꝓmissam ad uota seruauerunt. Quidam insuper mundum & mundanā gaudia totaliter fugientes: omnem carnis lasciuiā

Tertiū latus. Religios? dbet cē castus. Gregorius.

Valerius maximus. Ad uitandā luxuriam diuersi arios modos uenerunt.

uictore fugauerūt. De primis dicit domin?. Matth. xix. Sunt eunichi: qui seipsos castrauerunt: pp regnū dei cœlorum. Secundi uero qui scilicet se uariis abstinentie legibus uincentes carnem suam spiritui seruire compelunt cognoscunt cum ysodoro li. ii. de sūmo bono. c. xlii. Quod sicut omnes carnales cupiditates abstinentia rescecanē. Ita omnes aiæ uirtutes edacitatis uitio destruunē. De beato francisco legitur: q̄ tāte discipline rigiditate sensuales appetitus arcebat ut uix. Necessaria sumeret substentationi naturæ. Difficile namq; fore dicebat: necessitati corporis satisfacere: & prauitati sensuum non parere. propter quod cuncta cibaria sanitatis tempore quix admittebat. & raro. Admissa uero: aut conficiebat cinere: aut condimētis saporem admixtione aquæ redebat insipida. De potu uini quid dicam. cū de aqua: dū sitis extuaret ardore: uix ad sufficientiam biberet. Modos adinuenie bat abstinentiæ potiores. & quottidie exercitatione crescebat. licetq; iam perfectionis culmen attingeret tanquam semper incipiens aliquid innouabat afflictionibus carnis puniendo libidinem. Tertii uero q̄ scilicet disciplinis. & flagelis carnem suam castigātes continentiam promissam ad uota seruarunt. Sunt illi quorum quilibet cum apostolo. dicit prima ad corinthios. ix. c. Castigo corpus meum: & in seruitutem redigo. Tales debent cum origine dicere super leuiticū li. iii. Nos religiosi cum uenimus ad dominum: & uouem? nos ei in castitate seruire. iuramus nos carnem

Abstinentia.

Ysodorus

Beatus frācisc?

Religiosi ꝓmittūt castitatem seruare.

De beata cicilia.

nostram castigare. Et male ei facere atq; in seruitutē redigere ut spiritus saluus sit. De beata cicilia legitur quod cum institutus esset dies nuptiarum ipsa subtus ad carnem cilitio erat inducta: & desuper de auratis uestibus detegebatur: & cantantibus organis illa in corde suo: soli domino decantabat: dicens fiat domine cor meum: & corpus meum imaculatum: ut non confundar. Porro qualiter pro seruanda castitate beatus benedictus: & beatus franciscus se ridigissime flagellauerunt: dictum est superius porta prima: cap. iii.

Beatꝰ benedictus.

Quarti qui uidelicet mundum: & mundi gaudia totaliter fugientes omnem carnis lasciuiam uictores fugauerunt: sunt hii qui cum psal. dicunt psal. lii. Ecce elongaui fugiens & mansi in solitudine. Legitur. qđ uir quidam cum filio suo: nup ablactato uenit in sitbi ut monachus efficeretur. Cum igitur filius suus factus esset iuuenis: cœperunt eum dæmones ad carnis opa solicitare: qui dixit ad patrem: uado ad sæculum: qa non possum carnis concupiscentias substinere. Pater autē eius consolabat cum: dixit igitur iuuenis. Iam substinere non ualeo: pater dimitte me redire ad sæculum. Dixit pater audime adhuc semel. Tolle tibi quattuor pães: & folia palmarum: & uade ad heremū interiorem: & esto ibi quattuor diebus & uoluntas dei fiet. Qui obediens patri suo: surrexit: & abiit in heremum & mansit ibi: laborans manibus & panem siccū comedens: & cum ibi per duos dies quieuisset: uenit ad eū diabolus: & fetit coram eo: uelud mulier

ethiopissa fetida & turpis aspectu. Ita ut fetorem eius ferre non posset: & abiciebat eam a se: & illa dicebat ei. Ego sum quæ in cordibus hominum dulcis apparco: sed propter obedientiam tuam: & laborem quem substines: non permisit me deus: te seducere sed inotescere fecit tibi fectorem meum. Ille autem surrexit & gratias agens deo: uenit ad patrem suum: & dixit ei. Iam nolo ire ad sæculum pater uidi enim opationē diaboli: & fectorem eius. Cognouit autem pater eius de hoc ipso. Et dixit ei. Si mansisses quattuor diebus maiora uidisses. Est igitur castitas illabata sanctorum religiosorum tertium latus seu spondile portæ regularis.

Diabolus mulieris in forma ethiopisse feti dus apparuit filio.

Quartū latus. Contemplatio supnorum. Bernardus.

Quartum latus portæ memorate est contemplatio supernorum: hæc est quæ. Quietam. Claram. Letam. Plenam. Contentam. Et securam religiosi facit animam. Propter primum dicit bernardus supcant. sermone. lii. Magna et stupenda dignatio: quod deus quiescere facit animam cōtemplatiuam in sinu suo. Propter secundum dicit. Vgo i didascolicon. c. y. Principium doctrinæ est in lectione: consumatio autem in contemplatione. Propter tertium dicit ricardus i sermone. Tolle puer quē. Contemplationis gustus ad omne opus bonum: & ad omnem laborem hylarescit.

Vgo.

Ricardus.

Propter quartum dicit. gregorius li. iiii. mor. Dum per contemplationem. Illa superna letitia cernitur. omneq; quod est defluit. quasi preteritum. & quasi Iam fuisse pensatur.

Gregorius.

Pphilipus.
Quid sit uita actiua & uita contemplatiua
Augustinus.
Matthæus.
Gregorius.
Exemplū de iuliano apostata
Orō publii monaci detinuit d̄ monē decē diebus.
Leo papa.

Propter quintum dicit phylippus Io.xiiii. Domīe ostende nobis patrem & sufficit nobis. Propter sextum dicit Augustinus super Io. quod actiua uita: est uincendi cura sollicita. Sed contemplatiua est uictoria pace secura. ī an hac est oratio religiosi signāter efficax. & uirtuosa. Vnde Matthæi.c.yi. Tu autem cū oraueris. intra cubiculū tuum. & clauso hostio ora patrem tuum. Hinc Beatus gregorius ait. Nequaquā lumen contemplationis detingitur. Si non ab exteriorum cure oppressione cessemus. Legitur in uita patrum: quod iulianus imperator. apostata misit dæmonem quendā. ut portaret ei responsum de oriente. per transiēs itaq; dæmon sup locū. ubi erat publi⁹ monachus oras nō potuit ultra transire. sed stetit ibi īmobilis: Illo cōtinuāte orōnem p.x.dies. Reuersusq; ē infecto negotio ad iuliauū. cui iulian⁹ ait. Quare tantū tardasti. q respondit: p.x.dies substinui publiū monachū: si forte in orōne cessaret: & transire possem. cūq; non cessaret ꝓhibit⁹ sum trāsire. & redu nihil agens. Tunc indignatus Iulianus cōminatus est illi monacho. Sed iulianus in breui mortuus est. De cōtemplatione dicit Leo papa. Contemplans sola cœlestia meditat̄. Seperatur autem & eius anima a turba carnalium cogitationum longe posita. Carnales refugit effectus. uagos & sensuum motus restringit. In domino delectatur: & angelica delectatione fruitur. Est igitur deuota contemplatio⁹ finale latus portæ regularis.

DE capitaneo siue custode quintæ portæ regularis. Quod est symon apostolus.

VLAM mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meū psal.cxyiii. In omni cursu mādatorum: cū dilatauerit dominus corda curētium. Inuenietur obseruatio plenissima mandatorū Et hoc quidem in religiosis: qui sæculo ualefacientes mundo mortui: sed domino gloriose uiuentes: ꝑ portam secundam: se regi suo p̄sentare conātur signāter apparet. quorū priceps dux & capitane⁹ ē domin⁹ noster. Ies⁹ xp̄s. Qui merito dici debet capitane⁹ portæ regularis ip̄e ē. n. q̄tū ad ascēdēs leo de tribu iuda radix dauit: qui dignus est apperire librū signatū. & ipsius signacula soluere. Apoch.y.c. Ipse ēt hui⁹ portæ fundamentū in seipso cōstituens ad īgressū huius portæ peruiā huius portæ cæteros inuitabat. matth. y.c. dicens Venite ad me oēs q laboratis. & onerati estis. & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos. & discite a me. quia mitis sum & humilis corde. Et īuenietis requiem animabus uestris. Hic est de quo dicit apostolus ad phylipen.ii.c. Cum in forma dei esset. nō rapinā arbitratus est: esse se equalem deo. Sed semetipsum exinaniuit: formā serui accipiens in similitudinē hōis factus. & hītu inuentus: ut hō humiliauit semetipsum. Et similiter uolens discipulis suis humilitatem suam ostendere dixit eis. Luc.xxii.c. Qui maior est. qui recumbit. an qui ministrat? nonne qui recumbit. Ego autē in medio uestrum sum. sicut qui ministrat

Christ⁹ fuit leo de tribu iuda.
Humilitas xp̄i.
Matthæus.
Apostolus
Lucas

obedientiā xp̄i.

Adeo nempe. formam humilitatis ostendere uoluit ut tanquam minister humilim⁹ discipulorum pedes lauaret & extergeret. Porro huius portæ latera uerissime demonstrāt in ipso quoniam: dum uiueret in presenti uita obediēs tam matri: quam nutritio sicut

Lucas.

scriptum est. Luc. ii. c. quod descēdit cum eis: & uenit nazareth. & erat subditus illis. Sed patri fuit semp in

Ioannes.

uita pariter: & in morte obediens dicit enim. Io. vi. de scendi de cœlo. non ut faciam uolūtatem meam: sed

Ioannes.

uoluntatem eius qui misit me: &. Io. viii. dicit. Qui me misit mecum est: & nō relinquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei facio semp. Et apostolus ad

Apostolus

phylip. ii. humiliauit semetipsum factus obediens usq ad mortem: mortem autem crucis. Item ad ro. v. dicit apostolus. Sicut enim per inobedientiā unius hois peccatores constituti sunt multi. Ita & per unius obedientiam iusti constituent multi. Item ad hebr. v. scribitur. Et quidē cum esset filius dei didicit ex his que passus est obedientiam.

pauptas christi.

Secundū etiam latus portæ regularis. s. paupertatem uoluntariam in scipo dominus habere dignatus est.

Bernardus.

Vnde bernardus i omel. Cum factus esset. Iesus annorum duodecim dicit sic. Vt te domine nostræ per omnia paupertati conformares: quasi unus in turba pauperum per hostia mendicabas. Iero. autem in matth. sic ait. Dominus tante

Hieronymus.

paupertatis fuit: ut unde tributa p se & apostolis redderet non habuit. Hinc beatus franciscus in regula

Beatus francis cus.

sua hortatur fratres suos quod uadant p helemosinā

confidenter nec debeant uerecundari: quia dominus p nobis se fecit paupercm i hoc mūdo. hic est q ppter paupertatē: quādo natus est reclinatus ē in p̄sepio: qa non erat ei locus in diuersorio sicut scriptum est. Luc. ii. hic ē. q oibus: uolēs suā manifestare pauptatē dicit. Luc. ix. uulpes foueas hēnt: & uolucres cœli nidos. Filiꝰ aūt hois nō hēt: ubi caput suū reclinet et sic patet q xp̄s i sæculo fuit paup. Vere illibatā castitatē ip̄m habuisse p̄bat q uirgo purissimꝰ: d matre purissima natus uelut agnꝰ inocēs pascit: irer lilia: sceptꝰ choreis uirginū: qs dubitat: hūc & uirgo ioānes baptista digito d mōstrat dicēs ecce agnus dei: ecce q tollit peccata mū di: hūc ysaias petit a domio dicēs. Emitte agnū domie domiatorē terræ de petra dserti ad mōtē filiæ syō. ysa. xyi. de hoc ēt dicit idē ysa. liii. q iniqtatē nō fecit. neq dolus iuentus est in ore eius. Idē dicit Beatus petrus. i. ipsius epistola uidelicet. q peccatum non fecit. nec inuētus ē dolus i orē ipi⁹. Ex qbus oib⁹ luculēter apparet q cius inocēs & sāctissima caro castissima fuit. q qdē sine peccato cōceptus de uirgine purissima natus. nullā repugnātiā hēbat ad spūm. habuit igitur i se portæ regularis tertiū latus.

Lucas

Castitas xp̄i.

Ioannes.

Ysayas.

Beatus petrus.

Postremo quā cōtēplatiuus fuerit domius. hic liqdo patet: qa stati ut baptizatꝰ ē. relictis hoiū turbis. ut cōtēplatiōi uacaret desertū ingressus ē ut hēt luc. iiii. c. qd putas obsecro faciebat i dserto. domius. xl. diebus. & noctibus ieiunādo. nisi q orōni: uacabat & cōtēplationi. nō puto ip̄m cōtinue dormuisse. nec māibꝰ opatū mecāice fuisse. sed orōi deditū fuisse

De contemplatione christi.

Lucas.

Matthæus

Consimiliter de tēpore quādo teste mathæo. Matth. xiiii. ascendit in montem solus orare. Idem censeo iudicandū. Ex quibus omnibus concludere possumus q̄ dominus noster iesus xp̄s est principalis dux & capitaneus portæ regularis. Huius aūt portæ ducem & capitaneum appropriatum uelud a Rege: secundū posuimus beatū symonem: quoniam symon interpretatur obediens. Cuius laudes uolens enarrare: quesiui legendā ipsius. In qua reperii dignitates infrascriptas. s. Beatus symon fuit consanguineus hominis & dei. frater est ydoneus & socius thadei. Alligauit dæmones. ne responsa darēt. Declarauit homines ne hos adorarēt. Magos supauit p̄ donum sibi datum. Infans excusauit in sōtem diffamatum. Dæmones mōstrauit in turpi ualtu uario. Demum triumphauit in nobili martirio. Dico primo q̄ beatus symon fuit consanguineus. s. in secundo gradu domini nostri. Iesu xp̄i: qui est deus & hō. Quod sic declarat: beata anna tres habuit uiros. s. Iohachim: cleophā: & salome. Ex quolibet illorum habuit unam filiam quarum quālibet mariam nominauit. Prima fuit maria mater domini. Secunda fuit maria mater beati symonis. Et sic patet q̄ dominus noster. & beatus symon fuerunt in secundo gradu cōsanguinei. Secundo dico q̄ beatus symon fuit ydoneus socius & frater beati thadei. Mater nempe beati symonis quattuor habuit filios. s. iacobum minorem & ioseph iustum: qui dictus est barsabas & beatos symonem. & thadeum. quorum

Cap. p̄rius symon apostolus

genealogia xp̄i

Symon fuit cōsanguineus iesu christi

Simon fuit socius & frater thadei.

tres fuerunt apostoli: alius aūt. s. ioseph non fuit apostolus: sed discipulus iesu xp̄i. Porro tertia maria anne ipsius filia: & uxor zebedei: genuit maiorē iacobū: & ioannē euangelistā. Vnde uersus.

Anna solet dici tres concepisse marias.
Quas genuere uiri: iohachim cleophas salomeq̄
Has duxere uiri: ioseph: alpheus: zebedeus.
Prima parit christum: iacobum secunda minorem.
Et ioseph iustum peperit cum symone iudam.
Tertia maiorem iacobum uolucremq̄ ioannem.

Porro symon & thadeus sicut uere germanus fuerunt in uita: in predicationibus: & in miraculis: ita & in morte. Tertio dixi q̄ beatus symon alligauit dæmones responsa ne darent: nam cum beatus symon cum fratre suo thadeo uenissent imperfidā. Baradach dux regis babiloniæ contra indos: ad prelium profectus: nullū a diis suis potuit habere responsum. pergentes aūt ad phanū p̄xime ciuitatis: ibidē habuerunt responsum: q̄ pp̄ apostolos q̄ uenerant dii sui respondere nō possent. Tūc dux ipse illos inquiri fecit. & inuētos qui nā essent: & quare uenissent inquisiuit. Qui responderunt q̄ erant hebrei serui iesu xp̄i. & q̄ uenerāt cā salutis cog̃. q̄ igitur infœlices erant: q̄ tales colebāt deos: q̄ p̄ homines alligari poterant: ne loquerent. sed nihilominus q̄ fœlices erant apostoli beatissimi: quib⁹ datum erat a domino: ut dæmones alligare possent. dicere nēpe cū gaudio poterant. uer⁹ q̄ scribit Luc. x. domine etiam dæmonia subiciunt nobis ēt noīe tuo.

Symon alligauit dæmones.

Lucas.

Quarto dixi q̄ beatus ſymon declarauit homines ne deos adorarent. Dux. n. ſupradictus dixit beato ſymoni & thadeo fratri ſuo: diis noſtris potentiores uos uideo. Finem belli nobis rogo predicite. Cui apoſtoli dixerunt. ut deos tuos mendaces eſſe cognoſcas: iubemus illos: ad quęſita dare reſponſa. Qui reſponderūt grande bellū̄ fore futurę: & multum populū̄ hinc inde in p̄lio ruituręm. Tūc ſubridentib⁹ apoſtolis: dixit dux me timor inuaſit: & ridetis: cui apoſtoli. Noli timere q̄a pax huc nobiſcū̄ introiuit. Et cras hora dici tertia: legati indorę ad te uenient: & tuæ poteſtati cū̄ pace ſubiciunt̄: & ne dux dubitaret dixerunt. No diximus tibi: ut expectes p̄ menſem. ſed p̄ dic̄: q̄ & factū̄ eſt. dux aūt uoluit templorę pontifices incendere: ſed apoſtoli noluerunt: propter quod dux miratus duxit apoſtolos ad regem dicens: iſti ſunt dii latentes in effigie hominum. Quinto dixi quod beatus ſymon magos ſuperauit: per donum ſibi datum. Cum enim regi babiloniæ: dicerent maghi: q̄ apoſtoli contra regem caſlide cogitarent: dixit eis dux: ſi audetis cum eis confligite. illi uero dixerunt: ut ſcias nos fore deos: ueniant huc eloquentiſſimi uiri. Et coram nobis non poterūt loqui. Quod & factum eſt. iterum eos loqui permiſerunt. ſed ambulare non poterant. & poſtea permiſerunt eos loqui: & ambulare: ſed nil uidebant. Tunc dux illos ſic deluſos miſit ad apoſtolos. Quibus dixerunt apoſtoli: promittite uos ab idolorum cultura diſcedere. Et ſolum deum inuiſibilem adorare. Et nos

mon decla-
uit homines
deos adora-
t.

ymon ſupera
t magos.

X2

ſignum crucis faciemus in frontibus ueſtris: & magos confutabitis. Et factum eſt ita. Turbati maghi: multitudinem ſerpentum uenire fecerunt: & apoſtoli uocati multos ex ſerpentibus in magos proiecerunt dicentes: non moriemini: ſed dolores patiemini. Qui cū̄ dolores nimios paterentur: ſanati ſunt: apoſtolis mādantibus q̄ ſerpentes uenena reuocarent. Et ſteterūt tribus diebus in doloribus & plene ſanati ſunt. Sexto dixi quod beatus ſymon cum fratre ſuo thadeo: fecit q̄ infans excuſauit inſontem diffamatum. Nam cuiuſdam ducis filia concepit ex fornicatione: & ſanctum diaconem falſo diffamauit. Venientes apoſtoli petiuerunt quanti temporis eſſet: qui reſponderunt hodie: natus hora prima. ductus eſt igitur diaconus: & portatus infans. Apoſtoli uero dixerunt infanti. dic infans in nomine domini: ſi iſte diaconuſ hoc p̄ ſumpſit. Ad hæc infans iſte inquit diaconus ſanctus & caſtus eſt. nec unquam carnem ſuam coinquinauit. Cum autem parentes peterent: quod ſceleris auctor inuenirctur. dixerunt apoſtoli. Nos inocentes abſolucre decet: nocentes perdere non decet.

Symon fecit q̄
infās excuſauit
inſontem diffa-
matum.

SEPTimo dixi: quod beatus Symon. In uultu turpiſſimo demonſtrauit dæmbnes. Nam cum ipſe cum Thadeo duas Tigrides fecerunt manſuetas. Et infra annum: & tres menſes. SEX milia hominum. exceptis paruulis. Et mulieribus cum principibus & rege conuertiſſent ad dominum noſtrum Ieſum chriſtum.

Symon in uul
tu turpiſſimo d
monſtrauit dæ
mones.

Venerunt tandem ad quandam ciuitatem qua uocabatur ſuamaie: & cum intraſſent idolorum loca: dixerunt eorum cultoribus. ut ſciatis q̄ hæc idola dæmonibus ſunt plena. Mandamus q̄ exeant: & idola ei conſtringāt. Statimq; dominoæthyopes nigri & nudi exiuerunt; & idola confregerunt; & cū duris uocibus abſceſſerunt. Octauo dixi q̄ beatus ſymon triumphauit nobili martirio. Nam uidentes pontifices quæ fecerant apoſtoli trucidauerunt eos. Explicit .v. porta.

Symō triūpha uit nobili mar tirio.

DE aſcenſu .vi. portæ: quæ eſt legiſtalis & eloquētie uerſus meridiem. & de .vi. ſigno q̄ eſt uirgo .i. cap.

SALVASTI nos de affligentibus nos Pſal. xliii. Saluator noſter uidens naturæ lapſę fragilitatem; & malitiam; ut inſontes defenderēt a ſontibus: & ſontium malitia refrenaretur. Iurium & legum dona mortalibus dignatus ē clargiri. Vnde li. y. etbi. beatus Yſodorus ait. Facte ſunt autem leges ut earum metu humana cohercatur audacia. tutaq; ſit inter improbos innocentia. Et in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia: & nocendi facultas. Ad portam igitur legiſtarum allegorice fabricandam: more ſolito principium aſſumamus ab aſcēdente. quod ponimus eſſe uirginem ſextum ſignum zodiaci. Virgo igitur. ut tradunt aſtronomi. habet multas ſingulares conditiones. Quia uirgo ē mercurii habitatio. Eiuſdem exaltatio. Veneris habet dominium. Solis eſt primum tertium.

Leges quare in uente ſunt.

De ſigno uirginis.

Dico igitur quod uirgo eſt domus mercurii. quia

cum mercurius duas habeat domos: ſcilicet ſignum geminorum. & uirginem. Virgo ponitur principalis domus eius. Eſt etiam uirgo mercurii exaltatio quia mercurius exaltatur in uirgine. Vlterius ut ait Alchabitius. Virgo principaliter habet hominis uentrem: inter humana membra: & prima facies ſolis.

Alchabitius.

Ad inſtar igitur aſcendentis: debet quilibet legiſta bonus: eſſe domus mercurii ideſt eloquentiæ. Ponitur enim mercurius ſydus eloquentiæ: quoniam cum bonus legiſta habeat: ut plurimum perſuadere: & nihil in perſuaſione ſit aptius eloquentiæ: patet q̄ talis in eloquentia florere debet. Dicit enim Tulius primo rethor. ſuorum ſic. Cum res à noſtra memoria propter uetuſtatem remotas; ex litterarum monumētis repetere inſtituo; multas urbes conſtitutas; plurima bella reſtincta; firmiſſimas ſocietates; ſanctiſſimas amicitias; intelligo tum animi uirtute; tum facilius eloquentiæ comperatas. Narrat Valerius maximus lib. octauo. c. ix. Quod regibus exactis: plebs diſſidens à patribus; iuxta ripam fluminis amœnis. In colle qui ſacer appellatur amata conſedit. Eratq; nō ſolum difformis: ſed etiam miſerimus reipublice ſtatus; à capite eius; cætera parte corporis; peſtifera ſeditio diuiſus. Ac ni ualerii ſubueniſſet eloquētia. Spes tanti imperii in ipſo pene ortu ſuo corruiſſet. Is nanq; populum noua & inſolita libertate: temere gaudentem: oratione: ad meliora & ſaniora conſilia renouatum; ſenatui ſubiecit. Ita urbem urbi iunxit. Verbis

Eloquentia. ſydus ē mercurii. Legiſta debet eſſe eloquens. Tulius.

Valerius maximus.

igitur facūdis: ira cōsternatio; & arma cesserūt. De
Exemplum de catone. catone narrat Valerius maximus li. supradicto. c. vii. ꝙ
latinas litteras pene iam senex didicit. Cunq; eloquē-
Valerius maximus. tia magnam gloriam iam partam haberet: id egit
ut iuris ciuilis quoq; esset peritissimus. Hinc liquido
patet: ꝙ eloquentiam habere debet quisqs iuris peri-
tus esse desiderat. Propterea sicut habetur ibidē. De-
Exemplum de demostene. mostenes orator: diu laborauit: cum inter initia inuē-
tę artis quā affectabat: primā litteram discere non pos-
set: oris sui uitiū: tanto studio expugnauit: ut ea à nul-
lo expressius referetur: deinde propter nimiam exili-
tatem acerbam auditu uocem suam exercitatione cō-
tinua ad maturum; & gratum auribus sonum perdu-
xit. Fertur quoq; ore insertis calculis. multum ac diu
loq solit⁹ quo uacuū proncius esset: & soluti⁹. Sic igit̄
legistis persuadere cupientibus: eloquētia necessaria
Tulius. est: & nimium fructuosa. Dicit. n. Tulius prio. retho.
naturalibus urbibus constitutis. ut fidem colere: & iu-
stitiā retinere discerent: & aliis parere: sua uoluntate
consuescerent. Ac non modo labores excipiendos co-
munis: cōmodi causa. Sed ēt uitā amittēdam extima-
rent. Qui tandē fieri potuit nisi homines. Ea q̄ rōe in
uenissent: eloquentia persuadere potuissent. Est uir-
ginis secūda cōditio ꝙ ē exaltatio mercurii. Cum elo-
Tulius. quentia de se: sit interdū piculosa: quoniā: ut ait tuli⁹
prio. Retho. Cū reipublicę detrimēta cōsideram⁹: &
maxiarū ciuitatū: ueteres: aio calamitates colligimus
nō minimā uidebim⁹: ꝑ disertissimos hoies. i uectam

partem incomodorū. Hinc est ꝙ nō debet esse solū-
mō iuris peritus domus eloquentiæ: sed esse debet &
eiusdem exaltatio. Quod quidē erit. si cū eloquen-
tia iuris ꝑitus habeat sapientiā quorū unum ꝑ aliud ex
altabitur. dicit. n. Tulius ubi prius. Me diu qdē cogi-
tante. ratio ipsa in hanc potissimā sniā duxit: ut existi-
mē sapientiā sine eloquentia parum prodesse ciuitati-
bus. Eloquentiam uero sine sapiētia nimium obesse
plerunq; prodesse autem nunquā. Quare si quis ob
missis rectissimis: atq; honestissimis studiis: rationis
& officii cōsūmit. omnem operationem: in exercita-
tione discendi. Is inutilis sibi pernitiosus patriæ ciuis
alitur. Qui uero ita se se armat eloquentia ut nō ex
pugnare comoda patrie: sed pro hiis propugnare pos-
sit. Is mihi uir: & suis: & publicis rationib⁹ utilissimus
atq; amicissimus ciuis fore uidetur.

Sapiētia debet esse cū eloquē-tia.

Tulius.

Patet ergo ꝙ eloquentia per sapientiam exaltatur
ut nobilis efficiatur: & fructuosa. Vnde tulius ubi su
pra hinc ad rempublicam: plurima cōmoda ueniunt
Si moderatrix animi: presto est sapientia rerum. hinc
ad ipsos: qui eam adepti sunt: laus: honor: & digni
tas confluit. hinc amicis eorum certissimum & tutis
simum presidium operatur. Item idem Tulius ad hē
renium li. i. Non enim parum in se fructus habet co
pia discendi. & cōmoditas orationis si reta intelligen
tia & definita animi moderatione gubernet̄. hæc est
illa recta intelligētia & ai moderatio. ꝑ quā uidelicet
exaltat̄ eloquētia. de qua ait Augu. i li. de uero cultu

Tulius.

Tulius.

Augustinus.

igitur facūdis: ira, cōsternatio; & arma cessērūt. De catone narrat Ualerius maximus li. supradicto. c. vii. q̄ latinas litteras pene iam senex didicit. Cunq; eloquē tiæ magnam gloriam iam partam haberet: id egit ut iuris ciuilis quoq; esset peritissimus. Hinc liquido patet: q̄ eloquentiam habere debet quisq; iuris peritus esse desiderat. Propterea sicut habetur ibidē. Demostenes orator diu laborauit: cum inter initia inuēte artis quā affectabat: primā litteram discere non posset oris sui uitiū tanto studio expugnauit: ut ea à nullo expressius referretur: deinde propter nimiam exilitatem acerbam auditu uocem suam exercitatione cōtinua ad maturum & gratum auribus sonum perduxit. Fertur quoq; ore insertis calculis multum ac diu loq̄ solit⁹ quo uacuū proncius esset: & soluti⁹. Sic igit̄ legistis persuadere cupientibus: eloquētia necessaria est: & nimium fructuosa. Dicit. n. Tulius prio. retho. naturalibus urbibus constitutis. ut fidem colere: & iustitiā retinere discerent: & aliis parere: sua uoluntate, consuescerent. Ac non modo labores excipiendos communis: cōmodi causa. Sed ēt uitā amittēdam extimarent. Qui tandē fieri potuit nisi homines. Ea q̄ róc in uenissent: eloquentia persuadere potuissent. Est uirginis secūda cōditio q̄ē exaltatio mercurii. Cum eloquentia de se: sit interdū piculosa: quoniā: ut ait tuli⁹ prio. Retho. Cū reipublicę detrimēta cōsideram⁹: & maxiarū ciuitatū: ueteres: aio calamitates colligimus nō minimā uidebim⁹: p disertissimos hoies. i uectam

partem incomodoꝝ. Hinc est q̄ nō debet esse solū mō iuris peritus domus eloquentiæ: sed esse debet & eiusdem exaltatio. Quod quidē crit. si cū eloquentia iuris pitus habeat sapientiā quoꝝ unum p aliud exaltabitur. dicit. n. Tulius ubi prius. Me diu ḡdē cogitante. ratio ipsa in hanc potissimā sniā duxit: ut existimē sapientiā sine eloquentia parum prodesse ciuitatibus. Eloquentiam uero sine sapiēt:a nimium obesse plerunq̄: prodesse autem nunquā. Quare si quis omissis rectissimis: atq̄ honestissimis studiis: rationis & officii cōsūmit. omnem operationem: in exercitatione discendi. Is inutilis sibi pernitiosus patriæ ciuis alitur. Qui uero ita se se armat eloquentia ut nō expugnare comoda patrie: sed pro hiis propugnare possit. Is mihi uir: & suis: & publicis rationib⁹ utilissimus atq̄ amicissimus ciuis fore uidetur.

Sapiētia debet esse cū eloquētia.

Tulius.

Patet ergo q̄ eloquentia per sapientiam exaltatur ut nobilis efficiatur: & fructuosa. Vnde tulius ubi supra hinc ad rempublicam: plurima cōmoda ueniunt Si moderatrix animi: presto est sapientia rerum. hinc ad ipsos: qui eam adepti sunt: laus: honor: & dignitas confluit. hinc amicis eosum certissimum & tutissimum presidium operatur. Item idem Tulius ad hē rennium li. i. Non enim parum in se fructus habet copia discendi. & cōmoditas orationis. si recta intelligentia & definita animi moderatione gubernet. hæc est illa recta intelligētia & aī moderatio. p quā uidelicet exaltat eloquētia. de qua ait Augu. i li. de uero cultu

Tulius.

Tulius.

Augustinus.

loquitur. Tulius. iii. de republica dicens est quidē uera lex: recta ratio: nature congruens: diffusa: constans sempiterna: que uocet ad officium iubendo: uetando a fraude deterreat. Que tamen neq; probos: frustra iubet: aut metat: nec improbos iubendo aut uetando mouet huic legi: nec abrogari phas est: nec derogari aliqd ex hac: licet neq; tota abrogari potest. nec uero aut per senatum: aut populū solui hac lege possumus Neq; est querendus explanator alius ne erit alia lex rome: alia athenis: alia nunc: alia post hec. Sed & oēs gentes & omni tempore: una & sempiterna: & innumerabilis continebit: unius cuiusq; erit cōmunis quasi magister & imperator omnium deus. Ille legis huius inuentor: disceptator: & sator: cui qui non parebat ipse se fugiet: ac natura hominis aspernatus: hoc luet maximas penas. Et si cætera supplicia quæ putant effugerit.

Legista de uentre gullæ & luxuriæ.

Est uirginis tertia conditio q̄ habet uenteris dominium. uere si quidē quilibet iuris peritus uentris sui: debet habere dominium: ut uidelicet neq; uentris: neq; gulæ sit seruus. Omne nempe iudicium: excecatur: ubi regnat uenus. Et ubi cōmessationum: & ebrietatum frequens est usus. Dicit. n. Valerius maximus li. ix. sic: Clodi iudicium: quanta luxuria & libidine. habundauit: in quo: ut cuidēter incesti crimine nocens reus absolueretur noctes matronarū Et adolescentium nobilium magna summa: empte mercedis loco iudicibus errogate sunt: quo i flagitio tam retro: tamq; multiplici nescias primum quem de

Ebrietas impedit iudiciū & luxuria.

Valerius maximus.

Exemplum de dodo

testere: an qui istud corruptele genus excogitauit. an qui pudicitiam suā sequestrem: periurii fieri passi sūt an qui religionem stupro permutarunt. Tales fuere iudices quos decepit species & quorum corda conuertit concupiscentia. In amore susane: ut nolentē eis consentire condemnarent ad mortem. Quos daniel de falso conuicit testimonio pariter & iuditio: sicut scriptum est daniel. xiii. c. Hui? scemodi fuit iudicium paridis secundum q̄ dicitur in fabulis. Quando paris uenationis causa iuerat ad quandā: ídie siluam Cui pre laxitudine dormienti apparuerunt: mercuri? uenus: palas: & inno. Ad quem mercurius dixit. Iste tres dee: litigium habent ad inuicem: pro eo quod cō uiuantibus illis: apparuit subito pomum quoddā pulcherrimum inter eas: in quo grecis litteris erat scriptum: quod pulchriori daretur earum. Cum igit̄ quelibet earum pulchriorem se reputet esse: tuo tamē iudicio se comiserūt. Q d̄ si pro iunone: iudicium dederis ipsa te inter omnes mūdi principes: constituet. celsiorem. Palas aūt: si pro ea tuleris sententiam in omni mundana scientia te faciet doctorem. Si uenerem pulchriorem esse iudicaueris. Nobiliorē & pulchriorem feminam de gratia pro tuo premio reportabis. Qui preponens lasciuiam: tam sapientie: quā dominationi: sententiam pro uenere dedit. De quo Virgilius in primo eneidos ait.

Exemplum susane.

Daniel Iudiciū paridis

Virgilius.

Tenet alta mente repostum. Iudicium paridis spreteq; iniuria forme. scilicet ipsa iuno.

udex debet eē
ctris sui domi
us.

oannes.

De muneribus

udex nō sit ac
ptor psonaꝝ
e ppmunera p
ertat iudicia
upilorum.
inguam uen/
ere peccatū ē.
ugustinus.

eneca.

Igitur nisi iudex: sic uentris fuerit sui dominus: ut lasciuiam compescere possit: quod rectū fuerit: unquā minime iudicabit. Porro q̄ indiscreta sint illorum iudicia: quibus uenter dominatur: & non ipsi uentri pro eo quod cōmessationibus: & ebrietatibus studeāt ostendit dominus: Io. y. dicens. Ve qui potentes estis ad bibendum uinū: & uiri fortes admiscendam ebrietatem: qui iustificatis impium pro muneribus: & iustitiā iusti aufertis ab eo. Sic igit̄ patet ꝙ qlibet bonus iudex: debet. ut premittit̄ habere dominiū: ut uidelicet sobrius sit & castus. Et sic hēbit ascēdētis cōditionē. iii.

Est uirginis cōditio quarta: ꝙ eius prima facies est solis. Quoniā qlibet bonus iudex: lucis & sapientiæ suæ radios: sic generaliter difondere debet: ut non sit acceptor personaꝝ: nec pp munera puertat iudicia pupilloꝝ & alioꝝ: sed sit quasi sol illuminans: q p omnia respicit: & gloria domini plenum est opus eius. Sicut scriptum est eccl. xlii. Nullactenus enim suam linguā iudex uelle debet esse uenalem: propterea de seipso dicit Augustinus. ix. confession. Placuit mihi subtrahere misterium linguæ meæ: nondinis loquacitatis: ne ulterius pueri meditantes: non legem tuam: non pacē tuam: sed insanias mendaces: & bella forensia mercarent̄: ex ore meo arma furori suo. De talibus autē suā linguam uēdentibus: dicit Seneca in prima tragedia hic clamosi: rabiosa fori. Iurgia uendens: improbus iras: & uerba locat. Tales cum deberent esse reipublice salus: sunt ipsius magna pernities. Vnde secūdo

de officiis Tulius ait. Quid tam inhumanum q̄ eloquentiam a natura ad salutem hominum: & ad conseruationem datam: ad bonorum: pestem pernitiēq; conuertere? quasi dicat nihil. Serenum igitur: & luminosum sicut sol: debet esse iudicium iudicis: ut neq; p auaritiam: neq; per furorem obnubiletur. Mandat. n. dominus de uteronomio. xyi. c. dicens. Non accipias personam neq; munera: quia munera excecat oculos sapientum: & mutant uerba iustorum. Item & ibidē xyii. c. dicitur maledictus qui accipit munera: ut percutiat animam sanguinis innocentis. Narrat Agelius ꝙ quidam diues adolescens oratorum artem cupiens adiscere. Iuit ad pitagoram: conueniens cum eo p doctrina de quadam quantitate pecuniæ: cuius medietatem magistro dedit antequam scholas ingrederetur dacturus aliam quo prima die apud iudices perorasset & uicisset. Post hæc cum adolescens: perfecte didicisset: nec perorare curasset: ne mercedem doctoris adimpleret. Vocauit ipsum magister ad iudicium: quo cōparente. Pitagoras sic exorsus est. Disce stultissime adolescens: utroq; id modo fore uti reddes quod peto siue pro te pronunciatum erit: siue contra te. Nam si contra te lis erit data merces mihi ex sententia debebitur. quia ego uicero. Si uero secundum iudicatum erit: merces mihi ex pacto debebit̄: qa tu uiceris: cui respōdit discipul⁹. Disce tu magister sapiētissime utroq; mō futuꝝ uti nō reddā qd̄ petis. nā si iudices p me sniauerit nihil tibi ex snia debet̄: quia ego uicero.

Tulius.

De uterono
mio.

Agelius exc
plum.
De hoc per
an. in spe. de
liriis paraph
seqtur sup u
sed pone.
Pitagoræ cu
alio p̄cio al
ius snia litig

Si contra me ꝓnunciatũ fuerit: nihil tibi ex pacto de beo. Sic igitur propter auaritiam discipulus aduocare nolebat: ne magistro solueret quod debebat. Et magister expectare nolebat: ut discipulus reddere teneret: quod promiserat. Fœlix igitur est ille iudex. cuius iudicium auaritia ꝑuertere nequit. sed sicut sol in lumine suo perseuerat.

DE fundamento. vi. portæ. quod est uersus meridiẽ. cap. ii. & de lapide sardonio.

QVIS deducet me in ciuitatem munitã. Psal. lix. Quia ad portam legistaꝝ allegorice fabricandã. Iam supiori capitulo ascendentis coditiones declarauimus. Accedendum ẽ ad tractandum de portæ fundamento: quatenus uideamus qualiter qlibet iudex bonus. Ciuitatẽ xp̃i cupiẽs introire. Fundari debeat i iure suo. dicit. n: beatus Io. apoch. xxi. ꝑ fundamẽtũ. vi. ẽ sardonius. hic lapis a naturalib⁹ uocat̃ Sardinus in cuius p̃sentia onichinus portatus ab hoĩe nil nocet hoĩ. Nã onichinus portatus: si non adsit: sardinus excitat tristitias: excitat timores: & multiplices lites: & cõmouet amicos ad risas. Cum igitur sardonii presentia liberet ab hiis omnibus: sequit̃ ꝙ sardinus siue sardoni⁹. Gaudiũ incendit. Timorem expellit. Concordiam parit. Et pacem inducit. Igitur ꝑ sardonium eqtatem intelligo: quæ debet esse fundamentũ portæ legistaꝝ. Eqtas igit̃ i iudice gaudiũ incẽdit: quotiẽs iudex ex offõ: uel cõsilio: iustos ydõeos & bẽemeritos: ꝓmouere facit ad cõdignas dignitates

Ioannes.

Lapis onichin⁹

Prima conditio sardonii eqtas & de ꝓmotiõe benemeritorũ & uirtuosorũ.

Equitas in iudice gaudium incendit.

Nonne gaudiũ incenditur in republica: quando promouent̃ sapientes morigerati uirtuosi: & comunitatis amatores. Nam ut ait Plato. & boetius cum allegat primo de consolatione. Tunc fœlix: & beata respublica dicenda est. quando sapientes efficiuntur reges. uel reges efficiunt̃ sapientes. Porro de gaudiorum incensione per bonos mores. patet ex contrario sensu. dixit scipio ꝙ non censebat fœlicem esse rempublicam stantibus menibus. & ruentibus moribus. hinc Augustinus de ciui. dei li. ii. c. ii Romã quippe patriam uetere. auctãq; laboribus fediorẽ stantem fecerant q̃ ruẽtem. Quãdo qdẽ in ruuina eius lapides. & ligna. in illorum aũt uita. non muroꝝ: sed moꝝ munimẽta atq; ornamenta ceciderunt. cũ funestioribus eoꝝ corda: cupiditatibus q̃ ignibus tecta illius urbis arderent: Quãtum ẽt reipublice gaudiũ incendat ꝓmotio uirtuosorum. patet ꝑ Salustiũ in katalinario: q recitans uerba catonis ait. Nolite existimare maiores nostros armis rẽpublicã ex ꝑua magnã fecisse. si ita eẽt multo pulcherrimã eam hẽremus. Quippe socioꝝ: atq; ciuiũ: p̃terea armoꝝ: & equoꝝ: maior copia nobis q̃ illis est. Sed alia fuere quæ illos magnos fecerunt: q̃ nobis nulla sũt domi industria foris: iustũ impiũ: animus in consulendo liber: neq; delicto: neq; libidini obnoxius. Et narrat Valerius maximus li. vi. ꝙ dũ romæ apud senatũ duo cõtenderẽt: ut aduersus uriatũ in hispaniã mitterent̃ essetq; inter patres cõscriptos: magna discensio totius senatus: sentẽtia fuit. ut ille mitteret̃ quem scipio mit

Plato & Boeti⁹ Respublica foret beata si sapientes regerent

Scipio Augustinus

Salustius

Valerius maximus

Scia scipiõis contra illos q cõtendebant ire aduersus uriatũ

tendū esse decerneret. Omnibus igitur quo nam eius
sententia:inclinaretur expectantibus: neutrū inquit
mitti mihi placet:quia alter nil bēt:alteri nihil est sa/
tis:eque malam licentis imperii magistrā: iudicans i
opiā atq; auaritiam. Quo dicto:ut neuter in prouin/
tiam mitteretur obtinuit. In republica deniq; gau/
dium nascitur & augumentatur quādo amatores co
munitatis exaltant. Dicit.n. Tulli. iii. de officiis. Q d
unum debet esse ꝓpositum oībus:ut cade sit utilitas:
unius cuiusq;:& uniuersorum Quā si ad se quisq; ra
piat:disolueturhumana societas. Hinc tulius:de amí
citia. Non minoris cure est mihi qualis post mortem
meam respublica futura sit q̄ qualis sit hodie. Est igit̄
equitas una conditio. s. i republica gaudium augumē
tare. Equitas ēt ad instar sardonii. timores expellit.
Quotiens in republica per iudices:& legęs corripiūt
inquieti. Sontesq; puniuntur. Tunc consolationem
capiūt pusilanimes:tūc omnis timor recedit ab insō
te ꝓpterea dicit apostolus pria ad thessal. v. c. Rogam⁹
uos aūt fratres. Corripite inquietos: & consolamini
pusilanimes. Suscipite infirmos:& pacientes estote ad
omnes. Sunt etiam sontes puniendi: & republica p
leges & iudices totaliter extirpandi. ut absq; timore
qui boni sunt uiuere possint:dicit.n. Tulius. iii. de offi.
q̄ huiusmodi genus hominū tanq̄ pestiferū:& impi
um ex hominum comunitate exterminandum est. &
ponit exemplum. Membra inquit:corpori amputan/

Tulius.

Tulius.

Secūda cōditō

De extirpādis & puniendis p uersis

Apostolus.

Tulius.

Exemplum.

tur:si spiritu carere cœperint:& nocēt cæteris mēbris
corporis sic feritas & imanitas beluę:a cōciuium hu
manitate:tanquā a corpore segrægānda est hec tuli?
ad fontes extirpandos. nec filiis ꝓpriis pcebant antiq
Narrat ualerius maximus. li. vi. c. v. Quod leucus ur
be locrēsium a se saluberimis atq; utilissimis legibus
munita. Cum filius eius adulterii crimine. secundum
ius ab ipso constitutum. utroq; oculo carere deberet.
Ac tota ciuitas in honorem patris. Necessitatem pe
ne adolescentulo remitteret:aliquā diu repugnauit
ad ultimum populi precibus cuictus:suo prius:deinde
filii oculo erupto. usum uidendi utriq; reliquid. Ita
debitum supplicii modum legi reddidit. Equitatis ad
mirabili temperamento:se inter misericordie patrem
& iustum legis lactorem partitus. Item in libro quin
to capitulo sexto. dicit. Valerius maximus.
Quod Brutus gloria par Romulo. quia ille urbem.
hic libertatem Romanam condidit: filios suos domi
nationem tarquini a se repulsam reducentes sum/
mum imperium obtinens comprehensos: pro tribu/
nali uirgis cessos: & palum ligatos: securi percuti iuf
sit. Exiuit patrem ut consul ageret: orbisq; uiuere:q̄
publice uindictæ deesse maluit.

HOC operari debent Iudices ex officio: seu ex
consilio: secundum leges iuste promulgatas. De qui
bus non licet: postquam institute fuerint: & firma/
te iudicibus. sed secundum ipsas iudicare.

Valerius maxi mus.

Valerius maxi mus

Iudices secun dū leges debēt iudicare.

Sicut ait augustinus.in li.de uera religione in.iiii.di. Istis iquit temporalibus legibus quanq̃ de his homines iudicent:cum eas constituũt: tamen cum fuerint institute & firmate:non licebit iudici:de ipsis iudicare sed secundum ipsas.Hinc tuli⁹ prio retho. Iudices qui ex lege iurati iudicatis:legibus obtemperare debetis·Obtemperare legibus non potestis:nisi id q̃ scriptum est in lege sequamini.Quod enim certi⁹ legis scriptor:testimonium uoluntatis suæ relinquere potuit.q̃ quod ipse:magna:cum curarintq̃ diligẽtia scripsit. Quod si litteræ non extarent:magno opere eas requireremus:ut ex his scriptorum uoluntas requireretur. Sic igitur patet.q̃ equitas:que per iudices: & leges semper inquiri debet.Si bene seruetur timores ab urbe repellit.quæ fuit secunda conditio fundamẽti. Æquitas insuper ad similitudinem sardoni cõcordiam parit. Bonus nempe iudex ad hoc semper laborare deberet:ut litigantes ad concordiam reddurent nec propter lucrum temporale discordias nutrire:sed deberet rescindere.Et lites non protellare:& ueritati non iniquitati fauere .Fuit in parma ciuitate lombardie quidam legis peritus qui cæteros ut plurimũ aduocatos in foro litigii superabat.Quoticns autem aliquis accedebat ad ipsum:ut illi⁹ fieret aduocatus: manum post tergum ponebat aptam :dicẽs fac bene facta mea.Et ego benefaciam tua. Accidit autẽ q̃ q̃dam parmensis cũ alio ciue cogẽbatur litigare:q̃ cum memoratum iudicẽ aduocatũ haberet:portauit sibi post

Tulius.

Tertia' cõditio Iudex debet litigantes cõcordare.

Exemplum in ciuitate parme de eo qui recusauit florenos. quia non erant ponderis.

inceptũ litigium duos florenos aureos. Quesiuit sudex si erant iusti põderis:asserens illos se recipere nolle:nisi fortis ponderis essent. At ille dixit:nescio domine:sed ipsos reddite mihi.Et alios procurabo ponderosos:reddidit ille florenos . Et ciuis ille receptis florenis quodam modo turbatus abscessit:murmurando q̃ ille refutaret florenos:qa nesciebat ipsos esse' grauis põderis.Obuiauit aduersario suo:ipsumq; uocauit & ait carissime;componamus adinuicem de lite nostra : qa si uolueris uolo concordiã:gaudet ille:qa timebat aduocatum suum:reuersus est ille post paucos dies uidit aduocatus:& ait. Quare nõ fuisti reuersus cum florenis:& ego fuissem solicitior in causa tua:cui ille respõdit:domine non opottet : quia sum in concordia cum aduersario meo.Sicq̃ perdidit ille florenos. Mal⁹ est igitur aduocatus:qui non semper litigantium concordiam:sed semper pecuniam intendit . Nam sicut malus est medicus:qui propter lucrum nutrit infirmitatem.quando potest inducere sanitatem. Ita malus est aduocatus : qui propter lucrum nutrit discordiam quando potest in litigio procurare concordiam. Narrat Valerius maximus li.septimo.c.ii.Quod cum aduersus hanibalem:claudium neronem. & livium salinatorem consules:mitteret senatus:cosq̃ ut uirtutib⁹ pares.Ita inimicitiis acerime inter se dissidentes uideret.Sũmo studio in gratiam reduxit.Ne ppter priuatas dissensiões rempublicã pax utiliter administrarent.Quia consimili impio ubi cõcordia inest:maior

Aduocati mali

Valerius maximus.

aliena opera interpellandi: quã sua edendi cupiditas nascit̃. Sic igitur patet ꝙ equitas quæ fundamentũ esse debet in legibus & iudicibus: ad cõcordiam semper operatur & sic habetur ascendẽtis conditio tertia

Quarta conditio.

Equitas turbatos pacificat.

Equitas deniq; turbatos reducit ad pacẽ. Exuit. n. personam iudicis: q turbati ꝑsonam induit. aut furiosi. Reducat ergo equitas ad pacẽ & aĩ serenitatem & tunc iudex libere exequatur suum officium. Libro nanq;. ii. de irra refert. Seneca: ꝙ quidam iudex tres innocentes milites: ex irra dãnauit. unum q̃a redierat de uia sine suo cõmilitone. Imponens ei: q̃d interfecerat. ꝑcepitq; alteri militi: ut eum duceret ad locũ supplicii. Qui cum esset eductus: uenit cõmilito. Socius suus sanus. quem uidens centurio cui fuerat preceptũ alium occidere: reduxit ambos ad iudicem: ꝙ uidens iudex irratus est dixitq; prĩo te iubeo ĩterfici quia danatus es. Secundo dixit & te similiter. quia causa danationis cõmilitoni fuisti. Tertio dixit. & te iubeo occidi: quia iussus occidere imperatori non paruisti exclamat igitur ibi seneca dicens. o. q̃ solers est irracũdia: ad fingendas causas furoris. Debet igitur equitas animum iudicis: quietum & pacificum retinere taliter. ut etiam ipsas leges scriptas: ad quietum: & pacificum reipublice statum interp̃tetur. Et licet paulo ante dictum sit: ꝙ doctor legis: leges scriptas imitari debet. Tamen quia ait apostolus secũda ad corith. tertio. cã. littera enim occidit: spiritus autem uiuificat debet iudex ex antecedentibus: & consequentibus

Seneca exemplum.

Ira cuiusdã iudicis q tres inocentes cõdenat ad mortẽ.

Iudex debet habere aĩum quietum.

Apostolus.

legislatoris intentionem inuestigare: que semper ad comodum reipublice p̃sumitur esse. Sicq; ad pacẽ: & quietem reducere legis itellectum. Dicit. n. Tulius i. retho. sic. omnes leges iudices ad comodum reipublice refere oportet: & eas ex utilitate comuni: non ex scriptione q̃ in litteris est interpetrari ea. n. uirtute & sapientia: ẽt maiores nostri fuerunt: ut in legibus scribendis. Nihil sibi aliud nisi salutem & utilitatẽ reipublice ꝓponerent. Neq;. n. ꝙ obesset ip̃i scribere uolebant: & si scripsissent cum esset intellectum: repudiatum: repudiatam legem intelligebant. Nemo enim leges legum causa salutis esse uult. sed reipublice cõmodo: & ꝙ ex legibus omnes rempublicam putãt optime administrari. Quãobrẽ: igit̃ leges saluari oportet ad eam causam scriptam oĩa interpetrari cõuenit hoc est quoniã reipublice seruimus ex reipublice comõ: & utilitate iterp̃temur. nã ut ex medicina. nihil oportet putare ꝓficisci nisi ꝙ ad corporis utilitatẽ spectet quoniã ei⁹ cã ẽ ĩstituta. Sic a legib⁹ nihil cõuenit arbitrari: nisi ꝙ reipublice cõducat ꝓficisci quoniã ei⁹ causæ sunt compate. Eq̃tas igitur est portæ legistaꝝ firmissimum. & nobile fundamentum: quæ ad instar sardonii gaudium ĩcendit ĩ promotione bonoꝝ Timorem expellit in depressione malorum. Concordiam parit in terminatione litigiorum. Et pacem & q̃etem inducit ĩ serenatione animorum.

DE lateribus siue spondilibus sextæ portæ: quæ ẽ uersus meridiem tertium cap.

Tulius.

Leges ad utilitatẽ reipublice sunt reducẽde

VELVT ſõpnum ſurgentiũ domine i ciuitate tua: ymaginem eoꝝ ad nihilum rediges Pſal. lxxii. Volentes igitur legiſtaꝝ portam allegorice fabricare: nõ q̃dem illoꝝ: q̃ poſtpoſito diuino metu ſolis lucris temporalibus: inhiantes. Iudicia ſua plerunq; puertũt. Quoꝝ deus imagines adnichilauit in ciuitate ſua: ſed coꝝ qui ueritatẽ diligentes: eqſſime iudicant: & officia ſua fideliter exequunt̃. Primũ latus ponimus querenti: fidelia conſcilia dare. Cũ. n. leges ignorantes: oporteat a ſapiente conſcilia poſtulare. Tobie quarto. Quã meritorium: & deo gratum putamus: indigenti cõſulere? & ipm dirigere fideliter in agendis. Nam bonis amici conſciliis: anima dulcoratur. puerb. xxvii. c. & Eccl. xii. dicit Salomon. uerba ſapientiũ: ſicut ſtimuli: & ſicut claui i altũ defixi: quæ per magiſtrorum conſcilium data ſunt. conſcilia nempe prudentum: dũ excitant ad actũ. ſunt quaſi ſtimuli ſed dũ cõfirmant in ppoſito ſunt uelud claui i altum defixi. Debet aũt i conſciliis ſuis legis pitus. eſſe liber & nõ affectatus. Debet eſſe ſerenus: & nõ turbatus. Debet eſſe fidelis & ſecretus. & debet eſſe moroſus. & non feſtinus. Dico primo. quod conſcilia rtus. debeꝫ eſſe liber. & non affectatus. Dicit enim Saluſtius. in katalinario. Animus in conſulendo liber. Qui nempe conſulit ad alterius uoluntatem. ſuam eſſe penitus. captiuam oſtendit libertatem. Tales ut plurimum reperiuntur. uelud adulatores: qui ad noxia ducunt pericula quibus con ſulunt. Fertur quod

Primũm latus de cõſiliis & cõſiliariis & iuſta conſcilia debet dare.
Tobia.
Salamon.

Conſiliarius debet eſſe liber & nõ effectatus.
Saluſtius.

Xerſes Medorum Rex? uolens cõtra Græcos ad bella procedere. cõſilium Iniit cum ſubiectis ſuis. Adulatorum autem ũnus: ſic ait. Græci non eſpectabũt inicia belli. Sed ſunt ad primã aduentus Regis famã tergauerſuri. Alius autem dixit græcia non uincetur: ſed obruetur molle exercitus. Tertius ait: timendum eſt ne deſertas urbes & uacuas iueniamus. Quartus ait uix natura ſufficiet exercitui. Nã maria crũt anguſta claſſibus. militibus caſtra explicandis copiis. equeſtribus. Campeſtria uix ſagitis patebit cælum. Verum damagarus non adulator: ſed conſciliarius liber: agnitis i minentibus ait regi. Multitudo iſta quæ tibi placet metuenda eſt uerum eſt enim nydica: non poſſe regi: nec diu durare: q̃ regi non poteſt. Nihil tam magnum q̃ perire non poſſit. & ſic tandem fuit. Nanq; ille rex confuxibiliter fuit debelatus. Dico ſecundo q̃ conſciliarius debet eſſe ſerenus & non turbatus dicit enim. Tulius in oratione pro uircelo. Quod irracundia: conſcilio eſt inimica. Et idem primo de officiis ait: ira procul abſit cũ qua nihil recte fieri uel conſiderari poteſt. hinc eccl. xxxvii. dicitur: a zelantibus te abſconde conſcilium. Dico tertio q̃ conſciliarius debet eſſe fidelis & ſecretus prouerb. nempe. ii. c. ſcribit. Qui ambulat fraudulenter: reuellat archana qui autem fidelis eſt: celat amici conſcilium. Valeri? maximus li. ii. c. i. dicit q̃ romani adeo magna caritate patrie tenebantur: ut archana conſcilia patrum conſcriptorum multis ſæculis nemo. Senator enuntiauerit.

Exẽplũ Xerſes rex medorum fuit debelatus.

Damagar? cõſiliarius.

Cõſiliarius debet eſſe ſeren?. Tulius.

Eccl.
Cõſiliarius debet eſſe fidelis: & ſecretus.
Salomon
Valerius maximus

Debet moro / sus & festinus. Socrates

Dico quarto: quod consiliarius debet esse morosꝰ & non festinus. Dicit.n. Socrates: quod uelox consi / lium sequitur disciplina. & merito quia nil festinum esse potest examinatum. Iterum Socrates ait. Ira & festinatio contraria sunt consilio. Et ni mirum: quo / niam ira furentem facit animum: & festinatio trahit in precipitium. Ex quibus euidenter apparet: quomō est meritorium querenti: fidelia tribuere consilia: ꝙ

ii. latus Inocen tes oppressos de fensare. Exemplū dani el susana. Valerius maxi mus exemplū de muliere ꝙd positū a duobꝰ accepit. a demo stene auxiliata & iudicium seu allegationem.

est primum latus portæ legistarum. Secundū latus huius portæ: est inocentes oppressos deffensare. Sicut daniel susanam a scelleratis senibus defendit inocen / tē. sicut patet daniel. xiii. Narrat Valerius maximus li. vii. c. tertio. Q̄d demostenes cuidam ancille nutrifi ce subuenit: quæ pecuniā depositi noīe a duobus hos pitibus acceperat ea conditione: ut illam simul utrisq; redderet. Quoꝝ alter interfecto tempore tanq̄ mor / tuo socio: squalore obsitus decepte: omnes nūmos ab stulit. Superuenit deinde alter & depositum petere ce pit: mœrebat misera. Et in maxima pariter & pecu / niæ: & defensione penuria. iam de laqueo & de suspē dio cogitabat. Sed oportune demostenes eius patro / nus adfuit. Qui ut in aduocatione uenit: mulier ingt parata est depositi se fidem soluere: sed nisi sociū ad / duxeris: facere id nō pōt: quoniā ut ipse uociferas hæc dicta est lex: ne pecunia alteri sine altero numeretur Hinc ait dominus Ysaie. c. i. Querite iudicium: subue nite oppresso: iudicate pupillo: defendite uiduam: & ue nite: & arguite me; dicit dominus. Si fuerint peccata

uestra ut cocinium quasi nix dealbabuntur. & si fue / rint rubra quasi uermiculus uelut lana alba erunt.

Fertur ꝙ erat quidam legis peritus: qui cognomina bitur refugium pauperum: eo ꝙ pauperes adiuuare so lebat. Cum igitur quidam pauper locasset domū suā cuidā uicino diuiti cogitauit ille diues: p̄diolo suo: pau perem spoliare. Posuitq; dolia quedam oleo plena & quedam semiplena in sibi locata domo. Elapso igitur aliquo tempore: uenit diues uidere dolia sua: paupiq; crimen imposuit furti. & ipsum uocauit ad iudicium. Nesciente uero paupere suam inocentiam defensa / re. Superuenit refugium pauperum: & pauperē uoca uit ad partem: quetens ab eo an innocens esset a crimi ne ꝙ imponitur ei. Iurauit pauper ꝙ innocens esset. at aduocatus petiit in iudicio: ꝙ mensurarentur fecesq; sunt indoleis: ꝙ si reperirētur equales in omnibus: ar gumentum in eo ꝙ omnia dolea fuissent plena. Si ue ro reperirentur ad proportionem inuenti olei: liberare tur a diuitis molestiā pauper. Et factum est ita. Pauper aūt liberatus est. Et tali iudici dici potest uerbum: q̄d scribitur psal. lxxi. liberabit pauper a potente: & paupe rē cui non erat adiutor parces pauperi & inopi. Et ani mas pauperum saluas faciet. ex usuris & iniquitate redimet animas eorum.

De perito ꝙ di cebat refugiū pauperum.

De duobus do / liis cū olco.

Ex quibus omnibus euidenter apparet quod insō tes in litigio defensare: est summe meritorium. Me ritoq; latus secundum dici potest legistarum.

Tertiū latus huius portæ ſit ꝑ iuſte litigantibus ad uocare. Cū. n. utplurimū mali plurimos habeant aduocatos: reoſq; in iudicio cōiter foueantur. & i oi litigio uideatur potior pars poſſidentis. Non minus eſt ꝑ iuſte litigantibus aduocare. q̄ inocentes oppꝫſos adiuuare. Ibi nempe defendit inſons: ne ſpolietꝫ: & priuetur: co quod habet. Hic aūt iuſte petens adiuuatur: ut ꝙ ſuū eſt recipiat: & ꝙ iniuſte retentum eſt: uel ablatū: iuſte reſtituatur: in quo conſiſtit ps magna iuſtitiæ: imo ſine quo peccatū non remittitur: niſi impoſſibilitas adſit: & poſſibilitas abſit. Hoc officio uſus eſt nathan ꝓpheta. quando ut habetur tertii regum. c. i. Cū adonias filius dauit uſurpaſſet ſibi regnum iſrael: uolens ſuccedere patri ſuo. Cum dauit p uoluntatem domini. Iam determinaſſet ꝙ ſalomon ſibi ſuccederet. Ipe nathan premittens berſabee matrem ſalomonis: ad regem dauit. Ingreſſus eſt poſt eam: & tande ſtuduit aduocare pro ſalomone: ꝙ dauit imediate fecit inungi ſalomonem: & ſtatim conſtituit eum regem & ſucceſſorem ſuum. Et adonias ſiluit: cum complicibus ſuis ſubiectus ſalomoni. Scribitur etiam quarti regū yiii. c. Quod beliſeus: reidam mulieri cuius filium ſuſcitauerat loquutus eſt dicens. Surge & uade tu & domus tua. & peregrinare ubicumq; reperis. Vocabit. n. dominus famē: & ueniet ſuper terram annis. yii. quæ ſurrexit & fecit iuxta uerbum hominis dei: & uadens cum domo ſua peregrinata eſt in terra phyliſtin diebus multis. Cumq; finiti eſſent anni. yii. Reuerſa eſt

Exēplū Nathā ꝓpheta. in li. regum.

In li. regū exēplum heliſei.

mulier de terra phyliſtin: & egreſſa eſt: ut interpellaret regem pro domo ſua: & agris ſuis: inuentus eſt autem ibi giezi puer heliſei: qui factus eſt mulieris aduocatus. & ſtatim dedit mulieri eunuchum unum: dicens reſtituc ei omnia quæ ſua ſunt. & uniuerſos reddidus agrorum: a die qua reliquit terram: uſq; ad preſens. Narrat Valerius maximus lib. yi. c. qnto. qd camillo conſule: phaliſcos circūſedente: magiſter ludi plurimos & nobiliſſimos inde pueros: uelut armandi gratia: eductos: in caſtra romanorum produxit. Quibus interceptis: non erat dubium: quin phaliſti depoſita belligerandi pertinatia: traduturi ſe noſtro imperio eſſent ea re. Senatus cenſuit. ut pueri uinctum magiſtrum: uirgis cedentes in patriam remitterentur. qua iuſtitia animi eorum ſunt capti. Quorum mœnia expugnari non poterant. Namq; phaliſti beneficio magis q̄ armis uicti portas apperuerunt romanis. Qui igitur pro tali reſtitutione puerorum: quos iuſtitia reddi poſtulabat: aduocati fuerunt. Id fecerunt ꝙ facere debent: fabricantes ſibi tertium latus portæ legiſtæ: allegorice. Quartum latus huius portæ: ſit in litigio: iuſtam ſententiam dare. debet namq; iudex dū ſententiam profert recordari ꝙ & ipſe deum habebit iudicem. dicit enim ſixtus pytagoricus. Iudicans homines. Scito quia & tu ipſe iudiceris. adeo maius periculum eſt iudicantis: quā eius qui iudicatur. Profecto nempe talibus accidet. ꝙ dicit dominus Mātthæi. yi. In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini. Et

Valerius maximus De magiſtro dat pueris.

In litigio iuſtā ſniam dare.

Sixtus pitagoricus.

Matthæus.

Iudex d̄bet omnem inordinatū amorē deponere.

Valerius maximus

Et qua mēsura mesi fueritis:remecietur uobis. Debet etiam iudex quando sententiam ꝓfert:omnē inordinatum amorē deponere. nam quilibet inordinatus amor ꝑuertit iudiciū. narrat Valerius maximus li.vi.c.iiii.dicens rutilii uerba:an facta extimē:nescio. Nā utrisq; eque admirabile inest robur. cū amici cuiusdā rogationi resisteret:atq; ꝑ summam indignationem dixisset. Quid mihi igitur opus est amicitia tua. Si ꝙ rogo non facis respondit imo qd mihi tua. Si propter te aliqd inhoneste facturus sum.

Iudex omnem inimicitiam & odiū debet deponere.

Eccl.

Debet isup iudex quando sniam ꝓfert:omnem inimicitiam & odium deponere. Meminerit se tunc:nō priuatam sed comunem esse personam. & ideo omnem a se repellat iniqtatem & sanctam in iudiciis induat equitatem eccle. nempe.vii.c.dicitur. Noli querere fieri iudex:nisi ualeas uirtute irrūpere iniquitates. ne forte extimescas faciem potentis. Et ponas scandalum in agilitate tua

Valerius maximus.

Marc⁹ bibulu⁹ noluit mortem duoꝝ filiorum iudicare.

Narrat ualerius maximus li.iiii.c.i.q marcus bibul⁹ uir amplissime dignitatis & summis honoribus functus:cum i syria ꝓuincia moraretur: duos egregie idolis filios suos. a Gabinianis militibus egipti:occisos cognouit. Quorum interfectores ad eum uinctos regina cleopatra misit:ut grauissime cladis ultionem arbitrio suo exigeret. At ille oblato beneficio: quo nullū maius lugenti tribui⁹ poterat dolorē moderationi cedere coegit carnificesq; sanguinis sui intactos ex uestigio ad cleopatrā reduci iussit dicēdo ꝑtātē hui⁹ uidicte nō suā sed Senatus esse debere. Ibidem narrat. Valerius maximus. Quod tarentinus architas dum se pitagore preceptis methaponti immergit magno labore: longoq; tempore solidum opus doctrinæ complexus. postq̄ in patriā reuertitur:ac rura sua reuiscere cœpit:aīaduertit:negligentia uillici corrupta:& ꝑdita intuēsq; male meritum. Sumpsissere inqt:a te supplicium:nisi tibi iratus essem. Maluit.n.impunitum dimittere: q̄ ꝑꝑ iram grauius punire.

Valerius maximus

Debet deniq; iudex anteq̄ sniam ꝓferat:causam discutere partes examinare. Et audientiam reo:nullo modo negare:dicit enim Seneca:in tragedia yppoliti. Qui statuit aliqd ꝑ te:in audita:altera equum:licet statuerit haud equ⁹ fuerit. Et.i.c.de uteronomio dictum est:iudicibus audite illos:& ꝙ iastum est iudicate:siue ciuis sit:siue peregrinus:nulla erit distantia personarum ita ꝑuū audietis:ut magnum. Nec accipietis cuiusq̄ ꝑsonas:qa dei iudicium est. & ꝑꝑ hoc dicit Tulius.iii.de officiis.

Iudex āteq̄ sententiā proferat debet cām discutere.

Seneca.

Tulius.

Ponit enim personam amici:cum induit iudicis. tantum autem dabit amicitiæ:ut uerā amici causam esse malit. & ut perorande litis tempus:quo ad perleges liceat ac comodet. Cum uero iurato. sententia dicenda sit. meminerint deum se habere testem.

DE capitaneo siue custode sextæ portæ legistalis. capitulum quartum.

APPERITE mihi portas iustitiæ. Psal.cxvii. Ad narrandum laudes ducis huius portæ legistarum. Primitus uideamus quod ille principalis dux ē & capitane⁹ hui⁹ portæ de quo pricipib⁹

apropriatis dictum est psal.xxiii. Attolite portas prin
cipes uestras & elleuamini portæ æternales: & introi
bit rex gloriæ. Qui singulariter de presēti porta dice
re potest. Apperite mihi portas iustitie. Est .n. porta
legistarꝝ: porta iustitie: quādo hec porta domini: iusti
intrabunt in eam psal. p̄allegato. Et merito dominus
noster o dominus legifer noster dominus rex noster
Ipse ueniet: & saluabit nos. Et iob.xxxvi. Ecce excelsꝰ
in fortitudine sua: & nullus ei similis ī legis latoribus
de ipso cantat. Dauit psal.lxxxiii. et.n. benedictionē
dabit legislator: ibūt de uirtute ī uirtutem uidebit̄ de
us deorꝝ ī syon. Et iacobi.iiii.c. scribitur: unus est.n. le
gislator & iudex qui potest perdere: & liberare. Hic
est qui fundamentum huius portæ uidelicet equita/
tem ī seipso semper habere uoluit unde psal.x. dicitur
iustus dominus: & iustitiam dillexit equitatem uidit
uultus eius. Et actus.xvii. scribitur. Quod deus nunc
anunciat hominibus ut oēs ubiq; penitentiam agant
eo qd statuit dies ī qua iudicaturus est orbē ī equita/
te hinc insup est ille nobilis consciliarius de quo scri/
ptum est ysa.ix. uocabitur nomen eiꝰ admirabilis cō/
sciliarius deus fortis pater futuri sæculi: priceps pacis.
Et psal.lxv. uenite & uidete opa dei: terribilis ī cōsci/
liis sup filios hoīum. Propterea de seip̄a ꝓuerb.viii. sa
pientia dicit. Ego sapientia habito in conscilio. & eru
dictis intersum cogitationibus. & paulisper inferius.
Meum est conscilium: & equitas mea est prudentia
mea est fortitudo. Et sic hēt huius portæ latus primū

Xp̄s est legifer noster.

Dauit.

Iacob.

Equitas dei.

Ysa.

Est ēt uerissimus īsontiū defensor: de ipso nempe
scriptū est. psal.lxxi. Iudicabit pauperes populi: & sal/
uos faciet filios pauperū: & humiliabit calūmniatorē.
Ipse est.n. q magdalenā approbauit: quando marta
soror eius: de ipsa querebatur: ꝙ eam solā sedens: ip̄a
ministrare relinquebat dicens. Quod maria optimā
partem ellegit: que non aufferetur ab ea. Luc.x.c. ip̄e
est q eandem excusauit: quando phariseus murmura
bat: dicens hic si ꝓpheta esset sciret utiq; q̄ & qualis ē
mulier q̄ tangit eum. quia peccatrix est: dominus aūt
ꝓ ip̄a respondit: remittūtur ei peccata multa: quoniā
dilexit multum: sicut scriptum est. Luc.vii. ipse est q
eādem defensauit quando discumbente Iesu betha/
nie. Marie magdalene: libram effudit unguenti sup
pedes & capud eius. Et iudas murmurauit: dicēs: qua
re hoc unguentum non uendidit trecētis denariis: &
datum est egenis. Respondit igitur Iesus. sine illā ut
in diem sepulture meæ seruet illud. Ipse est insuper q
mulierem in adulterio deprehensam: & a scribis: & a
phariseis accusatam: cum uideret eam contrictā & co
rectā deffensauit. Io.viii.c. Ita ꝙ nemo cōdēnauit eā
Ipse est qui pro nobis interpellat. & ꝓ peccatis nostris
ut saluemur. & sic habet secūdū latus portæ legistarꝝ
Est insup dominus noster iesus xp̄s aduocatus fideliū
suorum. ut regni cœlorum efficiantur heredes. Dicis
enim Io. in prima canonica sua.c.ii. Aduocatū ha
bemus apud patrem iesum xp̄m iustum. & ipse est ꝓ
piciatio ꝓ peccatis nostris. nō solum pro nostris. tātū

Deus est insontium defensor.

Luce.

Ioannes.

Ioannes.

Xp̄s aduocatus est fidelium.

apropriatis dictum est psal. xxiii. Attolite portas principes uestras & ellcuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. Qui singulariter de presenti porta dicere potest. Apperite mihi portas iustitie. Est .n. porta legistatæ: porta iustitie: quãdo hec porta domini: iusti intrabunt in eam psal. pallegato. Et merito dominus noster o dominus legifer noster dominus rex noster Ipse veniet: & saluabit nos. Et iob. xxxvi. Ecce excelsꝰ in fortitudine sua: & nullus ei similis i legislatoribus de ipso cantat. Dauit psal. lxxxiii. et. n. benedictionẽ dabit legislator: ibũt de uirtute i uirtutem uidebit deus deorũ i syon. Et iacobi. iiii. c. scribitur. unus est. n. legislator & iudex qui potest perdere: & liberare. Hic est qui fundamentum huius portæ uidelicet equitatem i seipso semper habere uoluit unde psal. x. dicitur iustus dominus: & iustitiam dilexit equitatem uidit uultus eius. Et actus. xvii. scribitur. Quod deus nunc anũciat hominibus ut oẽs ubiq; penitentiam agant eo qd statuit dies i qua iudicaturus est orbẽ i equitate hinc insup est ille nobilis consiliarius de quo scriptum est ysa. ix. uocabitur nomen eius admirabilis cõsiliarius deus fortis pater futuri sæculi: princeps pacis. Et psal. lxv. uenite & uidete opa dei: terribilis i cõsiliis sup filios hoium. Propterea de scipa ꝓuerb. viii. sapientia dicit. Ego sapientia habito in consilio. & eruditis interfum cogitationibus. & paulisper inferius. Meum est consilium: & equitas mea est prudentia mea est fortitudo. Et sic hẽt huius portæ latus primũ

Xps est legifer noster.

Dauit.

Iacob.

Equitas dei.

Ysa.

Est ẽt uerissimus insontiũ defensor: de ipso nempe scriptũ est psal. lxxi. Iudicabit pauperes populi: & salvos faciet filios pauperũ: & humiliabit calũmniatorẽ. Ipse est. n. q magdalenã approbauit: quando marta soror eius: de ipsa querebatur: ꝙ eam solã sedens: ipa ministrare relinquebat dicens. Quod maria optimã partem ellegit: que non auffertur ab ea. Luc. x. c. ipse est q eandem excusauit: quando phariseus murmurabat: dicens hic si ꝓpheta esset sciret utiq; q̃ & qualis ẽ mulier q̃ tangit eum. quia peccatrix est: dominus aũt ꝓ ipa respondit: remittũtur ei peccata multa: quoniã dilexit multum: sicut scriptum est. Luc. vii. ipse est q cãdem defensauit q̃ando discumbente Iesu bethanie. Marie magdalene: libram effudit unguenti sup pedes & capud eius. Et iudas murmurauit: dicẽs: quare hoc unguentum non uendidit trecẽtis denariis: & datum est egenis. Respondit igitur Iesus. sine illã ut in diem sepultu re meæ seruet illud. Ipse est insuper q mulierem in adulterio deprehensam: & a scribis: & a phariseis accusatam: cum uideret eam contrictã & correctã defensauit. Io. viii. c. Ita ꝙ nemo cõdẽnauit eã Ipse est qui pro nobis interpellat. & ꝓ peccatis nostris ut saluemur. & sic habet secũdũ latus portæ legistatæ Est insup dominus noster iesus xps aduocatus fideliũ suorum. ut regni cœlorum efficiantur heredes. Dicit enim Io. in prima canonica sua. c. ii. Aduocatũ habemus apud patrem iesum xpm iustum. & ipse est propiciatio ꝓ peccatis nostris. nõ solum pro nostris. tãtũ

Deus est insontium defensor.

Lucc.

Ioannes.

Ioannes.

Xps aduocatus est fidelium.

sed ēt pro totius mundi. Est etiam mediator dei: & hominum: ut pditam hereditatem per peccatū: electi recipiant. sicut ait apostolus prima ad thimo. c. ii. unus n. deus: & unus mediator dei & hoīum: hō xp̄s iesus. q dedit in redemptionem semetipsum pro omnibus. & ad hebr. ix. Eaꝝ preuaricationum quæ erant superiori testamento: repromissionem accipiant: q uocati sūt æterne hereditatis. hinc Bernardus supercant. Et securum suscipio mediatorem dei filium: quem agnosco: & meum munimen: plane mihi susceptus est. Frater & caro mea est. Puto. n. spernere iam nō poterit: os de ossibus meis: & caro de carne mea. Similiter Augustinus. x. li. confess. dicit. Verax aūt mediator dei & hominum: homo christus iesus inter mortales peccatores: etiam intra mortalem iustum apparuit cum hominibus mortalis. iustus cum deo ut q̄oniam stipendiū iustitiæ: uita & pax est: per iustitiam coniūctis deo: ut euacuaret mortem iustificatorum impiorum: quam cum illis uoluit hbere comunem. hoc ētiā demōstrans & antiquis sanctis: ut ita ipsi per fidem future passionis: sicut & nos per fidem preterite: salui fierēt. Inquā tum enim homo: intantum mediator. in quantum. n. uerbum: non medium: quia essentialis deo: & deus aput deum: & simul unus deus. Sic igitur patet: q dominus noster Iesus christus est fidelium suorum aduocatus: ut hereditatem accipiant: quam per peccatum primi parentis perdiderant. & hoc est latus tertium huius portæ. Est deniq; dominus noster Iesus christus

Bernardus

Augustinus

De Iudicio dei

96

iudex iustissimus: & equissimus: in iudiciis dandis: & sententiis preferendis. Orauerat nempe ad dominū psal. lxxi. dicens. Deus iudicium tuum regi da & iustitiam tuam filio regis. Iudicare populum tuum in iustitia. Et pauperes tuos in iudicio. Ysa. quoq; secundo scribitur. Docebit nos dominus uias suas: & ambulabimus in semitis eius. Quia de syon exibit lex: & uerbum domini de ierusalem: qui iudicabit gentes. Et arguet populos multos intueri. Ysa. secundo dicit Nam secundum uisionem oculorum iudicabit. neq; secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes: & arguet in equitute: pro mansuetis terræ. Et ipse dominus iobelis tertio dicit. Consurgant: & ascendant gentes in ualle yosaphat: & ibi sedebo: ut iudicem omnes gentes in circuitu. Iterum Ioannes quinto dicit. Neq; enim pater iudicat quēquam. Sed omnem iudicium dedit filo: ut omnes honorificent filium: sicut honorificant patrem. & paulisq; inferius. Sicut enim pater habet uitam in semetipso sic dedit: & filio uitam habere in semetipso. Et potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est. Propterea actus. x. dicit Petrus. Deus precepit nobis predicare populo: & testificari: quia iesus est. qui constitutus est a deo iudex uiuorum: & mortuorum. Et prima ad thimoteum. quarto dicit. Apostolus. Testificor coram deo: & christo Iesu: qui iudicaturus est uiuos: & mortuos. & aduentum ipsius: & regnum eius predica uerbum.

Xps est iudex

Ysaia.

Ysa.

Iobelis

Ioannes.

Petrus

Apostolus

Vgo.
Snia aliter fit ubi dictat̃ aliter ubi ꝓfertur.

Hinc Vgo de sacramẽtis li.i.portæ.viii.c.y.dicit aliter fit iudicium ubi sententia dictatur:aliter ubi ꝓfertur.Sententiam oĩs iudicii dictant:simul pater:& filius:& spiritus sanctus. Sed in proferenda snĩa:iudicat solus filius.xp̃s.n.in deitate sua:cum patre: & spiritu sancto.omnis iudicii sententiam dictat.Sed in humanitate sua:oĩs iudicii sententiam ꝓfert.propterea humanitas q̃ sententiam dictare nõ habet dicit.Ego nõ iudico quenquã.Sed tamen quia ꝓfere habet:secundum hec ꝙ dictata est:sic subdit:set sicut audio iudico.

Capitaneus ꝓpriat⁹ matthæ⁹ apostolus.

Verum tamen ducem & capitaneum huic portæ a ꝓpriatum. dicimus Matthæum beatissimum q̃ legem euangelicam:primus in orbe scripsit.Circa cuius laudes:insistere uolentes:dicimus ꝙ octo sunt precipue laudes uidelicet. Nobilitas humilitatis in obediendo. Prõpta liberalitas in distribuendo. Mẽtis sue claritas in euangelizãdo. Stabilis auctoritas:magos confutando. Data sibi dignitas in resuscitando Constans uocis ueritas in errudiẽdo. Mortẽ sũma caritas in suscipiẽdo. Subita celeritas:in subueniẽdo

Matthæus.

Dico prĩo.ꝙ beatissimus Matthæus. de sũma põt humilitate laudari:nam cũ sederet in theloneo.Sicut habetur.Matthæi.ix.ad unicam uocem domini uocãtis eum:statim obediuit. Theloneum dimisit.nec dominos suos timuit:set rationes uectigalium:imperfectas relinquens:adhesit perfecte xp̃o.Et.c.x.cum apostolos:enumeraret.seip̃m uocauit Matthæum publicanum. Secundo dixi ꝙ beatissimus Matthæus:de

prompta potest liberalitate laudari. nã sicut habetur Luc.y.ubi uocatur leui:fuit enim binomius.statim ut uocatus:fecit magnum conuiuiũ ĩ domo sua. In qua fuit Iesus cum discipulis suis. Et fuit ibi turba multa publicanoꝝ:& aliorũ qui cum illis erant discumbẽtes Et hoc ut primo xp̃m pasceret in propria ꝑsona: deide totũ ꝙ habebat contemnens:& relinquens amore domini iesu xp̃i distribuit pauperibus. ut ip̃m dominum pasceret in membris suis:& nutriret. Idẽ in fidelibus suis:& tandẽ ut faceret ꝙ ꝑfectum est:sequutus est eũ & doctrinam eius.

Lucas.

Tertio dixi ꝙ beatissimus matthæus:de meritis suæ claritatis laudari potest in euangelizando.Primus enim scripsit euangelium: & hoc hebreis litteris.in iudea. sicut ait beatus hieronymus in duob⁹ prologis super matthæum. nec alicuius apostoli receptum est euangelium in scriptis:nisi ioannis & ipsius.Sed ioannes circa uerbi diuinitatem principaliter insistere uoluit:& ultimus fuit in scribẽdo. Porro circa christi humanitatem Matthæus principaliter insistens.Primus scriptor euangelii fuit. Ideo iter euãgelistas hominis dicitur habere faciem. sicut ioannes acquilæ.quoniam ascendit altius.s.ad christi diuinitatem.

Tertio.

Quarto dico ꝙ beatissimus matthæus:ex auctoritate stabili qua cõfutauit magos:uere laudari põt.Cõstitutus nempe a domino unus de.xii.apostolis.hoc est principibus orbis terrarum:post resurrectionẽ domini accessit ad ethyopiam. Vbi duos repiit magos:q̃ sic illudebãt hoĩb⁹:ut se q̃si deos colere facerent

Quarto.

Quos cum matthæus ex auctoritate confunderet. duos dracones uenire fecerũt sulphureũ ignem. tã ex ore q̃ ex narib⁹ cuomentes et exinde plurimos occidẽ tes ad quos exiuit Matthæus: crucis signo munitus Quem mox ut uiderũt hii dracones ante pedes apo stoli matthæi protin⁹ dormierũt: dixitq; magis ubi ẽ ars uestra. Ipos excitate si potestis Nisi rogassem do minum dracones iterfecissent uos. Quito dico qđ laudand⁹ est beatissimus ipse matthæus. Ex data sibi potestate i resuscitando defunctos cum enim filius re gis predicti mortuus esset. Hæc supradicti magi posset illum quolibet suscitarç. Eunuchus regis cãdacis quẽ Philipus batizauerat matthæum duxit ad regem. qui statim orã suscitauit filium. Cum igit ex toto regno ueniissent ad imperium regis cum muneribus. ut mat thæum tanquam deum adorarent cõspecuit eos mat thæus dicens se non eẽ deum: sed iesu christi seruum fecitq; de munerib⁹ illis ecclesiam magnam fabrica ri. rex autem cum uxore sua: & cũcto populo batizat⁹ est. Sexto dixi q̃ laudandus est beatus matthæ⁹ de constanti ueritate in erudiendo. Nempe eunuchum supradictum erudiuit: de diuisione linguaꝝ q̃ uideli cet: sicut illi q̃ p supbiã turrim usq; i cælũ edificare uo lebant: pre cõfussione linguaꝝ ab edificio cessauerũt Sic apostoli per omnium linguarum scientiã turrim non de lapidibus sed de uirtutibus cõstruunt per quã omnes qui crediderũt in cælum ascendant. Erudiuit etiam populum de conditionibus paradixi delitarum

Quinto.

De cõstãte ue / ritate matthæi in erudiendo.

egregie: & alia de bono cõiugali mirabilia coram po pulo dixit. Septimo dixi q̃ beatus matthæus: laudã / dus est de sũma caritate pp susceptum martiriũ. Nã cum rex hyrtacus successisset predicto regi. & optaret epigeniam filiam predecessoris sui: p apostolum: deo consacratam: sibi matrimonio copulare beatus mat / thæus sibi restitit ostendens q̃ licet: matrimoniũ sit sanctum sacramentum: tamen accipere aliquam de / dicatã ẽ sacrilegium. Qui dixit audaciter ĩ presentia regis pp q̃ rex speculatorem misit qui post missarum solẽnia: eundem iterfecit. Octauo dixi: q̃ beat⁹ mat / thæus laudandus est de mira celeritate in subuenien do. Nã cũ rex supradictus post mortẽ beati matthæi uideret q̃ nec per matronas ad ipsam epigeniã direc tas nec per magos eam: posset aliquatenus immutta re. Domum illius totam igne copioso uallauit: util / lam cum cæteris ignibus concremaret. Tunc aposto lus eidem apparens: omnem ignem ab eius domo ex cussit. Et sic patet quantum celer fuit hic beatissimus apostolus & euangelista Matthæus in succurendo.

Septimo. De sũma carl / tate matthæi.

Octauo. De mira celeri tate matthæi i subueniẽdo.

Explicit. vi. porta. De ascensu septime portæ quæ est portæ Imperialis & presidentiæ uersus occiden / tem. & de septimo signo Quod est libra. primum ca pitulum.

IN VIRtute tua letabit̃ rex psal. xx. Impialis porta quam pro nunc fabricare debemus. est illa quæ docet: Imperatores. Reges. Duces

Libram.vii.ſignum.

Primo.
Secūdo.
Tertio.

Quarto.
Pria conditio.
Domin⁹ debet eſſe beniuolus.

Suetonius.
Dominii nōcn octauianus ſēp exoruit.

Barones:principes.et uniuerſaliter oēs ſeculariter rem publicā regētes.moraliter & uirtuoſe ſeipſos & rēpub. gubernare.ut letemur uelut reges in uirtute domini.

Nā q animā ſuā quæ una eſt:regere neſcit:quomō multoꝝ animas gubernabit.Huius igitur portæ libræ zodiaci ſeptimū ſignū ponamus aſcendēs. Quia libra eſt ueneris hītatio. Saturni exaltatio. Lucis & noctis equatio. Hui⁹ lunæ prima portio. Dico primo ꝙ libra eſt domus ueneris.habet.n.uenus duas domos.ſ.thaurū:& librā. Dico ſecūdo ꝙ libra eſt exaltatio ſaturni:qa uidelicet exaltatur in ipſa. Dico tertio ꝙ libra eſt ſignū equinoctii: qa quādo ſol ingredit primū minutū eius:ꝙ eſt de menſe ſeptembri eſt eqnoctium in uniuerſa terra:& uocat apud nos eq noctium autūnale. Dico quarto ꝙ prima portio.i pria facies libræ eſt lunæ. Debet ergo princeps eſſe domus ueneris quaſi libra. Venus nāq planeta beniuolus eſt:& ingenioſus:ſicut debet eſſe princeps.i principatu ſuo.ut potius uideat uelle eſſe ſocius:q̄ dominus Dicit.n.Suetonius li.ii.de.xii.ceſarib⁹. Q d diuus auguſtus.i.octauianus.dominī appellatiōem:ut maledictum & obprobrium ſemper exoruit. Cum ſpectante ludos ꝓnunciatum eſſet a minio o dominū equū & bonum.Et uniuerſi quaſi de ipſo Octauiāo dictum exultantes comprobaſſent. Statim manu:uultuq in decoras adulationes repſſit.Et in ſequenti die grauiſſimo torripuit edicto:dominum ꝙ ſe poſt hoc a populari:nec a liberis quidem; aut nepotib⁹ ſuis:uel ſerio

Suetonius.

Valerium meſſalam.

Suetonius

uel loco paſſus eſt:atq huiuſmodi blandicias. Et inter ipſos prohibuit non temere;urbe, opido ue ullo egreſſus;aut quoq ingreſſus eſt;niſi ueſpera aut noctu, ne quem officii cauſa inquietaret. Ex hoc tantum dilectus eſt a cunctis:ut ait Suetonius ubi ſupra:ꝙ patris patriæ cognomen uniuerſi repentino : maximoq conſenſu detulerunt ei:mittentes ad eum Valerium meſſalam:qui diceret bonum fauſtumq ſit tibi domuiq tuæ Ceſar auguſte . Sic enim nos perpetuam fœlicitatem reipublice:& lata hinc precari exiſtimamus ſenatus tecum ſentiens : cum populo romano. conſalutat patriæ patrem . Cui lachrimans reſpondit auguſt⁹ Compos factus uotorum meorum :patres conſcripti : quid habeo ad deos immortales precari : quā ut hunc conſenſum ueſtrum : ad ultimum finem uitæ : mihi profere liceat.libro quoq tertio de Tiberio Suetoni⁹ ait . Adulationes a deo aduerſatus eſt : ut neminem ſenatorum : aut officii:aut negotii cauſa:ad letitiam ſuam admiſerit . Conſularem uero ſatiſſacientem ſibi ac per genua: ſibi orare conantem:ita ſuffugerit ut caderet ſuppinus:atq etiam ſi quid in ſermone : uel continua oratione : blandius de ſe diceretur; non dubitaret interpellare : ac reprehendere : & cōmutare. Continuo dominus appellatus a quodam denunciauit : ne ſe amplius contumeliæ cauſa nominaret. alium dicentem ſacras eius occupationes . Et rurſus alium auctore eo ſenatum ſe audiſſe uerba mutarē . Et pro auctore ſuaſorē ꝓ ſactis laborioſas dicere coegit .

Suetonius. De tiberio sue familicritatis.

Et paulisper inferius de eodem Suetonius ait. Quod quidã senator: dissentiens in curia Tiberio dixit. ignoscas rogo. Si quid aduersus te liberius sicut senator dixero. Tunc Tiberius omnes alloquens ait. Et nunc: & sæpe alias patres conscripti bonum & salutarem principem: quem uos tanta: & tam libera potestate instruxistis: senatui seruire debere: & uniuersis ciuibus sæpe & plerunq; etiam singulis. Neq; illud dixisse me pœnitet: & bonos: & equos: & fauentes uos habui dominos: & adhuc habeo. Hinc eccle. xxxii. Rectorem te posuerunt: noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis. Taliter igitur habebit primam; conditionem ascẽdentis. Est libra secunda conditio: q̃ est Saturni exaltatio. Dicitur autem saturnus firmus & constãs. Debet igitur princeps quilibet: sic esse firmus & constans in honesto proposito: ut nec muneribus: nec blãditiis seu iniuriis ab honesto remouea tur. Narrat ualerius maximus lib. quarto. c. tertio. Q̃d Marcus curius exactissima norma romane frugalitatis. Idemq; fortitudinis: perspectissimum specimen sãnitium legatis agrescise in scano assidente focho: atq; ligneo catino cenantem. Quales epulas apparatus indicio esset spectandum. Prebuit ille enim sãntium diuitias contempsit. Sãnites eius paupertatem miserati sũt. Nam cum ad eum: magnum põdus auri publice missum: attulissent. benignis uerbis inuitatus: ut eo uti uellet. Et uultum risu soluit protinus. Et superuacuq; inquit; ne dicam iacpte legationis ministri. Narrate

Scẽda cõditio De cõstãtia principis.

Valerius maximus. Cõstantiã marci curii & paupiatẽ.

sanitibus: Marcum curium; male locupletibus imperare. q̃ ipsum fieri locupletem. atq; istud ut precios ũ ita malo hominum excogitatum munus refertote, & mementote nec acie me uinci: ne pecunia me posse corrumpi. Non deberet etiam propter blanditias princeps ab honesto declinari. Sicut ut ex supradictis patet: fecerunt Octauianus: & Tiberius. uerum nihil est quod princeps tantum in precipitium deducat: quãtum adulator blanditiæ. tantum retrahat ab honesto. Narrat Valerius maximus libro septimo. c. secundo. Quod Aristoteles calistheni auditorem suum ad Alexandrum mittens: monuit: ut cum eo aut raro: aut quam iocundissime loqueretur: quo scilicet apud regias aures: uel silentio tutior: uel sermone; esset acceptior. At ille dum Alexandrum persica macedonem salutatione gaudentem obiurgat. & ad macedonicos mores: in uitam reuocare; beniuole persecuerat. spiritu carere iussus seram neglecti salubris consilii penitentiam egit.

Princeps n bet pp bla cias ab hon declinare.

Valerius.

Non debet insuper princeps: propter proprias iniurias ab honesto resilire. Refert Suetonius libro decimo de. xii. cesaribus. Quod Vespexianus imperator Demetrium Cinicum: in itinere obuium sibi post damnationem. Ac neq; assurgere: neq; salutare sed dignantem oblatrantem. etiam nescio quid satis habuit canẽ a populare: offensaq; iniuriarũq; minime menior: executor ne uitelii hostis sui: filiam splendidissime maritauit: dotauit etiam & instruxit.

Priceps pp prias Iniuri ab honesto r lire.

Explũ de u pexiano imp tore.

Augustinus.
De laude cesa/
is.
Idem.

Tertia cõditio.
Princeps debet
uos subditos i
cõtis augumen
arc.
Tulius.

Matthæus.

Suetonius.
Exẽplũ de diuo
augusto.

Valerius maxi
mus.

Consimiliter ut ait augustin⁹ epistola.y.cicero de lau
de cesaris ait. Nihil solebat obliuisti nisi iniurias: de
quo dicit ibidem. Augustin⁹ dicebat. nc hoc: tam ma
gnus laudator: aut tam magnus adulator. Si dicebat
laudator. Talem cẽ cesarem nouerat: si adulator dice/
bat. talem cẽ debere principem ciuitatis ostendebat.
Qualem illum falaciter predicabat. talis aũt princeps
secundã haberet conditionẽ ascendẽtis. Est libre cõ/
ditõ tertia. q̃ ipsa est signum cognociale. per diem si q̃
dem uiros p̃bos: & reprobos p̃ noctem uidelicet p̃bos
ad premia: & reprobos ad supplicia: uideat secundum
doctrinam Tulii. i. de officiis. Ne. s. dum unam partẽ
ordinat: aliam negligat. Non sit acceptio personarũ
amicus sit qui bene facit. Exemplo domini qui dicit
Matthæi. xii. Quicunq̃ fecerit uoluntatẽ patris mei
qui in cælis est: ipse meus frater soror & mater est: ois
hostis reipublice sit inimicus principis: quoniam be/
ne dispositio capite: quicquid est lesiuum corporis est
inimicum capitis. Narrat Suetoni⁹ li. ii. de. xii. cesari
bus. Quod diuus augustus: nunquam filios populo
cõmendauit ut non addiceret: si mercbuntur amicos
ita magnos & potens in ciuitate esse uoluit. Et tamen
pari iure essent quo cæteri de legibus iudiciaribus. cq̃
tenerentur. Reprobos etiam. ut equaliter puniret nõ
parcebant propriis filiis. Sicut superius fol. xxxiiii. de
zalento & de bruto dictum fuit. Narrat Valerius ma
ximus libr. y. de seueritate parentum in liberos. Qd
Manilius torquatus. pp egregia multa rare dignitatis

Exẽplũ. Manil
us torquatus cõ
tra solanũ filiũ
suũ sẽtẽtiauit.

Tulius.
Filius an silebit
i. obligat tace/
re si pater uolue
rit pdere patriã

Pricipalis iten
tio principis cẽ
dbet sibi subiec
tus populus i cõ
tis prosperitatib⁹
augeat.

Iurisq̃ ciuilis. & sacrorum pontificalium peritissimus
ne consilio q̃dem antiquo⁹ indigere se credidit. Nã
cum ad senatum macedonia de filio ei⁹ decio solano
q̃ cam prouiciam obtinuerat: querelas: per legatos de
tulisset: a patribus cõscriptis petiit: neq̃ ante de ea re/
statuerent: q̃ ipse macedonum: filiiq̃ sui: cãm inspe/
xisset. Sũmo deniq̃: tũ amplissimi ordinis: tũ etiã eo⁹
qui quesitũ uenerant consensu: cognitione suscepta
domi consedit soluq̃ utriq̃ parti per totum biduum
uocauit. Ac. iii. plenissimo dic dilligentissimeq̃ audi/
tis testibus. Ita pronũciauit. Cum solanum filiũ meũ
peccunias a sociis accepisse: p̃batum mihi sit. Et repu
blica eum: & domo mea: indignum iudico: protin⁹q̃
e conspecto meo abire iubeo. Quinimo nec proprio
debet parcere patri princeps: si uiderit cũ contra rem
publicam pertiaciter agere uelle inquirit. n. Tulius. iii
de officiis. An si tradere patriam conabitur pater si
lebit ne filius. Et respondet q̃ prio obsecrabit patrem
ne id faciat. dẽide si nihil proficiet: accusare minabit
Et ad extremum: si ad pernitiem patrie: res spectabit
patriæ salutem querens: saluti patris anteponet. Nõ
sit acceptor p̃sonar⁹. sed sibi sit equalis: de oibus cura:
ut uidelicet approbando probos: ac reprobõs exprobã
do procedat equaliter: se principem membris oibus
ostendendo: ueraciter apparebit tanquam uerum eq̃
nociale signum. Est libre conditio quarta: quod
eius prima facies est lunæ. Luna quidem ut uolunt
Astronomi ẽ significatrix populi debet igit⁹ pricipalis

intentio principis esse:ut in omnibus actionibus suis
sibi subiectus populus:in cunctis ꝓsperitatib⁹:augeat̄
Narrat suetonius li.preallegato. Quod Octauian⁹
omnem suā uoluntatem habuit ad comodū reipubli/
ce.ꝙ & hiis testatus est uerbis. Ita mihi saluā ac sospitē
rempublicam sistere ī sua sede liceat:atq; eius rei fruc
tum ꝑcipere:quē peto:ut optimi status auctor dicar:&
moriens:ut mecū feram spem mansura ī uestigio suo
fundamenta reipublice quæ iecero. Fecitq; ipe se com
potem uoti nixus omni modo:ne quē noui status peni
teret urbe nanq; pro maiestate imperii ornatā:& un/
dationibus:incendiisq; obnoxiam excoluit. Adeo ut
iure sit gloriatus:marmorā se relinquere:q̄ latericiam
accepisset. Tutam uero q̄tum ꝓuideri humana rōe po
tuit:ēt imposterum presciuit Valerius maximus li.y.
de pietate erga patriam narrat. Quod rex ateniensiū
Codrus cum ingenti hominum exercitu:attica regio
debilitate ferro & igne uastaret̄: diffidentia humani
auxilii ad apolinis delphici oraculum confugit: perq;
legatos scisitatus est:quo nam modo:tam graue bellū
illud discuti posset respōdit. Deus ita finem ei fore:si
ipse hostili manu occidisset.ꝙ quidem non solū totis
Atheniensium in castris.sed & contrariis pertremuit
eoq; factum est.ut ediceretur ne quis codri corpus uul
neraret. Id postq̄ cognouit:depositis insignibus impe
rii familiarem cultum induit:ac pabulātium hostium
globo:se obiecit.unumq; ex hiis false percussum ince
dem suam compulit.cui⁹ intuitu ne athene occideret̄

uetonius
Octauiani cōa
ī fuit totū ad
omodū reipu
lice.

Valerius maxi
mus.
Exēplū d̄ codro

factum est. Sic igitur patet q̄tum amor patrie princi
pes mouebat antiquos.ut uidelicet sibi subditus popu
lus:augeretur & reipublice status cōtinue felicior effi
ceretur:per hoc se putantes ad celestē gloriam deueni
re.unde Octauianus:ut in libro preallegato dicit:Sue
tonius ait benignitas.n.mea me ad celestē gloriam
efferet.

De octauiano.
Suetonius.

De fundamento.vii.portæ quæ est uersus occidētem
& de lapide crisolito.

ADORAbūt eum omnes reges terræ: omnes
gentes seruient ei.psal.lxxi. Ad tractandum
de ciuitatis xp̄i. Imperialis portæ fundamēto
per quam intrare debent omnes reges:& prīcipes:ad
adorandum dominum. Et in qua ciuitate xp̄o seruiūt
omnes gentes:quæ reperiuntur in gratia dei:dicimus
cum Ioanne apoch.xxi.ꝙ fundamentum septimum ē
crisolitus iste lapis. Lucet:ut aurū. Sintillat:ut ignis
Exterret dæmones. Et nocturnos expellit timores
Per hanc igit̄ gemam intelligo clemētia:quæ debet
esse primarium regum:& principum fundamentum
Prouerbiorum nempe.xx.c.scribit̄ misericordia: & ue
ritas custodiunt regem:& roborabitur clementia tro
nus eius. Clementia igitur lucet ut aurum ad instar
crisoliti. Quoniam sicut aurum tunc maxime lucet
quando probatur igne. sic principis clementia maxi
me fulget. quando uerbis obprobriosis exasperatur.
Octauianus ut ait Suetonius ubi supra cum quidam
iuuenis asperimam de se epistolā in uulgus edidisset

Ioannes.

Prīa conditio.
De clementia.
Regētib⁹ req/
rit clemētia.

Suetonius
De clementia
Octauiani d̄ se
maledicentib⁹

Et in cōuiuio pleno proclamasset. neq; uotum sibi. ne q; aium deesse confundendi. cum accusatus esset augusto a quodam: q; ille male opinaretur de ipso. conuersus ad accusatorem ait. Velim hoc mihi probes: faciam sciat helianus: & me liguam habere. Plura. n. de eo loquar. nec quicq; ultra. aut statim. aut postea ingsiuit. Tiberio quoq; de eadem re pseudo uioléti? apud se per epistolam conquerenti. ita rescripsit. Noli mi Tiberii nimium indignari: quenq; esse q de me male loquatur. Satis est enim si hoc habem?. ne quis nobis malefacere possit. De Tiberio uero Suetonius li. iii. dicit. Aduersus conuitia: malosq; rumores. & famosa de se: ac suis carmina firmus. ac pátiens subinde iactabat in ciuitate libera. linguam: métesq; liberas esse debere. Et quondā senatu cognitionem de huiusmodi criminib?: ac reis flagitante: non tantū inq;. ocii habemus: ut implicare nos pluribus negociis debeamus. de Theodosio imperatore recitatur: q; dixerit. Si quis nomina nostra tradiderit: maledicto lacessenda cum nolumus pene subiugare. Quoniam si ex leuitate pcessit cótemnēdus est. Si ab insania: miseratione dignū si ab iniuria remittendum. Porro de rege dauit legitur. ii. regum. xvi. c. q; cum fugeret a facie Absalon filii sui: & omnis populus: & uniuersi bellatores a dextro: & a sinistro latere regis ipsius dauit incederent. Egressus est quidam uir de cognatione domus Saul nomine Semei. Qui procedebat egrediens: & maledicebat: mittebatq; lapides contra Dauit.

De clemencia Octauiani a Tiberio de se male dicentibus.

De tiberio Suetonius

Exemplum de Theodosio.

Exemplum de Dauit

Clementia dauit.

& clamabat: egredere: egredere uir sanguinū: & uir belial: reddidit tibi dominus uniuersū sanguiné saul domus: quoniá inuasisti regnum: p eo q; dominus dedit regnū i manu absalon filii tui. Et ecce nunc p̄mūt te mala tua: quoniā uir sanguinum es. Dixit igit̄ un? de principibus regis ad regē. Quare maledicit canis hic morituus domino meo regi? uadā & amputabo caput eius: respōdit Rex. dimitte eū ut maledicat: dominus aūt p̄cepit ei: ut malediceret dauit: equus est q audiat dicere quare fecit: ecce filius meus: q egressus ē de utero meo: mō querit animā meā. Quáto magis hic filius gemei: dimitte eum maledicat iuxta preceptum domini. Si forte respiciat dominus afflictionem meā: & reddat mihi bonū p̄ male dictiōe hac hodierna Dequolibet tali principe: dici potest q; scribit̄ puerb. ultimo. Os suum apperuit sapientiæ: & lex clementie i lingue eius. Est igit̄ clementia quæ lucet ut aurum nam Rex assuetus uirgam auream tenebat in manu quam extendebat i signū clemētiæ sicut hēt. Hester. iiii. c. Est etiam clementia quasi crisolitus sintillans ut ignis. Tunc enim clementia sintillat ut ignis quādo amatum iflamat. ut amet? Est enim amor tante uirtutis ut semper amatum cogat ad amandum. un? de epistola. ix. Seneca dicit ad lucillū queris: quomodo amicū cito facturū sis: dicam. Si id tecū mihi conueneri ut statim tibi soluam: q; debeo. & quantum ad hanc epistolā parta faciamus. Hinc Caron ait: ego tibi monstrabo: amatorium: sine medicamento: sine

Hester.

Secūda cōditō

De amore et dilectione.

Seneca.

Caron.

herba: sine ullius uenefici carmine. Si uis amari: ama. Hoc aũt maxĩe querere debet prĩceps: ut a subiecto sibi populo diligatur. Propterea in tragedia octauie: Seneca dicit. Decet timeri cesarẽ: at plus diligi. Et. i. li. de clementia ad neronẽ. Vnum. n. inexpugnabille munimentũ regis: amor ciuiũ. Quid pulchrius q̃ uiuere optantibus cunctis. Hĩc ex clementia octauiani tãtus sintillauit ignis amoris: ꝙ ut ait Suetonius li. ii. de xii. cesaribus. Nõnulli patrũfamiliaꝝ testamento cauerunt: ut ab heredibus suis prelato titulo uictime ĩ capitolium ducerentur: uotumq; ꝓ se soluerent: ꝙ superstitem augustum reliq̃ssent. Et parumꝑ inferius dicit ipse Suetonius: ꝙ quidam reges: atq; socii: & singuli ĩ suo regno: cesares urbes condiderunt. Refert Valeri⁹ maximus li. v. c. i. Quod alexandri: sicut infinitã gloriam bellica uirtus: ita precipuum amorẽ clemẽtia moeruit. Is dũ oẽs gẽtes ĩ fatigabili cursu lustrat quodã loco riuali tẽpestate oppressus: senio iã cõfectũ macedonẽ militẽ nimio frigore obstupefactum: ipe sublimi: & ꝓpinqua igni sede: sedẽs aĩaduertit factaq; nõ fortunæ: sed etatis: utriusq; extimatiõe descẽdit. Et illis mãib⁹ q̃bus darii opes afflixerat: corpus frigore dupplicatũ ĩ suã sedẽ ĩposuit. Id ei salutare fuctuꝝ dicẽs. Q d apud ꝑsas capitale extitisset: sollium regium occupasse. q̃d igit̃ mirum est: si sub eodem duce tot ãnis militare iocundum dicebant: cui gregarii militis in columitas ꝓprio fastigio carior erat. Sic igit̃ accendit amorem clementia: ꝙ etiam accendit̃ ex amore. Narrat ualerius

Seneca.

Clemẽt ia octauiani.

Suetonius.

Idem.

Valerius maximus.

Clemẽtia alexãdri.

Valerius maxi

maximus li. y. c. i. Quod physistratus atteniensium princeps: cũ adolescens quidam amore filiæ eius uirginis accensus. Impublico obuiã sibi factã osculatus esset: hortãte uxore ut ab eo suppliciũ capitale sumeret. respondit. si eos q̃ nos amant interficimus. quid hiis: q̃bus odio sumus. In hunc modũ filiæ iniuriã tullit suã multo laudabilius. Sic igit̃ patet quomõ clemẽtia sintillat ut ignis: quia mutuum amorem generat: ĩ amãtibus & amatis. Quæ sicut patet fuit secunda cõditõ fundamenti portæ imperialis. Est insuper clementia: quasi crisolitus dæmones eiciens: & exterrens: ꝑ dæmones intelligo hostes: quibus pacificus exturbatur reipublice status. Quos principis clementia fugat quotiẽs a talib⁹ subditos seriose defẽdit. Hic Assuer⁹ q̃ a Tarserses rex ab idia usq; ethyopiã. cxxvii. ꝓuinciarum principibus: & ducibus: qui eius imperio subiecti erant: scripsit. Vt habetur Hester decimotertio. sic. Cum pluribus gentibus imperarem: & uniuersum orbem meæ dictioni subiugassem. nolui nequaquam abuti potentiæ meæ magnitudine: sed clemẽtia: & lenitate gubernare subiectos. Vt absq; ullo terrore: uitam silentio transigentes optata cunctis mortalibus pace fruuerentur.

NVLLI nempe reperit hostis: nocendi locum: uel aditum ad rempublicam euertendam quotiens clementem nouerit principem: subditorum amore ualatum.

mus exemplũ Phisistrati temperantia.

Tertia conditõ Clementia fugat inimicos.

Assuerus. Tarserses. Rex

Hester.

Princeps: clemẽtiæ. & lenitate gubernare debet subietos.

Tirānus crudelis piculose dominatur.

Secus est: si crudelis princeps: aut tirānus pp suā crudelitatem suo populo sit exosus: hinc si quidem oriūtur clandestina colloquia. Hinc plurimi tractat?: hinc nihil secretum retinere: hinc est euersio reipublice status. hinc ut plurimum princeps crudelis: ac tirānus cō fusibiliter. ipē siue proles sua deponitur. expellitur: & trucidatur. Propterea dicit Seneca in tragedia. thyestes ubi non est pudor: nec cura iuris: sanctitas: pietas: fides: īstabile regnum est. Idē dicit in tragedia. Medee. Iniqua nunquam regna perpetuo manent. Tertii regum. c. xii. scribit. Quod ad Roboam filium Salomonis: mortuo salomone. uenit tot? israel. ut cōstitueret eum regem. Dixerunt? filii israel ad eum. Pater tuus durissimū iugum imposuit nobis. Tu itaq? nunc minue pabulum de imperio patris tui durissimo & de iugo grauissimo q? imposuit nobis: et seruiemus tibi. Qui postulauit indutias trium dier? habuit q?: cū antiq?: & sapientibus consilium: & illi consulerunt ei. q? clementer loqueretur: & satisfaceret populo ille uero contempto consilio: senum & sapientum. Consuluit iuuenes: q nutriti secum fuerant ab adolescentia sua. Qui consulerunt q? sic populo responderet. Minimus digitus meus grosior ē: digito patris mei. Et nūc pater meus posuit super uos iugum graue. Ego autē addam super iugum uestrum. Pater meus cedit uos flagellis. Ego autem cedam uos scorpionibus: & fecit roboam iuxta iuuenū consilium. propter q? x. tribus israel recesserunt ab eo. Et tribus iuda remansit ei sola

Seneca.

Roboam filius salomonis. de sua iniqtate erga subditos suos pp cōsilium iuuenibus suis

Et sic patet qualiter clementia nutrit amorem: & hostes exterret uelut dæmones. Clementia deniq?: Timores nocturnos expellit. Dicit. n. Seneca in octauie tragedia. Magnum timoris remedium clementia est Et li. i. de clementia ad neronem sic ait Seneca. errat si quis existimat tutum ibi esse regem. ubi nihil a rege tutum est: sed securitas securitate mutua paciscenda est. Non opus est instruere in altum editas arces ne in ascensum arduo? colles: munite. nec latera mōtium abscidere: multiplicibus se muris turribus q? sepite. Saluum regem clemētia in aperto prestabit. ut merito sibi dicatur uerbum quod scribitur psal. ix. Scuto circundabit te ueritas eius: & non timebis a timore nocturno. Rex nempe cum fuerit clemens: nulla alia custodia indigebit. non indigebit armis nisi forsitan ornamenti gratia. Dicit enim Seneca primo de clementia ad neronem. Princeps: qui potentiam suā placide: ac salutabiliter exercet: approbare impia sua ciuibus cupiens: fœlix habūde sibi iussus: si fortunam suam publicauerit. Sermone affabilis: accessuq? facilis: uultu quo maxime dimulcet populos: amabilis: equis desideriis: ppensus: & inīquus accerbus: a tota ciuitate amatur: defenditur: colitur: ea clam dē eo homines loquunturq? palam. et parum post. Hinc princeps tutus suo beneficio: nihil presidiis eget: arma ornamēti causa habet. Talis insuper princeps de singulis subditis confidenter confidere potest. Narrat Valerius maximus li. c. ylii. Quod Alexander quandoq? fuit

Clementia est remediū timoris.

Seneca.

Valerius maximus. Exemplū alexandri constdentia.

graniter infirmus. Ita ꝙ conuocati medici:attentissi
mo salutis consilio:remedia circunspiciebāt. Quoꝝ
cum ad unam potionem sententiam dixissent:ac eam
Phylipus medicus suis manibus temperatam Alexan
dro.erat autem amicus eius:& omnes porrexisset:ape
rio memone:misse littere superueniūt admonētes:ut
rex insidias phylipi:proinde ac pecunia corrupti caue
ret. Quas cum legisset:sine ulla cunctatione medica/
mentum hausit.ac tum legendas.phylipo tradidit lit/
teras. Refert ualerius maxim⁹ ubi supra. Quod syra
cusanus quibusdam monentibus:ut aduersus; eracli
dem.& calippum:quorum fidei plurimum credebat
tanquā insidias:ei nectentes:cautior esset: respondit
uita se male excedere:q̄ metu uiolente mortis amicos
inimicis:iuxta ponere. Ex quibus omnibus euidenter
apparet. Quanta confidentia uiuunt principes:clemē
tes:& benigni qui se tam libere suis exponūt subietis

Valerius maxi
mus.

De lateribus siue spondilibus.yii.portæ quæ est uersꝰ
occidentem capitulum tertium.

DOMInus regnauit exultet terra psal.lxxxxviii
Dominantium portam:uolentes allegorice fa
bricarꝙ prꝙponimus cum psalmista, quod dō
minus est ille qui regnauit;sed & regnat.& rꝙgnatur⁹
est.propter quod gaudeant cœli: & exultet terra: tan
ti regis adornata ducatu. Primum igitur latus hui⁹
portæ imperialis.iustitiam ponimus.propter quod sa
pientiæ primo dicit Spiritus sanctus. Iustitiam diligi

Primum latus.
Iustitiam.
Spūs sanctus.

106

te qui iudicatis terram.hinc Tulius infine secūdi libri
de republica sicut ait augustin⁹.ii.de ciui.dei.c.xxi.idu
cit scipionem dicentem. Concordiam (artissimū, atꝙ
optimum omniū in republica uinculum; incolumita=
tis;eamꝙ sine iustitia:nullo pacto esse posse. Ac dein=
de latius;& uberius discernit. Quantum prodest iusti=
tia ciuitati:si adsit. Et quantum obest si obsit:&.iiii.d
ciuitate dei dicit Augustinus. Remota itaꝙ iustitia,
quid sunt regna;nisi magna latrocinia? Istud autem
latus tres murulos habet. Religionem quo ad deum;
Dilectionem quo ad proximum; Correctionem
quo ad se ipm;& merito, quoniā ut ait Tulius.ii.reth.
quasi iuxta finem. Iustitia est habitus aī cōi utilitate
seruata:suam unicuiꝙ tribuēs dignitatem:& sibi cor=
rectionem. Dico primo ꝙ princeps debet deo;reli=
gionem;dicit enim Seneca de uerborum copia. Quis=
quis iustitiam sequi desiderat;time deū prius,& ama,
ut ameris ab eo. Sixtus quoꝙ pitagoricus ait.cum p̄ce
hominibus memēto quod ubi prꝙest deus:psal.quoꝙ
ii.dicit Dauit. Nunc reges intelligite eruditimini qui
iudicatis terram seruite domino in timore. Et exulta
te ei cum tremore. Apprehendite disciplinam ne quā
do irrascatur dominus:& pereatis de uia iusta. Hic
Seneca in tragedia thyestes;ait. Vos quibus rector ma=
risꝙatꝙ terrꝙ ius magnū dedit;nꝙcisatꝙ uitꝙ, Ponite in=
flatos tumidosꝙ uultus. Quicquid á uobis minor ex=
timescit.hoc uobis maior domin⁹ minat.oē sub regno
grauiore regnū ē. Et sapientiæ sexto dicit spūs sanctꝰ.

Tulius.
Augustinus.
Concordia.

Augustinus.
Iustitia remota,
regna sūt latro
cinia.
Tulius.
Quid ē iustitia

Primo.
De religiōe er/
ga deum.
Seneca.
Sixtus pitagori
cus.
Dauit.

Seneca.

Sapientia.

Audite reges:& intelligite:discite iudices finium terræ. Prębete aurē uos:qui continetis multitudines: & placetis uobis in turbis nationum. Quōniam data ē a domino ptās uobis,& uirtus ab altissimo,Qui interrogabit opa,& cogitationes scrutabit. quoniā cū essetis ministri regni illi?:nec recte iustificastis:neq; custodistis legē iustitiæ:neq; secundū uolūtatē dei ambulastis:horrēde & cito apparebit uobis: quoniā iudiciū in hiis q̄ p̄sunt fiet.exiguo enim conceditur misericordia.potentes autem potenter tormenta patiētur. Fertur enim q̄ Alexander macedo. Templi deipontificē adorabat in iudeam: propter quod dominus fecit cū deinceps uictoriosum semper. Porro pompeus cū cępisset Ierusalem,templumq; teneretur: q̄d mense tertio captū est.Irruentes romani ꝓphanauerunt tē plum.Et equos iporticibus stabulauerunt. Quāobrē nunquā de cætero pugnasse Pompeum q̄n uinceret: q̄ hactenus fuerat fortunatissimus. Dico secūdo q̄ princeps debet reipub.dilectionē.dicit.n.Gregorius in registro.xii.q.ii.cū deuotissimā.Sūmū in rebus bonū ē iustitiā colere:ac unicuiq; sua iura seruare: & subiectis nō id q̄ ptātis ē fieri.sed q̄ ęquum ē custodire. hinc ꝓuerb.xxi.Salomon ait.Auferipietatē de uultu regis & firmimabit iustitia tron? ei?. Talis.n.priceps amās & firmabit:q̄ ē summa securitas pricipis. Dico tertio q̄ princeps debet sibimet correctionē:consideret igit̄ principatus statum suum ut uideat q̄ sit labilis:& periculosus status:nec de ipso nimium confidat.In edipi tragedia

Exēplū alexan.

Exēplū pōpei.

Q̄d stabulauit equos suos in porticibus tēpli yerusalē & de cætero fuit uictus.

Secundo.

Gregorius .xii. q̄.ii. cū deuotissimam

Salomon.

Tertio.

Dominiū mūdiale q̄tū ē labile.

dicit Seneca. Quisquā ne regno gaudet? Ô falax bonum,quantum malorum,frontq; q̄ blanda tegis:ut alta uentos semper excipiunt iuga:Rupemq; saxis uasta dirrimunt freta,quāuis quieti uerberēt fluctus maris.Imperia sic excelsa fortunæ obiacēt. In Ypoliti uetro tragedia dicit idem Seneca. Quanti casus humana rotant,minor in paruis fortuna fuit,leuiusq; ferit leuiora deus.Et paulisper inferius dicit Seneca.

Nō capit tūq̄ magnos mot?:būilis tecti plebca dom?
Circa regna tonat.uolat ambiguis mobilis allis hora.
Nec ulli pręstat uelox fortuna fidem.

Et in tragedia thyestes dicit Seneca sic. Nemo confidat nimium secundis.Nemo desperet meliora lapsis
Miscet hæc illis prohibetq; cloto stare fortunam.

Seneca.
Fortuna bona quō transcunt cito.

Seneca
Fortūa nō uera fatur nisi circa magna
Idem

Secundum latus imperialis portæ. Pono prudentiam.Hæc sic difinitur a Tulio circa finem secundi libri rethoricorum suorum. Prudētia est rerum bonarum & malarum:utrarumq; scientia.Hæc est igit̄ sūme necessaria principi:pp discretionem boni & mali. Propterea sapientiæ.yi.dicit spūs sanctus.Si igitur dilectamini in sedibus & sceptris reges populi: diligite sapientiam:ut in perpetuum regnetis:diligite lumen sapientiæ,omnes qui pręestis populis. Istud autem latus tres habet murelos:siue merlos:siue murulos. Nā ut ait Tulius circa finem secundi rethor. Partes prudētiæ sunt.Momoria.Intelligentia.Et prouidentia.Memoria est per quam animus repetit ea quæ fuerunt. Intelligentia est per quam prospicit ea quæ sunt.

De prudentia. Tulius.

Prudentia q̄d ē

Idem.

Partes prudentiæ.

Memoria q̄d ē

Intelligētia q̄d est.

Prouidētia qd ē Princeps debet hēre memoriā ꝑteritoꝝ bonorum hominum

Qualiter Ro. Suos pincipes triūphantes honorabant in curru triumphali.

Salustius.

Princeps debet hēre memoriā coꝝ q rēpublicā infideliter tractauerunt.

Tulius.

Prouidētia ē.ꝑ quā futurū aliqd uidet anteq̄ factū sit.

Debet igit princeps ꝑteritoꝝ solertē hēre memoriā. Et ut bene suum regat dominium: memoriā coꝝ hēre debet: q fuerūt utiles & fideles reipub. sibi comisse q̄tenus in ipsis. fideliter respub. ꝓmoueat. & ipse repiatur gratus ut eius exēplo incitent posteri ad similia. faciēda. Propterea nempe Romani triumphātes Principes: honorabant in curru triūphali: quatuor albis eqs tracto. i quo sedebat princeps cū Aurea ueste captiuatis retro ligatis ad currum. Taliq; triūpho ducebatur ad capitoliū. Fiebātq; pro ipso imagines: ad perpetuā rei memoriam. & hoc totum fiebat: ut ad similia iugiter incitarentur posteri. Dicit.n. salustius in iugurtino Sępe ego audiui Quintum publicum scipionem pręterea ciuitatis nostrę ꝑclaros uiros: solitos ita dicere. Cū maiorum imagines intuerentur: uehemētissime sibi animum ad uirtutem accendi. s. nō ceram illam neq; figuram; tantam uim in se habere: sed memoria rerū gestarum: eam flāmam: egregiis uiris īpectore crescere. neq; prius sedari q̄ uirtus: eorum famam: atq; gloriam ad equauerit. Debet insup princeps: memoriam eorum habere qui rempublicam infideliter tractauerunt. ne. s. eis uel silibus deinceps comitteant eam, licet.n. pricipē deceat plurimis peccātib⁹ idulgere, nullo tamē mō decet eū cōfidere de hiis quos cōpit infideliter egisse. Dicit.n. Tulius. i. reth. Quos sępenumero nos fefellerūt ꝑ fidē coꝝ orōi: fidē adhibere non debemus. Si qd ꝑfidia illoꝝ detrinenti accepim⁹ nemo

erit pręter nosmetipos, quē iure accusare possimus: ac primū qd decipi cōmodū ē iteꝝ stultū tertio turpe.

De intelligētia principis ut uidelicet semp intendat pacē cōseruare.

Principi nō decet ut ab eius facie aliqs egrediāt disolatus.

Princeps debet futuꝝ hēre ꝓuidentiam.

De temperātia quid sit.

Partes tēperātie tres.

Cōtinētia qd ē.

Clemētia qd ē.

Modestia qd ē.

Debet insup priceps: ꝑsentiū hēre intelligentiā: ut uidelicet sēper intēdat. pacē cōseruare subiectis. Bene faciētibus parcere, reprobos & supbos ꝓ posse consternare. Sicut de roma dictum ē ad gloriā. Hęc tibi erunt artes: pacisq; imponere mores. parcere subiectis: & debellare supbos. Debet insup princeps taliter se habere ut nullus sibi subditus egrediat ab eius facie desolatus. De Tito dicit Suetonius li. ii. de. xii. cesaribus Qd idesideriis hoium obstiuatissime tenuit: ne quē sine spe dimitteret. Cū & admouentibus domesticis quasi plura polliceret q; ꝑstare posset. Nō oportere ait quēq̄ a Sermone pricipis tristē discedere. Debet deniq; futuroꝝ hēre ꝓuindētiā ꝓuidere uidelicet ne qd attemptet facere q suas excedat uires. & consimiliter mihi expectet pacti: q ipm debeat exterminare. Et iō uel obmittat alios uelle debelare uel debelare uolētes ipsum placare cometur si se sufficere non cognoscat.

Tertiū latus huius portæ ponit. Tēpantiā hęc difinit a Tulio. ii. reth. sic. Tēperātia ē rationis in libidinē atq; in alios nō rectos ai īpetus: firma & moderata dominatio. Hoc lat⁹ tres murulos siue murelos hēt. Nā ut ait Tulius ubi supra. Tēperātiæ ꝑtes sunt cōtinentia: clemētia: modestia. Cōtinētia ē ꝑ q̄ cupiditas cōsilii gubernatōe regit. Clemētia ē ꝑ q̄ ai: temere i odiū alicui⁹ inuētōis cōcita cōmutare retinētur. Modestia ē ꝑ q̄ pudor honest⁹ clarā & stabilē cōperat auctoritatē

Princeps debet ee cõtinẽtissim?

Lasciuia.

Princeps debet ee clementissi/ mus.

Princeps debet esse modestus.

Suetonius. Exẽplũ de tito imperatore.

Fortitudo & quid sit.

Debet igitur princeps continentissimus esse: tam a gulæ uitio: q̃ lasciuię prouerbiorũ nempe xxxi. c. scribitur noli regibus o lamuel: noli regibus dare uinum Quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas. Ne forte bibant & obliuiscãtur iudiciorum. & mutãt cãm filiorum pauperis. Consimiliter lasciuia sũmope: sibi cauere debet omnis princeps. Lasciuia nempe sanso/ nem captiuauit. dauit excęcauit. Salomonem infatuauit. Holofernem decollauit. achillẽ interfecit. priamũ & filios; & regnum, eius, deuastauit. Quorum hysto/ riç: tam in sacra scriptura q̃ in multis hystoriis satis sũt manifesta. Debet insuper princeps ee clemẽtissim? de quo satis dictum ẽ in. c. imediate p̃misso. Neq; pu deret de hoc iterũ multa declarare nisi quia festinam? ad alia. Nempe uero. nihil sic decet principem: sicut clemẽtia: per quã semper redditur omnibus amabilis

Debet etiam princeps singulariter esse modestus Ita q; in oibus suis actionibus debitum modum tene re uideatur. Nam est modus i rebus sunt certi deniq; fines. Quos ultra citraq; neq; consistere rectum Sic. n reddetur oibus autenticum. Narrat Suetonis i li. de. xii cesaribus. Quod Titus imperator: qui morte p̃uctus est: maiore hominum damno quam suo: dixit in mor te sua non extare ullum suum factum penitendum: ex cepto dumtaxat uno. Id quale fuerit: neq; ipse tunc p didit: neq; aliuſ quod sciatur agnouit: fuit enim sum me modestus. Quartum latus huius portæ impe rialis ponitur fortitudo. Hæc difinitur a Tulio secũdo

retho. Sic fortitudo est considerata periculorum susce ptio. Et laborum perpessio. hoc latus sicut & alia latera tres habet turrelos siue merlos. Nã ut ait Tulius ubi supra: fortitudinis partes sũt. Magnificentia. Fidẽ tia. Patientia. Et perseuerantia. Sed quarta nõ est nisi cõditio: uel modus trium precedentium. Magni ficentia est rerum magnarum: & excellarum cum a/ nimi Ampla quadam; & splendida propositione co gitatio; atq; ministratio. Fidentia est: per quã ma gnis & honestis rebus multum ipe omnino in se fidu tiã certa cum spe collocat. Patientia ẽ honestatis: aut utilitatis cã: rerũ arduaq;: atq; dificiliũ uolũtaria: ac di/ uturna ppessio. Perseuerantia est in ratione bene cõ siderata: stabilis & perpetua permansio. Debet igi tur princeps magnificus esse: quoniam magnum de cet magna facere. Nihil enim (ut ait Seneca secundo de clementia ad neronem) Eque hominem quam ma gnus animus decet. Narrat Valerius maximus li. vi. c. iiii. Alexander dario: uno iam: & altero prelio uirtu tum eius experto; atq; ideo experte regni tauretenus montem: & filiam: in matrimonium cum decies cen tum milibus talentis policente tum parmenion dixis set si alexander esset, usurum ea conditione: respon dit. Et ego uterer si parmenion essem uocem duabus uictoriis respondẽtem. Dignamq; cui tertia (sicut eue nit) tribueretur. Atq; hic quidam est animi magnifici prosper euentus. Debet etiam princeps habere fi/ dentiã. Nã ut ait Seneca. ii. de clementia ad neronem

Tulius. Partes fortitu dinis. Magnificentia Fidentia. Patientia. Perseuerantia Quid ẽ fidẽtia Quid ẽ patien tia. Quid ẽ pseue rantia. Debet esse pri ceps magnifici Seneca.

Valerius maxi mus. De Alexandro

Princeps debet hebere fidẽtiã.

Non potest magnus esse idē si metus & meror contē/
dit: si mentē obducit & cōtrahit. Debet insuper prī
ceps: patientissimus esse. Et maxie in factis propriis. di
cit. n. Seneca. i. de clementia ad neronem sic. Quēad
modū nō est magnificus q de alieno liberalis est. Sed
ille qui qđ alteri donat sibi subtrahit. Ita clemētē uoca
bo nō alieno dolore facilē: sed cū qui suis stimulis exa
gitatus nō pstilit. Qui intelligit magni animi esse: in
iurias in sūma patientia pati. Nunc quicquā esse glo/
riosius principe impune leso. Et hoc sēp cū pseuerātia.

DE capitaneo siue custode. yii. portæ ipialis. c. quartū

EXCELsus super oēs gentes dominus. & super
cœlos gloriæ eius. psal. cx. Et si portæ imperia/
lis appropriatus capitaneus sit beatissimus bar
tholomeus. Tamē qa domius noster iesus xps excell?
& magnificus est sup oēs gentes. Ipm sicut fecimus in
aliis portis dicimus esse capitaneū & ducē principalem
impialis portæ. De ipso nēpe scriptū ē. Ysa. ix. Multica
bitur eius imperiū: & pacis non erit finis. Sup soliū da
uit: & super regnū eius sedebit ut cōfirmet id & coro/
boret in iudicio & iustitia. Et apoch. xix. dicit. Qđ ba
bet in uestimento: & in femore suo scriptum. Rex re/
gum & domius dominātium. Predictum nēpe fuerat
de ipso Iere. xxiii. c. Ecce dies ueniunt: & suscitabo da/
bit. germen iustum: & regnabit rex: & sapiens erit: &
faciet iudicium: & iustitiā i terra. dicit domius. & eze/
chiel. xxxvii. Rex erit unus oibus imperans. Meri
to nempe uocari debet huius portæ capitaneus. quo/

niam istius portæ latera signāter ipsemet uoluit demō
strare. Ysa. nēpe. xly. c. clamat ysaias. Rorate cœli de
super: & nubes pluuant iustum: apiat terra. & germet
saluatorē: & iustitia oriat simul. Et codē. c. domius rel
pōdit inferius. In me metipso iuraui: egredietur de ore
meo iustitiæ uerbum. & nō reuertet qa incuruabunt
oia genua. & iurabit ois lingua: igit i domino dicent:
meæ sunt iustitiæ & impium. huic cōcordat apostolus
ad ephe. ii. c. dicens. In noie iesu oē genu flectat cœle/
stium: terrestium: & infernoz. Et ois lingua cōfiteatur
quia domius noster iesus xps in gloria ē dei patris: dixe
rat Ysa. ii. c. dōmius dum loqret de filio suo Ysa. ppbe
te. Nō secundum uisionē oculoz iudicabit: neq; secū
dum auditū auriū arguet. Sed iudicabit i iustitia pau
peres & arguet in eqtate p mansuetis terræ. & peutiet
terrā uirga oris sui. et spiritu labioz suoz interficiet im
pium. & erit iustitia cingulum lōboz eius: & fides cin
torium renum ejus. Porro lat? secundum uidelicet Deprudētia xpi
prudentiā. Ita uoluit hēre: q cū cēt ānoz. xii. stupebāt
doctores: & oēs qui audiebāt eum: sup prudentia & rel
pōsis eius: & uidentes admirati sunt. Sicut scriptum ē
Luc. ii. c. & non meritum. quēdā ut ait apostolus ad col Lucas.
locen. ii. c. iesus xps est sunt in quo sunt oēs thesauri sa
pientiæ & scientiæ absconditi. immo dicit apostolus
Quod iesus xps est ipsa sapientia. i. ad corinth. i. c. nos
inquit predicamus christum crucifixum. iudeis quidē
scandalum. gentibus autem stultitiam. Ipsis autem
uocatis iudeis; atq; græcis christum dei uirtutem;

Ysaias.
De iustitia dei

Et dei sapientiam. Et inferius eodem capitulo dicit. Quod xp̄s factus est sapientia nobis adeo & iustitia: & sanctificatio: & redemptio. Patet igitur ꝙ dominus noster iesus xp̄s: non solum habet prudentia: & sapiē/tia unde dici debeat prudens & sapiens. sed ē ipsa prudentia & sapientia. Immo oīs prudentia: & oīs sapientia ab ipso ē sicut scriptū ē Eccl.i. De temperantia uero quæ ponit̄ tertiū latus portæ imperialis. Quis demonstrare pōt de eo: q̄ est & semp̄ fuit origo: normaq; uirtutum. Licet.n. ab insanis in cibo potuq; reputatus fuerit intemperatus q̄ admodū ipse: ait Matthæus.ii.c. Venit.n. Ioannes neq; māducans: neq; bibens. & dicunt dæmoniū hēt. Venit filius hōis bibēs: & manducans: & dicūt ecce hō uorax: & potator uini publicanorum: & peccatorum amicus. Tamen si consideremus qualiter ingressus est ad conuiuia: qualiterq; permanserit in eis: liquide perpendemus ipsum: nedum fuisse temperatum: sed & in eis fuisse magistrū temperantiæ. Semp̄ admonendo. Docendo. Sanando. Et uocando. Monebat in matthæi conuiuio. Matthæi.ix. Docebat in pharisei symonis refectorio. Vbi fuit magdalena Luc.yii. Sanauit hydropicū quando domum intrauit: panem manducare sabato Luc.xiiii. Ioannem uocauit de nuptiis. ubi aquam cōmutauit in uinum. ꝙ primo gustatum est ab archithiclino. Ioan. secundo. Et sic de singulis conuiuiis: ad q̄ dignatus est accedere. Vere si quidē omnis actio sua semper fuit instructio nostra.

tēperantia

tthæus.

atthæus.
cas.

Quartum deniq; latus imperialis portæ. uidelicet fortitudine se multipliciter demonstrauit hēre. dū magnificus: fidens: & pacientissimus ī omnibus apparuit actionibus suis. Nam ne magnificus fuit: quando cum tanto triumpho: Resurrexit ab inferis? ut secūdū ꝙ ait psalmista psal.cxliiii. notam faciant filiis hominum potentiam eius: & gloriam magnificētiæ regni sui. Nonne magnificus fuit in ascensione sua tam mirabili: de qua dictum est psal.yiii. Elleuata est magnificentia tua super cœlos. Consimiliter magnificus fuit in donatione spiritus sancti cū sono repentino de quo dictum est psal.xxyiii. uox domini in uirtute. uox domini in magnificentia. Fidentiam etiam habuit quoniam super aquas maris ābulādo concurrit Marchi.yi. & hanc se hēre monstrauit: quādo discipulis ait Ioannis.xyii. confidite, ego uici mundū. Vere ip̄m patientissimum fuisse ostendit Petrus. pria can. sua.c. iii. cum ī quid. Malediceretur non maledicebat: cum pateret̄ nō comiabat̄, tradebat autē iudicāti se iiuste q̄ peccata nostra ipse p̄tulit ī corpore suo, sup̄ lignum.

Quartū latus De fortitudine & magnificentia xp̄i.

Xp̄s habuit fidtiam.

Marcus.

Xp̄s habuit pacientiam.

Petrus apostol

Habuit igitur huius portæ quartum latus. Verū ut p̄fert̄ beatus Bartholomeus pōt poni capitaneus appropriatus īperialis portæ: quoniā ut dicit̄ natus fuit de semine regali. Cuius q̄dem laudes: est enarrare facille. Fuit.n. dæmonum neq̄tiæ potentissimus alligator. Dæmonum astucie sagacissimus confutator. Dæmonum presentie ardētissimus effugator. Domini potentiæ prudentissimus predicator. Domini scien

Capitaneus p̄prius.

Bartholomeus apostolus.

Et dei sapientiam. Et inferius eodem capitulo dicit. Quod xp̄s factus est sapientia nobis adeo & iustitia: & sanctificatio: & redemptio. Patet igitur ꝙ dominus noster iesus xp̄s: non solum habet prudentia: & sapiē/tia: unde dici debeat prudens & sapiens. sed ē ipsa prudentia & sapientia. Immo oīs prudentia: & oīs sapientia ab ipso ē sicut scriptū ē Eccl. i. De temperantia uero quæ ponit̄ tertiū latus portæ imperialis. Quis demonstrare pōt de eo: q̄ est & semp̄ fuit origo: normaq; uirtutum. Licet. n. ab insanis in cibo potuq; reputatus fuerit intemperatus q̄ admodū ipse: ait Matthæus. ii. c. Venit. n. Ioannes neq; māducans: neq; bibens. & dicunt dæmoniū hēt. Venit filius hōis bibēs: & manducans: & dicūt ecce hō uorax: & potator uini publicanorum: & peccatorum amicus. Tamen si consideremus qualiter ingressus est ad conuiuia: qualiterq; permanserit in eis: liquide perpendemus ipsum: nedum fuisse temperatum: sed & in eis fuisse magistrū temperantiæ. Semp̄ admonendo. Docendo. Sanando. Et uocando. Monebat in matthæi conuiuio. Matthæi. ix. Docebat in pharisei symonis refectorio. Vbi fuit magdalena Luc. yii. Sanauit hydropicū quando domum intrauit: panem manducare sabato Luc. xiiii. Ioannem uocauit de nuptiis. ubi aquam cōmutauit in uinum. ꝙ primo gustatum est ab archithiclino. Ioan. secundo. Et sic de singulis conuiuiis: ad q̄ dignatus est accedere. Vere si quidē omnis actio sua semper fuit instructio nostra.

De tēperantia xp̄i.

Matthæus.

Matthæus.
Lucas.

Quartum deniq; latus imperialis portæ. uidelicet fortitudine se multipliciter demonstrauit hēre. dū magnificus: fidens: & pacientissimus ī omnibus apparuit actionibus suis. Nam ne magnificus fuit: quando cum tanto triumpho: Resurrexit ab inferis? ut secūdū ꝙ ait psalmista psal. cxliiii. notam faciant filiis hominum potentiam eius: & gloriam magnificētiæ regni sui. Nonne magnificus fuit in ascensione sua tam mirabili: de qua dictum est psal. yiii. Elleuata est magnificentia tua super cœlos. Consimiliter magnificus fuit in donatione spiritus sancti cū sono repentino de quo dictum est psal. xxyiii. uox domini in uirtute. uox domini in magnificentia. Fidentiam etiam habuit quoniam super aquas maris ābulādo concurrit Marchi. yi. & hanc se hēre monstrauit: quādo discipulis ait Ioannis. xyii. confidite, ego uici mundū. Vere ip̄m patientissimum fuisse ostendit Petrus. pria can. sua. c. ii. cum īquid. Malediceretur non maledicebat: cum pateret̄ nō comīabat̄, tradebat autē iudicāti se īiuste q̄ peccata nostra ipse ꝑtulit ī corpore suo, sup̄ lignum.

Habuit igitur huius portæ quartum latus. Verū ut p̄fert̄ beatus Bartholomeus pōt poni capitaneus appropriatus īperialis portæ: quoniā ut dicit̄ natus fuit de semine regali. Cuius q̄dem laudes: est enarrare facille. Fuit. n. dæmonum neq̄tiæ potentissimus alligator. Dæmonum astucie sagacissimus confutator. Dæmonum presentie ardētissimus effugator. Domini potentiæ prudentissimus predicator. Domini scien

Quartū latus
De fortitudine & magnificentia xp̄i.

Xp̄s habuit fidentiam.
Marcus.
Xp̄s habuit pacientiam.
Petrus apostol.

Capitaneus ꝓprius.
Bartholomeus apostolus.

tiæ preclarissimus demonstrator. Domini uictoriæ inuictissimus imitator. Dico primo ꝙ beatus Bartholomeus fuit potentissimus alligator potentiarum dæmonum. Cum enim ad indiam perrexit: & in templo quodam in quo adorabantur ascharoth intrasset Sic dæmonem in idolo loquentem alligauit. ut deinceps respōdere non posset: cuius causam cum albarich idolo proxime ciuitatis inquireret: respondit dæmon qui loquebatur i berich. Deus uester cathenis igneis cōstrictus est: nec suspirare: nec loqui audet. ex illa hora: qua apostolus dei Bartholomeus ingressus est. Cū autem beatus Bartholomeus iam conuertisset regem & populum illius ciuitatis: ubi collebatur Ascaroth. Ostendit eis dæmonem quem collebant: uelud ethiopem nigriorem fuligine: facie acuta: barba prolixa. çrinib⁹ usq; ad pedes protēsis. oculis igneis ut ferru ignitum sintillas emittentibus: & flāmas sulfureas ex ore & oculis spirātem. & cathenis igneis uictum retro manibus. Dico secundo quod beatus Bartholomeus fuit sagacissimus confutator astutiarum dæmonum & enim coegit dæmonem latētem in berith et responsa proferentem suam astutiam: & apostolicā gratiam confiteri. Dixit. n. ille. xyi. anni sunt: ex quo uestes. & sandalia eius non ueterescunt: nec sordidant. çenties flexis genibus orat per diem: & centies per noctē. Angeli cum eo ambulant: qui nunquam eum fatigari: nec exurire permittunt. semper eodem uultu: & animo letus & hylaris perseuerat. Omnia p̄uidet. omnia

Primo.

Secundo.

Respōsio abarich.

nouit: omniumq; gentium linguas nouit & intelligit & quod uobis loquor ipse iam nouit. & quando queritis eum si uult ostendet se uobis: & si non uult: eum non poteritis inuenire. Rogo autem uos ut cum eum inueneritis: rogate eum ne huc ueniat: ne angeli sui mihi hoc faciant. quod meo socio iam fecerunt. Ex q̄bus omnibus euidenter apparet ꝙ uellet nollet ue dæmon ille compulsus est. omnipotentis dei uirtutem ī bartholomei apostoli sui laudibus: necnon & dæmōis illius defectus proprios. in omnium conspectibus confiteri. Tertio dico ꝙ beatus Bartholomeus fuit ardentissimus effugator presentiarum dæmonū. Quodam nempe die quidā obsessus a dæmone: clamauit sic dicēs in cōspectu eiusdē. apostole dei bartholomee incēdunt me orōes tuæ: ad quē apostol⁹ ait. obmutesse & exi ab eo. statimq; liberatus est. Quod audiēs rex regionis illius nomīe polimius cum haberet filiam obsessam a dæmōe: misit ad apostolum rogans ut ad se ueniret: & filiam suam curaret. Venit igitur Apostolus: & puellam cathenis ligatam inuenit: quia accedētes ad eam lacerabat morsibus. Apostolus igitur iussit eam solui: ministris autem non audentibus ad soluendam ipsam: accedere dixit Apostolus. Ego dæmonium quod erat in ea ligatum teneo: & uos timetis: & statim soluta liberata est. Et sic patet qualiter ardentissimus fuit beatus Bartholomeus apostolus in expulsiōe dæmoniorum: cū eos solū potēter expelleret. sed etiā mirabiliter uirtute iesu christi cathenis alligaret.

Tertio.

Effugator p̄sentiarū dæmonū.

De liberatione filie regis obsessa a diabolo.

tiæ preclarissimus demonstrator. Domini uictoriæ inuictissimus imitator. Dico primo ꝙ beatus Bartholomeus fuit potentissimus alligator potentiarum dæmonum. Cum enim ad indiam perrexit: & in templo quodam in quo adorabantur ascharoth intrasset Sic dæmonem in idolo loquentem alligauit. ut deinceps respōdere non posset: cuius causam cum albarich idolo proxime ciuitatis inquireret: respondit dæmon qui loquebatur ī berich. Deus uester cathenis igneis cōstrictus est: nec suspirare: nec loqui audet. ex illa hora: qua apostolus dei Bartholomeus ingressus est. Cū autem beatus Bartholomeus iam conuertisset regem & populum illius ciuitatis: ubi collebatur Ascaroth. Ostendit eis dæmonem quem collebant: uelud ethiopem nigriorem fuligine: facie acuta: barba prolixa. çrinib⁹ usq; ad pedes protēsis. oculis igneis ut ferru ignitum sintillas emittentibus: & flāmas sulfureas ex ore & oculis spirātem. & cathenis igneis uictum retro manibus. Dico secundo quod beatus Bartholomeus fuit sagacissimus confutator astutiarum dæmonum & enim coegit dæmonem latētem in berith et responsa proferentem suam astutiam: & apostolicā gratiam confiteri. Dixit. n. ille. xyi. anni sunt: ex quo uestes. & sandalia eius non uetere scunt: nec sordidant. çenties flexis genibus orat per diem: & centies per noctē. Angeli cum eo ambulant: qui nunquam eum fatigari: nec exurire permittunt. semper eodem uultu: & animo letus & hylaris perseuerat. Omnia p̄uidet. omnia

mo.

undo.

spōsio aba/
n.

nouit: omniumq; gentium linguas nouit & intelligit & quod uobis loquor ipse iam nouit. & quando queritis eum si uult ostendet se uobis: & si non uult: eum non poteritis inuenire. Rogo autem uos ut cum eum inueneritis: rogate eum ne huc ueniat: ne angeli sui mihi hoc faciant. quod meo socio iam fecerunt. Ex q̄bus omnibus euidenter apparet ꝙ uellet nollet ue dæmon ille compulsus est. omnipotentis dei uirtutem ī bartholomei apostoli sui laudibus: necnon & dæmōis illius defectus proprios. in omnium conspectibus confiteri. Tertio dico ꝙ beatus Bartholomeus fuit ardentissimus effugator presentiarum dæmonū. Quodam nempe die quidā obsessus a dæmone: clamauit sic dicēs in cōspectu eiusdē. apostole dei bartholomee incēdunt me orōes tuæ: ad quē apostol⁹ ait. obmutesse & exi ab eo. statimq; liberatus est. Quod audiēs rex regionis illius nomīe polimius cum haberet filiam obsessam a dæmōe: misit ad apostolum rogans ut ad se ueniret: & filiam suam curaret. Venit igitur Apostolus: & puellam cathenis ligatam inuenit: quia accedētes ad eam lacerabat morsibus. Apostolus igitur iussit eam solui: ministris autem non audentibus ad soluendam ipsam: accedere dixit Apostolus. Ego dæmonium quod erat in ea ligatum teneo: & uos timetis: & statim soluta liberata est. Et sic patet qualiter ardentissimus fuit beatus Bartholomeus apostolus in expulsiōe dæmoniorum: cū eos solū potēter expelleret. sed etiā mirabiliter uirtute iesu christi cathenis alligaret.

Tertio.
Effugator p̄sentiarū dæmonū.

De liberatione filie regis obsessa a diabolo.

Fuit predicator potentiæ dei.

De cõstricto p potentiam dei.

Quarto dico q̃ beatus Bartholomeus apostolus fuit predicator potentie dei. Nam cum regẽ ipm polimium fidei nostre sacramenta docuisset adiũxit. Si uolueris baptizari. ut debis per xpi potentiam deũ tuũ catenis ligatum. Igitur dum sequẽti die pontifices sacrificarent ydolo precepit apostolus per xpi potentiam q̃ de semetipso coram hominibus diceret ueritatem ad cuius impetium dixit dæmon. Cessate miseri sacrificare nobis ne peiora me patiamini: q̃ cathẽnis igneis ab angelis xpi: quem iudei crucifixerunt: religat⁹ sum putantes cum a morte detineri ipse autem: morte ipsã q̃ regina est nostra: captiuauit. Et ipm ñostrum principem: maritum mortis uinculis igneis uinxit. uolente populo ydolum destruere dæmõ ad imperium apostoli ydola templi illius repente destruxit. Et ipe apostol⁹ infirmos qui erant in templo sanauit. & templũ ipm domino deo omnipotenti dedicauit Rex aũt cũ uxore & filiis: & cuncto populo ab apostolo ipo baptizat⁹ est. Et relicto regno adhesit apostolo: & factus est discipulus eius. Quinto dico q̃ beatus bartholomeus sapientiæ & scietiæ dei fuit demonstrator preclarissimus

Quito. Demõstrator sapietiæ dei & scientiæ

Docuit. n. regem. quẽ xps sapienter uicit diabolũ Ante per congruentiam. Ante per potẽtiã. Ante per iustitiã. Et ante per sapientiam. Quia nanq̃ diabolus deceperat adam. qui natus erat de terra uirgine cõgruum fuit: ut xps de uirgine nasceret ad ipm debellandum. Quia uero dæmon eiecit adam de dominio suo q̃ habuisset in paradixo delitiarum. Et

tanquã armatus fortis custodiebat atrium suũ. Supuenit xps fortior: & cũ potentia fugauit eum. Tulitq; spolia eius & arma. & misit officiales suos. i. Apostolos p uniuersum orbẽ ad effugãdum eũ. Et qa ẽt deceperat hoiem p comestionẽ. Iustum fuit q̃ p iciuniũ xpi de suo dominio fugaret: q̃. s. falaciter sup hoiem assũpserit. Quia denique xpm fraudulenter temptare uoluit in deserto. ut ul̃ p famẽ inualescentẽ ipm cognosceret purum hoiem. Si uero uideret ipm iciunãtẽ nõ exurire: cognoscerẽt ipm esse deum. Sapienter autẽ sic fecit xps: q̃ qa exuriuit ipm esse deum dæmon non cognouit. Quia tamẽ ipm non uicit: nec purum hoiem ipm putauit. Sexto dico q̃ beatus Bartholomeus: fuit imitator uictoriæ dominicæ. s. p martirium. Cum enim per renunciationẽ polimii esset rex factus astriages: congregati sunt ad eum põtifices idolor: & conquesti sunt: q̃ apostolus per deceptionem magicam deos destruxit. templum subuertit: & q̃ fratrem suũ regem decepit. Qui fecit apostolum duci coram se dixitq; sibi: tu nec es ille: qui euertisti fratrem meum? cui respondit apostolus. Ego illum non euerti: sed conuerti. tunc ait Rex: sicut tu fecisti fratrẽ meum deum suũ relinquere. & tuo credere. Sic ego te faciam deum tuũ relinquere: & meo sacrificare. Respondit apostolus. si potes deum meum mihi ligatum ostẽdere. Sicut ego deum quẽ colebat frater tuus: sibi ligatum ostẽdi. potes me ad tuum simulacrum ꝓuocare. Sin autẽ cõminuã deos tuos. Tu deo meo crede. Itaq; nunciat Regi

Imitator uictorie dominice et de morte ipsius

Quod Baldach.deus suus cecidisset. & comminutus fuisset. Qui turbatus.& cōcitatus Iussit Apostolū fustibus cedi? & cessum uiuū excoriari.& ultimo decapitari.& sic glorioso Martirio:sequutus est dominum Cuius corpus rapuerunt fideles: qui ibi erant xp̄iani. & ip̄m honorifice sepelierūt. Statimq; uindicauit dominus apostolum suū. Nā ille prophanus rex astriages.cū oībus pontificibus ydolorū surrepti sunt a dæmonio. Sicq; miserabilem uitam finierunt. Rex aūt polimius factus est ep̄s cōmutans temporale dominiū in sp̄uale officium. Et ep̄atus officium duobus annis laudabiliter rexit. Et uirtutibus plen⁹ in pace quieuit. Explicit.vii.porta. De ascensu.viii.portæ q̄ est militaris uersus occidētē. & de octauo signo.q̄ ē scorpio.i.c.

PRopter ueritatem:& mansuetudinem.& iustitiā deducet te mirabiliter dextera tua.psal. xliiii.Portæ militaris in hoc.c.uolumus ascēdens inqrere.ut conditiones inuestigemus eoꝝ q̄ ueritatem mansuetudinem.& iustitiam sectātes.Sic ad opa militie suam dexteram elleuauerunt:q̄ p hāc portam xp̄i gaudia mereantur intrare. Ascendens ergo huius portæ. Scorpionem ponimus octauum cœli signum:& siquidem Scorpio. Martis prima dignitas. Eiusdem est triplicitas. Eius est prima facies. Et ē terminalis sertes. Dico quod scorpio est prima dignitas martis.quia est domus ipsius. Dico secūdo q̄ scorpio ē de triplicitate martis ī nocte nā cācer scorpio. & pisces; faciūt quartā triplicitatē:ut uolunt

gnum scor/
onē octauum

astronomi:cuius triplicitatis:in die domina est uenus ī nocte domin⁹ ē mars. Quoꝝ particeps ē luna tā die q̄ nocte. Dico tertio q̄ scorpio pr̄ia facies ē martis mō de aliis dicto. Dico quarto q̄ primus terminus scorpionis q̄ cōtinet sex uel septē gradus pr̄ios:ut ait alchabitius ē terminus martis. Quoniā igitur in domo sua Influit audaciā. In triplicitate. Fortitudinē. In fantie. Sagacitatē. In termino:ueracitatē Id circo denotat̄ q̄ cupiens p portā militarē ītrare xp̄i ciuitatē semetipsum ostendere debet. Audacē ī agrediēdo Viuacem in congrediendo. Sagacem in premeditando. Veracem in perseuerando.

Quarto.

Debet ergo strenuus miles audaciā hēre in agrediendo:quoniā timiditas in milite plurimum tā sibi q̄ sociis ē cā sucumbēdi. septimo &.n.c.libri iudicum scribitur. Q d̄ cum gedeon pugnare deberet cōtra castra Madiam loquutus ē ad ppl'm q̄ erat cum eo de mādato domini. Qui formidolosus est:& timidus reuertat̄ Et tunc ab eo recesserunt.xxii.millia uiroꝝ:& tantum decēmillia remāserūt. Et solum cum trecētis eoꝝ qui remāserāt habuit uictoriā. Audax autē debet eē bonus miles nō ex uiribus ꝓpriis:nec ex multitudine socioꝝ Quia nō ī fortitudine eq̄ uolūtatē habebit dominus Neq; ī tibiis uiri beneplacitū erit ei sed beneplacitū est super timentes eum sicut scriptum est Psal. cxlvi. Sit aūt audax bō⁹ miles in p̄lio iusto.q̄a domius amat iudiciū. Et hēntes iustitiā adiuuare dominus dignatur Iō solū sit audax ī domio.sicut dauit:q̄ psal..xvii.dicit

De audacia ī agrediendo

Gedeon.

Iustum p̄lium.

Miles debet eē audax ī domio

Dauit.

Tu doces manus meas ad prelium: & posuisti ut arcũ
ereum brachia mea. Et dedisti mihi ꝓtectionẽ salutis
tuæ. & paulisꝑ inferius. Precixisti me uirtute ad bellũ
Et supplãtasti insurgẽtes in me: subt⁹ me. Et psal. cxliii
dicit ipse dauit. Benedictus dominus deus meus: q̃ do
cet manus meas ad p̃lium: & digitos meos ad bellum
Sic ergo patet ꝙ bonus miles debet eẽ audax: & nõ for
midolosus: sed audaciã suã hẽat ĩ domino & in p̃lio iu
sto. Verꝝ quoniã audacia quãdo nõ correspõdẽt uires
audacẽ deducit in ĩteritum. Iõ bonus miles debet hẽre
ꝙ largit̃ & influit Mars. dum ẽ in scorpiõe. s. ascenden
te. s. uiuacitatẽ. ut. s. sit fortis & uiuax. Eccl. nẽpe. xxii. c.
scribit̃. Patrẽ & uirꝝ confundat audax. loq̃t̃ de mulieri
bus quæ uiribus carent. ut ĩnuãt: ꝙ ubi non sunt uires
correspondentes inanis ẽ audacia. & merito.

De audacia co
respõdẽte uires

Viuacitas uiri/
um.

Nam ꝙ natura negat nemo fœliciter audet.

Exopus.

Dicit. n. Vegetius de re militari li. i. c. iiii. Q d̃ in ellec
tione militum necessitas exigit: nõ tã stature rõnẽ hẽre
q̃ uirium. Ipso homero testãte. qui Tideum minorem
corpore: sed fortiorẽ armis fuisse signat. Et inferius. y. c
dicit. Sit ergo martio operi deputandus: uigilãtib⁹ ocu
lis erecto ceruice. lacto pectore humeris musculosis. ua
lentibus brachiis. digitis lõgioribus. uẽtre modicus. exi
lior cruribus. suriis & pedibus. nõ supflua carne disten
tis: sed neruorꝝ duritie collectis. Cũ hæc in tyrõe signa
deprehẽderis: ꝓcatitatẽ nõ magno ope desideres. utili
us. n. ẽ: fortes milites eẽ: q̃ grandes. Hinc li. ii. cõtra iouinianum Sacer Hieronymus ait. Fortitudo corporum

Milites nõ sunt
elligẽdi secũdũ
q̃titatẽ stature
sed secũdũ qua
litatẽ fortitudi/
nis.

necessaria ẽ hiis q̃ portãt arma. q̃ pugnis & calcib⁹ sua
inicẽ mẽbra debilitãt. Est igit̃ audacia sic fortitudĩe pi
culosa et cũ fortitudĩe laudabilis & fructuosa. Narrat
ualerius. li. iii. c. ii. ꝙ Etruscis ĩ urbem põte sublitio Irũ
pentibus. Oratius Codes extremã eius partem occupa
uit. totumq̃ hostium agmen: donec postergũ suũ põs
obrumperetur: In fatigabili pugna substinuit. atq̃ ut
patriam periculo iminẽti liberatam uidit armat⁹ se In
tiberim misit. Cuius fortitudinem dii ĩmortales: admi
rati. Incolumitatẽ sinceram ei prestiterũt. Nam neq̃
altitudine disietus quassatus ue nec põdere armorũ p̃s
sus. nec ullo uertice circuitu actus. nec tellis q̃dẽq̃ un/
diq̃ cõgierebantur lesus tutũ nafandi euentũ habuit.
Vnus itaq̃ tot ciuiũ tot hostiũ In se occulos cõuertit?
Stupentes illos admiratione. hos inter leticiam & me/
tum hesitantes. unusq̃ duos acceria pugna consertos
exercitus. alterum repellẽdo: alterum ꝓpugnando dis/
traxit. deniq̃ unus. urbi nostre tãtum scuto suo quam
tiberis aluei more munimẽti attulit? quapropter disce
dentis etrusci dicere potuerunt. Romanos uicimus ab
oratio uicti sumus. Eodẽ quoq̃. c. narrat Valerius Q d̃
cũ Iuliuscesar ĩnumerabili multitudine. & feroci im/
petu hostiũ. Inclinari acciẽ suam uideret: timidus pu/
gnãti militi scutũ detraxit eoq̃ tectus: accerime prelia
ri cœpit. Quod facto fortitudinẽ ꝑ totũ exercitum dif
fudit. Idẽ ut ibidẽ narrat Valeri⁹ alio p̃lio legionis mar
chie aquiliferꝝ in eundẽ fuge gratia. Iã cõuersum fau/
cib⁹ cõphẽsum: in cõtrariã ꝑtẽ detraxit: dexteramq̃ ad

Valerius ma
mus.

Oratius cod
fuit ille q̃ freg
pontẽ. & post
se ꝓiecit ĩ tib
rim.

Valerius.

Exẽplum iuliisce
sari.

Idem.

hostē tendens. Quorsum tu inquid abis: illic sunt cū quibus dimicamus. & manibus quidē unū militē. Ad hortatōe uero tā acritoium legionū repudiationē cor rexit: hæc ualerius. Porro quoniam audax fortitudo plurimis expositā piculis iuenitur iterdū tamē nō sufficit militi: ꝙ sit audax & fortis: nisi simul repiat. & sagax: dicit. n. Seneca in. i. tragedia sua. iniqua raro maximis uirtutibus fortuna pcit: nemo secutus diu piculis offere tā crebris pōt. Hic sapiētiæ. y. dicit spūs sanctus melior ē sapientia q̄ uires: & uir prudens magis q̄ fortis. Narrat Trogus pōpeius li. xi. Q̄ d alexāder. cū ad piculosum bellum cū dario exercitū elligeret. Nō iuuenes robustos: nec priū florē etatis. sed ueteraos plures ꝙ ēt emeritos militie: qui cū patre prio militauerant ellegit. ut nō tā milites q̄ magistros militie. cluerant ellegit. ut si principia castroꝝ cerneres senatum de pisce alicuius reip. te uidere diceres. Itaq; nemo i plio fugā sed uictoriā cogitauit: neq; i pedibus q̄q̄ spē sed in lacertis fuit. Ecōtrario fuit de dario: & suis: & iō illi uictores & hii uicti. Dicit Vegetius li. i. de re. mili. c. i. Aduersus oīa pfuit ciceronē. solertē elligere ius: ut ita diuerim armoꝝ docere: quotidiano exercitio roborare q̄cunq; cuenire in acie: atq; pliis possint omnia. in campestri meditatione pnoscere scuire idesides uindicando. Scientia. n. rei bellice dimicandi: nutrit audaciā n. i certamine belloꝝ: exercitata paucitas ad uictoriā

próptior: ē q̄ rudis & idocta multitūdo exposita semp ad cedem̄ et inferius. ii. c. dicit tirones elligendi sunt: q̄ bus et copia sanguinis suppat ad uulneꝝ mortisq; cōtemptū. & nō possit deesse prudentia: quæ & modestiā seruat in castris. Et nō paꝝ prodest in dimicatōe cōsiliis. Si uera nēpe sunt quæ de bello troiano narrāt plura fecit Vlixes cū suis sagacitatibus: q̄ fecerit achiles cū audatiis & uiribus suis. Sicut. n. hētur in tragedia Senece: q̄ noiat troas. cum andromacha hectoris uxor: dixisset ulixi o machiator fraudis: & sceleꝝ artifex uirtute cui? bellica nemo occidat: dolis & astu: malefice mentis iacēt: ēt pellasgi uatens. & isontes deos ptendis. hoc ē pectoris facinus tui nocturne miles fortis impueri necē. Iā solus audes aliquid: & claro die Respondit ulixes uirtus ulixis danais nota est satis nimisq; phrigibus. Maiora siquidē fiunt in bellis cōsilio q̄ armis. Narrat Sextus liuius li. i. c. ii. Q̄ d ē de explorādis cōsiliis hostiū. Q̄ d genilius paulus cōsul Ro. apud opidū quoddam dimisurus erat exercitū in quandam planicie: & subito circunspiciens uidit quādā auium multitudinem subito excitatā a quadā silua consurgere & statim concepit: quod ibi fuerunt insidie Missis igitur exploratoribus didicit ibi. x. milia armatorum se abscondidisse. ut Romano exercitui obuiasset. Missis gitur per aliam uiam militibus cōcircundedit & cōfodit. Hæc de sagacitate militis &c. Refert Iulius libro sexto capitulo secundo. Quod est de insidiis.

Vlixes. cum sagacitatibus.

Seneca.

Sextus liuius. Exēplum de genilio paulo de sagacitate militis.

Propter turba auium insidias deprendit inimicorum.

Iulius exēplum

Prudētia illius q̄ iebriauit hostes suos & sic deuicit.

Quod quidā dux Cartaginēsium habuit guerrā cum quibusdam de affrica? qui cartaginēsibus rebelabāt. fiūt isti de affrica auidi ad bibēdum uinum quod dux ītelligēs usus est cōtra eos tali cautella. Accepit multa dolia uini & miscuit cū uino succū herbe mandragore quæ quidem herba est multum sōifera sicut docet. Ar.i.de sōno & uigilia & ita bibētes reddit isēsibilles. Sic ergo dimissis doliis in tēptoriis suis fugierūt Affrici ergo gaudētes temptoria inuadūt. & inuenientes uictualia cū uino in habūdātia inebriati sūt. & dormiētibus hoc explorās dux predictus de nocte eos inuaxit: & eos sicut uoluit trucidauit. Dicit.n. Tulius in.li. de senectute. Nō uiribus aut uelocitatibus: aut celeritate corporis: res magne geruntur. sed cōsilio: auctoritate & sciētia. & ut ait idē Tulius.i.de officiis. Scipio dicebat quod turpe erat militē in bellis dicere: hoc accidere non putaui. Parua nempe: sunt foris arma: ubi non ē cōsilium. Et plus ualuit aliquādo philosophorū cōsilium: in bellis: quā ualuerint milites in armis. hic Salo. ꝓuerb.xxiiii.c.dicit. uir sapiens & fortis est uirq; doctus robustus: & ualidus. Quia cū dispositiōe initē bellum. & erit salus ubi multa cōscilia sunt. Ad instar etiam ascendentis. debet miles esse uerax. Vt ueritatem loquatur: ī consciliis: non ficte nec palliate. Et cōstantiam ostendat in preliis. Legitur de Hanibale ꝙ cū apud regem Anthiocum profugus moraretur. & sibi rex ostēderet exercitum in signib⁹ aureis & argenteis florētē frenis ac phaleris p̄fulgētē. Rex gloriabun

Tulius.
Cōscilium plus facit in bello q̄ uires.
Milites nō debent dicere in bello hoc nō putaui accidere.
Salomon.

Quarta condīcio de ueritate M.ī cōsciliis.
Exemplum de hanibale.

dus. hanibalem respexit & ait. Putas ne satis eē. Rohec. Ille ficte & accerbe eludēs ignauiā militum armatorum ait plane satis esse credo & si romani hauarissimi sīt. Tunc.n. hanibal fictiōib⁹ ueritatem occultauit. Rex.n. quesierat de numero exercitus. & de estimanda eq̄peratōe. Ip̄e uero de p̄da respōdit cū.n. ueritas sit adequatio rei ad ītellectum. quō poterit de milite cōfidere princeps quē īuenit ī sermōe mēdacē. Nēpe neq; uerecūdat̄ ī bello mētiri q̄ minīe mētiri uerecundat̄ in uerbo. Sed certe q̄libet bonus miles debet sume uerecundari de fuga. Dicit.n. Vegetius li.i.de re mili.c.vii quē hōestas idoneum militē reddit uerecundia dum ꝓhibet fugere. facit eē uictorē. Cum igit̄ ī quolibet ordiato p̄lio casibus exponat̄ bonum reip. patriæ salus ꝑsona prīcipis triumphus & honor. Et sil'iter militis ꝑsona pugnātis. debet q̄libet miles tam ratione sui. q̄ ratione patriæ. principis. & reipublice. Non adulatorie. nō ficte: nō deceptorie: nō palliate. sed ueraciter: fideliter: & aperte dicere ueritatē. Varius est.n. euentus belli: & nunc hunc: nunc illum cōsumit gladius. sicut scriptum ē Regum.ii.c. Hæc autē ueracitas quā dicimus eē ī bono milite: posset dici tenacitas. quoniā miles debet eē tenacissimus ī his q̄ uisa sunt. & merito q̄a sil'ia sil'ibus gaudēt. Asimilat̄ ueritas ꝑfecto militi. Diximꝰ n. militē esse debere audacē. uiuacē. sagacē. & ueracē. Sic dico ꝙ ueritas est audax. Dicit.n. Seneca in tragedia edippi. Q d̄ edippus q̄dā dixit effare dubitas? curgēas mutat color. q̄d uerba queris. ueritas odit moras

De fuga militi Vegetius.

De ueritate dicenda militem

Seneca.

Est ēt ueritas uiuacissima. Nā secundo Esdre.iii.c. dicit̄.sup oīa autē uīcit ueritas. Et inferius dicit̄.ueritas magna p̄oībus. Oīs terra ueritatē inuocat. Est insuper ueritas sagacissima & prudētissima. Prouerbioꝝ siqdē yiii.c.scribit̄ ꝙ sapīa clamat dicēs. ueritatē meditabit̄ gutur meū. Et labia detestabunt̄ impiū. Porro ueritatē uerissimā eē qs dubitat? Cū secundū dialeticos concludat̄.ex falsis falsum: ex ueris nil nisi uerum.

DE fundamento.yiii.portæ militaris & de eius lapide quod est Berillus. Capitulum secundum.

ARCHVM cōterret: & cōfringet arma: & scuta cōburet igni. Psal.xly. Ad fundamentū portæ militaris. Inuestigandū ut inde discipēt̄ mētaliū hostium arma malefica. Cū euangelista Ioāne apoch.xxi.dicit̄ ꝙ fundamentū.viii.est berillus. Iste lapis dicunt auctores gerentē se. Ab hostiū piculis defēdit. Inuictū reddit. Mitē facit & ingeniosum. Et facit hominē magnificū. Per berillū fidelitatē intelligo: quæ debet esse fundamentū portæ militaris. Nā fidelitas decus est & honor rei militaris. Intātum.n.reqrit̄ in milite fidelitas: ut apud antiquos sine iuramēto fidelitatis: nemo nomē militis: aut officiū sortiret̄. Dicit.n. Tulius li.i.offi. Q d̄ cū Pōpilius imperator. unā legionē dimitteret. Catonis filium q in eadē legiōe militabat: dimisit. Et cum ille amore pugnādi in exercitu remansisset. Cato ad Pompilium scripsit. ut si pateretur in exercitu remanere: eum secundo obligaret sacramento. quia priore amisso iure. Cū hostib⁹ pugna

dra

annes.

fidelitate.
delitas requi
in militibus

ulius.
cēplū pōpilii.

re non poterat. Similiter Marci catonis est epistola ad marcum filium. In qua scribit se audisse eum factum dimissum a cōsule: cum in macedonia bello persicho miles esset. monet ergo: ut caueat. ne prelium ineat. negat.n. ius esse cum hoste pugnare: q miles nō sit. Formam autē iuramenti militis: ēt anteq̄ insignat̄ cingulo militari. Ponit Policratus li.y.c.yi.dicens. Iurant qdem milites p deum & xp̄m eius & spiritum sanctum & maiestatē principis. se strenue facturos quecūq; preceperit princeps: & nunq̄ deserturos militiā: uel mortē recusaturos p republ̄. cuius sunt cōscripti militie. Sic n. astringunt̄ ad ista ex assumpta militia. nihilomī⁹ tenētur īplicite: nō solū autē principib⁹ tenētur eē fideles fidelib⁹: sed ēt īfidelib⁹ p rep. iuste pugnātibus. seu dimicātibus. Sicut patet de sacra legione Thebeoꝝ sub impatore maxīano militāte: quos cum ad psequēdos xp̄ianos impator mittere uellet. responderunt milites Sumus īpator tui. Sed tamē p̄ter ꝙ libere cōfitemur iesum xp̄m filium dei. tibi militiā debem⁹. Illi īnocētiā a te stipēdium laboris accepim⁹. ab illo uite exordium sumpsimus. Tibi ꝙ & fecimus hactēus adhuc pebīmus Meminimus nos p ciuibus potiusq̄ aduersus ciues arma sumpsisse. pugnauimus semper pro iustitia & pietate. pro inocentum salute. Hæc fuerunt hactenus nobis p̄cia piculoꝝ &c. Ad hāc autē fidelitatē declarādā i milite multa solēnia fieri cōsueuerunt In militū creatōne. Nam in aliqbus locis: balneantur. ut ostendat̄. ꝙ debent lauari. & mōdari. & ī bonis moribus reno

Marcus cato.

Forma iuramēti militis anteq̄ cingulum militare recipiunt. Policratus.

Miles post iuramētum tenet̄ usq; ad mortē ēt īfidelibus defendere.

Solēnia q̄ fiunt ī milite.

uari:ꝑ principē accingunt̄ cingulo militari:ut ostēdat̄. ꝙ accintti & parati debēt eē semp ꝑ reip.defēsiōe. In aurata calcaria sibi ponunt̄ i pedibus.ut ostēdat̄.ꝙ oēs sui affectus debēt eē relucētes & clari. Militarē gladiū offerunt in altari:& oblatū oblatiōe redimunt.ut ostē dat̄ ꝙ deo debēt primū gradū militie suæ. Hic Seneca epl'a.lxxxxy.Primum militare uinculum ē religio & si gulorꝫ amor:& deseruiēdi nepsas. Fidelitas ergo mili tis ad istar berilli gerētes se defēdit ab hostium ꝑiculis. Quoniā quotiēs milites ad iuicē:& pricipi fideles fue rint:nullus eis hostis nocere poterit. Est nēpe frater qui adiuuat̄ a fratre:q̄si ciuitas firma sicut scriptū ē ꝓuerb. xyiii.c. Tales.n.nec iferunt p̄lia. sed tp̄s expectāt & ho rā.narrat Suetonius li.ii.de xii.cesaribus.ꝙ diuū augu stus.nihilomius ꝑfecto duci: q̄ festinationē temeritatē ꝙ cōuenire arbitrabat̄.dicebat n. fiat celeriter fieri qc qd fiat satis bene.p̄lium qdē:aut bellum suscipiēdū ne gabat:nisi cum maior emolumēti: spes q̄ dāni metus ostēderet̄:nā minia cōmoda nimio sectātes discrimie sil'es aiebant eē aureolimo piscātibus cuius abrupti dā nū nulla captura pēsari posset. Refert paulus lōgobar dorꝫ hystoriographus.arnulphum q̄ndā militē domio suo ꝑtarichtāta fidelitatis signa mōstrasse.ut se morti ꝑ salute domini sui exposuerit.nā sētiēs arnulphus do mini sui mortē ordiatā i crastino sumpto secū armige ro suo domū intrauit domini sui & ibi relinqd armi gerum suum dominum suum optum lecti stramine. cum iniuriis & uerberibus propriā deduxit ad domum

Seneca.

Suetonius.

Exēplū de diuo augusto.

Paul⁹ lōgobar dorum.

Exēplū d̄ arnul pho.

Fidelitas illi⁹ q dominum suū liberauit a mor te.

existētibus custobus.ante fores domus ip̄ius ꝑ tarich. ne posset egredi qn caperet̄. Qui credentes arnulfū recedere cum armigero nihil dixerunt ei. Sequenti ergo nocte duxit arnulfus dominū suū ad murū ciui tatis:& ip̄m cū fune dimisit facto mā̄e cum Rex ger maldus ꝑ Tarich arnulfi dominū ad mortē quereret & nō inuenisset arnulfū & armigerū eius detineri fe cit. Quibus ueritatē cōfitētibus dixit Rex cōsiliariis qua pena sunt isti puniendi.& cū diuersi: eos diuersi mode puniēdos dicerent.respōdit rex ꝑ illū q me na sci fecit. isti nulla morte sūt digni. sed oī honore qa sic domio suo fuerūt fideles.& iō rex eos multis mu nerib⁹ honorauit. Procerto fidelitas in exercitu fa cit. Q d̄ exercitus dificile frāgit̄. Dicit.n.Salo.eccle. iiii.funiculus triplex dificile rūpit̄.& ꝑ hec patet cōdi tio fundamēti portæ hui⁹ pria. Fidelitas ad instar be rilli reddit hominem inuictum propter hoc Apoch. secundo dicitur.Esto fidelis usq; ad mortem. & dabo tibi coronam uitæ.

Cōstat aūt ꝙ nō coronāt̄ uicti.sed uictores.dicit bea tus maximus in sermōe cōi.Corōa uero uictoribus da tur.Porro sicut scriptū ē.ii. Regum.xxii.c. Dauit fide lissimus fuit Saul Regi suo: dum adhuc sub eo milita ret. Dicit̄.n.ibi ad Saul. Quis in oībus seruis tuis sicut dauit fidelis & genus regis. & ꝑgēs ad impium tuum & gloriosus in domo tua: hinc autē ꝓpter fidelitatem semp inuictissimus fuit. ꝓpter quod cum occidisset go liā cātabat̄ in choro de ipso. Saul ꝑcussit mille.& dauit

Salomon.

Secunda condi tio.fidelitas red dit hoiem iuic tum.

Victi non coro nāt̄ sed uictores

Beat⁹ maxius.

Exēplū saul.de dauit.

Dauit quomō fuit fidelis.

decē millia ſcribit.xyiii.c.primi libri regum. Item pp
crebras quas hēbat dauit uictorias.ſemp p decē milli
bus cōputabat.unde ſicut hēt.ii.regū.xyiii. Cum ipſe
dauit ire uellet ad quoddā pliū cum populo ſuo. Reſ
pōdit populus nō exibis.Siue.n.fugerim⁹.nō magno
pe ad eos de nobis ptinebit.Siue media ps ceciderit e
nobis.nō ſatis curabunt qn tu unus p decē millibus cō
putaueris.Nihil.n.principi ſic amabilē reddit militem
ſicut fidelitas.Narrat Valerius maxius li.vi.c.v. Q d
Timochares ambriacēſis fabricio cōſuli pollicitus ē ſe
Pirrū ueneno p filium ſuum q potionibus eius pērat:
necatuꝝ.ea res cū ad ſenatū eſſet delata.miſſis legatis
Pirrum monuit ut aduerſus huiuſmōi inſidias cautius
ſe gereret.Memor urbē a filio martis cōditā:armis bel
la:nō uenenis gerere debere. De iſto uero fabricio di
cit Lucius an cus florus li.i.c.xiii.ubi tractat de bello ta
rētio.Q d iſte fabricius medicū uenale Regis pirri ca
put offerentē:remiſſit ad pirrū.dicit aūt ab aliis.q hoc
uidēs pirrus admiratus ait. Ille ē fabricius q difficili⁹ ab
honeſtate:fidelitate:ſeu legalitate:q̄ ſol a caſu ſuo ad
uerti pōt.Ni miꝝ ſi militis fidelitas ſit fundamētū ſa
crate militiæ.Cū eius fidelitas fundamētū ſit pditōis
& negtie.Tāta ē.n.uis fidelitas militū.ut cum hoſtib⁹
ēt fidē ſeruare teneāt.nec alicuius niſi militū fractio pa
ci cōiter uocatur pditio. Cū multotiēs i aliis uocetur
deceptio.ni miꝝ quoniā utplurimū ideceptiōib⁹ alioꝝ
pdunt extriſeca bōa fortunæ.ſed ideceptōibus militū
ſubicit reſp.ducis honor ſed & ppli iura piculo. Fide

Valerius maxi
mus

Lucius ancus
florus.

litas inſup.Milite facit ingenioſū. Cum.n.nulla ſit fi
delitas abſq; dilectiōe.ois aut dilectio facit amātē ige
nioſum: p ſalute dilecti. Cōſtat q fidelitas idē opat.ſ.
ut q fidelis ē igenioſus ſit.Et ſignāter i milite.cuius ois
opatio tēdit ad ſalutē dilectoꝝ.qa ad ipoꝝ tucdā roma
noꝝ militum:fidelitatē ingenioſum.ut ait Lucius anc
us florus.li.i.bello.xiii. Rex Pirrus attēdēs ait.O q̄ faci
le erat orbis impium occupare.aut mihi Romāis mili
tibus:aut me rege romāis. Nā cum Pirrus romāum
exercitum debellaſſet:tāta fuit feſtiatio coꝝ:q ſupfue
runt ad exercitum repādum:ut dictus Pirrus dixerit.ui
deo me plane herculis ſudore pcreatum: cui quaſi ab
angue lerneo:tot ceſa hoſtium capita:de ſanguine re
naſcunt. Facit ēt fidelitas milites ingenioſos: taliter
ut ēs pugnādo victores efficiāt. Dicit.n. Lucius flor⁹ li.
ii.bello.v. Q d poſt multas ſtrages Ro.populi p Hāni
balē factas.prima redeuntis:ſed ut ſic dixerim reuiui
ſcentis imperii:ſpes fabius fuit. Q ui nouā de hāniba
le cōmētus ē victoriā impugnare.hinc illi cognomē no
uum & reipub.ſalutare cunctat.hīc illud ex populo: ut
impii ſcutum uocaret. Itaq per ſamium totum: per
ſalernos:gautanoſq ſaltus. Sic macerant hānibalem:
ut qui frangi uirtute non poterat:mora cōminueret.
Et ut ait Vegetius lib.i.de re militari.c.i. Nullā aliā rē
uidemus pplm Ro.orbē ſubieciſſe terraꝝ.niſi armoꝝ
exercitio.diſciplinaq caſtroꝝ uſuq militari:q̄ plāe nō
fuiſſet niſi militibus fidelitas tāta uiguiſſet. ut iugiter
p ingēia mirabilia;nouos bellādi modos adinueniſſēt

Lucius aneus
florus.

Fidelitas facit
milites igenio
ſos.
Lucius florus.

Vegetius.

Fidelitas facit militē magnificū & ualde auxit rēpublicam. Valerius maximus

Fidelitas deniq; militaris militem facit magnificū Dicit.n. Valerius maximus li.ii.c.ii.uestio nunc ad precipuum decus.& stabilitatem Ro.imperii salutari perseuerantia ad hoc tempus sincerum & incolume seruatum:militaris disciplinæ:tenacissimum uinculum in cuius sinu ac tutella serenus trāquilusq; pacis reipublice.Status aquiescit. Tantum nāq; dec⁹ militum est ipsorum fidelitas.ut ipsorum mors ꝑ fidelitate:illos magnificet ad perpetuam rei memoriam.Narrat Tulius lib.i.de officiis.& luci⁹ florus.li.ii de bello.i.punico.& Augustinus de ciui.dei li.i.c.xyi & ualerius maximus li.i.c.i.Quod cum marcus regulus:ductus esset capitanus a cartaginēsibus:& missus romam sub iuramento redeundi: pro comutatione captiuorum.Ille &.n.Romam ueniens.uenit in senatum:& exposita legatione.cum senatus eius cōsilium quereret. Cōmutationem captiuorum utilē esse negauit:eo quod captiui quos tenebāt romani essent adolescentes:& boni duces.Ipse autem senectute cofectus:& cum requirerentur:a propinquis:& amicis:ꝙ minime rediret ad hostes:redire maluit:q̄ fidem hosti datam frangere.cum tamen non ignoraret se ad crudelissimum hostem:& ad exquisita supplicia proficisci.& nihilominus iusiurandum seruandum putauit. Propter istam reguli fidelitatem,uix ē aliquis tractatus de uirtutibus antiquorum principū qui regulum nō magnificet.Ex quibus omnib⁹ euidenter apparet:ꝙ militis fidelitas militē magnificat.

Fidelitate.

Tulius.
Lucius florus.
Augustinus.
Exēplū Marci reguli.
Valerius maximus.

DE lateribus siue spōdilibus.viii.portæ.quæ est uersus occidentem.capitulum tertium.

RENOVAbitur ut aquilæ iuuētus tua.psalcii. Regis nostri ciuitas in suis renouabit̄ militibus. Velut aquila.quotiēs milites per uirtuosam militiā xp̄o seruiūt:ut in domini delitias per portam militarē ualeāt introire. Volētes ergo hāc portam benedictā allegorice fabricare dicimus ꝙ.Primū latus eius ē ciuium defēsio. Nemie.iiii.c.dicitur. Militibus domini magni:& terribilis mementote.& pugnate pro fratribus uestris:filiis:& filiabus.& uxorib⁹ uestris:& domib⁹.Et.i.machabeoꝝ.iiii.c. Milites populi dei dixerūt unusq;sq; ad ꝓximū suū. Errigamus de iectiōe populi nostri.Et pugnemus pro populo nostro:& sāctis nostris. Narrat Valer.maxi.li.y.c.iiii. Quod decius caput suum pro salute reipubl'. deuouit ac protinus cōcitato equo in mediū hostiū agmen patrie salutem:sibi mortem petēs irrupit.factaq; igenti strage plurimis tellis obrutus:super corruit.ex cuius uulneribus:& sāguine.Insperata uictoria emersit.ibidem refert Valerius: ꝙ supradictus Decius unicum imperii specimen eēt.nisi animo suo respondētē filiū genuisset. Is namq; patris exemplum sequutus:deuotione consimili eque strenua pugna:consentaneo exitu.labentes perditasq; uires urbis nostre correxit. Sic ergo patet quam strenue ad ciuium suorum defēsionē ātiq milites pugnabāt egregie.q ut ciues defēderent morti tā uoluntarie semetip̄os exponebant.

Primum latus ciuiū defensio. Nemie.

Valerius.
Exemplum de decio.
Mortē ellegit ut idem suis uictoriam cōseq̄rētur.
Valerius.

Augustinus. Mutiuscōbusit sibimet manus Porsēa fuit rex tuscie.

Refert beatissimus Augustinus li.v.de ci.dei.c.xyiii.

Quod miles quidam: ut cum Porsēnā rege pax fieret qui grauissimo bello Romanos p̄mebat: Porsē nam ip̄m decreuit occidere. Quia uero porsēnam nō potuit occidere. & p̄ eo alterum deceptus occidit. In ardentem aram ante eius oculos: dexteram porten / dit dicens. Multos tales qualem ip̄m uideret in ciusi / teritum coniurasse cuius ille: fortitudinem: & coniu / rationem talium perhorrescens: sine ulla dillatione ab illo facta pace bello compescuit. Sic ergo milites con / stātissimi uires suas ad ciuium suorū: agendam defen sionem: & semetipsos exponunt morti. Laudabilius est elligentis: tam strenue mori: q̄ ciuium suorum ui dere oppresionem. Hic primi machabeorū. c.iii. dixit Iudas militibus suis. Accingimini filii potentes: & estote parati in mane: ut pugnetis aduersus nationes has: quæ conuenerūt dis perdere nos: & sancta nostra Quoniam melius est. nos mori in bello: q̄ uidere ma la gentis nostre: & sanctorum. Sicut fuerit uoluntas in cœlo sic fiat. Est ergo primum latus portæ militaris ciuiu defēsio. Secūdū latus: portæ militaris: é hostiū expulsio: & istud q̄dē latus est solidatio lateris p̄céden tis. Nec.n. pfecte defendit ciuis q̄ diu p̄ patriā uagat hostis. primi regum. xxiii.c. scribit. q egressi philistei opugnabāt ceyla: & arreas dirripiebāt. q cum audisset dauit cōsuliuit dominū dicēs. nō uadā: & p̄cutiā philistheos istos: & ait domi? ad dauit: uade & p̄cuties philistheos: & saluabis ceyla. Et dixerūt uiri q erāt cū dauit

Iudas machabeus.

Secundum latus hostium expulsio.

ad cū. ecce nos hic in iudea existētes timem? : q̄to magis si iccimus in ceyla. aduersū agmina philistinoꝝ. rursū igit cōsuluit dauit dominū. q respōdēs ait. ci. surge & uade in ceyla. ego. n. tradā philisteos in manu tua. Q d & factū ē. bis ét alias debellauit philisteos & expullit de terris israel: sicut scriptū ē. ii. regū. c.y. Ad hec nēpe signāter milites laborauere romani: q̄ uidelicet a finibus suis hostes expellerēt. Vnde sic recitat horrosius li.iiii.c.xxxyi. Cū hanibal taliter obsedisset Ro. & romanos debellasset: usq̄ adeo: ultia despatio reip. apud residuos Ro. fuit. ut senatores derelinquēda italia: sedibusq̄ q̄rēdis cōsiliū ineundū putarēt. Quod auctore cecilio metello cōfirmatū fuisset nisi cornelius scipio tribun? tūc militum idem q̄ affricanus districto gladio decreuisset. ac potius p̄ patrie defensione: & hostium expulsione in sua uerba iurare coegisset. Et ut hētur sequēti. c. cū pauca gente claudius marcellus hanibalis exercitum plio fudit: primusq̄ post tātas rei publice ruinas spem fecit hanibalē posse superari. Et inferius. xli.c. ponitur q̄ ubi nō uiderunt hanibalē alter expellēdū ab italia. missus fuit Scipio ad hyspaniā i. d'hīc ad affricā. q taliter patriā hanibalis afflixit q̄ hanibal i affricā: redire iuss? ē. et ut fessis cartagiēsib? subueniret: flēs reliqd Italiā. quē iuictū i italia: scipio deuiciti affrica. nā postq̄ hānibal itrauit cartaginē. colloquium petiit scipiōis. ubi cū se diu atōiti admiratiōe mutua duo clarissimi duces suspexissēt. ifecto pacis negotio p̄lium cōsertum est ubi scipio uictoriā adeptus est

horosius de hanibale explū.

Scipio unde aquesiuit sibi cognomen.

Sic igit̃ patet ꝙ militis officiũ ẽ: arte uel ĩgenio: hostes a patria ualenter expellere. Nec hostium mẽtu patriã relinquere. Quod si fecisset Põpeus. quando a facie Cesaris fugit. forsitã uictor remãsisset ĩ roma. Sed quoniã urbe relicta fugã arripuit: urbẽq; cesari: locũq; reliquit. Ideo satis cito uict⁹ fuit. & ille uictor remãsit. Est ergo secundũ latus portæ militaris hostium expulsio.

Tertium latus patrie ꝓmotio. & dilectione patrie.

Tertiũ portæ memorate latus est patriæ promotio quãtũ iuste potest. & secundũ deum. Quilibet. n. miles debet quantum potest patriã amare. patriã promouere. etiam postponendo patriæ: tã se: q̃ sua. Narrat Valerius maximus li. y. c. yi. Q d̃ Genitius laudishius q̃ aliorum excogitari uix potest. successionem tradidit clio p̃tori cui ius dicenti. Cum in capite picus consedisset. aruspexq; affirmasset. Cõseruato eo fore ipsius domus statũ felicissimũ. & reip. miserrimũ occiso ĩ cõtrariũ utrũq; cessurũ: e uestigio picũ morsu suo. ĩ cõspectu senatus: necauit decẽ & septẽ militum familiã eximie fortitudinis. uiros canensi p̃lio amisit. Respublica ꝓcedente tempore: ad sũmum imperii fastigium excessit Nec hoc dico ꝙ uita uel morte uni⁹ pici. fuerit uel fuisset causa augmenti uel detrimenti imperii. Quid. n. stolidius dici posset quantum ꝙ imperium romanum dependeret a uita uel morte unius pici. Sed ideo hoc posui. ut ostenderem quantum milites romani priuatis bonis: & propriis. bonum reipublice preponebant. Vnde ut idem narrat Valerius libro primo. capitulo tertio. Camillus cum esset precatus ut sicui deorum.

Valerius. Exemplum Genitius laudishi⁹

Picus qd fecit a morte reipublice.

Valerius maximus.

nimia felicitas populi romani uideret̃: eius iuidia suo aliquo icõmodo saciaret̃: subito lapsu decidit. Quod omen: ad danationẽ. qua postea opp̃ssus est: ꝑtinuisse uisum ẽ. merito aũt de laude intra se uictoria & pia p̃catio amplissimi uiri certauerint. Eque. n. uirtutis ẽ: & bona patriæ ausisse: & mala se trasferre uoluisse. Et ut ait Idem ualerius li. y. c. yi. patriæ maiestati auctoritas parẽtum uires suas subiecit fraterna quoq; caritas: aĩo equo: ac libẽti cedit; sũma q̃dẽ cum rõe: q̃a ĩterdũ euersa domo reip. status manere põt. Vrbis ruina penates oĩum secum trahat: necesse est. In tantũ remp. diligebant ãtiq; ꝙ nõ solum curabãt ꝑ tpe suo: sed ẽt totis uiribus ꝑ tpe futuro. Dicit. n. Tulius. li. de amicitia. ca. yi. Non minoris cure est mihi. qualis post mortẽ meã respu. fuerit: quam qualis hodie. Valerius maximus li. ii. c. i. dicit. Quod fidum erat: & altum reipubli. pectus. silentiq; salubritate munitum: & uallatum undiq; cuius limen intrãtes: abiecta: priuata caritate: publicã induebant. dicit Policratus li. sexto. c. ii. Quod romanos gentium hoĩum uictores fecerunt scientia: exercitatio: & fides. Quam ellecti milites impendebant reipublice & ideo preualuerunt aduersus multitudinẽ galorum: & proceritates germanorum. uires hyspanorum & dolos affrorum. Est ergo tertium latus portæ militaris patriæ siue reipublice procurata promotio.

Valerius.

Quantũ antiq diligebant rẽp. Tulius

Valerius.

Policratus. Romãi q̃a fuerũt ita uictores.

Quartum latus huius portæ est ducis: seu principis exaltatio. Dicit enim Policratus libro quarto cap. secundo. Quod maiestas principis: est post deum ab

Quartũ latus. Ducis seu principis exaltatio.

omni milite diligenda. Cum legiptimum quis accipiat principatum: tanquam presenti deo fidelis est. et prestanda deuotio. & impendendus peruigil famulatus. talem principis exaltationem. Strenuissimus miles ioab operatus est erga Dauid dominum suum Nam cum pugnaret ioab contra Rabath filiorum Amon expugnabat urbem regiam. Et misit ioab nūtios ad Dauid dicens. Dimicaui aduersū Rabath. et capienda est urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi: & obside ciuitatem: & capeam: ne cum a me uastata fuerit urbs. nomine meo ascribatur uictoria. Congregauit itaq; dauid omnem populum. Et profectus est aduersus Rabath. & urbem cœpit. Et regem sicut habetur secundo Regum Tantus autem amor principis sui: debet inesse militibus. ut ipsum summe diligant: & timeant eius imperio: cum iusta precipit. indesinenter obediant. Refert Valerius maximus libro secundo. capit. secundo. Quod Clearcus lacedemonum dux; egregio dicto disciplinam militiæ continebat. Identidem exercitus sui auribus inculcando: a militibus imperatorem potius quam hostem metum debere. quo aperte denunciabat futurum: ut ipsum pene impenderent: q̄ pugnæ acceptum fere debuissent: uel dubitassent. Sic & ducibus non obedientes grauiter punicbantur ab antiquis. Sicut ait Valerius maximus ubi supra dicit enim. Quod Papirus dictator: cum aduersus imperium eius Fabius rutilianus magister equitum; exerci

Ioab noluit sibi attribuere nomen uictoriæ.

Valerius. Exēplū de clear co lacedemonū

Idem. Exēplū de Papiro dictatore.

tum in aciem duxisset: quamquã fusis sanitibus in castra redierat: tamen nec uirtute eius: neq; successu: neq; nobilitate motus. uirgas expediri cumq; nudari iussit. O spectaculum admirabile. Et Rutilianus & magister equitum: & uictor scisa ueste: spoliatoq; corpore: lictorum se uerberibus lazarandum prebuit: ut in accie exceptorum uulnerum: nodosis ictibus cruore renouato uictoriarum: quas mō speciosissimas erat adeptus titulos respergeret precibus: deinde sui excercitus occasionem Fabio confugiendi in urbem dedit.

Porro de duobus patribus: suos filios mori facientibus: quia contra uoluntatem ipsorum: dum essent duces: ad bellum processerunt: & tamen uicerant: admiratiue ualde loquitur dicens. Ego hesitante animo uos bellicarum rerum seueriissimi custodes posthumi Tiburti. & mali torquate memoria: ac relatione cōplector. quia animaduerto fore: ut pondere laudis quem meruistis obrutus magis ingenii imbecilitatem detegam: quam uestram uirtutem. Sicut par est representem. TV namq; Postumi dictator a postumium quem ad generis: penetraliumq; sacrorum successionem propagandam genueras. Cuius infantiæ blādimenta: sinu atq; osculis foueras quem pueruum litteris: quem iuuenem armis instruxeras: fortem: amantem: tui pariter: ac patriæ: quia non tuo iussu: sua sponte presidio progressus hostes fudērat uictore securi feriri iussisti. Et ad hoc peragendum imperium paterne uocis misterio sufficere uoluisti.

Nam oculos tuos certum scio clarissima in luce:te-
nebris obfusos:igēs animi opus intueri neqūisse. Tu
idē torquate latino bello consul filiū q̄ ꝓuocatus a ge
minio metio.duce tusculanoꝝ:ad dimicādū te igna-
ro descēderat gloriosā uictoriā:& speciosa spolia refer
rentē:arripi a lictore. Et ī modū hostie:mactari iussisti
sancti⁹ eē iudicās patrē forti filio:q̄ patriā militari disci
plina carere.

DE capitaneo siue custode.octaue portæ quartum ca
pitulum.

MAGNVS domin⁹. & laudabilis nimis ī ciui
tate dei nostri psalm.xlyii. Magnificus stre-
nuus excelsus. Iesus christ⁹ dominus deus no
ster. Sicut & aliarum portarum:sic & portæ militaris
est principalis dux:princeps:& capitaneus. Ipse est de
quo scriptum est Ysaie.xl.capitulo. Qui educit in
numero iustitiam eorum et omnes ex nomine uocat
premultitudine fortitudinis & roboris:uirtutisq̄ ēius
Neq̄ unum reliquum fuit. Et ysaie.xiii.scribitur di-
cens.dominus exercituum precepit militie belli ueniē
tibus de terra procul a summitate cœli. Ipse est enim
fortior ille qui superueniens inter fortem armatum
custodientem atrium suum.& uniuersa eius arma ab
stulit ab eo & ipsius distribuit spolia sicut scriptum est
Luce.y.c. Et sic in ipso reperitur proprietas principalis
ipsius ascendentis. Porro fundamentum portæ mi
litaris ipsum habuisse uidelicet plenissimam fidelitatē
patet apoch.xix.ca.ubi dicitur sic. Ecce equus albus &

Isaye.

Idem.

Xp̄s fuit miles strenuus.

Lucas.

Xp̄s fuit miles fidelissimus.

qui sedebat sup̄ eum uocabat̄ fidelis:& uerax. Et in iu
stitia iudicat:& pugnat. Oculi aūt eius sicut flāma
ignis.& in capite eius dyademata multa habēs nomē
scriptū: q̄ nemo nouit.nisi ipse:& uestitus erat uestē
asp̄am sanguine;& uocabat̄ nomē eius uerbum dei.
Et exercitus q̄ sunt in cœlo sequebant̄ eū. Hinc igi
tur miles nobilissimus:ductorq̄ militiæ fuit. Et ē stre-
nuissimus ciuiū defensor. Iudith.nēpe.y.ca.de populo
dei scriptum ē. Deus eoꝝ pro eis pugnauit:& uicit. &
nō fuit:q̄ insultaret populo isti:nisi quando recessit:a
cultura dei sui. Regum.xix.dicit dominus. ꝓtegā ur-
bē:& saluabo eā p̄p̄ me.psalm.quoq̄.xyii.dicit Dauit
deus me⁹. Impoluta uia eius:elloq̄a domini igne exa-
nimata ꝓtector ē oium sperātium in se. Itē Eccl.ii.ca.
scribitur pius et misericors ē deus:& remittet ī tp̄e tri-
bulationis. Protector est oībus exequētibus se in ueri
tate.propterea dicit ipse dominus Zachariæ.octauo.c
Eccē ego saluabo populum meum de terra orientis
& de terra occas⁹ solis.& educam eos:& habitabunt
in medio Ierusalem.& erūt mihi in populum. Et ego
ero eis ī deum in ueritate:& iustitia. Isaya.quoq̄.xix
scribitur clamabunt ad dominum a facie tribulantis.
Emittet eis saluatorē & ꝓpugnatorē.q̄ liberet eos. &
īferi⁹.xxyi.c.urbs fortitudinis nostre syon saluator po
net̄ ī ea:murus & āte murale:ap̄ire portas.& īgredietē
gēs iusta. Pria quoq̄ Ioannis.v.c.dicit Ioannes. Nos
uidim⁹:& testificamur quoniā pater misit filiū salua
torē mūdi q̄sq̄s cōfessus fuerit quoniā Iesus ē fili⁹ dei

Deus defēsor populi sui & strenuus

Iudith.

Regum

Dauit

Eccl.

Zacharie

Ysaia

Idem

Ioannes

eus fuit potē
limus expu/
nator hostiū.
ucas.

dem
oannes

Marcus

Christus fuit p
notor solicitus
patriæ.
Apoch.
oannes

deus in eo manet: & ipse in deo. Fuit ēt immaculat⁹ agnus deitā per seipm: q̄ per milites suos. Potētissim⁹ expugnator hostiū. Luce nempe. x. c. dicitur. Quod ad ipm reuersi sunt ar. cum gaudio dicētes. Domine ēt demonia subiciuntur nobis. in noie tuo. Et ait illis uidebā sathanā: sicut fulgur de cœlo cadētem. cccc dedi uobis potestatē calcandi supra serpētes. & scorpiōes & supra omnē uirtutē inimici. Et nihil uobis nocebit & luc. ii. c. dicit dominus si i digito dei: ejicio demonia Profecto uenit in uobis regnum dei. Propterea. Ioānis xii. cum ad bellum appropinquaret ait. Nunc iudicium ē mundi: nūc princeps huius mundi ejicietur foras & ego si exaltatus fuero: a terra: oia traham ad meip/ sum. Hoc dicebat significās: qua morte esset moriturus. Et marci. ultimo de militibus suis dicens ait. signa ant eos qui crediderint hec sequentur. in noie meo demonia ejicient. linguis loquentur nouis. serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint: non eis nocebit. Super egros manus imponēt: & bene habebunt. & sic bētur secūdū latus portæ huius. Porro p motionē patriæ: p ipm factā cē patet. Apoch. v. ubi dicit q̄ liber uite clausus erat. & signatus signaculis. vii. & cum per angelum quereret: quis ēt dignus apperire librum. & signacula soluere. dicit Ioānes q̄ nemo poterat i cœlo nec in terra. neq̄ subtus terram. apperire librum: neq̄ respicere illum. Et cum per hoc fleret Ioannes. quidā senior dixit ei. Ne fleueris ecce uicit leo de tribu iuda apperire librū: & vii. signacula eius. Ipse ē enim ut ait

Apostolus

Apoch.

Christus bono
rauit patrem s
um.
Ioannes
Matthæus.

Idem.

Ioannes

Apostolus ad hebreos. ix. noui testamēti mediator, ut morte intercedente. in redētionē earum p̄uaricationū quæ crāt sub priori testamēto repromissionē accipiāt qui uocati sunt æterne hereditatis. Hinc i ciuitate xp̄i sicut habetur Apoch. xix. c. clamāt. Qui sunt in patria dicentes: regnauit dominus deus noster oīpotens gaudeamus: & exultemus: & demus gloriam ei: quia uenerunt nuptie agni. & uxor eius preparauit se. & datum est illi. ut se coōperiat uisino splendente candido.

Verum quam reuerenter christus deum patrem. ducem et regem omnium honorauerit: tam ex uerbis quā ex operibus eius luculenter apparet. Nam Ioannes octauo dicit. Ego honorifico patrem meū. & Matthæi secundo dicit. Confitcor tibi pater domine cœli: & terræ: quia abscondisti hæc a sapientibus: & prudētibus: & reuelasti ea a paruulis. Ita pater quoniā sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Item Matthæi. duodecimo dicit. Qui cūmq̄ fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis est Ipse meus frater soror. & mater est. in operibus autem suis: semper honorificasse patrem. Luculenter apparet: Ieiunando: Orando: Discurrendo: Predicando: & usq̄ ad mortem obediendo: ut merito dixerit uerbum. quod scribitur. Ioannes octauo. Qui me misit mecum est: Et non reliquid me solūm: ga quæ ei placita sunt: facio semper.

Capitaneus aũt: appriatus huic portæ eſt beatiſſi/
mus maior Iacobus: q ſupplãtator interpretãt. Quia
glibet bonus miles debet tam uicioꝝ: q̃ hoſtiũ: uigo/
roſus ſupplãtator eẽ beatiſſimus ergo iacobus ſicut ex
euangelio: & ci⁹ legẽda luculẽter apparet. Miles fuit
ydoneus adiutor deuotoꝝ. Et xp̃i cõſangnineus p
feſſor ſupnoꝝ. Ioãnes frater ꝑprius zelator diuinoꝝ
Et xp̃i ſecretarius cunctoꝝ archanoꝝ. Libẽs tullit
martiriũ prius apl̃oꝝ. Et hẽt priuilegiũ ꝑ curſu uia
toꝝ. Dico. i. q̃ beatiſſimus Iacobus tãq̃ appropriatus
capitaneus portæ militaris ẽ ydoneus miles. celerimus
adiutor ſuoꝝ deuotoꝝ. dicit̃. n. in legẽda ſua q̃. xxx.
uiri deuoti beati iacobi ad uiſitãdum ſua limina ꝑpe
rãtes. Excepto uno. fidem ſibi mutuam promiſſerunt
unus igit̃ eoꝝ dũ infirmaret̃ in uia ꝑ. xy. dies expecta
tur a ſociis qui tandẽ frãgẽtes fidẽ: omnes dimiſſerunt
illum preter eum: qui fidem non promiſſerat. qui nõ
dereliquid eum: Moritur infirmus ad ueſperãtẽ die
Socius ob loci ſolitudinem: mortui preſentiam. noctis
obſcuritatem. Et barbarorum feritatem expaueſcit
Statim autem adfuit ſtrenuus miles beatus iacobus
In equo dicens: trade mihi mortuum: & tu equum
aſcende poſt tergum. Et illa nocte portauit eos: mor/
tuum uidelicet & uiuum per. xy. dictas iuxta ſepul/
crum beati iacobi ad duo miliaria. Dixitq̃ uiuo. di/
cas canonicis meis. Quod ſepeliant mortuum. Soci/
is autem tuis: dicas quod ꝑ fidem fractam: nil ualet
eorum uiagium.

Capitaneꝰ iaco
bus maior.

Primo.
Iacobus maior
eſt celerimꝰ mi
es adiutor ſuo
rum deuotoꝝ.

Dico ſecundo q̃ beatus Iacobus fuit xp̃i conſangui
neus profeſſor ſupernorum. Nam xp̃s: & ipſe nati ſũt
de duabus ſororibus: ex patre zebedeo natus eſt ipſe
& ex ſorore beatiſſime uirginis. ſicut dictum ẽ ſupra
porta. iiii. c. iiii. Qui etiam ſimul cum ioanne fratre
reliquid ad uocem domini uocatis eos nauem ſuam
cum zebedeo patre eorum & ſequutus eſt dominum
A more uero ſupernorum ipſe cum ioanne fratre ſuo
matrem ſuam miſit ad xp̃m: ut peteret. non quidem
terrena dominia: nec tranſitorias diuitias. nec ea que
comuniter reqũuntur ab amatoribus huius ſeculi. Sed
q̃ unus eorum ſedeat ad dexteram. alter ad ſiniſtram
in regno dei. non ꝑ terrenis. uel tranſitoriis. Sed ꝑ ſu
pernis poſtulantes. Dico tertio q̃ beatus iacobus pro
prie fuit beati Ioannis euãgeliſte frater & ſocius: in ze
lo diuinitatis ieſu xp̃i. Nam cum ieſus ire uellet in ie
ruſalem. & miſiſſet nuntios ante cõſpectum ſuum illi
nuntii: intrauerunt ciuitatem ſamaritanorum ut pare
rent illi. ſamaritani uero nolucrunt eum recipere. ꝑ
q̃ iacobus & ioannes cõmoti zelo diuinitatis illius di
xerunt ad eum. Domine uis dicamus ut ignis deſcen
dat de celo: & conſumet illos? Videbatur enim ſibi: q̃
omni malo digni eſſent. Qui dominum noſtrum ie/
ſum chriſtum recipere nollent: ut merito diceret illud
q̃ ſcribitur pſal. lxviii. zelus domus tue comedit me: et
inferius pſal. lxxii. dicit̃ zelaui ſup iniquoſ. pacẽ pecca
toꝝ uidẽs ego inq̃ potuit dicere beatus iacobus uidẽs
pacẽ peccatoꝝ. ſ. ſamaritanoꝝ. nolentium te recipere

Iacobus fuit xp̃
cõſanguinei. &
ꝑfeſſor ſupno
rum.

Tertio. Fuit fra
ter ioannis cuã
geliſta & ſociꝰ.

Zelaui sup' ipsos: ut dicerem ad uindictā tuæ diuinita/
tis: si uelles q̄ ignis cōsumeret eos. Dico quarto q̄
beatus Iacobus secretarius ad oīa domini iesu xp̄i fuit
archana. hoc signat̄ in egregia doctrina quā sibi diui/
nitus reuelatā scripsit in epistola sua can. Q uę q̄dem
epistola teste Hiero. ad paulinum. succinta & breuis ē
in uerbis: sed longa in mistica sēnia. Istum ēt Iacobum
cum petro: & Ioanne: cæteris dimissis apostolis. Assū
psit secum quādo sicut scriptum ē Mat. vi. & luce. viii.
domum intrauit archisynagogi ut filiā resuscitaret ip
sius. sicut ēt scriptum ē Matth. xvii. Q uādo Iesus uo
luit q̄busdā adhuc uiuētibus suā gloriā ostendere p ad
mirabile trāsfigurationē sui sacratissimi corporis: cæ
teris obmissis aplis: solummō duxit secum petrum ia
cobum & Ioannē: q̄ uiderunt eius gloriā in mōte sanc
to. Cōsimiliter sicut hētur Matth. xxvi. & .xxix. Cum
orōnē accessisset post illā benedictā cenā. quādo ꝓpera
bat ad passionē: assumpsit tanq̄ principales secretarios
suos: quos alias assumpserat: aliis aliqualiter distātib?
petrum uidelicet iacobum & ioannē. Dico qnto q̄
beatus Iacobus primus inter apostolos: uoluntarium
passus ē martirium. Cum. n. cōuertisset ad fidē beatus
Iacob? quēdā hermogenē: magum cum phileto disci
pulo suo: p multa maxia stupēda miracula. Sūmus pō
tifex iudeoꝝ uictum misit ad herodē. herodes autē iu
xit cum decollari: sicut scriptum ē actuum. xii. c. ubi di
cit. Misit herodes rex manus: ut affligeret quosdā de
ecclesia. Occidit autē iacobum fratrē Ioannis gladio.
Dū uero duceretur ad martiriū. Q uēdā sanauit pa/

Quarto. secre
ri? ad oia do/
mini nostri iesu
ꝑi fuit.
Hieronymus.

Matthæus.

dem.

dem.

Quito prius in
er aplos uolun
ariū passus est
martirium.

raliticum. & yosiā q̄ funē trahebat ip̄m cōuertit ad do
minum cum quo iosia p ip̄m ibidē baptizato decolla/
tus est. fuit ergo ꝓthomartir apostolorum. ut prius ex
apostolis p martirii: palmā regnum ingrederet æter/
num: cum rege regum: cum cōsanguineo ꝑpetuo re/
gnaturus. Dixi. vi. q̄ beatus iacobus hēt singulare
priuilegium: in cursu uiatoꝝ & peregrinoꝝ. cum. n. i.
post glorioſum martirium suum discipuli eius p uaria
atq̄ stupenda miracula corpus eius i gallitiā hyspanie
deduxissent. & Maximis miraculis Corruscando se
pultus est. In compostella Gallitiæ supradicte.
Vbi fabricata ē ecclesia: dotata mirifice ad honorem
ipsius: ad quā uisitādā fit undiq̄ populoꝝ cōcursus &
accessus. nisi forte dicat̄ de beato petro: sed fortasse ta
lis uisitatio magis est ꝓp sedē apostolicā. uel sudarium
Iesu xp̄i. quod ē ibi. De ascēsu. ix. portæ: q̄ ē porta
cōiugalis uersus occidētē & d. ix. signo q̄ sagitarius. i. c.

Dhuc mltiplicabūt i senecta uberi ps al. lxxxxi
ātiqs patribus mādatum ē genesi. i. crescite &
multiplicamini nunc autē i mōdi senecta dic
tū ē. i. ad corinth. vi. q hēnt uxores. sit q̄si nō hēntes. nō
tamē ablatum ē matrimo. imō iuxta p̄fāctum prophe
tie dictum hoies p matrimo. multiplicabunt̄ in uberi
senecta. ad edificādum igit̄ portā cōiugalē: nonum ce
li signū. s. sagitarium pōim? ascēdēs. ut excōditiōibus
eius appareat. q̄les cē d̄bēt q̄ sunt ad inuicē matrimo.
copulati dicūt. n. astronomi q̄ sagitari?. Est iouis hita
tio. Capitis dracōis exaltatio. Pria facies mercurialis ē
Primus terminus sed iouialis ē.

Sexto hēt sin
gulare priuile
gium. In cursu
uiatoꝝ & pere
grinorum.
Vbi deductus
fuit corpus bea
ti Iacobi aposto
li.

Signū sagitari
us.

e institutiõe
atrimonii.
latrimonium
uit istitutum
deo.

oannes.

Q d matrimo/
niũ fuerit primi
tus istitutum &
ordiatũ a deo.
Genesis.

Debet ergo omnis qui in matrimonio ligatur. Io/
uis.i.dei sũmi fore domus. quoniã matrimonium fuit
Primitus ordiatũ a deo: & istitutũ. Et ab adã cognitũ
Et a multis sanctis patribus prophectatum & honora/
tum & cõsumatum. Et ideo ipsum debet quilibet
secundum dominica precepta inuiolabiliter obserua/
re uelle. Q d quicunq; fecerit erit domus dei. Dicit.n.
dominus Io.xiiii. Si qs diligit me. sermonem meũ ser
uabit. & pater meus diliget eum. & ad eum ueniemus
& mansionem apud eum faciemus. Quod autem
matrimonium. fuerit primitus institutum & ordina/
tum a deo. Patet Genesi primo. ubi dicitur. quod crea
uit deus hominem ad imaginem & similitudinẽ suã.
Ad imaginem suam creauit illum masculum. & femi
nam creauit eos: benedixitq; deus illis. & ait. Crescite
& multiplicamini: & replete terram. Ex quo patet di/
gnitas huius sacramenti. Nam & institutum ẽ im
mediate a deo. & in paradiso delitiarum. ubi mulier ꝓ
ducta fuit. & in statu ĩnocentiæ. priusq̃ expelleret adã
de paradiso. Consimiliter matrimonium cum condi/
tionibus suis reuelatum fuit. Ade. quando ĩmissit do/
minus soporem in eo. Et post hoc de ipso prophetauit
deq; conditionibus suis: quando dixit post soporẽ. hoc
nunc os. ex ossibus meis: & caro de carne mea. hæc uo
cabit uirago: quoniã de uiro suo sumpta ẽ. Quãobrẽ
relinquet homo patrem & matrem. & adherebit uxo/
ri suæ. & erunt duo in carne una. sicut scriptum est ge
nesi.ii.cap. Fuit etiã matrimonium a xpo luculẽter

Qualiter xp̃s

approbatum & honoratũ. Vnde Matthæi.xix. Phari
seis interrogantibus dominũ: si liceat hoĩ quacumq;
cã uxorẽ dimittere. Respõdit dominus. Non legistis
qa fecit dominus ab initio masculũ: & feminam fecit
eos. Et dixit Propter hoc dimittet hõ patrẽ & matrem
& adherebit uxori suæ. & erũt duo in carne una. Itaq;
iã nõ sunt duo: sed una caro. Quod ergo de⁹ cõiunxit
hõ non seperet Io. aũt.ii. patet: Per quã patenter ma/
trimonium approbauerit. quando cũ gloriosa matre
sua. atq; discipulis suis uoluit presentialiter interesse
nuptiis: ubi & aquã mutauit in uinum. Fuit ẽt ma/
trimoniũ a sanctis patribus assumptũ: & cõsumatum
In quo sũme sũmo deo placuerunt. Dicit.n. hierony/
mus lib.ii. contra iouinianum. Quis ignoret sub alta
dispensatiõe dei: oẽs retro sanctos eiusdẽ fuisse meriti
cuius nunc sunt xp̃iani: quõ autẽ habraã placuit deo ĩ
cõiugio. Sic nunc uirgines placẽt in ꝑpetua castitate.
Hinc Augustinus de bono cõiugali. Nõ ẽ impar me/
ritum cõtinẽtiæ ĩ Ioanne: q nullas exptus est nuptias.
Et in Habraã: q filios generauit. Illius.n. celibatus: &
istius cõnubium: ꝑ tẽporũ distributione: domino mili
tarunt. &.viii.c.li. Tobie scribit. Quod cum Tobias
accepisset sarram filiam Raguellis uxorem. Et intras
sent prima nocte secreta cubiculi. Oratus est uirginẽ
Tobias dicẽs. Sarra exurge deprecemur deum: hodie:
& cras: & secundum cras: qa istis tribus noctibus: deo
iungimur. Tertia autẽ trãsacta nocte. ĩ nostro erimus
cõiugio. filii qppe sanctorũ sumus. Et nõ possumus ita

apꝓbauit & ho
norauit matri/
monium.

Ioannes

Q d matrimo
nium fuit assũ
ptum a sanctis
patribus & con
sumatum.
Hieronymus
Habraã in ma
trimonio meru
it sicut sancti in
uirginitate. vide
in pñti lib. 6. c. 5

Tobia
Exẽplũ de sarra
cũ tobia.

De institutiõe matrimonii.

Matrimonium fuit istitutum a deo.

Debet ergo omnis qui in matrimonio ligatur. Ioannes. uis. i. dei sũmi fore domus. quoniã matrimõnium fuit Primitus ordiatũ a deo: & istitutũ. Et ab adã cognitũ Et a multis sanctis patribus prophetatum & honora / tum & cõsumatum. Et ideo ipsum debet quilibet secundum dominica precepta inuiolabiliter obser uare uelle. Q d quicunq; fecerit erit domus dei. Dicit. n. dominus Io. xiiii. Si qs diligit me. sermonem meũ ser uabit. & pater meus diliget eum. & ad eum ueniemus & mansionem apud eum faciemus. Quod autem matrimonium. fuerit primitus instituta & ordina / tum a deo. Patet Genesi primo. ubi dicitur. quod crea uit deus hominem ad imaginem & similitudiné suã. Ad imaginem suam creauit illum masculum. & femi nam creauit eos: benedixitq; deus illis. & ait. Crescite & multiplicamini: & replete terram. Ex quo patet di / gnitas huius sacramenti. Nam & institutum é im mediate a deo. & in paradiso delitiarum. ubi mulier p ducta fuit. & in statu innocentiæ. priusq; expellerét adã de paradiso. Consimiliter matrimonium cum condi / tionibus suis reuelatum fuit Ade. quando imisit do / minus soporem in eo. Et post hoc de ipso prophetauit deq; conditionibus suis: quando dixit post soporé. hoc nunc os. ex ossibus meis: & caro de carne mea. hæc uo cabit uirago: quoniã de uiro suo sumpta é. Q uãobrẽ relinquet homo patrem & matrem. & adherebit uxo / ri suæ. & erunt duo in carne una. sicut scriptum est ge nesi. ii. cap. Fuit etiã matrimonium a xpo luculẽter

Q d matrimo / niũ fuerit primi tus istitutum & ordiatũ a deo. Genesis.

Qualiter xps

approbatum & honoratũ. Vnde Matthæi. xix. Phari seis interrogantibus dominũ: si liceat hoi quacumq; cã uxorẽ dimittere. Respõdit dominus. Non legistis qa fecit dominus ab initio masculũ: & feminam fecit eos. Et dixit Propter hoc dimittet hõ patrẽ & matrem & adherebit uxori suæ. & erũt duo in carne una. Itaq; iã nõ sunt duo: sed una caro. Quod ergo deꝰ cõiunxit hõ non seperet Io. aũt. ii. patet: Per quã patenter ma / trimoniũ approbauerit. quando cũ gloriosa matre sua. atq; discipulis suis uoluit presentialiter interesse nuptiis: ubi & aquã mutauit in uinum. Fuit ẽt ma / trimoniũ a sanctis patribus assumptũ: & cõsumatum In quo sũme sũmo deo placuerunt. Dicit. n. hierony / mus lib. ii. contra iouinianum. Quis ignoret sub alta dispensatiõe dei: oẽs retro sanctos eiusdẽ fuisse meriti cuius nunc sunt xpiani: quõ autẽ habraã placuit deo i cõiugio. Sic nunc uirgines placẽt in ꝑpetua castitate. Hinc Augustinus de bono cõiugali. Nõ é impar me / ritum cõtinẽtiæ i Joanne: q nullas exptus est nuptias. Et in Habraã: q filios genauit. Illius. n. celibatus: & istius cõnubium: ꝓ tẽpore distributione: domino mili tarunt. & .viii. c. li. Tobie scribit. Quod cum Tobias accepisset sarram filiam Raguellis uxorem. Et intrasset prima nocte secreta cubiculi. Oratus est uirginẽ Tobias dicẽs. Sarra exurge deprecemur deum: hodie: & cras: & secundum cras: qa istis tribus noctibus: deo iungimur. Tertia autẽ trãsacta nocte. i nostro crimus cõiugio. filii qppe sanctorum sumus. Et nõ possumus ita

129 appbauit & ho norauit matri / monium.

Ioannes

Q d matrimo nium fuit assũ ptum a sanctis patribus & con sumatum. Hieronymus Habraã in ma trimonio meru it sicut sancti in uirginitate.

Tobia Exẽplũ de sarra cũ tobia.

Secūda cōditō
Sponsus debet
uelle dominet
toti familiæ do
mus.
Alchabitius
Familia quili
bet regnum est
iconomicum
Dauid
Eccl.

coniungi. sicut gentes q̄ ignorāt deum. Quoniā igit matrimoniū est tantum sacramentum: & tam solenī ter institutū: & approbatum a deo: debet idcirco quilibet cōiugatus sic ipsū sincere seruare: ut merito dicat̄ summi dei dom⁹. Est sagitarius exaltatio capitis draconis. Est autem caput draconis: ut ponitur in theori. planetar. Intersectio ecētria lune & uie solis. qua luna declinat: ad septētrionē. & secundum alchabicium caput draconis. significat regum fortunā & substantiā. Debet igitur. quilibet cōiugatus regni sue fortunæ & substātie. esse exaltatio. ut habeat septimā conditionē ascendentis. Quelibet. n. familia regnum est. yconomicum: in qua paterfamilias ē rex. & uxor eius ē regina. Igit̄ quilibet cōiugator̄ esse debet exaltatio regni sui. Quia uir debet uelle q̄ uxor regnet & dominetur in domo sua. & q̄ cætera familia subiciat̄ ei. nō loquor de patre uel matre: cui debet & ipse subici. & uxor debet totis uirib⁹ conari q̄ uir honoret̄: regat: & dominet̄ i domo sua: cui debet & ipa subici lege naturā. qa capud mulieris ē uir. ut ait Apls. i. ad corinthi. xi. Debet ēt uterq̄ alterius esse exaltatio fortunæ. Viro namq̄ p fœlicitate magna dicit̄ psal. cxxyii. uxor tua sicut uitis habūdans in lateribus domus tuæ. & Eccl. xxy. beatus q̄ hitat cū muliere sensata. & xxyi. c. scribitur. Mulieris bone: beat⁹ uir numerus. n. ānor̄ duplex mulier fortis oblectat uirū suum: & ānos uitæ illius in pace implebit. Sic igitur patet q̄ uxor bona est exaltatio fortunæ uiri sui. Vir aūt: erit exaltatio fortunæ

uxoris suæ: quotiēs erit bēniuolus & uirtuosus. Nā ut ait apls. ii. ad corinth. ii. uir ymago & gloria ē dei. Mulier aūt gloria uiri. hoc ē: sicut uiri gloria est a deo. Ita mulieris gloria ē a uiro: q̄ ipe statim declarat dicēs. nō n. uir ex muliere ē. sed mulier ex uiro. &. n. nō ē creat⁹ uir ꝓpter mulierem. sed mulier propter uirū. uerumtamen: ut subifert apls. Neq̄ uir sine muliere: neq̄ mulier sine uiro. Nā sicut mulier de uiro. Ita & uir: p mulierem. omnia autem ex deo. Sic igitur patet quod in bono matrimonio uterq̄ coniugum est exaltatio fortunæ alterius. Debet etiam uterq̄ fore substantiæ suæ domus exaltatio quoniam uir Acquirendo solicite domumq̄ portando: aut mittendo: diuitias auget Vxor domi: Conseruando: Custodiendo: Et ordinando diuitias Multiplicando.

Non minor̄ est uirtus quam querere: parta tuerī.

Versus Salomon

Porro etiam mulier fortis. & solicita: multas & multotiens congregat diuitias. Dicit enim Salomon prouerb. ultimo. Quod mulier fortis uidit quod bona est negotiatio eius non extinguetur in nocte lucerna eius. Et parum post dicit. Nobilis inportis. uir eius quando sederit: cum senatoribus terræ tandemq̄ cōcludit. Multe filiæ: congregauerunt diuitias. tu supergressa es: uniuersas. Sic ergo patet: quod dum uterq̄ coniunx fuerit occasio alterius yconomici regni: fuerit occasio: q̄ alter p alter̄ sit fortunatior fuerit occasio aqsitiōis opū: poterit uiridice dici q̄ sit exaltatio capitis dracōis. que fuit ascēdētis secūda cōditio

Tertia cōditio. De prudentia coniugum

Est sagitarii prima facies Mercurii. Est autem mercurius plāeta. ut ait Alchabitius sapiæ. Tunc ergo erit gratum fœlixq; matrimonium. quādo facies utriusq; cōiugum erit facies prudētiæ: siue sapiæ. Est. n. dei donum uxor prudens. Dicit nempe Salomon ꝓuer. xix. c. Domus & diuitie dant̄ a parentibus. A domino autem ꝓprie uxor prudens. & Eccl̄. xxyi. datum dei: mulier sensata. & tacita nō est immutatio erudite animæ gratia sup gratiā. mulier sancta & pudorata. Et parū post sicut sol oriens mundo in altissimis sic mulieris bone species: in ornamentum domus eius. Prudentia nihilominus mulieris multociens a morte maritū liberauit. Primo. n. li. regum. c. x. nono. scribitur. Quod cum saul oīo decreuisset: interficere Dauid & esset in domo sua: misit Saul satelites ī domū dauid ut custodirēt eū. & interficeret̄ mane. Quod cum ānuntiasset mane dauid. Michol uxor sua. dicens nisi saluaueris te nocte hac. cras morieris. deposuit eū ꝑ fenestrā: & fugit. & saluatus est. Posuit aūt michol unā statuā in lecto dauid & cohopuit caput statue. pellibus caprinis & apparitoribus ueniētib⁹: ut caperēt dauid dixit ip̄m eē īfirmū. ꝙ cum audisset saul iussit: ꝙ sic īfirmus ducere tur ad ip̄m: & occideret̄. ꝙ cum uoluissent apparitores facere statuā īuenerunt ī lecto hāc autē statuā posuerat michol uxor dauid ī lecto: ut p̄textu statue: hēret dauid tp̄s ad fugiēdum. & tali prudētia saluauit eum. dicit. n. Apl̄us. i. ad corinth. yii. c. sanctificat⁹ ē uir īfidelis ꝑ mulierē fidelē. ꝓfecto gloriosum ē illud coniugiū: in quo

Salomon

Eccl̄.

Idem.

Regum

Exēplum de michol uxor Dauid

cōiugiū uterq; prudētia regit̄. & sapīa gubernat̄. hinc n. eis uiget̄ p̄teritoꝝ memoria solers. hinc p̄sentium ordinatio grata. hinc futurorū ꝓuidētia iugis. Quib⁹ adhibitis ī regimine domus: pēset uestra caritas q̄ gloriosa regit̄ familia talis. ut merito dici possint: maritus & uxor quasi prima facies mercurialis: & hæc fuit conditio tertia. Est sagitarius primus terminus ipsius iouis Dicit. n. alchabitius in introductorio suo. ꝙ quādo planeta est in domo sua. est sicut uir in ꝓprio palatio suæ dominationis. quādo autē ē in exaltatione: ē sicut uir seu rex in regno suo atq; gloria. Quādo est in termio suo. ē sicut uir inter parentes suos & cognatos. ut igit̄ cōiuges quartā hēant conditionē ascendētis: necesse ē: ꝙ summus deus sit in eis. sicut uir inter parentes & cognatos. licet. n. Apl̄o teste. i. ad corinth. yii. c. Qui cū uxore sua est. solicitus est quæ sunt mundi quomodo placeat uxori. & diuisus est. Et similiter mulier quæ nupta est: cogitat quæ sunt mundi quomodo placeat uiro. Meminisse tamen debent. ꝙ uir plus tenetur operari quomodo placeat deo: q̄ quomodo placeat uxori. Et cōsimiliter mulier magis debet cogitare: qualiter eterno sponso: q̄ qualiter spōso mortali placeat. Quia nēpe primus parens plus dilexit uxorem q̄ deum: factus ē mortalis cum tota posteritate sua. nempe fuit obediēs nō deo sed uxori. Sicut scriptum est Genesi. iii. c. Tūc autem erit summus deus intra fœlices coniuges quasi uir inter parentes & cognatos suos. cum cogitauerint pariter seruare domini uoluntatem sicut dicit domi⁹

Quarta cōditio.

Coniuges debent deum gere plus q̄

Apostolus

Genesi

atthæus.
auid quō iuit
dus ante ar/
ā domini.

alomon quō
it depriuatus
mulieres.

Ad instantiam
xorẽ suaꝫ co
ebat deos alie
nos.

Matth. xii. quicūqꝫ fecerit uoluntatē patris mei: q̄ in cœ
lis ē. Ille meus frater soror ē & mater. Talis fuit rex da
uid sāctissimus: quē cū uxor sua michol filia saul reprē
deret dicēs. quā gl'iosus fuit hodie rex isr̄l discopiēs se
ante ancillas seruoꝝ. & nudatus ē. q̄si uideret unus de
scūris: desiderans magis placere deo: q̄ uxori dixit ei.
Viuit dom̄i ga ludā domiū q̄ elleg it me. potius: q̄ pa
trē tuū: & q̄ oēm domū ei⁹. Et p̄cepit mihi: ut cēm dux
sup populū domini isr̄l. & ludā: & uilior fiā plusq̄ fac/
tus sū. & ero humilis i oculis dei. & cū ācillis de q̄bus
locuta es: glorios ior appebo. sicut scriptū ē. ii. Re. vi. c
oppositū fecit salomon filius dauid de quo dicit. iii. re.
ii. c. Quod cum iā senex cēt depriuatum ē cor ei⁹. per
mulieres. ut sequeret deos alienos: nec erat cor ei⁹ per
fectum corā domino deo suo: sicut cor dauid patris ei⁹
Sed ad Instātiā uxoꝝ suaꝫ: colebat salomon stratem
dcā sodomoꝝ: & chamos deū: mobitaꝝ. Et moloch.
idolum amoichaꝝ & cuilibet coꝝ edificauit pharsum
pp q̄ Iratus ē dominus cōtra salomonē nō habuit igit̄
Salomō i suo matrimonio. quartā cōditionē ascēdētis
sicut habuit pater eius. dauid quotiēs igit̄ marit⁹ & u/
xor iura matrimonii seruātes dominica p̄cepta sectā
tes. Sēsuales appetitus refrenātes: īpio rōis obedientes
sibi mutuo uirtuose cōsētientes se: tāq̄ uasa mutua possi
dētes i sāctificatiōc. & honore finē: ad usq̄ domino fa
mulāt̄ uere tūc q̄si cū parētib⁹ suis domius dignat̄ cū
ipsis habitare. De fundamento. ix. portæ: quæ est
uersus occidentem & de lapide topatio. capit. ii.

OMnia in sapientia feciſti. īpleta ē terra. possessione tua. psal. ciii. Oipotēs deus cuncta sapiē
tissima faciēs p sanctū matrimonium. Terrā
īplere uoluit: quādo gene. i. mādauit dicēs crescite &
multiplicamini: & replete terrā. Volētes igit̄ fundā/
mētum huius portæ spiritualiter ingrere. dicimus cū
beatissimo Ioāne apoch. xxi. q̄ fundamētum nonum
est topatius. hæc gēma quattuor hēt ꝓprietates ad nos
trum propositum necessarias nā. Frenesim expellit.
Feruētas undas cōpescit. Sāguinē restrīgit. Et irā
sedat & habicit. Est autē coloris aurei p̄spicui. & cla/
rissimi. Quid igitur p topatium uolumus intelligere
nisi ueram firmāq̄ dilectionē. Que semper auro purior
& clarior ē. uera nēpe dilectio fundamētum debet esse
sacrati matrimonii sicut ait Apl's ad ephesios. v. c. uiri
diligite uxores uestras sicut xp̄s eccl'. dilexit: & parum
post: Ita uiri diligere debēt uxores suas: ut corpora pro
priaq̄ suā uxorē diligit seip̄m diligit: & post pauca. nul/
nusq̄sq̄ suā uxorē sicut semetip̄m diliget uxor autē ti
meat uiꝝ Itē ad colloce. iii. dicit apl's mulieres sub
dite estote uiris: sicut oportet i domio uiri diligite uxo
res: & nolite amari ē ad illas. Dilectō ad similitudinē
topacii frenesim expellit quoniā ab utroq̄ cōiugū. Ze
lotopiā & suspitionē fugat ꝑcul & repellit sapiēs. n. nec
amicū exptū. ne dilectā cōiugē. suspicat̄ unq̄ sibi frā
gere fidēimo. nec ligue loq̄ci siue maledicti fidē adhi
bebit obloq̄nti de talib⁹ imo nec talia q̄ret nisi adhuc
extrisec⁹ q̄busdā signis aliq̄lis possit agrauari suspitio

Ioannes.

De colore.
De uera firma
q̄ dilectione cō
iugum.
Apostolus.

Idem.

Prima cōditio.
De zelotopia.

Bernardus

Dicit.n. Bernardus ad raimundū. de feminis tuis suspectis ignorantiā potius quere: q̄ scictiā. Q'ucrunt nē pe zelotopi. solicite scire quedā quæ postq̄ inueniunt doloré in eis augēt. & uerecundiā. quæ si non inueniunt: suā totā cōfundunt molestantq̄ familiam. Consimiliter ét. nec pp quācunq̄ suspitionem molesta debet eé uxor marito. Narrat Valeri? maximus. Quod emelia affricani prioris uxor: mater corneliæ græcoꝝ tante fuit comitatis & patientiæ. ut cū sciret uiro suo ācillā ex suis gratā eé: dissimulauit: ne domitoré orbis affricanū femina magnū uirum impatientiæ reū ageret. Tātumq̄ a uindicta mēs eius abfuit. ut post mortem affricani: manū missam ancillā: in matrimonio libero suo daret. li. vi. c. yii. ponit hoc ualerius. Sibi de di[illegible]ōe mutua plus inuicē credere debēt: pariterq̄ de fide q̄ quibuslibet obloquētibus de cōtrario. Quoniā plerunq̄ p̄cedunt: obloquētes ab odio. uel inuidia. uel amore toto. Sicut patet: de ioseph. & ypoliti diffamatione: & diffamatioē susanæ. Credulitas aūt mutua cōiugū est occasio totius familie pacis. & cā tranquille quietis sic aūt facientes cōditionē hēbunt primam fundaméti. Quoniā certissime. zelotopia nihil aliud est quā frenesis q̄dam abstrahens zelotipum a proprio sēsu cōsiderare debet prudēs. q̄ utplurimū sunt emulatores inter socrus & nurus inter sorores cōiugis & cōiugē. ipi? & priuignos: & nouercbas exquibus oriunt aliquando calumnie falseq̄ diffamationes. Quibus sibō miser credet: uelut freneticus p̄cedit ad ea q̄ sibi

Valerius maximus.

Excplū de emelia affricāi uxor

De diffamatione Susanæ.

Quid est zelopia

sunt ad summā infamiam maximāq̄ uerecundiam

Porro consimiliter: uera dilectio cōiugū feruētes cōpescit aquas dū ipoꝝ: utercq̄ furoré carnis in semetipso sui uel suę cōiugis amore compescit. Tradunt poetæ.

Quod hercules habens uxoré noie megerā recessit de patria sua. Adiitq̄ partes distātissimas cūq̄ fama foret: q̄ ad infernum accessisset. Quidā licus regnum thebanum inuasit. Megerāq̄ uxorem herculis p̄missionibus: & p̄cibus solicitauit: ut esset eius uxor: esset q̄ regina. Sed cū amore herculis megera ipa: nec promissionibus: nec p̄cibus: nec nuptiis aquiescceret ét nec minis assentire uoluit. quinimo uelut topatius feruentes cōpescēs undas cōiugali dilectione munita: respondit grauent chatene corpus: & longa fame mors p̄trahat lenta non uincet fidem: uis ulla nostram: moriar alcide tua: sicut recitat Seneca tragedia prima p̄pter eius fidem & dilectionem: ut habetur ibidem. Dixit ei amphytrion pater herculis o socia nostri sanguinis casta fide seruans thoꝝ natosq̄ magnanimi herculis. Cōsimiliter penolope uxor ulixis p. x. ānos q̄bus ulixes cōtinue p̄māsit in obsidione troie. caste uiuēs cum iuuenis cēt feruentes cōpescit undas hec a plurimis auctoribus: ob hoc de castitate laudat. unde Hieronymus prioli. contra iouinianum de penelopis pudicitia homeri carmen ē ibidē narrat hieronymus. Quod duelius q̄ prius rome: nauali certamine triumphauit. Biliam uirginem duxit uxorem tante pudicitie: ut illo quoq̄ seculo p̄ exemplo fuerit. Quod impudicitia mōstrum

Secūda cōditio

Dilectio coniugum feruentes cōpescit aquas

Excplū de Hercule & de megera uxor sua

Seneca.

Excplū Penelope castitatis

Hieronymus

Excplū de bilia uxor ducli habens os fetidū.

errat nō uitium. Is iā ſenex & tremēti corpore. In quō
dā iurgio audiuit exprobrari ſibi os fetidū. & triſtis ſe
domū contulit. Cūq; uxori cōqueſtus cēt: quare nunq̄
ſe monuiſſet: ut huic uitio mederet: feciſſe inqt illi: niſi
putaſſem oibus uiris ſic os olere. Laudāda in utraq; pu
dica. & nobilis fœmina. & ſi ignorauit uitiū uiri: & ſi
patienter tullit. Et q; maritus infœlicitatē corporis ſuit
nō uxoris faſtidio: ſed maledicto ſenſit inimici. Nar
rat Valerius. m. li. iiii. c. vi. Quod minie fuerunt recep
te a ſpartanis: cū a ſuis ſedib⁹ fuiſſēt expulſi: & amix
ti legibus: cōmodiſq; ſpartanoꝝ. Sed hoc tātum bene
ficiū i iniuriā benemerite urbis: regnum afectātes uer
terunt. Igit̄ publice cuſtodie iucluſi capitali aſſeruabā
tur ſupplicio. Qui cum uetere inſtituto lacedemonio
rum nocturno tempore: paſſuri eſſent coniuges eorum
Illuſtris ibi ſanguinis: uelud aloquture: perituros uiros
impetrato a cuſtodibus aditū carcerē intraverunt. cō
mutataq; ueſte: per ſimulationē doloris: uelatis capiti
bus: eos abire paſſe ſunt. Benc igit̄ ferūentes cōpeſce
bāt undas: quæ cōpeſcētes laſciuiā p ſuis cōiugib⁹: ex
ponebant ſe morti. Vera denicq; cōiugum dilectio
quaſi topacius ſanguinē reſtringit. dum uterq; coniu
gum: tam in uita: q̄ poſt mortem: immaculatum thoꝝ
manutenet alterius. narrat Hieronymus li. i. contra io
uinianum. Quod Valeria meſſaloꝝ ſoror: amiſſo ſer
uio uire: nulli uolebat nubere. Quæ interrogata: cur
hæc facerent ait. ſibi maritum ſemp uiuere ſeruiū. Ibi
dem ēt dicit Hieronymus. Quod Anniā cū ꝓpinqua

Valerius maxi
mus.
Exēplum de mi
rie recepte a ſp
anis.

Tertia cōditio.
De fide thori ēt
poſt mortē con
ugum.
Exēplum de ua
leria meſſaloꝝ
oror uidua.
Exēplum de an

moneret: ut alteri uiro nuberet: eſſe. n. etatē integrā & facie bonā. Nequaq̄ inqd hoc faciā. Si. n. uirum bo
num inuenio: ut ante habui: nolo timere ne pdā. ſi ma
lum: qd neceſſe ē: poſt bonū peſſimū ſubſtinere. hinc
Valerius. m. li. ii. c. i. Mulieres: q̄ uno cōtente matrimo
nio fuerunt: corona pudicitie honorabātur. Exiſtima
bant. n. cum p̄cipue matrone ſincera fide: incorruptum
eē aium: q; poſt depoſite uirginitatis cubille in publicū
egredi neſciret: multoꝝ matrimonioꝝ expientiā. qua
ſi legiptime cuiuſdam intēpantie: ſignum cē credētes
Idē ualerius li. iiii. c. vi. & Hieronymus li. i. contra ioui
nianum. Artemiſiā reginā curiæ. de huiuſmodi dilec
tiōe cōmēdat. dicit. n. ſic hieronymus. Artemiſia uxor
manſolei. in ſignis pudicitie fuiſſe phibet̄. Quæ cum
eſſet regina curie. & nobilium poetarum: atq; hiſtorio
rum laudibus predicetur. In hoc uel maxime effertur.
Quod defunctum maritum: ſic ſemper amauit: ut
uiuum. & mire magnitudinis: ac pulchritudinis. ex
truxit ſepulcrum. Intantum quod uſq; hodie omnia
ſepulcra precioſa ex nomine eius manſolea nuncupā
tur. Solinus de mirabilibus mundi de india tractās
dicit. Quod apud eos indos. quibus ad uiuendi ra
tionem exactior cura eſt. Multe uxores: in eiuſdem
uiri cohēunt matrimonium. & cum maritus deceſſe
rit: apud grauiſſimos auctores: uel iudices: ſuam que
q; demeritis agit cauſam. Et que officio cæteras ſen
tentia uicerit iudicantium. Hoc palme refert premi
um. Vt arbitrio ſuo aſcendat rogum coniugis.

nia uidua.

Valerius.

Idem.
Hieronymus.
Exēplum de a
temiſia regin
curie uxor ma
ſolei.

Solinus.
Mos indorum.

Et ſuppmas eius ſemetipſá det exeqas/cætere cũ notã
uiuunt. hocidẽ ponit Tulius li. i. de tuſculanis qõibus
hoc ẽt idẽ ponit Hicronymus cõtra iouinianũ. Cõſimi
liter ẽt uiroꝝ dilectio feruida facit. ut poſt primã uxorẽ
nulli uellint de cætero copulari. ꝙ qdẽ cẽſeo uirtuoſũ.
tunc potiſſime. quãdo decedẽte cõiuge: filii remanent
uiro uirtuoſi. nã quotiẽs eo caſu: ſecunda ducit uxor. ſi
mul bitare neceſſe é priuignũ: & nouercbã. Inter quos
cũ in pluribus ſit odium naturale: nouercba çupiente p
depſſionẽ priuignoꝝ hos quos genera: exaltari priui/
gnis nouercbã reputãtibus: matris cõparatiõe minorẽ
neceſſe é maritũ: hinc inde tribulatiõe ſallari: quoniã
ex una pte retrabit amore filioꝝ: ex alia trabit amore
cõiugali. & ad quãcunꝙ pte declinet: ſeqt ut offendat
Nec pp hoc intẽdo cõdẽnare ſecundas: uꝫ alias plures
nuptias: quoniã in pluribus caſibus licite ſunt: & ſatis
neceſſarie. ſed bene dico ꝙ in monagamia: maior & fi
delior dilectio mõſtrat. ſic ergo p cõiugum dilectionẽ
reſtringit ſanguis. Poſtrẽo dico ꝙ uera cõiugum dile
ctio ad iſtar topacii. irã ſedat & abicit. uxoris nãꝙ dile/
ctio plerunꝙ pacis é: & cõcordiæ cã inter ſoceꝝ & ge/
neꝝ. Refert Lucius anceus florus li. i. Q uod cum Ro/
mulus multos ex uariis ptibus cõgregaſſet ad habitan
dum romæ: erat populus unius etatis uiroꝝ. Itaꝙ ma/
trimonia cũ finitimis petita, qa nõ impetrabãt manu
capta ſũt. ſimulatiſꝙ ludis eqſtribꝰ uirgines q̃ ad ſpẽta
culum uenerant: preda fuere. Inter quas plurime ſabi/
ne fuerunt rapte. & Romanis matrimonio copulate.

Virtuoſum eſt
poſt mortẽ prie
uxoris aliã non
ducere.

De nouercbact
priuignus.

Quarta condi
tio.

Irã ſedat & abi
cit: & plerunꝙ
fuit cã pacis.

Lucius florus
Exẽplum de ro
mulo. & ſabine
copulate in ma
trimonio Ro/
manis. & quõ
rapuit ſabinas.

Propterꝙ ſabini ſe ad ultionẽ parãtes: cũ romanis pu
gnauerunt. ubi adeo fuit atrox pugna. ut Romulꝰ io/
uem rogaret. ut fedã ſuoꝝ fugã ſiſteret. Tandẽ ſeuictibꝰ
interuenerunt ſabine rapte lacertis comis. & ſic pax fa
cta é feduſꝙ pcuſſum. Itẽ li. iiii. dicit ibidẽ Lucius florus
Q d morte iulie cæſaris filiæ q̃ nupta põpei generi: ſo
ceriꝙ cõcordiã: matrimonii federe tenebat. ſtatim e/
mulatio errupit. hoc idẽ tãgit Valerius. m. li. iiii. c. vi. di
cẽs. ꝙ Iulia filia ceſaris: uiſa ueſte cruẽta pompei ma/
riti ſui: mortua fuit cũ magno totiꝰ terraꝝ orbis detri/
mẽto: cuius trãqlitas: tot ciuiliũ belloꝝ truculẽtiſſimo
furore turbata nõ cẽt: ſi ceſaris: & Põpei cõcordia: cõis
ſãguis uiculo cõſtricta mãſiſſet. hec cadẽ tãgit luchanꝰ
loquẽs de cãis belli. ꝙ fuit iter ceſarẽ & põpeũ li. i. diccs
Non cœpit fortuna duos: nam pignora iuncti.
Sanguinis & diro: ferales omine tedas.
Abſtulit ad manes/parcarum Iulia ſeua.
Interceptа manu. ꝙ ſi tibi fata dediſſent.
Maiores i luce moras. tu ſola furentem.
Inde uirum: poteras. ac hinc retinere parentem.
Armataſꝙ manus. excuſſo iungere ferro.
Vt generos ſoceris. medie iunſere ſabine.
Morte tua diſcuſa fides. bellumꝙ monere.
Permiſſum ducibus &c. Ex qbus oibus luculẽter ap/
paret. ꝙ uera dilectio cõiugũ. irã ſedat. & abicit furo/
rem. Q uod & multis exẽplis poſſet demõſtrari. cum
p matrimonium plerunꝙ fiet pax: inter regnum & re
gnum. ciuitatem: & ciuitatem. domum: & domum.

Lucius florus
Exẽplũ de iulia
cæſaris filia u
xor pompei

Luchanus

De lateribus siue spondilibus.ix.portæ: quæ é uersus occidentem.capit.tertium.

RIVOS ei⁹ iebria:multiplica genimia ei⁹ psal. lxiiii. Riuos sacrati matrimonii tunc inebriat oipotés deus:quotiés sacrata dilectio mẽtẽ utri usq; cõiugũ feruẽter adiplet.tunc uero multiplicãt ge nimia ei⁹:quotiés ex cõiugũ fecunditate subcrescés ad clogũ dei:soboles benedicta nutriẽt. Prium ergo lat⁹ huius portæ é fidei idefectiõe.uidelicet cõiugũ aligs p sonã ab biis alienã lasciue cognoscat:nã ut ait Apls.i. ad corinth.vii. Mulier sui corporis ptãtẽ nõ hẽt sed uir. q; ét ccõtrario debet itelligi. Hic ambro. in examcron ait. Nolite q̃rere uiri alienũ thoꝝ. nolite insidiari ali / cuius copule.graue é adulteriũ.duos deus fecit adã: & cuã:et uxorẽ de costa uiri.et iussit ábos cẽ i corpore uno & i spũ uno uiuere.qd unũ corpus sepas⁹ qd unũ spum diuidis.narrat Beat⁹ August.i.de ciuit.dei.c.xx.quod Lucretiã matronã nobilẽ uetereq; romanã: pudicitiæ magnis efferunt laudibus huius corpore.cum uioléter oppsso. Targni regis filius libidiose potitus cét:illa sce lus improbissimi iuuẽis:mãito collatio & ppiquo bru to:uiris clarissimis:ac fortissimis idicauit:eos ad uidictã cõstrixit. deinde fedi ise cõmissi sceleris:egra atq; ipa / tiés se pemit. Vnde ut ibidẽ ait august. Egregie quidã ex hoc ucraciterq; declamãs ait mirabile dictum duo fuerunt:& adulterium unus admisit splẽdide atq; uc / rissime. Intuẽs.n.i duoꝝ corpoꝝ cõmixtiõe.unius ing nantissimã cupiditatẽ:alterius castissimã uoluntatẽ.& nõ q; cõiunctiõe mẽbroꝝ:sed aioꝝ diuersitate agerẽt attẽdẽs.duo inquit fuerunt.& adulteriũ unus admisit Hãc hystoriã tãgit Valerius.m.li.vi.c.i. Propter istud adulterium.mutauit roma dominiũ.ut q̃ autẽ p reges regebat reges deponeret:& cõsules crearet.dicit Luci us florus li.i. Sic igit Bruto collatinoq; ducibus & auc / toribus quib⁹ ultionẽ sui moriẽs. Lucretia matróa mã dauerat populus Ro.ad uidictã libertatis: & pudicitiæ decus:quodã quasi in stinctu deoꝝ cõcitatus.regẽ repẽ te destituit:& cõsules creauit.quãtum autẽ malum sit adulterium patet primo. Quia per hoc fidei frangitur sacramentum.cum adulter in plures diuidat unã car / nẽ. Secundo cõmittitur periurium.cum adulter agat a proposito contra id q; promisit & iurauit in initio sa cramẽti. Tertio cõmittitur furtum quoniam sic adul terãdo:alter occupat rẽ alterius inuito domino. Quar to agitur contra nonum decimumq; mandatum legis domini:dum res & sponsa concupiscitur aliena. Porro quãtum malum ꝓueniat ex adulterio. patet iudicum xx.c.ubi habetur q; propter adulterium uiolento:uio / late uxore leuite:cõmissa sunt tria prelia. In quibus in terfecti sunt sexaginta quinq; millia & centum trigin ta homines.nõne propter adulterium Paridis cum El lena bello decenni tot hominum millia: tã græcoꝝ q̃ troiãoꝝ sunt ꝓstracta.sed & ipsa troia:tã excellés asiæ decus é destructa.pp hoc leuitici.xx.c.mãdat dominus Si mechatus q̃s fuerit cũ uxore alterius:& adulterium ꝓpetrauerit cum coniuge ꝓximi sui morte moriatur.

Primum latus Fides coniugũ

Ambrosius

Augustinus. Exemplũ de lucretia matrona uiolata fuit: a sexto tarquino filio.

Idem

Valerius maximus. Roma quare mutauit modũ regiminis.

De adulterio Primo.

Secundo

Tertio.

Quarto

Et mechus: & adultera. Itē deuteronomio.xxii. dicit dominus si dormierit uir: cum uxore alterius: uterq; moriatur.i.adulter et adultera. Secundū latus huius portæ est ordinata ꝓlis educatio: in magna timentis domini benedictione: seu beatitudine: dicit̄ filii tui sicut nouelle oliuarum in circuitu mēse tuæ. psal.cxxyii ubi concluditur ꝑ benedictione. uideas filios filiorum tuoꝝ pacem sup̄ israel. Quid.n.in hac uita fœlicius pollitice: q̄ ꝙ sensatus uir: ex nobili et sensata muliere sensatos generat filios corōa senū, filij filioꝝ, & gl̄ia filioꝝ patres eoꝝ scribit̄ ꝓuerb.xvii.c. sed quoniam ut ait Salomon prouerb.x.capitul. filius sapiens lętificat patrē. Et stultus hō decipit matrem suā. Idcirco dicit spūs sanctus eccl̄.xyi. Ne iocum cōderis in filiis impiis: si multiplicent̄ nō oblecteris super illos. Si non est timor dei in illis nō credas uitæ eorum. Et ne respexeris in labores illorum. Melior est.n.unus timēs deum: q̄ mille filii impii. Et utili⁹ est mori sine filiis: q̄ relinquere filios impios. debet sibi uterq; parens filium: seu filios suū uel suos. ab ip̄ius uel ip̄orum infantia nutrire docere doctare. defēdere: atq; corrigere. Dico ergo.i ꝙ parens debet nutrire filios suos cū.n.ex eisdem nutriamur & simus qui dat cē. debet & nutrimētum dare. dicit.n. Phylosophus.viii.ethi. Quod pater est cā filii essendi: & nutriendi. Debet aūt parens nō delicatis sed comunibus cibis filios enutrire secundum conscilium Bernardi ad raimundum q uult ꝙ non delicatis: sed grossis cibis debeat paterfamilias suā famil ā

Secundū latus de filiis

Ordinata ꝓlis educatio

Salomon

De filiis impiis

circo gemina.c.

Joes yermanò

Primo filios nutrire.

Phylosophus

Parēs debet nutrire filios non delicatis cibis

Bernardus

enutrire. ut postea ualeāt comuniter: ut cæteri uiuere.

Dico secundo ꝙ parēs debet filios docere: uel erudire eccl̄.nēpe.vii.dicit̄. Si tibi filii sint erudi illos. narrat Policratus li.yi.c.iiii. Quod Octauian⁹ impator filios suos ad gradū. militarē. & cursum: & saltū fecit exercitari: usumq; natādi: & punctim & cesim feriendi: & iaciendi missilia: & lapides: manu uel fonda docuit. & qualiter oēm bellum: aut substineri debeat: aut inferri Et.n.si sufficere posset eis clarus sanguis ad gloriam: & bona hereditaria ad omnem affluentiam. Ea tamē diligentia sunt instructi: ac si sua retineri: uel aliena acquiri. nequaquam possent nisi per uirtutem. Similiter filias legitur in lanificio sic fecisse instrui. ut si preter spem: eas in extremam paupertatem fortuna ꝓiecisset uitam possent arte deductis facultatibus exhibere. nam & nendi & texendi & excrescēdi: & uestes formandi: figendi: & componendi. nō tantummō artem sed usum hēbant. Sic ergo doceri debent a parentibus filii: secundū ꝙ magis ipsoꝝ applicatur ingeniū. ne.s. efficiantur inhertes. Dico tertio ꝙ parentes debent doctare filios suos. quoniā heredes debent esse filii parentū suoꝝ: ueꝝ principalis hereditas: debet esse moꝝ bonorum: & uirtutū. Dicit.n. Tulius.i.de offi. Quod optima hereditas á patribus tradit̄ liberis: omniūq; patrimonio prestantior gloria uirtutis. Opes nempe transitoriæ sunt. Virtus autē est hītus: & de difficili mobilis.

Dico quarto ꝙ parentes debent deffendere filios. Neemie.iiii.c.dicit̄. Pugnate ꝑ fratribus uestris. filiis

Secundo docere filios.

Policratus. exēplum octauiani īpatoris filii fuerunt īstructi ī diuersis mechanicis artis.

Tertio de doctādis filis

Hereditas pria filioꝝ debet cē hereditas moꝝ Tulius.

Quarto defendere filios.

Quinto de correctione filioꝝ.

Gregorius. Exemplum Blaſphemi? puer quó punitur.

& filiabus ueſtris: & uxoribus ueſtris: & domibus. & hoc indictum ẽ a natura. Dico. v. q̃ patentes debẽt corrigere filios ſuos. ꝓuerb. xiii. ſcribit. Qui parcit uirge: odit filiũ ſuum: q̃ autẽ diligit eũ inſtanter erudit. Et nõ imerito. quia ut hẽtur inferius. c. xxii. ibidẽ ſtultitia coligata eſt in corde pueri. & uirga diſciplinæ fugauit eam. & ibidẽ. xxiii. c. Noli ſubtrahere a puero disciplinam: ſi. n. pcuſſeris eum uirga non morietur. tu uirga pcutis eũ. & aiam illius de inferno liberabis. hic. iiii li. dyalogoꝝ. c. ix. dicit beatus Gregorius. Quod nonnullis paruulis regni cœleſtis aditus a parentibus claditur: ſi male nutriantur. Nam quidã uir cunctis in hac urbe notiſſimus ante triẽnium: filiũ habuit annorum quinq̃ ſicut arbitror: quem nimis carnaliter diligens remiſſe nutriebat. atq̃ iſdem paruulus. q̃ dictu graue eſt mox ut eius animo aliq̃d obſtitiſſet; maieſtatẽ dei blaſphemare conſueucrat. Qui in hac ante triẽnium mortalitate pcuſſus: uenit ad mortẽ. Cũq̃ cum' pater ſuus in ſinu teneret: ſicut teſtati ſunt: qui preſẽtes fuerunt. Malignos ad ſe ſpiritus uenille: tremẽtibus oculis: puer aſpiciens: clamare cœpit. obſta pater: obſta pater. qui clamans declinabat faciem. ut ſe ab eis in ſinu patris abſconderet. quem cum ille tremẽtem requiret. quid uideret adiunxit dicens. Mauri homines uenerũt: qui me tolere uolunt. qui cum hæc dixiſſet: mateſtatẽ dei ptin? blaſphemauit: & aiam reddidit. Et ſic punitus eſt: q̃ male nutritus erat: & ſi ſupuiſſet peſſimus fuiſſet. Quia qualiter nutritur iuuenis taliter ꝑ

Seneca.

Tertium latus. De ꝑpetua cohabitatiõe cõiugum.

Matthæus.

Valerius maximus.

Repudiũ uoris antiqtus permittebat.

Valerius maximus.

Exẽplum ipitratea. quãtũ dilexit uirg̃ ſuum.

cedit & ſenex. prouerb. xxii. dicit. Adoleſcẽs iuxta uiã ſuam etiã cum ſenuerit nõ recedet ab ea. Tertium latus portæ huius eſt ꝑpetua cõiugũ cohabitatio. Gen. nempe. ii. c. dixit adam ꝓp hoc. relinquet hõ patrẽ ſuũ & matrẽ ſuã: & adherebit uxori ſuæ. & Matth. xix. Dixit ipſe dominus. Quod ergo deus cõi unxit hõ nõ ſeparet. Narrat Valerius. m. li. ii. c. i. Quod repudiũ inter uirg̃ & uxorẽ a cõdita urbe: uſq̃ ad cẽteſimũ & qnquageſimũ ãnũ non intercеſſit. Primus autẽ ſpurius carbilius: uxorem cauſa ſterilitatis dimiſit. qui quãuis tollerabili ratione motus uidebatur reprehenſione tamen non caruit. Quia nec cupiditatẽ filiotum: cõiugali fidei ꝑponi debuiſſe arbitrabant. Sic ergo debẽt cõiuges ſimul habitare ꝑpetuo. ut alter ſine altero hõeſtate retẽta: nequaquam eſſe uellit. Narrat Valerius maximus li. iiii. c. vi. Quod Ipſitratea regina Metridatem coniugem ſuum. effuſis caritatis habenis amauit propter q̃ precipuum forme ſue decorem. in habitũ uirilẽ conuertere uoluptatis loco habuit. Eſt enim tonſis capillis: equo ſe & armis aſſuefecit. Quo facilius laboribus. & periculis eius intereſſet. Quem etiam uictum a Gneo pompeio. per effractas gentes fugitem animo pariter & corpore infatigabili ſequuta eſt. Cuius tanta fides aſperarum: atq̃ difficilium rerum Mitridati maximum ſolatium: & iocundiſſimum lenimẽtũ fuit. cũ domo. n. & penatib? uagari ſe credidit uxore ſimul exulãte. Dicit ſapiẽs eccl'. xxv. ĩ trib? placitũ eſt ſpũi meo: q̃ ſunt ꝑbata corã deo: & hominibus.

Valeri⁹. Exẽplũ sulpicie q̃rũ di/lexit uirum suũ

Matrimonium ad qd fuit istitutum ante pecca tum. & pp q̃ ẽ istitutũ post pec catum.

Vxor nõ est ser ua sed coadiu/trix uiri sui.

Apostolus.

Vir ẽ caput mu lieris.

Idem.

Quartum lat⁹ de sacramento coniugali.

Idem.

Vgo

De reditiõe de biti.

Cõcordia fratrum: & amor proximorum: & uir & mu lier sibi consentientes. Narrat Valerius, m. li. vi. c. vii. Sulpitia cum a matre iulia diligentissime custodiretur ne lentulum crus ellionẽ uirum suum ꝓscriptum in si/cilia ꝓsequerẽt. Nihilominus famulari uestẽ sumpta cũ duabus ancillis: totidẽq; seruis: ad cũ clandestina fu ga pucnit. nec seipsam ꝓscribere recusauit: ut ei fides sua in coniuge ꝓscripto constaret. Sic igit esse debet utriusq; coniugum unais: & perpetua cohabitatio. sic tamen q uir considerare debet uxorẽ sibi datã in adiu torium: non in seruitiũ. dicente domino Gen. iii. Nõ est bonum hoiem esse solum: faciamus ei adiutorium sibi simile. Cõsimiliter considerare debet uir mulierẽ Creata est mulier de costa uiri: non de capite: nec ꝓsu mat uelle dominari: nec putẽ q̃ semp debeat esse an cilla. sed de costa ut ostendat̃ q̃ debeat esse socia. Mu lier tamẽ cõsiderare debet q̃ sicut ait apls. i. ad cõrith. Vir est caput mulieris. Idcirco uiꝫ timere debet muli er; atq; reuereri. Dicit. n. Apls ad ephe. v. Mulieres sub dite sunt uiris suis. sicut domino quoniam uir caput ẽ mulieris. Quartũ latus portæ huius est cõiugalis sa cramenti iugis obseruatio. Sacramentum. n. hoc ma gnum est. ut dicit Apls ad hephe. v. Debet autem hoc sacramentum signãter obseruari: in debiti redditiõe Dicit. n. Vgo li. v. de sacramentis ꝓte undecima. c. iii. Quod institutio coniugii ante peccatum fuit ad offi ciũ. ut natura multiplicaretur post peccatũ ad officiũ

& ad remediũ: ut ex natura excipercetur: & uitiũ cohi/beretur. Igit̃ ad reddendũ debitum uterq; tenet̃ cõiu/gũ. modis lociſq; obseruatis. Dicit autẽ Apls. i. ad co/rinth. vii. c. Vxori uir debitũ reddat. Similiter autẽ & uxor uiro. Mulier sui corporis ptãtem nõ habet sed uir Nolite fraudare inuicẽ: nisi forte ex consensu ad tem pus: ut uacetis orõni. Petere uero debitũ: non licet nisi temporibus debitis locis modisq; seruatis. Temporib⁹ nempe orõni dẽdicatis cuiusmodi sunt. Solẽnitates & uigiliæ reddere debet: nõ petere licet. In locis autẽ deo sacratis: nec reddere: nec petere licet. In oĩbus autẽ est tenenda mod⁹ honestas. Dicit. n. Apls. i. ad thessal. iiii. c. Hæc est. n. uoluntas dei sanctificatio uestra: ut absti neatis uos a fornicatione: ut sciat unusq̃sq; uestrũ uas suũ possidere i sanctificatiõe: & honore: nõ i desiderii passione: sicut & gentes: quæ ignorant deum.

Apostolus
*
Vide ff. 123 retro sinem io huius

Deus ẽ institu/tor matrimonii

DE capitaneo siue custode. ix. portæ. Quartũ capit.

DOMInus uirtutũ ipse est rex gloriæ. psal. cciii Diximus in supioribus sæpe. q̃ dominus Iesꝰ xps ẽ oĩum portaꝫ princeps ciuitatis gloriæ: cu ius ipse est rex: & dominus oĩum uirtutũ. Ipe ẽ igit̃ pri cipalis capitaneus portæ coniugalis. Q ui matrimonii principalis est: & fuit institutor et auctor ẽt in coniugio spũali. Tsipliciter est ꝓpositus. Institutor igit̃ & auctor quãdo primis hõibus dixit. Crescite & multiplicamini & replete terrã. Gen. i. c. Sed factus ẽ ꝓpositus cõiugio spi rituali: quãdo sibi naturã unluit humanã i eadẽ ꝓsona de quo dictũ ẽ psal. xviii. In sole posuit tabernaculum

suum. & ipse tanquam sponsus procedens de thala / mo suo. Hinc secundum quod homo dixit. Christus ysa. lxi. c. gaudens gaudebo in domino. & exultabit anima mea in deo meo. Quia induit me uestimen tis salutis: & indumento iustitie: circundedit me: qua si sponsum decoratum corona. & quasi sponsam or / natam monilibus suis. Secundo factus ē spōsus cōiu gio spūali. quando in codē corpore mistico: de sponsa uit ecclesiā. Hoc. n. olim p̄misserat. osee. ii. c. dicens ad ecclesiā spōsabo te: mihi i sempiternum: & spōsabo te i iustitia: & iudicio: & i misericordia: & miseratōibus & sponsabo te mihi i fide: & scies qa ego domin⁹. hoc autem ad ipletum fuisse per aductum domini: decla mauit Ioannes baptista. Io. iii. cum dixit. Qui habet sponsam: spōsus ē: amicus aūt spōsi: q stat: & audit: cū gaudio: gaudet pp uocem spōsi: hoc aūt. gaudiū meū umpletum ē. illum oportet crescere: me aute minui Ioā nes ēt euageliste ait apoch. xix. gaudeamus & exulte mus: & demus gloriā ei: qa uenerunt nuptie agni: & uxor eius p̄parauit se. Et datū ē illi: ut cohopiat se bissi no splēdente cādido. Et ut habet apoch. xxi. c. dixit an gelus ad Ioannē: ueni & ostēdā tibi sponsum & uxorē agni: & subdit Ioānes. Et substulit me in spū in mōte magnū: & altū: & ostendit mihi sanctā ierusalē. hāc di cūt doctores eē ecclesiā scām dei. Tertio fact⁹ ē: & ef ficitur spōsus quoties una aia beata cōiungit i uno spu: q. n. adheret deo unus spūs ē cum eo. ut ait Apls. i ad corinth. vi. in hoc beatissimo cōiugio. spōsus spōsā

Secundo.
Xp̄s fact⁹ ē spō sus cōiugio spi rituali: & uniuit sibi ecclesiam.

Ioannes.

Ioannes.

Tertio.
Xp̄s fact⁹ ē spon sus quā do sibi uniuit nostram

uocat: & sponsa spōsum apoch. ultimo dicitur. Quod spousus: & sponsa dicunt ueni. Tale fuit coniugium Agnetis beatissime cum xp̄o. dicit. n. beatus Ambro sius in li. de uirginibus. Quod Agnes beatissima dixit ad filiū prefecti q querebat ipsam in uxorē: discede ame fomes peccati. nutrimentum facinoris pabu / lum mortis: discede ame quia iam ab alio amatore preuenta sum qui mihi satis meliora obtulit ornamē ta. & a nullo suq fidei subarrauit me: longe te nobilior Et genere: & dignitate: & post pauca. Agnes beatis sima se nullo pacto afferit prioris sponsi federa uio / lare. Voluit insuper latera portæ coniugalis. Domi / nus noster Iesus christus in seipso reducere. Nam fidelissimus dominus tanta fide semper adhesit eccle siæ sponse sue. quod ipsius salute dignatus est mori ut merito dicat christus ecclesiæ. Quod scribitur can ticorum quarto capitulo uulnerasti cor meum soror mea sponsa uulnerasti cor meum. Vt uidelicet mor tem dignatus sim subire: pro salute tua. Sic ergo ha buit Christus in se fidei: indefectionem quæ fuit la / tus primum portæ Coniugalis. Secundum latus idest ordinate prolis. Luculenter apparet in christo Nam filios suos: semper. Enutriuit. Erudiuit. Doctauit. Protexit. Et correxit. De primo ysa ie. primo filios enutriui & exaltaui. Ipsi autem spre / uerunt me. Propterea psalmo. liii. dicitur iacta super dominum curam tuam. & Ipse te enutriet. Et non dabit in æternum fluctuationem iusto.

aiam i ūno spi ritu.
Cōiugiū agne tis cum xp̄o.
Exēplū beate a gnetis.

Xp̄s fidē inuio latā seruauit ec clesiæ sue spōse

Secundū latus i. ordinata ꝓlis apparet in xp̄o.
Xp̄s filios enu triuit suos.
Primo.

Secundo. Xp̄s filios suos erudiuit. Matthæus. Tertio. Xp̄s filios suos dotauit. Ioannes.

De secundo dicit̄ sibi sapientiæ. xii. docuisti populū tuum ꝑ talia opa. quoniam oportet iustum esse: & humanū: & bone spei fecisti filios tuos. hoc sibi dictū est Math. xxii. Magister simus: qa uerax es: & uiā dei i ueritate doces. Doctauit ēt dominus noster filios suos quoniā ut habet̄ Ioānis. i. Quotquot autē receperunt eum: dedit eis potestatē filios dei fieri his qui credūt ī noīe ei⁹. Sed certe ut ait apl̄s ad Ro. viii. Ip̄e sp̄us reddit testimonium spiritui nostro: ꝙ sumus filii dei. Si autē filii. & heredes sumus: heredes quidē dei cohere des autē xp̄i & ad hebr. ix. dicit Apl̄s. Repromissionē accipiāt qui uocati sunt æterne hereditatis.

Quarto. Xp̄s filios suos protegit. Ioannes.

Quantus autē defēsor: & ꝓtector filioꝝ suoꝝ sit & fuerit domin⁹ noster Iesus xp̄s patet Ioānis. x. oues īquid mee uocē meam audiunt: & ego cognosco eas: & sequunt̄ me: & ego uitā æternā do eis. & nō ꝑibunt i æternum & non rapiat eas: quisq̄ de manu mea. Math. xxiii. dicit domin⁹. Venit. n. filius hoīs saluare. ꝙ perierat ꝓpterea Luc. ii. dixit angelus ad pastores euangelizo uobis gaudium magnum ꝙ erit oī populo: qa nat⁹ ē nobis hodie saluator mundi q ē xp̄s dominus in ciuitate dauid.

Matthæus. Lucas.

De correctione Xp̄s filios suos corrigit.

Corrigit isup: uelut bon⁹ pater filios suos: dominus sicut scriptum ē ꝓuerb. iii. c. Quē. n. diligit dominus corripit. & quasi pater ī filio cōplacet sibi. quē n. dominus diligit castigat: flagellat autem omnem filium quē recipit. Et apoch. iii. dicit ego quos amo: arguo: & castigo.

Tertium latus. xp̄s ꝑpetuo habi

Tertium latus huius portæ fuit: & ē euidenter in xp̄o. i. ꝑpetua habitatio. dicit. n. matthæi

ultimo. Ecce ego uobiscum sum. usq; ad cōsumationē sæculi. & Apoch. xxi. dicit beatus Ioannes uidi ciuitatem sanctam ierusalem nouam: descendentem de cœlo: adeo paratam sicut sponsam ornatā uiro suo. Et audiui uocē magnam de trono dicentē. Ecce tabernaculum dei cum hoībus: & habitabit cum eis: & ipsi ppl̄us eius erunt. & ipse cum eis erit eoꝝ deus.

tat cū filiis suis Ioannes.

Quartum n. latus. i. sacramenti obseruationem: dicit eius sponsa ip̄m sponsum habere. Canticorum. ii. sub umbra īqd illius quē desiderauerā sedi. Et fructus eius dulcis guturi meo. Introduxit me rex: in cœllariā suam uinariā ordinauit in me caritatem. Sic ergo habuit in se dominus omnia latera portæ coniugalis. Et per consequēs debet dici: principalis dux: & capitaneus huius portæ.

Quartū latus. Xp̄s obseruauit sacramētū matrimonii.

Capitaneus autem secundus: & appropriatus huic portæ est beatus phylippus: qui īterpetratur: os lampadis lāpas nēpe lucet: & ardet: quoniā amor: & dilectio semꝑ inter coniuges lucere debet & ardere. Beatus igit̄ phylippus signāter laudari pōt i sex cōditionibus.

Capitaneus ꝓpriatus. Phylippus.

Quia deum uidere petiit: sacra petitione.
Gallos in fide docuit: celēsti loquutione.
Draconem syrrium expullit potenti iussione.
Hereticos cōminuit in magna regione.
Crucemq; sanctam subiit christi dilectione:

Dico primo quod eius sacra petitio non fuit de rebus caducis: & transitoriis. Sed quando dominus noster Iesus xp̄s. Appropinquabat possioni suisq; discipulis. i illa cena gl̄iosa ualde faciebat: phylipp⁹ totaliter

Primo.

oannes.

dem.

Secundo.

Ysodorus.

Tertio.

cœlestibus intentus ait. Domine ostende nobis patrē & sufficit nobis. Sicut scriptum est Io. xiiii. c. Vere nā q̄ uisio beatifica patris: sufficit omni creaturæ: quōiā ut ait dominus Io. xvii. Dum oraret ad patrem. hæc ē uita æterna: ut cognoscant te solum uerum deum. Et quem misisti Iesum christum. Et hoc est q̄ tādem solum quærere debemus.

Dico secundo: quod beatus Phylippus Galliam & circunstantes barbaras nationes: Sua sanctissima predicatione perduxit ad fidem Iesu xp̄i. Dicit enim Ysodorus in libro de uita: & ortu: & obitu sanctorum sic. Phylipp⁹ gallis predicauit christum: barbarasq̄ gētes uicinasq̄ tenebris & mari occeano coniunctas: conuertit ad xp̄m: & ad sciæ lumen: fideiq̄ portum deduxit. Hic ēt sicut hētur actuū. viii. c. Samaritanos cōuertit ad fidem. & cōfutauit symonē magum: qui decepit ipsos. Intātū q̄ ipse symon phylippo credidit: & baptizatus est cū cæteris. Phylippus insuper: ut habetur eodē. c. infra. Cōuertit eunuchū potentē candacis regi næ ethiopū. & postea inuentus est phylippus in azoto q̄ trāsiēs: euāgelizauit ciuitatibus cunctis: donec ueniret cesaream. Dico tertio q̄ beatus phylippus syriā liberauit a pessimo draconc. Nam cum ibidem predicaret: uolētibus paganis ipsum ad imolandum idolis cogere: de sub statua martis exiit ingens draco: filiūq̄ pontifícis qui ministrabat ignem interfecit. & duos tribunos qui phylippum eundem detinebāt: flatuq̄ suo cæteros interfecit dixit igitur phylippus eis desicite: &

confrigite statuam hanc: & ibidem errigite crucem domini nōstri iesu christi: sicq̄ sanabuntur infirmi: & resurgent mortui. Quibus ibidem hoc facere promittentibus. Precepit phylippus draconi ut in locum descenderet. Ita ut nullis omnino noceret. Qui statim recessit: & nusquā ulterius apparuit. Et isto modo liberata fuit syria: a duplici draconc. s. a morte idolo. & ab alio: qui de substatua martis exierat. Quem phylippus effugauit.

Quarto dico: q̄ Phylippus extinctos reddidit uiuos: & omnem passionem fugauit egrotantium. post quam Syri illi? Martem illum confregerunt. Et crucem dominicam loco illius erexerunt: uel errigere promiserunt: pariter & decreuerunt. Beatus Philippus ægros omnes sanauit. Et illis tribus mortuis: uitæ beneficium impetrauit. Sicq̄ uniuersis credentibus presbiteros: & diaconos ordinauit. Vt persecurāter in fide permanerent. Et ut suam mox doctrinam euangelicam longe lateq̄ dispergerent. ad partes alias properauit: & iuit asiam.

Quarto. Beatus phylippus extictos reddidit uiuos.

Dico quinto q̄ beatus Philippus hereticos comminuit in Asia regione. Nam cum ad Asiam peruenisset. Ingressus est Ierapolim ciuitatem Asiæ. Vbi heresim hebionitarum reperiit: qui dogmatizabant Christum non ueram carnem: Sed fantasticam assumpsisse. Quam heresim. Philippus ipse suis lucubrentissimis orationibus. Predicando exterminauit. Et de ciuitate ipsa funditus eliminauit.

Quinto. Phylippus hereticos cōminuit in asia.

Habuit autē secum duas filias uirgines sāctissimas & clarissimas pphetissas: p quaꝝ mirificā sāctitatē: & splē didissimā doctrinā plurimi ad dominū cōuertebāt. Et sic beatissimus Phylippus tā p scipm: q̄ p suam prolē sacratissimam: cultum effugando dæmonum: innumerabiles conuertebat ad dominum. Sicq; laborando continue: tā uita q̄ doctrina cum filiabus suis sanctissimis peruenit ad ætatis suæ annum .lxxxyii. Dico sexto q̄ beatus Phylippus crucē sacratam subiit: pro xp̄i dilectiōe. Septimo nempe die ante obitum suum: omnes conuocauit episcopos: & presbiteros: & dixit eis. Hos septem dies propter cōmonitionem uestram: mihi cōcessit dominus. Erat autem ut supra dictum est anno rum .lxxxyii. Infideles igitur tenuerunt ipsum: & idolis eorum sacrificare recusantem. Sed christi fidem sacratissimam constantissime predicantem: affixerunt cruci ad instar illius glorioſi magistri: cuius fidem predicabat indesinenter. Taliq; martirio: fœliciter migrauit ad dominum. et plenus bonis operibus martir: euāgelizator: & apostol⁹ fœlicissimus uitā glorioſe finiuit

Sexto. Phylipp⁹ crucē sacratā subiit p xp̄i dilectionē.

Sepultus autem fuit: ut ait hieronymus. i martilogio. in supradicta ciuitate ierapolim. In medio suprādictarum duarum filiarum suarum sanctissimarum Nam iuxta eum sepulte sunt ille due sue filiæ: una q̄dem adextris: & alia a sinistris.

Vbi sepultus fuit beatus phylippus apostolus.

Explicit. ix. porta. De ascensu decime portæ. quæ ē porta Salutaris: & conualescentiæ uersus septentrionem. & de decimo signo q̄ ē capricornius prium capi.

INfirmus sum sana me domine psal. vi. inter alia beneficia: q̄ cōtulit dominus humano generi: p cōseruatiōe fragilissimi corpusculi nostri fuit beneficiū medicinæ. Eccl. nēpe. xxxyiii. c. scribitur altissim⁹: de terra creauit medicinā: & uir prudēs nō abhorebit in illa. ueꝝ qa paꝝ oparet̄ appolita medicina. ubi nō cohoparet̄ clementia diuina. Idcirco in codē. c. subdit̄ fili i tua infirmitate. nō despicias te. sed ora dominū: & ipe cutabit te. hic Ioānes mesue: de appriatis in prologo sic ait sanat solus langores deus: & de fragilitatis folio pduxit in largitate sua: medicinā benedictus & excelsus tātū tamē auxiliari nō desinēs curandi doctrinā: timētibus cū explicauit. Hinc reddunt boni medici: feruēter & reuerēter honorādi. sicut scriptū est. eccl. xxxyiii. c. bonora medicum pp necessitatē: & .n. illū creauit altissimus. Seneca quoq; li. yi. de beneficiis loquēs de medicis: & ceptoris ait. omniū boꝝ apud nos: magna caritas magna reuerētia est. & subdit. cām ei⁹ ingd amc dico rē i extimabillē uitā ualitudinē bonā a bonaꝝ artiū preceptoꝝ: studia liberalia & ai cultum: sed dū allegorice frabricādā ciuitatis xp̄i portā titulo medicoꝝ: i ope nostro nūcupādā festinus accedo. uereor ne p medicos iure ualeā irrideri: q̄ coꝝ artis ignar⁹ de medicis facere presumo tractatū fertur Hanibal uir bellicosus: bello a romanis epbesū ad anthiocū regē syrie pfugerat. a quo letātissime: susceptus eo q̄ romanoꝝ odiis extuāti null⁹ usq̄ consultor: tā ydoneus uidebat in sūmo honore apud illū erat. contigit

De medicina & medicis.

Ioānes mesue.

Medici sunt honorandi.

Seneca.

Hanibalis respōsio cōtra illū q̄ de rebus i cognitis loquebatur.

autem phormionē quādā noīe secta ꝑ ypateticū:q ea
tempestate litteraꝝ sciētia clarus habebat̄ simul illic
forte apud Regē esse ad quē si uellet audiēdum īuicta
tus:hanibal dum fama uiri tactus annuisset seniculus
non indoctus: & ut homo græcus:audax & uerbosus
Phormio credo existimās nihil se melius ī p̄sentia tā
ti ducis:nihilq; conueniētius:loq posse materiā rei mi
litaris ingressus:implēs horas sermonē continuū ꝓtra
xit deniq;:dum qualiter sit īducēdus exercitus quali/
ter:infruēda actics. Qualiter iste capiēdus:castris lo/
cus:quando signa pugne dari:quando receptui cōue
niat.Postremo: quæ ante p̄liū:quæ in p̄lio:quæ post
preliū:sint seruāda copiose disseruisset sequutusq; eēt
plausus oīum q̄situmq; ab hanibale qd sibi uideretur
de illo sapiētiæ ꝓfessore. Multos inqd.ille stultos de
lirosq; senes:nullū tamē tātum quo magis delectaret
q̄ sene:hoc quippe qui tā multa de rebus īcognitis lo/
queret̄.quo dicto admodum facete illius īpudentē no
tauit audaciā de me fateor ꝙ scriptū ē ysaie tertio.nō
sum medicus:& addo:ne dū corporꝝ sed nec me me/
dicum aīatum p̄sumo satis:uerumtamen ab auctori
bus.iam pridem ad inuenta libello meo:non uerebor
inserere:saltem exercitii causa. ꝙ et in toto libello de
qualibet porta poterit idem dici. Igitur accedens ad
opus dicimus. Capricornium decimum cœli signum
uelut aīcendens huic portæ competere. Est enim ca
pricornius. Saturni domicilium. Martis secundum
gaudium. Est infirmū solsticium. Est iouis prium

Responsio ha
nibalis cōtra il
lumqui de reb⁹
īcognitis loque
batur.

tertium. Est ergo capricornius domus saturni: exal
tatio. Martis solsticium hyemale. Vbi dies inci
pit crescere & eius prima facies est iouis. Ad instar
igitur ascendentis: debet bonus Medicus domus esse
saturni. Saturnus enim Vt ait Alchabitius ī introduc
torio suo:signat profunditatem conscilii & ubi queso
requiritur maior profunditas conscilii quam ubi agi
tur de sanitatis recuperatione; siue de mortis euasio/
ne. Quippe nil ualet ibi garula disputatio: seu uane
loquacitatis:infœlix ostentatio. Vbi queritur egro/
tantis salus & reparatio. Profunditas igitur in me/
dico. debet esse conscilii: maxime comparando tem
pora temporibus etatem etati. Complesionem com/
plesioni. Conditionem conditioni. Infirmitatem infir
mitati. Vnde dām.primo. Amphorismorum ampho
rismo primo certe in medicina:immensa est profun/
ditas: operari autem secundum libros absq; perfecta
ratione: & solerti ingenio molestum est. Debet
insuper medicus non precipitanter esse festinus. Sed
sapienter esse morosus. ut uidelicet si physicus est.nō
statim curat ad fortes farmachias. Et si cirogicus.nō
statim ad incisiones. Quotiens enim potest per solā
abstinentiam egritudo curari:periculosum est per for
tes potiones agitare naturam. Dieta nempe potissi/
mum est remedium sanitatis. Et quotiens Poterit cy
rugicus emplastris: & unguentis Sanando uulnera
membra seruare. Insipientis est. Nimium mem
brum amputare uel destruere.

Prima cōditio
Medicus debe
eē ꝓfundi cōsc
lii.
Alchabitius.

Medicus nō de
bet eē festinus.

Secūda cōditio Medicus debet esse audax.

Est capricorni secunda cōditio. q̄ ē exaltatio martis. Mars enim est sydus: audaciam influēs' debet ergo bonus medicus: audax esse sed cum modestia: ut uidelicet. si uiderit abstinentiam: uel leues medicinas egro nil pdesse: manummittat ad fortia nec differre debet propter instās: q̄ iminet periculum dicit. n. Mesue de apropriatis in prologo sic. o. tu corporum curā gerens auxiliari ne differas: quia semel percunti nulla deinde prosunt suffragia. Consimiliter cyrugicus: uidens: q̄ unguentis & lenibus iplastris plaga non curatur audaciter manummittat ad ferrum uulgo nempe dicitur medicus nimis pius sepe facit uulnus ūermibus ipleri eccl'. xxxyiii. dicitur de talibus In hiis curās mitigabit dolorem. & unguentarius faciet pigmenta suauitatis & unctiones conficiet sanitatis. & non consumabunt opera eius ideoq̄ plerunq̄ necesse est: ut medicus ulterius p̄cedat ad ferrum: uelut ad ultimum remediū. Quod si tunc curatur eger: q̄ queritur habetur; si nō fecit medicus q̄ suum ē. dicit. n. a. R. i. topicorum neq̄ Retoricus semper persuadebit. nec medicus semp sanabit: sed si ex contingētibus nil obmiserit: cum sufficienter dicemus hēre disciplinam. hic hieronymus super Io. omelia. vii. utimur medici disciplina si oleo peruximus: si emplastris mitigauimus si malagmate moluimus. si tamen medicamentis: nō cessit timoris dubitatio sōlum super est remedium se dandi. Hæc ergo audacia: debet esse modestia. alias potius esset temeritas q̄ audacia. ubi uidelicet medicus aliquid auderet

cuius effectum ignoraret; experimento uel arte. Tunc nō ageret. ut medicus sed ut expimētator. Qualis ut plurimū est iterremptor; non sanator. & q̄ peius ē impune: solus nempe medicus occidit impune: naturam accusans: cū iterficit. & seipm cōmendās. Quando curat̄ eger. Taliter ergo hēbit medicus pri mā conditionem ascendētis. Est capricornii. conditio tertia. q̄ ē hyemale solsticiū ubi dies incipit crescere nox autem minui. per diem, itelligo sanitatem: & per noctem infirmitatem Quia uidelicet ois bonus medicus debet effectiue esse augumētum sanitatis in egro. & diminutio imo potiꝰ egritudinis extirpatio. unde Cassiodorꝰ yi. epl'arum epistola. xix. inter utilissimas artes: quas ad substētandā humane fragilitatis idigentiā diuina tribuerunt nulla uidet̄ prestare: aliqd simile ei q̄ pōt auxiliatrix medicine conferre ipa. n. morbo pichitanti bus materna gratia semper asistit. Ipa contra dolores p nostra imbecilitate consurgit: & ibi nos nitit̄ suble uare: ubi nulla diuitie. nulla potes dignitas subuenire Iurisperiti palmates habētur: qui negotia deffenderit singulos. Sed quāto glorioſiꝰ ē. depellere q̄ mortem uidebat̄ iferre: & salutem egrotanti p̄mittere de quo cohacti fuerant desperare. Debet ergo bonꝰ medicus: non p̄tellare langores propter lucrū: nec augumē tare pp gloriā nō. n. tūc intendunt huiusmodi medici sanitatis augumētū: sed pecuniæ q̄ potius mercenarii quā medici debēt dici sicut & aduocati: litigia p̄telantes amore pecuniæ. Porro de hiis q̄ ut glorioſiores

Tertia cōditio. Medicus debet sanitatē augumentare.

Cassiodorus.

Medicus nō debet infirmitates p̄longare neq̄ p̄tellare lāgores pp lucrum neq̄ augumētare pp gloriam.

Seneca.

appareant in cura: prius augumētāt egritudinē: postea sanare nitunt. dicit Seneca li. yi. de beneficiis grauissima infamia ē medici opus querere. Multi quos auxerāt morbos: & nutriuerāt: ut maiore gloria sanarēt nō potuerunt discutere aut cū magna miseroꝝ uexatione uicerunt. In eodem. yii. li. dicit seneca cōtra eos q ditari cupiunt i comodis alioꝝ. Quod demades athenis: cum q funeribus necessaria uidicabat dānauit cū probasset magnū lucrum optasse quod contingere: illi sine multorum morte non poterat. Sic est de medicis: desiderantibus uel protellantibus egritudines occasione lucri: nec dico quin expediat: expertis medicis condigne ꝓuideri. Quoniam prouecto medico fideliter intendenti: ad sanitatis augumentum & langoris extirpationem uix posset aliqs satisfacere digne ꝓ recepto beneficio. Est capricorni conditio quarta Quod eius prima facies est iouis. Quia quilibet bonus medicus priam & principalem intentionem hēre debet: ad sūmum deū de appropriatis nēpe. c. i. dicit ioannes mesue: Totus dei timor preueniat: & principiet opera tua. & felicitabit ea. Et paulisper inferi⁹ deum in cunctis ꝑpone: & preponet te. honora eum. & honorabit te. Time eū & securus cuncta expieris. & loquit ibi de medicis Ioānes. eccl. quoq. xxxyiii. scribitur adeo est omnis medela: & a rege accipiet donationē. Et paꝝ post. Ipi uero uidelicet boni medici: debēt dominum deprecari. ut dirigat requiē eoꝝ. i. infirmorū. & sanitatē ꝑꝑ conuersationē eoꝝ q delinquunt in

Quarta conditio.

Ois medela est a deo.

Medici intētio debet eē ad deum.

conspectu eius qui fecit eum cum incidet in manus medici. Propterea debet medicus non solum inuocare deum: ut cohoperetur ad sanitatem. Sed etiam inducere debet infirmum: ut sanitatem suppliciter exposcat a deo io. exēplum de penitentiis: & remissionibus i quinto decretalium sic habetur. Cum infirmitas corporalis non nunquam ex peccato proueniat dicente domio lāguido quē sanauerat. uade & āpli⁹ noli peccare. ne deteri⁹ tibi fiat ꝑsenti decreto. Statuimus: & districte ꝑcipim⁹ medicis corpoꝝ. ut cū eos ad īfirmū uel infirmos uocari cōtigerit ipos āte oīa: moneāt: & inducant. ut medicos aduocent aīaꝝ. Vt postquam fuerit infirmo. de spirituali salute: prouisum ad corporalis medicine remediū. Salubriter procedatur. Et quia medicus dicere posset: ꝙ forsitan ex hoc exterreretur infirmus. & per hoc forte citius moreretur: subdidit decretalis. hoc quidē inter alia huic causā dedit edictō. Quod quidam egritudinis lecto iacentes cum eis a medicis suadetur: ut de aīarum salute disponant In desperationis articulum incidunt. unde facilius periculum mortis incurrunt. Idcirco quādo uiderit eger ꝙ medicus ex consuetudine: & ecclesiæ mandato sibi salutem aīæ ꝑsuadet. nunq̄ ex hoc exterrebitur.

Medicus debet inducere infirmū ut a domio sanitatē postulet. & se confiteat.

DE fundamento. x. portæ quæ est porta salutaris uersus septētrionē. & de lapide crisopase. capit. ii.

NVNQVID mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabūt. et cōfitebunt tibi psal. lxxxyii. nō possūt mortui laudes enarrare domini

Sicut scriptum est psal. cxiii. Nō mortui te laudabūt domine. nec possunt a medico suscitari. ut' domino cōfitcant. quoniam solius domini est salus: sicut scribit psal. iii. Volentes igit' ciuitatis xpi portæ decime: quā diximus esse medicorum fundamentum inquirere dicimus cum Ioāne beatissimo apoch. xxi. Quod fū damentum decimum. est crisopasus huius gēme de/ cor. latet in die lucet in nocte aureus uidetur in die. & igneus uidet' in nocte. Has pfecto conditiones hēt ucrus medicus cum. n. supius dictum est sic. Quod p diem signatur sanitas. & infirmitas p noctem: euiden ter apparet: q tpe sanitatis latet medici uirtus. dicit. n. dominus Matthæi. ix. Non est opus ualentibus me dicis sed male habentibus. & Matthæi. ii. non necesse hēnt sani medicū sed qui male hēnt. Sed certe uē plu rimum hoies nihil apciant. nisi q sibi sentiunt utile uel oportunum. Sicut. n. solū apparet uirtus militis in plio. Iudicis in litigio: & uniuscuiusq atificis in suo ar tificio. Sic & medici: nulla uirtus ppenditur pterq̄ i sa nādi beneficio tamē tpe sanitatis. uir prudēs: ab expti medici cōsilio nō recedet. dicit. n. sapiēs eccl'. xxyiii. Da locū medico. & n. illū dominus creauit. & nō discedat a te q̄ opa eius sunt necessaria. Est. n. tps quādo i ma nus eius in curras utilius. n. cēseo medici cōsilio seruā re sanitatē q̄ eius beneficio: fugare infirmitatē. Nā nō minor ē uirtus q̄ q̄rere parte tueri. ut ait Ouidi⁹. Tra dūt. n. medici: q medicine duplex ē op⁹ uidelicet cōser uare sanitatē: & effugare lāgorē. Quarū. i. nulli dubiū

Pria conditio Medici uirt⁹ tē pore sānitatis la/ tet. apparet aūt tpe infirmitatis Matthæus.

Ouidius Medici habent cōseruare sani/ tatē & expelle/ re infirmitatē

egetois sanus. sed pauci sunt q̄ de hoc solicitā curā ge rāt. Dicit. n. Rasis in ꝓlogo. li. sui. In hoc libro meo ag gregabo regi: cui benedicat deus aggregatiōes neces sarias: & expeditiōes cōgruas doctrinæ medicinalis: & faciā cōpendiose: dicā quoq; in eo modū cōseruādi sa nitatē: & curādi egritudinē: & ea q̄ sine intermissione sequent' ista. Hæc ergo nō minima ps medicinæ uide licet sanitatis cōseruatio. Intantum latet tpe sanitatis quod pauci uel nōnulli tali cōiter utunt' medici cōsilio animo nec ipsi medici seruāt se in ipsi⁹ cōseruationē ꝓcepta medicinæ. & hæc ē. i. huius portæ cōditio fun/ damēti. Secunda cōditio crisopasi ē q̄ lucet de nocte. Sic. n. medicoꝝ scu medicinæ uirtus. lucet. n. maxime tpe lāgoris. Cōstat. n. lāguidos nil tātū querere: quātū medici ꝓfetiā. de quo maxie cōfidunt: hoꝝ optāt ami/ citiā. talibus ppetuū spōdet famulatū: quisq; ē auarus: largus efficit' atq; liberalis. Tunc medicus uidet' naius gubernator: pat'familias domus egrotātis. querit' p uicos: queritur p urbes: queritur p regna: ducitur cum maximis expensis: cum grādi salario: de cuius cōfiden tia nascuntur mirabilia. Ille nēpe plures sanat de quo plures confidunt. Nā sicut habet' Eccl'. xxyiii. c. Disci/ plina medici exultabit caput illius: & in cōspectu ma/ gnatoꝝ collaudabitur. huic dicunt'. Cecos illuminare cū uitia curant oculoꝝ. hinc surdoꝝ aures apperire. cū aurium lāgoribus medent'. hinc quoq; & claudos erri/ gere narrant': quoties crurium uel pedian curāt egri tudines. hic mutis phibētur loquelā exhibere. quoties

Rasis.

Secunda cōdi/ tio. De ꝓsentia me/ dici delectat in/ firmum.

sanauerunt infirmitates ligue:hinc postremo mortu
os dicunt suscitare cũ de morbis grauioribus ad opta
tã sanitatẽ hoies cemunt reduxisse. Tertia conditio
crisopasi ẽ. Quod aureus uidet in die:sed pallidus:ut
pallidus dicat ꝙ scribit psal.lxxxyii. Posteriora dorsi
eius in pallore auri. Per aurũ nẽpe Gregorio teste in
omel. Magoꝝ itelligitur sapiẽtia iuxta illud ꝙ scribit
sapiẽtiæ.yiii.ifinitus.n.thesaurus ẽ hoib⁹. Pallor igi
tur aureus & diurnus significat in medico tp̃e sanita
tis studiũ sapiẽtiæ ꝙ ut cõiter. Studẽtes facit pallidos
Nõ.n.debet unq̃ medic⁹ ocio uacare.cessans ab exer
citio curãdi:debet occupari continuo circa studiũ. Vt
martha cessante:maria succedat. Dicit.n. Rasis.iiii.al
masorii.c.ultio.ualde cõsiderari debet in quibus uitã
suã expẽdit medic⁹. & i qbus illud ꝙ de suo p̃teriit tp̃e
exercuerit.ac de qbus stãdo cogitat solus si.n.uite sue
spaciũ medicoꝝ:ac phylosophoꝝ libros ꝑscrutãdo p̃te
riit. & ei⁹ studiũ ẽ quãdo sol⁹ satis eos: diligẽter ĩtueri
bõa de eo poterit hẽri suspitio. & iferi⁹ asignãs q̃si cau
sam istius ait. Qui de hac doctrina usq; nũc aliqd sũt
cõsequuti:nõ pauci fuerunt:neq; i breui sunt:cõsequu
ti sunt fluerunt mille ãnos:ꝑtulerit.neq;.n.cũ aut esse
põt:medicus qsq̃.aut alterius doctrine ꝓfessor. Qui
quãtoq; uigeat ĩgenio:ꝑ expimẽta ꝓpria ꝑfectiõe pos
sit attingere medicine aut cuius uis alterius doctrine
Dicit.n. Rasis ubi supra.si illoꝝ negligant libri hõ in
uita sua q̃tũ ꝑscrutari poterit:aut eius iuẽta expimẽta
hẽbunt & si oibus sit doctior:aut acutior q̃ dicãt nullũ

Tertia cõditio. Medicus debet esse in exercitio studii.

Gregorius. per iuꝝ itelligitur sapientia.

Studium facit studentes pallidos.

Rasis.

Rasis.

Ex qbus oibus euidenter apparet.ꝙ medicus bonus
tp̃e quo nõ occupat:in exercitio curandi in sapientiæ
studio:debet exerceri. & in sapiẽtũ libris antiquoꝝ &
sic hẽbit tertiã cõditionẽ fũdamẽti. Quarta cõditio
crisopasi est:ꝙ igneus de nocte uidet. Ignis sepe lucet
& ardet:sicut bõi medici uirtus lãgoris tp̃e lucet.dum
ꝑ doctrinã:& praticũ:exercitium lãgoris tenebris:effu
gatis:lumẽ sanitatis reduxisse cernit: i egroto:q̃ simi
liter ardere cõuicitur:quotiẽs uł uisitãdo generaliter
generalẽ accẽdit amorẽ. uel uisitãdo particulariter. &
specialiter curando: dilectionem ingerit singularem
Dicit.n. Seneca.yi.de beneficiis.itaq; si medicus uel
amplius q̃ manũ tãgit:& me inter eos:quos ꝑ ambula
bat ponit sine ullo affectu:faciẽda uitãda:ue p̃cipiẽs nł
ampli⁹ debeo:supple quã generaliter debet ei. Quia
me nõ tãquã amicum uidit.sed tanquam generaliter
egrum: & paulisꝑ inferius ille magis ĩpẽdit quã medi
co necesse ẽ qui ꝓ me non ꝓ fama artis extimuit:non
fuit in intentus remedia mõstrare. asinum admouit
in terra:solicitus ascẽdit:ad suspecta tp̃a occurrerit:nul
lum ministerium illi oneri:nullum fastidiũ fuit.gemi
tus meos:nõ securus adiuit. In turba multoꝝ inuocã
tium.ego illi potissima curatio fui:tãtum aliis uaca
uit:quantum mea ualitudo ꝑmiserat. huic ego non
tanquam amico obligatus sum.hec seneca. Sic igitur
infirmitatis tempore:bonus medicus relucet ut ignis
qui fugatis tenebris:egritudinum: Lumen sanitatis
inducit. Cuius splendor. Longe lateq; diffunditur.

Quarta condictio

Seneca

dñ pp excellẽtes curas fama uirtutis eius p ora uolitat singulorum q̃ si uera fuerit: nulla denigrare poterit in uidia malignorum. Qui dum fideliter: & solicite lã guidum: suc cure comissum pfecte sanauerit amoris incendium: uelut ignis efficaciter ardens efficiet i sa nato: nõ solum autẽ sanatũ. Sed ẽt oẽs amicos & beni uolos: eius uere dilectionis. estu feruẽtius inflamabit.

DE lateribus siue spondilibus decime portæ quæ est uersus septentrionem.

EGo innocentia mea ingressus sum. & i domi no sperãs non infirmabor. psal. xxv. Et si cuius libet egrotãtis spes pluri consistat in medico. Quisq̃s tamen inocẽter igrediẽs: semp erit in domio nullacten⁹ egrotabit ad mortẽ. sed cum dies ip̃i⁹ adue nerit: ad meliorẽ uitã termiabit egritudo. Natura ta men nostra fragilissima ad uitã plõgandã corporalẽ & mortẽ euitãdã: ut plurimum eget medico q̃ quidẽ debemus ingrere. s. uelle mortẽ uitare quousq̃ place mus altissimo. nec q̃s gratis uideat homicida sui. Pro q̃busoibus: quantum possumus iqrere debemus me/ dicum honestum. & secretum. Expertum. & fidelem ad q̃ declarãdum: fabricem⁹ allegorice. latera seu spõ dilia. x. huius portæ ciuitatis xp̃i. quã portam esse dixi mus medico q̃. Primum igit latus huius portæ sit ho nesta conuersatio cũ. n. necesse sit: medicum ad curã languidoq̃ thalami subintrare secreta. Et uirgines: & maritatas: & uiduas personaliter uisitare sacratas etiã deo monialcs: ad sanãdum interiora monasteriorum

Medicum ho / nestum: secre / tũ: exptum: fi / delem.

Primum latus. De honestatẽ medici.

introire: q̃ta putas: medicũ honestate pollere debere.

Dicitur. n. q̃ medicina est sciẽtia celestis quæ suũ opificem reddit quasi miraculis coruscantem. Quẽ matrona uenerat. Quẽ uirgo nõ abhorret. & nupta illecebris: sub spe salutis amplectit. nõ illi negat thala mus pudicitie. nõ illud repudiat brachium uirginale cum igit ad plenum contuytum ad secretã loquatio/ nem: ad morosum tactũ pulsus. & plerunq̃ pp egritu dines: ad sçcretiora pscrutãda: necessariũ sit admittere medicũ: ad que nullus nisi sit honestus: est admitten dus luculẽter apparet q̃ in bono medico: potissime re quirit uirtus hõestatis. & pp hoc honestã cõuersatio/ nem ponimus primũ latus portæ medicoq̃ in ciuitate xp̃i. Secundũ latus portæ hui⁹. sit secreta cõseruatio Cũ. n. plerũq̃ grãdes egritudines ex principiis infami b⁹ & inhonestis generẽtur. quæ pricipia medicũ opor tet scire si perfecte curare uoluerit. Teste Boetio. i. de cõsolatiõe p̃sa. iiii. dicẽte. si opã medicãtis expectas oportet ut uulnus detegas. Iõ debet medic⁹: ad famã cõseruãdã ifirmi: q̃ sibi reuellauit eger tenere secreta. Sit igitur medicus secretũs i uitiis corporis. sicut ẽ cõ/ fessori uiciis aiaq̃. utrobiq̃ siq̃dẽ exponitur infamia seu fama curati. Quõ nẽpe p̃derit: aut p̃desse poterit medicus infirmo: q̃ fugãdo lãgorẽ inducit infamiam.

Secundũ latus Medicus debet seruare secreta Boetius.

Quilibet uirtuosus: non solum diuitias: & quicq̃d hẽre poterit. Sed ẽt uitã: ad famam semp cõseruãdam exponit melior est. n. fama bona q̃ diuitie multe: q̃ sa nitas: q̃ uita p̃pter. n. primum scribitur p̃uerb. xxii. c.

De bõa fama melior ẽ q̃ diui / tiæ multe. Salomon.

Melius eſt nomen bonum: q̄ diuitie multe: ſup auꝝ & argentum gratia bona. Propter ſecundū ſcribit Eccl. vii.c. Melius eſt nomen bonū: q̄ unguentū precioſum Conſtat autē qꝫ unguentis ſolū utuntur homines: aut propter ſanitatem recuperandam: aut pꝫ ſanitatē conſeruandam. propter primū ſimul & ternum ſcriptum eſt Eccl. xli. Curam habe de bono nomine. hoc. n. magis permanebit tibi q̄ mille theſauti magni & precioſi Bone uitæ numerus dierum. Bonum autem nomen permanebit in euo. Sic ergo apparet: qꝫ fama bona melior eſt q̄ diuitie multe. Sanitas autē aut fama merito qdē diſtat tantum ſicut perpetuum a tꝫali: quia fama perpetua eſt. Diuitie uero: ſanitas: aut uita corporalis ſunt tranſitorie. Nullus igitur debet infirmus beneficium ſanitatis: accidentibus infamiæ maculis accepta re. Nempe tunc maius eſſet damnum: q̄ beneficium Et ſic medic⁹. nec ex arte quicquam mœretur: nec ex beneficio dilliguntur. Quod ſi languentis exceſſas lāguidus ſanādo celaucrit: precium mœrebitur & amari. Tertium huius portæ latus. ſit experta ſpeculatio ſiqdem infœlix eſt eger. in quo medicus inexpertus incipit experiri. Propterea Damaſenus dicit in amphoricis ſimis. Medicorum illiſteratorum ſimpliciū adoleſcentium luxui ſubiacētium / plurimi homicide. . Debet ergo medicus & notitiam habere: ſcientiæ medicinæ & conuerſationē exptorum medicoꝝ habuiſſe. & cū eis praticando multo tempore circuiſſe. Raſis. n. dicit Almaſorii li. iiii. c. ultimo. Perquirendum eſt: ſi medi

Tertium latus. De ſcientia et experientia medici.

Damaſenus

Raſis de expertis medicis.

cus cum expertis diu ſocietatem habuit. Et ſi ab eis ſit adeptus pērſcrutandi & medicandi uirtutem. obſeruari etiam debet. ſi ea quæ legit iutelligit. Poſtquā autē cum libros legere: ac itelligere notū fuerit. an infirmorum cura laboraucrit: & eis medicatus fuerit. Atqꝫ hoc ſi in ciuitatibus famoſis ubi medici: atqꝫ infirmi multi ſunt egerit perquirendum diligenter erit: an non. qui autem hæc duo habere inuentus fuerit. ſapiens erit: & aliis preferri debebit. Quod ſi contigerit alicui iſtorū unum deeſſe. conuenientius eſt: ut operandi magiſterium ſibi deſit. Ex hiis euidenter apparet: qꝫ expertus medicus in eadem cura non multiplicat experimenta

Quoniam non bene curatur infirmitas: quæ uariis & multiplicibus experientiis agitatur. Dicit. n. Seneca ſi. epīa ad lucillum ſic. Nihil eque ſanitatem impedit quā remediorum crebra mutatio: Non uenit uulnus ad cicatricem. In quo uaria medicamenta temptātur non conualeſcit planta quæ ſepe tranſfertur: hæc ille.

Expertus ergo medicus conſiderabit condirionem temporis: conuenientiam ætatis. Intenſionem: ſeu remiſſionem infirmitatis. Et complexionem ipſius egrotantis. In quibus priuſquam operetur: expertus eſſe debet: tam per ſcientiam: quam per conuerſationem cum medicis expertis: q̄ uariis & qualibet oporteat uti remediis in curando. Dicitur ēt cē medicus exptus i multis aſtrologiæ pricipiis: nā exeūte lūna cū ioue: ſuſcepta medicina: nil uel modicum operatur. ut tradūt aſtrologiæ periti. Sed exeunte luna cum marte

Si quo legit ite ligit.

Contra multi plicia experime ta. Seneca

Medicus debet eſſe expertus in aſtronomia. Aſtrologiam

medicina nimiũ opatur:& sanguinẽ deducit addusq; pp q in cõuentionibus talib⁹:medicus exptus nullã dabit medicinã:uel si necessitas egrotãtis:exptum cogat medicũ:ad dãdũ medicinã.forticabit eã:si luna sit cũ ioue:ul' debilitabit eã:si luna sit cũ marte . cõsiderato tamẽ:q cætera sit pia:& sic hẽbit medicus.iii.lat⁹ porte medicoꝝ. Quartũ latus hui⁹ portæ sit fidelis opatio cũ uita lãguẽtis i mãu põat medicoꝝ.intãtũ ut lãguẽs obediat medico in syrupis:potiõibus:& aliis remediis si medicus nõ sit fidelis semp erit ĩfirmus i piculo mortis.hic Io.mesue dicit i phemio sui libri de appropriatis.cõsidera ne te amor:aud hodiũ tibi cõueniat:ut declines a recto.Est.n.gl'iosus & excelsus: q uidicat:sunt & cœli q arguunt ellemẽta q̃ seruiunt:& si nõ aliud su pest ĩposteꝝ cruciatus gehẽne hæc ille. Quãtum.n medicus ĩfidelis uniuersaliter sit exosus:patere põt supius porta.viii.c.ii.de timochare ambriacẽsi.q fabricio pmiserat p filium suum qui p̃erat potiõibus Pyrri.pyrrum ĩterficere quãtum displicuit romãis. & ibi hẽtur de medico pirri qui pmiserat eidẽ fabricio q pirrũ interficeret.& fabricius remisit eum ad pirrum nunciãs ipi pirro:medici sceleratã ĩfidelitatẽ. Porro quãtum confidat eger de medico superius habes porta.vii.c.ii. quomodo Alexander grauiter infirmus confidens de phylippo medico suo: sumpsit potionem ab ipso temperatam.non obstante q redditus fuerit suspectus per litteras:de ueneno sibi propinando.Fidelitas ergo medici est quartum latus huius portæ.

Quartum lat⁹ De fidelitate. medici.

Ioãnes mesue.

Medicus pirri p fabricium pp ĩ fidelitatẽ remissus fuit ad pirrum.

De phylippo medico alexandri.

DE capitaneo siue custode.x.portæ salutaris cap.iiii.

MISIT uerbum suũ & sanauit eos.psal.cvi. more retento supius.licet posuerimus Thadeum beatissimũ capitaneũ & ducẽ appropriatũ portæ medicoꝝ. qa prio p̃missus:deinde missus fuit ad sanandum Regẽ albagharum . tamen sicut & aliarum diximus esse portarum.Sic & istius dicimus esse principalẽ ducẽ & capitaneũ uerbũ domini missum ad sanandos langores humanos.s.dominũ nostrum iesum xp̃m.sicut scriptũ ẽ sapiæ.x.neq; herba: neq; malagia sanauit illos:sed tuus domine sermo:q sanat oĩa.dicit autẽ Augusti.de uerbis domini li.x. Oĩa xp̃s est nobis. Si uulnus curari desideras, medicus ẽ. Si febrib⁹ estuas, fons est. Si grauaris ĩ iniquitate, iustitia est.Si auxilio indiges, uirtus est.Si mortẽ times, uita est.Si ire desideras:uia est.Si fugis tenebras:lux est.Si cibũ queris alimẽtũ ẽ.Gustate ergo & uidete quoniã suauis ẽ domi⁹.

Habet.n.dominus cõditiões ascẽdẽtis huius portæ. Nã ẽ pfũdus in cõsilio. Robustus in auxilio. Curat ex beneficio. Fact⁹ ẽ i officio.Propterea dicit Bernardus sup cãtica sermõe.xv.Iesus medicina ẽ.Tristatur aliquis nostrum, ueniat in corde eius Iesus.& inde saliat in ore.& ecce ad exortũ noĩs huius, nubilum omne diffugit, reddit serenum, labitur quis i crimine Curit insuper ad laqueum mortis desperando, Non ne si inuocet nomen uitæ confestim respirabit ad uitam? Nihil ita adimpetum cohibet ire, sitim tempat Auaritiæ, & totius dedecoris fugat pruriginem.

Sapientiæ.

Augustinus. Xp̃s ẽ nobis oĩa Xp̃s medicus ẽ sanans nostros lãgores.

Bernardus. Xp̃s medicina est.

Habet ēt dominus cōditiones fundamēti: tp̄e nempe sanitatis: & ꝓsperitatis latere. uidetur gloriosus iste medicus: quoniā in sanitate & seu ꝓsperitate: pauci ꝑqrunt eum. Scriptum ē. n. de uteron. c. xxxii. Incrassat⁹ est dilectus & recalcitrauit. Incrassatus: impinguatus: dillatatus. Et Ysa. i. dicit ipse dominus filios enutriui & exaltaui. ipsi autem spreuerunt me. Patet. n. ꝙ nullus sanus tempore sanitatis saltē utplurimū ueneratur medicum: nec querit eum: nec ip̄m uidet̄ agnoscere.

Ipsum uero dominū tp̄e tribulatiōis: querunt: inuocant: & implorant: uelut oīum morboꝝ sanatorem & medicū. Scriptum ē psal. lxxyii. Cū occideret eos: querebāt eū & reuertebant̄: & diluculo ueniebant ad eū. & rememorati sunt: qa deus adiutor eoꝝ est. Et deus excelsus redempror eoꝝ est. psal. quoqꝫ. cyi. dicit̄. Humiliatū est in laboribus cor eoꝝ: & infirmati sunt. nec fuit q adiuuaret. Et clamauerunt ad dominū cū tribularentur: & de necessitatibus eoꝝ liberauit eos. Tempore quoqꝫ sanitatis: & ꝓsperitatis. ut auꝝ apparet gloriosus iste medicus. Sed tamē pallide: quoniā a multis ore diligitur medicus iste tp̄e tali. ab eis quorum cor lōgius euagatur. Scriptum est. n. psal. lxxvii. Dilexerunt eum in ore suo: & in lingua sua mētiti sunt ei. Cor autem eoꝝ nō erat rectū cū eo. nec fideles habiti sunt in testamento eius. De talibus insup scriptū est ysa. xxix Appropinquat populus iste ore suo. & labiis suis glorificat me. Cor autē eius longe est a me. Hinc. liii. dicit̄. Ascendet sicut uirgultum corā eo. & sicut radix de terra sitienti: nō est spēs ei: neqꝫ decor. & uidimus eum: & non erat aspectus. Accidunt hæc oīa ꝓsperitatis: & sanitatis tp̄e. licet. n. credant dominū esse: factis tamē negant. Porro langoris uel calamitatis tp̄e deus ipse uidetur ut ignis. Quia quosdam illuminat. s. illos qui peccauerunt ignorantia sola. Quosdam uero calefecit: uidelicet illos qui negligentia peccauerunt. Quosdam comburit scilicet illos qui malitia deliquerunt: q si sanantur: purgati remanēt uelud aurum: si uero nō conuertuntur: perpetuo in igne cruciantur. Patet ergo quod medicus noster immo princeps medicorum conditiones habet fundamenti scilicet dominus noster Iesus christus. Porro latera portæ signanter habere dignoscitur. Quoniam eius honestatis est: ut sanando langores honestos efficiat. Nam utplurimum quē sanabat ab egritudine corporali: sanabat prius a uitiis animarum. Hinc Ioannis. vii. dicit. Dominus iudeis arguentibus eum: quod sanabat in sabato: Si circūcisionem accipit homo in sabato ut nō soluatur lex moysi: mihi indignamini. quia totum hominem in sabato saluum feci. Quid est obsecro: totum hominem in sabato saluum feci: nisi tam corpus q̄ animam saluauit. si. n. solū saluasset corpus: & nō animā nō saluasset totū hoīem. Cū. n. sit aīa ꝑs corporis. & eius cōseruatio quātū ad uegetatiuum nutrimētum ē: quātū ad sēsitiuum: experimentum: & quātum ad intellectiuum ornamentum: seu documentum. In qua anima sit sana semper pulcherima reperitur honestas.

Xp̄s tp̄e ꝓspita
s latere uidet̄.

Ysaie
Tp̄e sanitatis
Nullus saltē ut
plurimū uene
atur medicū
Tp̄e tribulatio
i hoīes querūt
dominum.
Xp̄s tp̄e aduersi
tatis relucet ut
ignis.

Xp̄s tp̄e sanita
tis: & ꝓsperita
is relucet. ut i
gnis uel aurum

Ysaia.

Xp̄s latera hēr
dignoscitur. pr
mum latus.
Xp̄s aīam priu
quam corp⁹ ut
plurimū sana
bat.
Ioannes.

Nonne ipſe eſt medicus ille: qui Ioannem euangeliſtam propter maiorem honeſtatē: de nuptiis uocauit nubere uolentem: ſicut ait Hieronymus in prologo ſuper ioannem. Nonne ipſe eſt ille ſanator animarum: qui mulierem in ciuitate peccatricem: ad honeſtam: & uirtuoſam uitam traxit: & uocauit ſicut ſcriptum ē Luc. yii. Nonne ipſe eſt ille curator omnis morbi: qui mulierem in adulterio deprehenſam: quippe mente ſanatam: pēnitentem & gementem: ſanauit: liberauit & abſoluit. Ioannis. yiii. Ex omnibus opibus ſuis: euidenter apparet: q̄ primum latus portæ iſtius: floruit in eo tanquā in medico perfecto. Quam ſecretus fuerit in cura uitiorum glorioſus iſte medicus: patet ex hoc q̄ non ſolum uitia curatorum ab eo: non publicabat. imo potius utplurimum excuſabat. patet hoc de publicano ſanato. Matth. ix. Patet hoc de paralitico oblato ſibi: cui dixit confide fili remittuntur tibi peccata tua. de ipſum ſanauit ibidem. ſ. Matth. ix. conſimiliter de mulliere peccatrice: quam cum excuſaſſet apud ſymonem phyſcum dixit ei. remittuntur tibi peccata tua. ipſa ſanauit. cui & ulterius dixit: fides tua te ſaluam fecit: uade in pace. Sic & occultauit peccata mulieris in adulterio deprehenſe: quam nemo condemnauit. nec etiā ipſe. Sed ait uade & amplius noli peccare. Sicut ſcriptum eſt Io. octauo. c. Cōſimiliter ut habetur Matth. xyiii. docuit medicos ſpirituales uitia delinquentium pro poſſe tenere ſecreta. dixit. n. ad ſimonem petrum. Si peccauerit in te frater tuus: corripe eū

Hieronymus.

Lucas.

Ioannes.

Xps fuit ſecretꝰ medicus.

Matthæus.

Idem.

Lucas.

Ioannes.

interte & ipſum ſolum. Si te audierit: lucratus eris fratrem tuum. hinc eccleſia ſancta dei. Confeſſores: qui medici ſunt animarum: obligat ſub intermi/natione maledictionis æterne: & cuiuſlibet dignitatis priuatione aliquid peccatorum ſibi confeſſorum: perpetuo tenere ſecretum propter uirtutem ſacramenti. Periret quippe penitentiæ ſacramentum: ſi peccata confitentium publicarentur. Neq; enim quiſquā uel let ſua peccata confiteri: qui putaret per confeſſorem ſua peccata publicari. Omnis quippe rōis capax quantum poteſt uitat infamiam quæ doloroſa eſt in conſpectu ſapientis ſic & fama preciosa. Nil preciosius nempe eſt bono nomine: pro quo debet quiſquā ſuā uitam diſponere. diuitias nihil reputare: & omnia contraria uirtnoſe conténere proverb. nempe. xxii. c. ſcribitur. Melius eſt nomen bonum q̄ diuitie multe ſup aurum: & argentum gratia bona. eccl. yii. Melius ē nomē bonum q̄ unguenta preciosa. Item eccle. xli. dicitur curam habe de bono nomine. hoc. n. magis permanebit tibi q̄ mille theſauri: magni & precioſi. Bone uite numerus dicꝫ. bonum autem nomen permanebit in euo. Porro q̄ exptus in oībus medicinis ſuis: fuerit & ſit medicus noſter dominus Ieſus xps patet ex hoc q̄ ex ſolo ſermōe ſuo. curat. & ſanat. ut teſtatur Agatha beatiſſima. dicēs medicinā carnalē corpori meo nunq̄ exhibui. ſed hēo dominū Ieſum xpm: qui ſolo ſermone reſtaurat uniuerſa. Et nimirum quia ut ait apoſtolus ad hebr. quarto nō eſt ulla creatura: inuiſibilis in

Cōfeſſio debet eſſe ſecreta.

De bono noīe.

Fama bona oīa tpalia excedit.

Xps ſolo ſermone ſanat. Agatha.

Nonne ipse est medicus ille: qui Ioannem euangeli/
stam propter maiorem honestatē: de nuptiis uocauit
Hieronymus. nubere uolentem: sicut ait Hieronymus in prologo su
per ioannem. Nonne ipse est ille sanator animarum:
qui mulierem in ciuitate peccatricem: ad honestam:
& uirtuosam uitam traxit: & uocauit sicut scriptum ē
Lucas. Luc. vii. Nonne ipse est ille curator omnis morbi: qui
mulierem in adulterio deprehensam: quippe mente
sanatam: penitentem & gementem: sanauit: liberauit
Ioannes. & absoluit. Ioannis. viii. Ex omnibus opibus suis: eui/
denter apparet: q̄ primum latus portæ istius: floruit in
Xp̄s fuit secret⁹ co tanquā in medico perfecto. Quam secretus fuerit
medicus. in cura uitiorum glorioſus iste medicus: patet ex hoc
q̄ non solum uitia curatorum ab eo: non publicabat.
imo potius utplurimum excusabat. patet hoc de publi
Matthæus. cano sanato. Matth. ix. Patet hoc de paralitico oblato
Idem. sibi: cui dixit confide fili remittuntur tibi peccata tua.
Lucas. de ipsum sanauit ibidem. s. Matth. ix. consimiliter de
tet. Luc. vii. de muliere peccatrice: quam cum excusa
set apud symonem physeum dixit ei. remittuntur tibi
peccata tua. ipsa sanauit. cui & ulterius dixit: fides tua
te saluam fecit: uade in pace. Sic & occultauit peccata
mulieris in adulterio deprehense: quam nemo conde
mnauit. nec etiā ipse. Sed ait uade & ampliuo noli pec
care. Sicut scriptum est Io. octauo. c. Cōsimiliter ut ha
betur Matth. xviii. docuit medicos spirituales uitia de
linquentium pro posse tenere secreta. dixit. n. ad si
monem petrum. Si peccauerit in te frater tuus: corripe eū

inter te & ipsum solum. Si te audierit: lucratus eris
fratrem tuum. hinc eccle sia sancta dei. Confesso/
res: qui medici sunt animarum: obligat sub intermi/
natione maledictionis æterne: & cuiuslibet dignitatis
priuatione aliquid peccatorum sibi confessorum: per
petuo tenere secretum propter uirtutem sacramenti.
Periret quippe penitentiæ sacramentum: si peccata
confitentium publicarentur. Neq; enim quisquā uel
let sua peccata confiteri: qui putaret per confessorem
sua peccata publicari. Omnis quippe rōis capax quan
tum potest uitat infamiam quæ dolorosa est in con/
spectu sapientis sic & fama preciosa. Nil preciosius
nempe est bono nomine: pro quo debet quisquā suā
uitam disponere. diuitias nihil reputare: & omnia con
traria uirtnose contēnere proverb. nempe. xxii. c. scri/
bitur. Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe sup
aurum: & argentum gratia bona. eccl. vii. Melius ē no
men bonum q̄ unguenta preciosa. Item eccle. xli. dici
tur curam habe de bono nomine. hoc. n. magis perma
nebit tibi q̄ mille thesauri: magni & precioſi. Bone ui
te numerus dieꝝ. bonum autem nomen permanebit
in euo. Porro q̄ exptus in oīb⁹ medicinis suis: fuerit &
sit medicus noster dominus Iesus xp̄s patet ex hoc q̄
ex solo sermōe suo. curat. & sanat. ut testatur Agatha
beatissima. dicēs medicinā carnalē corpori meo nunq̄
exhibui. sed hēo dominū Iesum xp̄m: qui solo sermo
ne restaurat uniuersa. Et nimirum quia ut ait aposto/
lus ad hebr. quarto nō est ulla creatura: invisibilis in

Cōfessio debet esse secreta.

De bono noīe.

Fama bona oīa tp̄alia excedit.

Xp̄s solo sermone sanat. Agatha.

conspectu eius. Omnia autem nuda & apta sunt oculis eius: ad quem nobis sermo. Ioannes etiam. iii. c. dicit ipse autem iesus non credebat seipsum eis: eo q̃ ipse nosceret omnes. & quia opus ei non erat: ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine ipse denique intuetur cor hominis solum uidentibus quæ foris patent primo. Re. xyiii. Ipse quoq; uidet hominum cogitationem. sicut scriptum est. Matth. ix. c. Quid ergo mirum si sit expertus in cunctis. qui cũcta cognoscit: quem nil latet: qui sit cogitationes hominum: quoniam uane sũt. sicut scriptum est psal. lxxxxiii. fidelissimus denique medicus fuit semp & est dominus noster Iesus xps: quoniam fidelis est dominus in omnibus uerbis suis. & sanctus in omnibus operibus suis. sicut scriptum est. psal. cxliiii. Hinc de xpo dicit pater psal. lxxxviii. Tronus ei sicut sol in conspectu meo: & sicut luna perfecta in æternũ & testis in cœlo fidelis. & quis fidelior ĩ tota domo dei quam unigenitus filius dei. A quo fidelitatem habet quisquis fidelis esse uidetur. Ad hunc ergo: accedat omnis eger. & sanabitur. Io. ỹiii. Qui sequit me non ambulat in tenebris. sed habebit lumen uitæ. Si surd? est: eius apperient aures ut audiat. si mutus: soluet ei lingua. si leprosus ẽ mũdabitur. si claudus ẽ recte ambulabit: & si mortuus: statim resurget. & si paup ẽ: euãgelizabitur. Matth. xii. Cœci uident claudi ambulant leprosi mundantur surdi audiunt. mortui resurgunt & paupes euãgelizant. Et sic patet q̃ dominus noster

Iesus xps ẽ portæ medicinalis dux principalis atq; capitaneus. Verum capitaneum secundum: & portæ huic appropriatum: diximus esse beatum thadeum qa tanquam medicus egregius ad sanandum est missus ad regem abagharum. Cuius laudes si qs habere querit. uideat quæ superi? dicta sunt porta. y. c. iiii. de beato symone germano suo quoniam ibi dicta sunt eadẽ de beato thadeo simul. n. predicauerũt: simul uixerũt & simul in eodem die martirium susceperunt. Verũ pro Rithimis ibi positis. ubi dicitur pro beato symone frater est ydoneus. Socius thadei. p beato thadeo dici potest. frater est ydoneus Symonis alphei. Et tunc oẽs illi Rithimi: eque conueniunt: beato Thadeo. Sicut beato symoni. sicut patet cuilibet inspicere uolenti. Propterea nõ itẽdo de ipo thadeo speciale hic cap. facere. qa eadẽ die celebrat ãbor& festũ. & q̃ debet pdicare de uno: debet pdicare de alio pp cõem cor& legẽdã. Explicit. x. porta. De ascensu. xi. portæ quæ est porta mercimonialis uersus septẽtrionem: & de. xi. signo q̃ est aquarius primum capit.

IOCVNdus hõ q̃ miserer& & cõmodat psal. iii. Iam accedentes ad portam mercatorũ: & artificũ. Dicimus q̃ sũmũ in eis bonum: ut ad uitã ingrediãtur ẽternã: est miseror& misereri. quare more solito: sumemus ascẽdẽs q̃ allegorice cõgruit isti portæ. Sicut ergo hæc porta ponit. xi. sic. xi. cœli signũ. s. aq̃riũ ponim? ascẽdẽs ut ex cõditionib? eius pateat q̃lis ẽe debeat q̃ p portã istã uult ĩtrare regnũ dei.

Signũ aquariũ

Prima cõditio. Mercator debet eẽ firmus & cõstãs i ꝓposito

Est enim aquarius ut dicunt phylosophi. Saturni dõmicilium. Nostrorum princeps eurium. Venus fert primam faciem. Saturni primam seriem. Dico ꝙ aquarius est domus saturni. Dominatur humanis cruribus. prima facies eius est ueneris. primus terminus ẽ saturni. Dico ergo ꝙ quilibet mercator uel artifex ad instar aquarii debet esse domus saturni. i. firmitatis & constantie. Cum enim mercatoribus: artificibus & agricolis a ceteris oporteat fidem adhiberi de bonis fortunæ: sicut mercatoribus de mercibus: & pecuniis datis: ad societatem. Artificibus autem de suis artificiis. Et agricolis de fructibus & proucntibus. Necesse est ipsos esse firmos: in promisso: & constantes in ꝓposito. Depositа recipiens mercator fideliter retineat & repetita restituat: Lucri partem fideliter: & letanter assignet: damnum uero uerecundus: & omni dolore significet. Non ipsum moueat auaritia: retinendo non debite. non ipsum remoueat a honesto formido futuri: non desperet in perditione singulari. sed ubi sic accidat ad licite recuperandum amissum. Ingenium accuat: laborem possibilem adaugeat: & spe ret in domino: cui misericorditer: sua lucra licita recommendet. Habet enim dominus suas uias ad ditandũ & ad pauperandum. Vbi plerunꝙ deficiet humanũ ingenium. Scriptum est enim primo regum. iii. capitulo. Dominus mortificat: & uiuificat deducit ad inferos & reducit. dominus pauperem facit: & ditat: humiliat & sublcuat. Sunt qui propter unum: & duo damna

Mercatores ẽ decipiũt hoies.

desperantes: socios decipiunt: & dãnificant absconde-tes: quæ sua sunt seꝙ plurima quã perdiderint perdi-disse dicentes: quorum uita nulli dubium remanet infamis. Sunt qui alienis opibus honorati: de suo nihil habentes: ut diuites remaneant: dicunt se notabiliter perdidisse diffugia quærendo: quatenus remaneant habundantes: qui proculdubio tenentur ad plenariam satisfactionem.

Sunt autem qui realiter diminuti creditoribus respondere non possunt: sed hoc ex eorum processit ignauia: uel curiosa uanitate: Vel quia non faciebant: quæ debebant. Propterea ignaui: & curiosi hii insuper infames merito remanere dicuntur.

Sunt qui sollicite laborantes: & licite. nihilominus etiam temperate uiuentes. & ordinate. permittente diuina iustitia: pauperes efficiuntur. Interdum absque culpa: Vtputa per pericula maris: per sociorum fraudes: seu famulorum: per molestias latronum. per fractam fidem aliorum: per incendia seu his similia quorum certe miserendum est: & tales ab amicis & a notis: deberent multum adiuuari. Sit ergo mercator constans in proposito. Firmus in promisso. Fidelis in deposito. ut letetur cum bene respondere poterit De contrario uerecundetur. Et habebit primam conditionem ascendentis.

Miseri sunt oĩo adiuuandi.

Est aquarii secunda condictio quod dominatur humanis cruribus. Ad instar ergo aquarii. debet bonus mercator dominus esse eurium suorum: ut uidelicet

Secunda condi tio. De pigritia. Mercator eẽ debet solicitus.

Est enim aquarius ut dicunt phylosophi. Saturni dō/
micilium. Nostrorum princeps crurium. Venus fert
primam faciem. Saturni primam seriem. Dico ꝙ
aquarius est domus saturni. Dominatur humanis cru
ribus. prima facies eius est ueneris. primus terminus ē
saturni. Dico ergo ꝙ quilibet mercator uel artifex
ad instar aquarii debet esse domus saturni. i. firmita/
tis & constantie. Cum enim mercatoribus: artificibus
& agricolis a ceteris oporteat fidem adhiberi de bonis
fortunæ: sicut mercatoribus de mercibus: & peccuniis
datis: ad societatem. Artificibus autem de suis artifi/
ciis. Et agricolis de fructibus & prouentibus. Neces/
se est ipsos esse firmos: in promisso: & constantes in ꝓ
posito. Deposita recipiens mercator fideliter retineat
& repetita restituat: Lucri partem fideliter: & lētan/
ter assignet: damnum uero uerecundus: & omni do
lore significet. Non ipsum moueat auaritia: retinen
do non debite. non ipsum remoueat ab honesto for/
mido futuri: non desperet in perditione singulari. sed
ubi sic accidat ad licite recuperandum amissum. In/
genium accuat: laborem possibilem adaugeat: & spe
ret in domino: cui misericorditer: sua lucra licita reco
mendet. Habet enim dominus suas uias ad ditandū
& ad pauperandum. Vbi plerunq; deficiet humanū
ingenium. Scriptum est enim primo regum. iii. capit.
Dominus mortificat; & uiuificat deducit ad inferos &
reducit. dominus pauperem facit: & dictat: humiliat
& subleuat. Sunt qui propter unum: & duo damna

Prima cōditio. Mercator debet eē firmus & cōstās i ꝓposito

Mercatores q̄re decipiūt hoies.

desperantes: socios decipiunt: & dānificant abscondē/
tes: quæ sua sunt seq; plurima quā perdiderint perdi/
disse dicentes: quorum uita nulli dubium remanet in
famis. Sunt qui alienis opibus honorati: de suo ni/
hil habentes: ut diuites remaneant: dicunt se notabi/
liter perdidisse diffugia querendo: quatenus rema/
neant habundantes: qui proculdubio tenentur ad ple
nariam satisfacionem.

Sunt autem qui realiter diminuti creditoribus res
pondere non possunt: sed hoc ex eorum processit igna
uia: uel curiosa uanitate: Vel quia non faciebant:
quæ debebant. Propterea ignaui: & curiosi hii insu/
per infames merito remanere dicuntur.

Sunt qui sollicite laborantes: & licite. nihilomi/
nus etiam temperate uiuentes. & ordinate. permittē
te diuina iustitia: pauperes efficiuntur. Interdum abs
que culpa: Vtputa per pericula maris: per sociorum
fraudes: seu famulorum: per molestias latronum. per
fractam fidem aliorum: per incendia seu hiis similia
quorum certe miserendum est: & tales ab amicis & a
notis: deberent multum adiuuari. Sit ergo merca
tor constans in proposito. Firmus in promisso. Fide
lis in deposito. ut letetur cum bene respondere poterit
De contrario uerecundetur. Et habebit primam con
ditionem ascendentis.

Est aquarii secunda condictio quod dominatur hu
manis cruribus. Ad instar ergo aquarii. debet bonus
mercator dominus esse crurium suorum: ut uidelicet

Miseri sunt oi adiuuandi.

Secunda condi tio.

De pigritia.

Mercator eē de bet solicitus.

fit solicitus: uclox: impiger: & expeditus i opib⁹ suis. di
cit. n. Oratius. Impiger extremos currit mercator
ad indos. Per mare pauperiē: fugiens per saxa p igné.
Hinc contra pigros exclamat Salomon Proucrb. yi.
capitulo dicens. Vade ad formicam o piger: Et con
sidera semitas eius: & disce sapientiam: Quæ cum
non habeat ducem: nec preceptorem: nec principem
Parat estate cibum sibi. & congregat in messe: q̄ co
medat. & subdit. usq; quo dormitabis? Paululum cō
seres manus: ut dormias. Et ueniet tibi quasi uiator
egestas: & pauperes quasi uir armatus. Et tandem
concludit Salomon. Si fueris impiger: ueniet ut fons
messis tua: & egestas longe fugiet a te. Hinc Math.
xxy. Reprehendit dominus seruum: cui dederat ta
lentum ad lucrum. quia in lucrando piger fuit. & q̄
de negotiatione excusauerat. Dicit ergo dominus
ad eum. Serue male & piger sciebas q̄ meto: ubi nō
semino. & congrego ubi non sparsi. Oportuit ergo
mittere pecuniam meam numullariis & ueniens: ego
recepissem q̄ meum est cum usura. Verum sic cē
debet mercator bon⁹ domius suos cruriū: ad augēda
bona sua. ut nullo modo uellit ex alterius incomodo
suum augere comodum. Hoc enim magis est. ut ait
Tulius de officiis. Contra naturam q̄ mors: q̄ pau
pertas: q̄ dolor: q̄ cætera quæ possunt: aut corpori: aut
rebus externis accidere. q̄ multipliciter probauit ibi
dem Tulius & primo sic. Quicquid destruct societa
tem: & conuictum humanum. est magis contra natu

ratius.

alomon.

iger reprehendi

ur ad exēplum

ormicæ.

Matthæus.

MErcator de
bet fugere illi
cita lucra

Tulius.
Cōtra natura ē
augere suū cō
modū ex icom
modo alterius.

ram: quā mors: quā paupertas &c. Sed ex alterius in
comodo augere suum comodum destruit societatem
& conuictum humanum: Ergo concludo consequen
tia patet et maior. Quia ut ibidem ait Tulius licet cō Idem.
cessum sit a natura: q̄ unusquisq; potius acquirat sibi
quod utile est quā alteri: tamen illud natura non pa
titur. ut aliorum spoliis: nostras facultates augeamus
Sed minorem. sic arguit Tuli⁹. Sicut si unumquod Tulius.
q̄ membrum hunc sensum haberet: ut posse putaret
se ualere. si proximi membri ad se ualitudinem tradu
xisset. debilitate & interire totum necesse corpus cēt
Sic uniusquisq; nostrum ad se capiat commoda: alio
rum detrahatq; quod cuiq; possit emolumēti sui gra
tia: societas hominum euertatur: & comunitas ne
cesse esset. Secundo arguit Tulius sic. Iura gentium Idem
legesq; populorum. puniunt morte: exilio: uinculis: &
damno. cosq; qui nocent alteri causa sui cōmodi. Er
go multo magis hoc efficit ipsa naturæ ratio: quæ est
lex diuina: & humana: cui qui parere uoluerit omnes
ei parebunt: q̄ secundū naturā uiuere uolunt: nunq̄ cō
mittet ut alienū appetat. & illud q̄ alteri detraxerit si Idem
bi assumat. Tertio arguit sic magis sūt secūdū naturā
excelsitas aī: & magnitudo: & cōitas: & iustitia & li
beralitas: q̄ uoluptas: q̄ uita: & q̄ diuitie. ergo p locū a
cōtrario magis ē cōtra naturā detrahere alteri cā sui cō
modi: q̄ mors q̄ dolor & q̄ cætera generis eiusdē. cōse
quētia patet. & p̄bat. Quia cōtēnere uitā uoluptates
diuitias et op⁹ magnanimi et excelsi p utilitate cōi.

uarto.

ercules.

alomon.

Quarto ſic magis eſt ſecundū naturā: pro omnibus gentibus ſi fieri poſſet conſeruandis: aut iuuandis maximos labores: moleſtiaſq; ſuſcipere: q̄ uiuere in ſolitudine. non modo ſine ullis moleſtiis. ſed etiā in maximis uoluptatibus habondantem omnibus copiis: ut excelſus. etiam pulchritudine; & uirib⁹. ergo cōcludo per locū a contrario. & antecedens patet: tum quia in ſplendiſſimo ingenio longe illam uitam huic antepo nit. Tū etiam quia ſic imitant̄ facientes: herculem illum quem hominum fama beneficiorum memor in deorū conſilio collocauit. Quinto arguit̄ ſic. Aut is qui ſuū auget comodum alteri⁹ incomodo nihil credit ſe contra naturam facere: aut credit magis: fugiē dam a ſe mortem. Paupertatem: dolorem amiſſionē etiam liberorum: propinquoꝝ: & amicorum q̄ facere cuiquam iniuriam: ſi det̄ primum non eſt cū tali diſſe rendum. quoniam hominem ex homine tollit. Si det̄ ſecūdum: error eſt. qa nullum corporis uel fortune uitium grauiꝰ eſt q̄ animi uitium. Ex qbus omnibus euidenter apparet q̄ qlibet bonus artifex: ſeu mercator dupliciter eſſe domin⁹ cruriū ſuorum. Vno modo: ut ſit ſolicit⁹ ad licita lucra. Alio modo quod pedes ſuos retrahat ab illicitis. Hinc Salomon prouerb. primo capitulo. Dicit fili mi. Si te lactauerint peccatores: ne aquieſcas eis. Si dixerint ueni nobiſcum: inſidiemur ſanguini: abſcondimus tendiculas. Contra inſontem: fruſtra declutiamus cum: ſicut infernus uiuentem. Et integrum quaſi deſcedentem in lacum.

Omnem precioſam ſubſtantiam reperiemus. Impleb⁹ domos noſtras ſpoliis ſortem mitte nobiſcum marſupium unū ſit: omnium noſtrum fili mi. ne ambules cum eis: & prohibe pedem tuum a ſemitis corū pedes enim illorū curunt ad malū. Eſt aquarii conditio tertia ſcilicet. quod eius prima facies eſt ueneris Cum ergo uenus ſit planeta beniuolentie: debet Mercator: & artifex prima facie eſſe beniuolus: & gratioſ⁹ Cum enim ut plurimum oporteat mercatorem: & artificem eſſe cum peregrinis: ſeu cum ciuibus ſuis expedire negotia ſua conſtat quod omnibus biis modis deceat ipſum eſſe beniuolum & gratioſum. Quoniam ſi peregrinus eſt captare debet beniuolentiam corum apud quos peregrinatur. Dicit enim Tulius primo de officiis. Peregrini arte atq; incole officiū ee nihil preter ſuum agere negotiū. Nil de alio iqrere minimeq; in aliena republica curioſu ee. Porro ſi mercator: aut artifex ſit in ciuitate ſua: & cum peregrinis agat: tale ſe peregrinis reddere debet q̄les alios uult ee ſibi quādo pegrinus e. ipe dicit. n. dominus Matth. vii. Omnia quecunq; uultis: ut faciāt uobis hoies. & uos facite illis hæc e. n. lex ꝓphete. Quod ſicū cōciuibus ſint. ſit mercatoꝝ uel artificum negotiatio. tāto magis tenent̄ ad beniuolētiā: & cōuictū gratioſum. dicit. n. Tulius. i. de officiis. Priuatum oportet equo: & pari cum ciuibus uiuere iure: neq; ſubmiſſum & abiectum. neq; ſe ferentem cum in republica. Ea uelle quæ tranquilla: & honeſta ſūt. Talem enim ſolemus & ſentire bonum

Tertia cōditio Mercator de bet ee beniuol & gratioſus.

Tulius.

Peregrini officium.

Matthæus.

Tulius.

Quarta condi
io.
Quod merca
or decet & licet
ctionibus suis
erminū fixum
mponere et fir
num.
Varo.
encca

ciuem & dicere. Est aquarii.iiii.conditio.q̄ primus terminus est saturni: Mercator ergo uel artifex dici poterit terminus saturni. quotiens in eo q̄ expedit decet & licet actionibus suis terminum fixum īponet & firmum. Si nempe mercator. in quot uiderit artibus & agricola. i quot uiderit agris: se uoluerit occupare: nec esse erit in plurimis: ip̄m deficere. dicit. n. Varo. nusquam deueniet: qui quot uidet sequitur cales. hic Seneca epistola secunda: ad lucillum. Nusquam est qui ubiq; est uitam in pegrinatione agentibus hoc uenit ut multa hospitia hēant. nullas amicitias. Idem accidit: necesse hiis qui nullius se ingenio familiariter applicant sed omnia cursim & properantes trāsmittunt. Tales nulli dubium: multos decipiunt: nec omnibus eodem modo respondere possunt in eodem deniq; negotio firmandus est modus agendi. Dicit nempe Tulius primo de officiis. Animaduertatur quanta sit illa res quam efficere uelimus. Vt ne ue maior neue minor cura & opera suscipiatur quam causa postulet.

Tulius

Explicit de ascensu. undecimē portæ

FVNdamentum undecime. portæ. Quæ est uersus septentrionem. Et de Lapide Iacinto. Capitulum Secundum.

NON confundetur: Dum loquetur inimicis suis importa. psalmo. cxxvi. Nemo cum edificare disponit deficiet seu confundetur in edi

ficio: qui supra fundamentum solidum ellcuauerit edificium. Volentes igitur de portæ plenitudine ciuitatis christi tractare fundamento. Dicimus cū Ioāne beatissimo apoch. xxi. Quod fundamentum undecimum est iacintus. Iste lapis secundum auctores signanter habet quattuor uirtutes quia. Aeri se conformat. Gerentem se letificat. Resistit pestilentiis. Et dat uigorem membris. Per iacintum ergo fidem intelligo. siue legalitatem: quæ debet esse singulare fundamentum artificum & mercatorum. hæc ad instar iacinti se conformat aeri. Quia est in sereno: serena: & in obscuro nubila. Per aerem intelligo uitam artificis: seu mercatoris. Que si serena fuerit & uirtuosa fides eius: aut legalitas erit serena. Quod si uita talium: obscura fuerit: & uitiosa: fides eorum seu legalitas erit obscura: seu nubilosa. Nihil tamē tantum obnubilat uitam talium: quantum facit ipsorum auaritia. refert Tulius tertio de officiis. Quod celius canius. Eques Ro. Nec in facetus: & satis litteratus. Cum se syracusas. Occiandi: ut ipse dicere solebat: non negotiandi causa tulisset: dicebat se ortulos aliquos emere uelle: quo inuitare amicos: & se oblectare: sine interpollatione posset. Quod cum perere buisset. Pithius quidam ei dixit: qui argentarias faceret. Syracusis uenales: se quidem ortos non habere Sed licere uti Canio: si uellet: ut suis: & simul: ad cenam hominem inuitauit impostetum diem. Cui cum ille promisisset. cum pithius: ut qui eet argētari?

Ioannes.

Prima cōditio
Fides et legali
tas.

Tulius
Exēplū de celio
canio

apud omnes ordines gratiosus piscatores ad se cõuoca
uit: & ab eis petiit. ut ante suos ortulos: postera die pis
carentur. dixitq; quid eos facere uelet. Ad cenam tem
pore uenit canius opipare apithio. paratum erat conui
uium cibarum ante oculos multando: pro se quisq;
quod ceperat afferebat: ante pedes pithii pisces abicie
bantur. Tunc canius: queso inquit quid est pithii: tan
tum piscium: tantumue cibarum: & ille quid mirum
inquid hoc loco est syracusis: quicquid est piscium hic
aquario hac uilla isti carere non possunt. incensus cani
us cupiditate contendit a pithio ut uenderet: grauate
ille primo quid multa impetrat; emit homo cupidus:
& locuplex tanti quanti pithius uoluit: & emit instru
tos: nomina facit: negotium conficit: iuitat canius. ibi
dem postera die familiares suos: uenit ipse & mature
Scalinum nullum uidet: querit ex proximo uicino cũ
fœmine piscatoꝝ quedam essent q̃ nullos eos uideret
nulle quod sciam: ille inquid. sed hæc piscari nulli so
lent. Itaq; heri mirabar quid accidisset stomachari ca
nius. sed quid faceret nundum enim aquilinus colle
ga & familiarius meus protulerat de dolo malo formu
las in quibus ipsis causa ex eo quereret: quid esset ma
lus dolus respondit: cum esset aliud simulatum: aliud
actum: hoc quidem sane luculentem ut ab homine pe
rito diffiniendi. ergo & pithius & omnes aliud agẽtes
& aliud simulantes: perfidi sunt: improbi: malitiosi
Nullis ergo eorum factum potest utile esse; cum sit
tot uitiis inquinatum:

159

Ex quibus omnibus euidenter apparet q̃ qualiter
est mercator talis est & fidelitas ipi⁹. ut uidelicet si ne
gotiator: sit serenus: & uirtuosus. eius fides seu fideli
tas erit serena & clara. Si uero negotiator: sit uitiosus
& acubulosus. talis inuenitur fides seu fidelitas ei⁹ ad
instar iacinti qui serenus in aere sereno: & obscurus
seu nebulosus in aere nebuloso: seu turbido. quia se ui
delicet aeri cõformat. Fidelitas etiam: negotiatoris
ad instar iacinti gerentem se letificat. Quia quotiẽs
negotiator fideliter agit negotia sua; exhylarat⁹ tam
mente q̃ spiritu totaliter efficitur iocundus. tum prop
ter serenam cõscientiam: tum propter amenam co
gnoscentium famam. Quippe negotiatoris cõsciẽ
tia gaudet: qnoticns negotia sua: se fideliter fecisse co
gnoscit. Sicut & quando semper & conscientia mor
det quotiens se infideliter fecisse perpendit. beatus nẽ
pe Augustinus: i quodam sermone sic ait. Nemo ha
bet iniustum lucrum: sine iusto damno uerbi gratia
qui furatur aquirit uestem: sed perdit fidem ubi lucrũ
ibi dãnum lucrum in archa: dãnum in conscientia. hic
fideli negotiatori. dicit dominus Matth. xiii. Euge ser
ue bone: & fidelis: quia in pauca fuisti fidelis sup mul
ta te constituam. Intra in gaudium domini tui. Apud
deum ergo meretur exultare mercator: & negotiator
cuius negotiationis fidelitas est fundamẽtum. Por
ro cum talium fidelitas latere non possit. Tum quia i
multis est praticha. Tum etiam quia teste ueritate.
Mtth. quinto. Nõ potest ciuitas abscondi supra mõtẽ

Secunda cond
tio.
Qualiter fid
litas mercatori
exhilaratã me
te q̃ spũi.
Cõsciẽtia me
catoris illaris ẽ
pp fidelitatem
seruatam.
Augustinus.

Matthæus.

Fidelitas mer
catoris latere
non potest.
Idem.

fidelitas exul/
at & letatur.
Salomon.

Mercator infa
mis semp ĩtristi
ia pseuerat.
Tulius.
Exemplum.

posita. Quanta putas exultatione letantur: qui se de fidelitate apud bonos & probos sentiunt ueraciter esse famosos. Dicit enim Salomon prouerb.xy. Lux oculorum letificat animam: Fama bona impinguat ossa. Sic per oppositum omnis negotiator infamis semper in tristitia perseuerat quoniam suspectus redditur in omni negotio suo. Narrat Tulius secundo rethoricorum. Quod in itinere quidam proficiscentem ad mercatum quendam: & secum aliquantum nummorum ferente est comitatus. cum hoc ut ferre fit in uia sermonem contulit. ex quo factum est. Vt iter illud familiarius facere uellent. Quare cum in quadam tabernam diuertissent: simul cenarent: In eodem loco somnum capere uoluerunt. Cenati: discubuerunt ibidem. Caupo autem. Nam ita dicitur post inuentum: cum in alio maleficio deprehensus esset cum alterum uidelicet qui nummos habuit: animaduertisset noctu: postquam illos artius iam ex iassitudine dormire sẽsit: accessit. & alterius eorum quisme nũmis: erat gladium prope appositum euagina eduxit. & illum alterum occidit nũmos abstulit: gladium curuentatum in uaginam recondidit. Ipse se in suum lectum recepit. Ille autem cuius gladio facta fuerat occisio: multo ante lucem surrexit: comitem illum suum inclamauit semel & sepius. illum somno impeditum: non respõdere existimauit ipse: gladium & cætera quæ secum atullerat abstulit. Solus profectus est. caupo: non multum post conclamauit hominem esse

occisum. Et cum quibusdam diuersoribus: illum qui ante exiuerat consequitur in itinere: hominem comprehendit. Gladium eius de uagina eduxit cruentatũ reperit: homo ab illis in urbem deducitur. ut reus fit. & accusatur: ipse autem quãtum se poterat excusabat Non ponit Tulius finem huius litis. sed quoniam caupo ponitur infamis. Consimiliter de facto uerissimile fuit. quod caupo suspectus haberetur. Ex quo sequitur ꝙ quia conscius erat sibi. Anima ipsius amaritudine plena agitabatur ut gemebunda. Quisquis propter infame factum sibi conscius licet occultus causam suã nouerit agitari: tristatur & timet. Scriptum est enim prouerb.xxvi. Fugit impius nemine persequente. psal. quoꝙ .xiii. dicitur. Illic trepidauerunt: ubi non erat timor. Sed qui ambulat simpliciter: ambulat confidenter prouerb. decimo.

Tulius.

Ex quibus omnibus euidenter apparet. Quod sicut infamia si fuerit uera: reddit hominem tristem. & sibi conscium. Sic bona fama: si fuerit uera: reddit hominem iocundum & letum.

Sed quoniam fidelitas negotiatoris reddit hominem bonæ famæ: sequitur quod reddit eum hyllarem: & iocundum. Et ista fuit secunda conditio fundamenti portæ undecime ciuitatis christi.

Tertia cõditio. Mercatoꝝ fidelitas hẽt sepe dictare.

Fidelitas insuper ad instar iacinti resistit pestilentiis. Per pestilẽtias ĩtelligo mercatoꝝ infortunia. Quibus quandoꝙ nõ lucrãdo multũ ꝑdentibus ad graues ueniãt ĩopias: qbus ut plurimũ subuenit fidelitas ĩpoꝝ

Exemplū q̄ uidit auctor iste. De fidelitate mercatoris.

Quoniam cæteri mercatores cognoscentes huiusmodi fidelitatem subueniunt. taliter egentibus. & ipsos sic adiuuant: q̄ multotiens reducunt ad pristinas opes

Memini me dum adhuc iuuenis essem & amore sapientiæ proficiscerer ad studium Anglie. uidisse quē dam lucanum mercatorem in ciuitate colonie fidelissimum in arte sua. hic narrauit mihi. q̄ quinq̄ uicib⁹ ditatus fuerat ad ualorem: nouem millium ducatorū & quinquies propter maris pericula & latronum deuenerat ad inopiam: cuius fidelitatem cognoscentes: alii mercatores subuenientes autem sibi: mutuando pecuniam: cum qua reuertebatur in statum pristinum: dives tunc erat ad ualorem trium millium florenorū. Dixitq̄ mihi: quod si cōtingeret ad opes iam habitas se deuenire: continuo repatriaret. cum tamen a patriare nollet: nisi decem millium florenorum deuenisset ad opes. Hæc idcirco dixerim: ut ostenderē aliqualiter: q̄ fidelitas artificum & mercatorum huiusmodi resistit pestilentiis. Infœlix autem mercator Iudas scharioth. fur & infidelis: qui dominum & magistrum uendidit inimicis suis triginta argenteis. infidelitatis suæ pestilens stipendium suscepit: quando secundum quod scribit Matth. xxvii. proiectis in templo argentеis abiit & laqueo se suspendit. & ut habet Actuum. i. Iudas possedit agrum de mercede iniquitatis: & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia uiscera eius. Sic ergo patet quomodo fidelitas mercatorum resistit eorum pestilentiis. Fidelitas denique ad instar iacinti

Infœlix mercator. Iudas scharioth.

Quarta conditio.

dat uigorem membris. Quotiens enim mercator uel artifex fidelis: multos habet operantes sibi. quibus fideliter soluit ex opere: num nec multis membris ciuitatis dat uigorem: quæ quidem nutrit ex mercede laborum certe sic. lanificium nempe tot membris in ciuitate dat uigorem. quot negotia de lanificio fiunt. Porro quot membris det uigorem fidelitas: & labor agricolorum: patet per Tulium primo de officiis. ubi dicit sic. Omnium autem rerum: ex quib⁹ aliquid acquiritur nil agricultura melius: uel uberius. nil dulcius: nihil homine libero dignius. & ī libro de senectute sic ait Tullius. Mea quidem sententia est. quod agricultura nulla alia uita beatior est: neq̄ enim solum officio q̄ hominum generi uniuersa cultura agrorum est salutaris: sed etiam delectatione quam dixi. & saturitate copiaq̄ rerum omnium: quæ ad uictum hominū: ad cultum etiam decorum pertinent. Constat ergo q̄ fidelis agricola est plurimum diligendus: quoniam in conuectibus laborum suorum dat uigorem membris ciuitatis: uidelicet ex aruis grana: bis uel saltem semel ī āno ex quibus habetur humanus cibus. ex uineis affert uinum: iocundus hominum potus. Sed super omnia ortus est agricultura iocunda fecundaq̄. ex orto nempe quolibet anni tempore recipiuntur fructus. Et hæc sola negotiatio fuisset in innocentie statu: sine labore. Immo cum admiranda delectatione. Scriptum est. n. Gen. ii. c. Quod tullit deus hominem: & posuit eum in paradiso uoluptatis: ut operaretur & custodiret illū

Mercator dat uigorem & subsidium multis.

De agricultura

Tulius.

Idem

Ortus. Agricultura orti iocunda & fecunda est.

De lateribus siue spondilibus undecime. portæ quæ ē uersus septentrionem capitulum tertium.

Primū latus. De mensura & statera iusta.

SI iusti meditabit sapiētiā psal. xxxvi. Ois mercator: seu negotiator uolēs iuste negotiari. sapiētiā meditari debet. cuius uerba uirtutis abore minime recedere debent. Volentes ergo allegorice latera principiate portæ fabricare. Dicimus q̄ primū latus ē unitas in pōdere. uidelicet tā in pōdere q̄ in statera seu q̄uis alia mensura? cuius diuersitas potest cē dupliciter: uno modo in ipa mēsura. alio mō in modo mēsurandi. In ipa mensura tūc ē deceptio. quā do nō est iusta: utputa si emēs mensuram hēret excedēte. uēdēs uero diminutā. cōtra hoc dicit dominus Leuitici. xix. c. Nolite facere iniquū aliqd in iudicio. in regula i pōdere in mēsura. statera iusta: & equa sint pondera. iustus modius ciusq̄ staterius. ego dominus deus uester. Aliquādo hēbit negotiator staterā iustam i emendo. Sed diminutā in uēdēdo. Cōtra hoc clamat Salomon prouerb. xi. Statera dolosa abominatio est apud deū. & pōdus equū uoluntas eius. & inferius. c. xx. Pōdus & pōdus: mēsura & mensura. utrūq̄ abominabile ē apud deum. & in eodē. c. parū post abominatio apud deum ē pōdus & pondus. statera dolosa nō ē bona. Quādoq̄ uero erit negotiatoris mensura iusta: forte alle p iuspublicū assignata. sed nō iuste mensurabit in minuendo. cōtra q̄ clamat Dauid psal. lxi. uerūtamē uani filii hoium in stateris: ut decipiāt: de uanitate in idipm. cōtra oēs has deceptiones dicit dominus Amos. viii. c. Audite q̄ dicitis imminuamus mensurā & augemus sciclum: & supponamus stateras dolosas ut possideamus in argēto egenos: & pauperes p calciamentis. & quisquilias frumēti uendamus: Iurauit dominus in superbia iacob. Si oblitus fuero usq̄ opa eorum. hinc ait dominus Luc. sexto mensuram bonā & confertam: & coagitatam. & superefluentem: dabunt in sinum uestrum. Eadem quippe mēsura qua mensi fueritis: remetietur uobis. Secundum latus portæ huius est equitas in uendendo. licet enim precium consistere nequeat in indiuisibili. Tamen conscientia iudicare debet. Quantum res ualeat: considerationibus. Atquam temporibus. Licet enim res ualeat. Quantum comuni oppinione uulgi uendi potest. Tamen non debet mercator equus necessitates subitas inspicere. sed equitatem. Vt uidelicet compensatis expensis: & laboribus: & conueniēti lucro uendat res suas saluo reipublice cōmodo non debet etiam negotiator aliquas respublicas ad se trahere. Vt minus reperte carius uendantur. Turpe nempe lucrum est: ubi propter priuatum commodum dānificatur respublica: seu comune bonum. Quoniam uno membro confortato: cæteris membris debilitatis destruitur corpus. Propterea necessitatis Tempore. Retinere quod habens. Vt cariusposteauendas est ingratissimum deo & displicibile proximo: & periculosum sibi. quoniā hoc est maxie contra bonū cōe

Dominus.

Vēdens debet hēre Stateram iustam. Salomon. De mensura iusta p iuspublicū assignata: Sed nō iuste mensurando. Dauid.

Secūdū latus. Egtas i uēdēdo

De turpe lucrū

Domin' amos

Lucas.

Nota ꝙ accidit in lombardia.

Nota contra illos q desiderāt caristiam.

Exēplū illius hauari q laqueo se suspendit.

Fuit in quadā ciuitate lombardiæ quidā auarus: q uidens penuriam frumenti: quantū potuit emere frumentū emit: cupiens ex caristia dictari: qd plura care uendebat frumentum: expectabat iste ꝙ uenderet carius. ꝙ & factū est: nec sic satiat sitis eius: sed expectabat adhuc ꝙ uendat carius. quod ēt uenit: nam ꝑꝑ caristiam parū minus floreno uendebat mensura cōis. querit iste quod adminus floreno cōparetur. Quodā ergo die sabati iuxta nouas messes. iuit iste ad forum & petiit qd uendebatur comunis mensura frumenti. respondetur ꝙ uendētur tribus libris: ualebat tunc florenus tres libras cōdimidia. Clamat miser quare non petitis florenum. Interim aportantur frumentum nouum: propter quod minuitur precium ad duas libras. miratur insanus & clamat quid facitis: uultis res uestras abicere. quid plura multiplicatur frumentum in foro. minuitur precium: & habetur illa mensura pro. xx. solidis. Quod uidens infœlix auarissimus: uelud freneticus cepit contitiuare dicens ꝑ. xx. solidis. ꝑ. xx. solidis. & sic eadem uerba continuando: domū ꝓpriā adiit: granarium suum ascendit: & frumenti massam gemebundus aspexit: & tandem supradicta uerba ibidē continuans: eodē horeo seu granario laqueo se suspendit. & taliter dignū auaritiæ suæ stipendiū reportauit.

De uenditione iusti p̄cii.

Porro quia rei pretium in indiuisibilli consistere nequit. sanxere leges. quod uenditio nulla sit. ubi citra dimidium iusti pretii traditur aut retinetur: uocatur aūt iustum pretium illud quo pro tunc cōiter

res uenditur seu uendi potest. hoc tamen non sufficit sed bonus ciuis computatis expensis: laboribus: & damnis. sic merces suas uendere debet. ut ipse si fieri potest competenter lucretur.. Respublica seu bonum comune non dānificetur: & proximus emens nullacten⁹ decipiatur. Quippe molestus est ciuis: negotiatione cuius respublica cogitur pati famen: seu caristiam. tales sunt qui quandoq; alimentis patriam euacuantes & ad alias ciuitates alimenta transmittentes: replent bursas suas. sed cōciuium suorum marsupia uelud hostes euacuant. Studeat ergo omnis negotiator bonus ꝙ non solum suam: sed etiam totius reipublice procuret habundātiam. Et sic habebit huius benedicte portæ secundum latus siue spondille.

Tertiū latus. Veritas in ope

Tertium portæ huius latus ē ueritas in opere: ne uidelicet sit deceptio in re quæ comutat. quod duobus modis accidere pōt uno mō: quādo est aliud ꝙ emitur: aliud quod q̄rit. Si qs aurum q̄rat emere. q autē uendit sibi tradat surical cū. Alio mō quando qs credit emere rē bonā: & utilē & uendēs sibi tradat inutilem: & pestilentē: ut si quis credat emere domū mōdā: & salutarem: & inueniat eam serpentibus & īmonditiis plenā. Constat ergo ꝙ ubi una res uendit. & alia creditur emi: nō est iusta uēditio: sed pessima deceptio. ut si quis uelit emere uinū purum. & uendatur sibi limphatum. credēs enim emere uinū. & emit aquā. Porro de secundo ponit Tulius iii. de officiis duo exempla: de qbus fuerunt diuerse oppiniones. Primum est ꝙ uir bonus Alexandrie Rodū

Quod una re: ꝑ alia uendat. Vendens non debet decipere quēquā emētē in re.

Primum. Exemplum. tulius.

magnum frumenti numerum aduexit. In rodiorum inopia & fame. summaq; anone caritate. Si ergo idē sciat quam plures mercatores Alexandria soluisse naues q; in cursu frumento honustas: petentes. Rodum uiderit dicturus: nescit Rodiis an scilentio suū quam plurimum Venditurus sapienter inquit Tulius & bonum uirum fingimus de cuius liberatione. & consultatione querimus. Qui celaturus Rodios non sit si id turpe iudicet. sed dubitat. An turpe sit. Secundum Exemplum. est istud. uendat edes uir bonus: propter aliqua uitia. Que ipse nouit cæteri ignorent: pestilentes sint: & habeantur salubres: ignorotur: in omnibus cubiculis. Apparere serpentes: male materie ruinose: set hoc preter dominum nemo sciat. Quero hic si emptoribus uenditor non dixerit edesq; uendiderit pluris multo quam se uenditurum putaret nomen illud iniuste fecerit. Dicit Tulius ibidem quod in utroq; casu; aliud uidetur. Diogeni babilonio magno & graui stoico: & aliud antipater discipulo suo homini accutissimo diogenes enim dicit. Quod uenditor solum ea tenetur emptori dicere: seu reuelare: quæ mādātur iure ciuili. cætera sine insidiis agere: antipater autem uult. Quod uenditor tantum omnia emptori reuelare. que faciunt ad commodum emptoris. Tandem concludit Tulius hæc uerba. Si ergo nec frumentarius rodiis. Nec hic edium uenditor celare debuisset emptori: neq; enim id est celare. quicquid reticias Sed cum quod tu scias id alterū ignorare emoluméti

Secundum. Exemplum.

Véditor tenet licere emptori efectū rei.

tui causa uelis: uel cos quorum interfit id scire: hocce landi genus quale sit: & cuius hominis: quis non uidet. certe non aperti: non simplicis: nō ingenui: nō iusti: non uiri boni. Versuti potius obscuri astuti: falacis: ingeniosi: uafri: malitiosi: calidi: uentatoris. hæc tot: & alia plā: nonne inutile est subire uitiorum nomina. & aliquantulum inferius. dicit Tulius ac de iure. Quidem prediorum sancitum est apud nos: iure ciuili ut in his uendendis: uitia dicerentur: quæ nota essent Venditori. Nam cum ex. xii. Tabulis satis cēt ea prestari: quæ essent lingua nuncupata. quæ qui inficiatus esset duplicem penam subiret a iure. Cōsimiliter: reticenti pena est constituta. Quicquid enim est in predio uitii id statuerunt. Si uenditor sciret nisi nominatum dictum esset pstari oportere. Et ponit Exemplum Tulius. ut cum in arte augurum: augures actu ri essent insisteretq; claudius centimalus: qui edes in cœlio monte habebat demoliri cas: quarum altitudo officeret auspiciis: claudius proscripsit. Insulam uendidit: emit. p. Calpburnius lanarius huic ab auguribus: illud idem denuntiatum est. Itaq; calpburnius Cum demolitus esset. Agrouisseteq; claudium. edes postea proscripsisse quam esset ab Auguribus demoliri iussus. Arbitrium illum adegit. Quicquid sibi dare facere oporteret. Ex bona fide. Marcus cato Sententiam dixit. Huius nostri Catonis pater. Vtn. cæteri: ex patribus sic. Hoc qdē illud lumen pgenuit ex filio: ē noiandus. is ergo iudex ita pnuntiauit.

Tulius.

Exemplum.

Cum in uendēdo rē eā sciſſet: & non emptori pronū tiaſſet: dānum preſtari oportere: ergo ad fidē bonam ſtatuit ptinere: notum eſſe uitiū emptori. q̄ noſcet uē ditor. q̄ ſi recte iudicauit: nō recte frumētarius ille nō idem peſtilētium edium uenditor tacuit. hæc Tulius.

Quartū huius portæ latus ē puritas ī tp̄e. ut uidelicet tp̄s q̄ eſt comune. Nec alicuius eſt ꝓprium. nec cē poteſt. Nullo modo uendatur ſicut faciunt uſurarii. Qui tēpus uendunt ex uſuris ſuis. Cum. n. tempus ſit oium tp̄alium. Idem & cōe. Ita q̄ totum ē oium & totum eſt ſingulo⁹. nō. n. ē una pars tp̄is: unius & alteri⁹ tp̄is rei temporalis. Sed cuiuſlibet totum ē tp̄s. Quō potuit q̄s cuiq̄ uendere ſuum quippe q̄ meum eſt: nemo mihi uendere debet. Sunt uſurarii publici qui nec deum timēt nec hoiem reuerentur Cōtra quos loquit Salomon ꝓuerb. xxyiii. c. Qui coaceruat diuitias uſuris: & fenore liberali ipauperes cōgregat eas. qui aurē ſuā declinat. ne legem audiat. orō eius erit execrabilis Lex. n. dei precipit de uteron. xliii. c. nō fenerabis fratri tuo. ad uſurā pecuniā: non fruges ne q̄libet aliā rem ſunt qui tes: ad tempus emūt minori precio quā tunc ſint ualiture. & hoc in ſpe certo ſue ēptoris uerbi gratia. Certum cōiter bētur q̄ frumentum ad minus uale bit. xx. paup indiget hyeme pecunia: querit emptorē frumenti ad meſſes futuras motus inopia promittit ꝑ xy. quos pro tunc accipit. Dico q̄ nō eſt iuſta uendi tio quippe fortaſſis uendetur. xxx. ubi autem ſic ſe ponat ueriſimiliter in lucro capitali; & dāno non peccat

Vt ſi dubitet̄ de ualore frumenti: q̄ uniuerſaliter poterit ualere. xxx. uel ēt. xx. dans. xxii. non peccat: quia ſe ponit ad ultimū q̄ ſunt q̄ res ad tp̄s uendunt maiori precio quam ſi numeratam pecuniam reciperent hii ꝓcul dubio peccant: quia tempus uendunt.

De capitaneo ſiue ſpondilibus undecime portæ uerſ⁹ ſeptentrionem. Capitulum Tertium.

REPLEBImur in bonis domus tue pſal. lxiiii. Redēptor noſter. ſicut & cæterarū portarū ciuitatis ſue. Capitane⁹ princeps ē generalis. Sic & huius. xi. portæ ē princeps generalis. quoniam ipe ē mercator fidēliſſimus. & artifex ſolicitiſſimus. & agricola prōptiſſimus. q̄ppe qui de cœlo deſcendēs: & a patre exiens uenit ī mundū: ut nobiſcū cōmutaret. ꝑ terrenis celeſtia. ꝑ tp̄alibus æterna. ꝑ tranſitoriis: & corruptilibus: tā neceſſaria q̄ ſēpiterna dōnaret. ut merito qui ſequunt̄ cū repleant̄ in bonis domus ſue. Dixit. n Mātthæi. xix. Omnis qui reliquerit domum uel fratres: aut ſorores: aut patrem: aut matrem: aut uxorem aut filios: aut agros propter nomen meum centuplum accipiet: & uitam æternā poſſidebit. unde Auguſtin⁹ de uerbis domini ſermone. xxxiiii. Chriſtus ſuſcepit quod hic habū dat ſcilicet naſci: & mori ſed reſurgere & in æternū uiuere nō hic erat inuenit hic uiles mercēs: & terreſtres: & attulit peregrinas & celeſtes. hinc Caſſiodorus ſup pſal. xix. Chriſtus pauper eſt de noſtro: de ſuo diues. qui iō indigētiā humanitatis aſſumpſit. ut habū dātic ſuæ: nos faceret cē ptices. ſic ergo

Auguſtinus.

Caſſiodorus.

Xp̄s paupē se fe
it ut nos diui
es faceret.

diuinus iste: & celestis iste mercator dominus noster
iesus xp̄s seip̄m pauperē fecit: ut nos diuites efficeret:
humilē se fecit ut nos exaltaret: hominē se fecit: ut nos
hoīes deos faceret: mortē suscepit: ut nos hoīes uiuifi/
caret: sanguinē effudit: ut hoīum peccata lauaret: no/
strā infirmitatē suscepit: ut nos a miserabili seruitute
redimeret. Hee sunt p̄ciosissime merces. O iesu dulcis
sime: quas attulisti nobis de paradiso dei. pro q̄bus pa
ter tuus sanctissimus: ut suos redimeret: te suū filiū di
lectissimū tradere mortēq; subire decreuit. Porro q̄

Xp̄s fuit solicit⁹
Et exptus arti
fex.

solicitus & exptus artifex fuerit: & sit sapīa dei patris
idest dominus noster iesus xp̄s. patet sapīæ. c. yii. ubi
sic ait. Sapiēs ip̄e dedit mihi hoꝝ q̄ sunt sapīam ueram
ut sciā orbē terraꝝ disponere: & uirtutes ellemētoꝝ ini
tiū & cōsumationē: & medietatē tp̄ꝝ: moꝝ mutatōes
& dimissiōes tp̄rū: āni cursus: & stelaꝝ dispositiones:
naturas aīaliū: & iras bestiarū: uim uentoꝝ: & cogita
tiones hoīum. drīas uirgultoꝝ: & uirtutes radicū: & q̄
cūq; sunt absconsa: & iprouisa didici. oīum. n. artifex
docuit sapīa. Et īferius. yiii. c. scribit̄. Quid sapīa locu/
plex q̄ oīa opat̄. q̄s horū que sunt magis q̄ illa ē artifex
Itē inferius. c. xiii. Ignorātiā hoīum rep̄hēdens ait. ua/
ni sunt autē hoīes oēs q̄bus subest scīa dei. Et de hiis q̄
uident̄ bona nō potuerunt intelligere eum q̄ est: neq;
opibus attendentes agnouerunt q̄s esset artifex. Item

Apostolus.

ad hebreos. xi. dicit Apl̄s de habraam. Quod expecta
bat fundamēta hēntē ciuitatē: cuius artifex & cōditor
est deus. Ni mirum quoniā ip̄e ē p̄ quē oīa facta sunt.

Nā oīa p̄ ipsum facta sunt: & sine ipso factum ē nihil.
Io. i. ipse est quē cōstituit deus heredē uniuersorum: p̄ Ioannes.
quē fecit & secula. ad hebreos. i. imo ip̄m dei uerbum
nō solū artifex: sed ars dicit̄. Dicit. n. Augustinus. xi. Augustinus.
de ciui. dei. c. xxix. Quod angeli creaturā melius ibi.
hoc ē in sapīa dei. tāq̄ in arte q̄ facta ē: q̄ in ea ip̄a sciūt
Ac p̄ hoc & seip̄os melius ibi q̄ in seip̄is. hinc August. Augustinus.
xii. de ciui. dei. c. xxyi. sic ait. Et si deus ꝙ assidue plato
cōmemorat: sicut uniuersi mundi. Ita oīum animaliū
species eterna intelligentia continebat: quomodo nō
ipse cuncta condebat: an aliquorum artifex esse nolet
quorum efficiendorum attem ineffabilis eius. & inef
fabiliter mens haberet. Verum q̄ peritissimus agri
cola sit: & fuerit dominus noster iesus Christus. hinc
luculenter ostenditur. Quod ut ait Apostolus prima Apostolus.
ad corinth. iii. c. Itaq; neq; qui plantat est aliq̄d. neq;
qui rigat: sed qui incremētum dat deus. Ioānis quoq; Ioannes.
xy. dominus ait. Ego sum uitis uera: & pater me⁹ agri
cola est. Super quo uerbo dicit beatus Augustin⁹. nō Augustinus.
quid unum sunt agricola: & uitis. secundum hoc er
go uitis Christus. secundum quod ait: Pater maior
me est. secundum autem quod ait. Ego & pater unū
sumus. Et ipse agricola est. Nec talis quales sunt: q̄
extrinsecus operando exhibent misterium. Sed ta/
lis: ut det etiam intrinsecus incrementum. Et parum
post. deniq; cum de patre tanquam de agricola di/
xisset. quod infructuosos palmites tollat fructuosos
autem purget. VT plus afferant fructum.

continuo ẽt ſcipſum mõdatorem palmitum oſtẽdẽs. Iam uos iñgd mundi eſtis: pp ſermonẽ quẽ loquutus ſum uobis. ecce & ipſe mũdator eſt palmitum: quod eſt agricole: non uitis officiũ. hinc de uerboꝝ ſignificatione in clementinis ſcriptũ eſt ſic. Exiui de paradiſo dixi rigabo ortum plantationum: ait ille celeſtis agricola: qui uere fons ſapiæ uerbum dei: apud patrem in patre permanens: genitus ab æterno nouiſſime dieb⁹ iſtis fabricata ſancto ſpũ in utero uirginis: caro factũ eſt. exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis: per agendum exemplar ſequendo celeſtis uita prebens hominibus ſemetipſum. Ex quibus omnibus luculẽter apparet. q̃ qa dominus noſter Ieſus xp̃s fuit & eſt ẽt mercator fideliſſimus. fuit & eſt artifex ſolicitiſſimus. fuit & ẽ agricola cõtinu⁹ & pitiſſimus. merito põdus eſt. xi. portæ ciuitatis ſuæ capitaneus generalis. & princeps principalis: ſicut ponebatur in cæteris portis ciuitatis eiuſdem. Verum capitancũ huiẽ appropriatũ portæ diximus eẽ beatiſſimũ Thomã. quoniam cũ ut habetur in legenda ſua. Abanes prepoſit⁹ regis: in die cũ uenilſet eccleſiam. & quereret hominẽ eruditum in arte architectoria: dixit ad eum dominus Quid comperare uis iuuenis. cui ille: dominus meus miſit me. ut conducam ſibi ſeruos in arte architectoria eruditos. ut romano opere: palatium ſibi cõſtituãt Tunc Dominus tradidit ei Thomam: aſſerens eum plurimum in tali arte peritum. Magnis autem laudibus laudari põt: hic apoſtol⁹ beatiſſimus utputa q̃ fuit

Inueſtigator maximus dei ſecretoꝝ. Et reuelator prouidus fuit futuroꝝ Sanctificator optimus fuit deuotoꝝ. Et predicator lucidus legis electoꝝ. Edificator ualidus domus perfectorũ. Et imitator feruidus regis angelorum. Dico ergo primo. q̃ thomas beatiſſimus fuit iueſtigator maximus ſecretorum dei cũ enim ut hẽtur Ioannis. xiiii. Dixiſſet dominus apoſtolis ſuis. Quod ibat ad preparandum eis locum. & ſub intuliſſet: ctiam quo ego uado ſcitis. & uiam ſcitis. dixit ei thomas domine neſcim⁹: quo uadis. & quomodo poſſimus uiam ſcire. huic tante inueſtigationi. reſpondit dominus thome. Ego ſum uia ueritas & uita Nemo uenit ad patrem: niſi per me. Preterea cũ poſt reſurrectiõem. ut habetur Io. xx. Apparuiſſet domin⁹ apoſtolis abſente thoma coq; reuerſo dixiſſent ei cæteri diſcipuli uidimus dominũ ut ueritatem reſurrectionis ſubtilius inueſtigare. ait niſi uidero in manibus eius fixurã clauoꝝ. & mitã digitũ meũ i locũ clauoꝝ & mitã manũ meã i latus eius nõ credã. Qui cũ dicbus. viii cõtinuis i cadẽ opiniõe mãſiſſet. Apparuit domin⁹ ſibi & cæteris. Et ait thome infer digitum tuum huc. & uide manus meas. Et affer manum tuam: & mite i latus meum. & noli eſſe incredulus ſed fidelis: & reſpõdit thomas dominus meus: & deus meus. Fuit ẽt prouidus futuroꝝ reuelator cum. n. deueniſſet ad quẽdã ciuitatẽ in qua rex ciuitatis: celebrabat nuptias filie ſue ſit apoſtolus ĩtroductus: ad nuptias ubi dum dei laudes hebrea puella cantaret hẽbraice dicẽs. Vnus eſt deus

Thomas fuit ueſtigator maximus. Ioannes.

Idem

Thomas fuit p uid⁹ futuroꝝ reuelator.

continuo ẽt ſeipſum mõdatorem palmitum oſtẽdẽs. Iam uos ingd mundi eſtis: pp ſermonẽ quẽ loquutus ſum uobis. ecce & ipſe mũdator eſt palmitum: quod eſt agricole: non uitis officiũ. hinc de uerboꝝ ſignificatione in clementinis ſcriptũ eſt ſic. Exiui de paradiſo dixi rigabo ortum plantationum: ait ille celeſtis agricola: qui uere fons ſapiæ uerbum dei: apud patrem in patre permanens: genitus ab æterno nouiſſime diebꝰ iſtis fabricata ſancto ſpũ in utero uirginis: caro factũ eſt. exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis: per agendum exemplar ſequendo celeſtis uita prebens hominibus ſemetipm. Ex quibus omnibus luculẽter apparet. q̃ qa dominus noſter Ieſus xp̃s fuit & eſt ẽt mercator fideliſſimus. fuit & eſt artifex ſolicitiſſimus. fuit & ẽ agricola cõtinuꝰ & pitiſſimus. merito põdus eſt. xi. portæ ciuitatis ſuæ capitaneus generalis. & princeps principalis: ſicut ponebatur in cæteris portis ciuitatis eiuſdem. Verum capitancũ huic appropriatũ portæ diximus eẽ beatiſſimũ Thomã. quoniam cũ ut habetur in legenda ſua. Abanes prepoſitꝰ regis: in die cũ ueniſſet ceſaream. & quereret hominẽ eruditum in arte architectoria: dixit ad eum dominus Quid comperare uis iuuenis. cui ille: dominus meus miſit me. ut conducam ſibi ſeruos in arte architectoria eruditos. ut romano opere: palatium ſibi cõſtituat Tunc Dominus tradidit ei Thomam: aſſerens eum plurimum in tali arte peritum. Magnis autem laudibus laudari põt: hic apoſtolꝰ beatiſſimus utputa q̃ fuit

Clemen. exiui de paradiſo.

Capitancus ꝓ oriatus thomaſ apoſtoluſ.

Inueſtigator maximus dei ſecretoꝝ. Et reuelator prouidus fuit futuroꝝ Sanctificator optimus fuit deuotoꝝ. Et predicator lucidus legis electoꝝ. Edificator ualidus domus perfectorũ. Et imitator feruidus regis angelorum. Dico ergo primo. q̃ thomas beatiſſimus fuit inueſtigator maximus ſecretorum dei cũ enim ut hẽtur Ioannis. xiiii. Diciſſet dominus apoſtolis ſuis. Quod ibat ad preparandum eis locum. & ſubintuliſſet: etiam quo ego uado ſcitis. & uiam ſcitis. dixit ei thomas domine neſcimꝰ: quo uadis. & quomodo poſſimus uiam ſcire. huic tante inueſtigationi. reſpondit dominus thome. Ego ſum uia ueritas & uita Nemo uenit ad patrem: niſi per me. Preterea cũ poſt reſurrectiõem. ut habetur Io. xx. Apparuiſſet dominꝰ apoſtolis abſente thoma coq; reuerſo dixiſſent ei cæteri diſcipuli uidimus dominũ ut ueritatem reſurrectionis ſubtilius inueſtigare. ait niſi uidero in manibus eius fixurã clauoꝝ. & mitã digitũ meũ i locũ clauoꝝ & mitã manũ meã i latus eius nõ credã. Qui cũ diebus. viii cõtinuis ĩ cadẽ opiniõe mãſiſſet. Apparuit dominꝰ ſibi & cæteris. Et ait thome infer digitum tuum huc. & uide manus meas. Et affer manum tuam: & mitte i latus meum. & noli eſſe incredulus ſed fidelis: & reſpõdit thomas dominus meus: & deus meus. Fuit ẽt profuidus futuroꝝ reuelator cum. n. deueniſſet ad quẽdã ciuitatẽ in qua rex ciuitatis: celebrabat nuptias filie ſue it apoſtolus ĩtroductus: ad nuptias ubi dum dei laudes hebrea puella cantaret hẽbraice dicẽs. Vnus eſt deus

Thomas fuit inueſtigator maximus.

Idem

Thomas fuit ꝓ uidꝰ futuroꝝ reuelator.

hebreorum:q creauit cœlū & terrā.& fundauit maria Thomas in cœlum respiciens:nec manducans:nec bibēs:eadem uerba repetere satagebat:pp quod pincerna regis apostolum ip̄m pcussit in masilla.p̄scius autē futuroꝝ apostolus ait illi. Non hinc surgā donec manus quæ me pcussit:huc a canibus afferatur.igitur ille pincerna ad hauriendam aquam iuit.ubi a leone occisus est:& a canibus laceratus:quorum unus niger manum eius dexteram in medium conuiuium aportauit Quo uiso stupentibus oībus:puella proiecta eius fistula in qua cantabat:ad pedes apostoli se proiecit. Fuit insup beatissimus Thomas sanctificator optimus suorum deuotorum. Nam ad petitionē illius Regis sponsum benedixit & sponsam. Statimq; abeunte apostolo in manibus sponsi apparuit ramus palme plenū dactalis:de quibus sponsus & sponsa comedentes obdormierunt.& simile somniū ambo uiderunt. Quod uidelicet rex gēmatus amplecteret̄ eos:& diceret Apostolus meus benedixit uos.ut eterne uitæ pticipes sitis Euigilantibus aūt eis: & sibi mutuo narrātibus sōnia sua.ingressus ad ipsos apostolus predicauit eis uirtutē uirginitatis cū detestatione libidinis. ubi apparuerūt duo angeli dicentes eis. Nos sumus angeli uobis ad custodiā deputati. quod si apostoli bene seruaueritis monita. Offeremus deo oīa uota uestra:baptizati sūt ergo sponsus noīe dionisius.spōse noīe pelagia.& factus est Dionisi⁹ illius ciuitatis ep̄s. Pelagia uero sacro uel lamine consecrata.martirizata fuit.

undo.
omas Fuit
ificator opti
s suorū de
orum.

Fuit preterea Thomas beatissimus p̄dicator egregi⁹ legis ellectoꝝ.nā cū ad indiā accessisset plurimisq; miraculis corruscaret cōgregata mlt̄itudine illius ꝓuīciæ. Sanauit oēs īfirmos eoꝝ.& docuit eos.xii.gradus uirtutū.uidelicet deū unicū & trinū colere. baptisma suscipere.fornicatiōe fugere.auaritiā abicere.gulā restringere.penitētiā tenere.in bono pseuerare. hospitalitatē amare.uoluntatē dei in faciēdis querere.non faciēda uitādo.caritatē amicis & inimicis impendere.in custodiēdis hiis uigilē curā hēre. Ad cuius p̄dicationē baptizati sunt.xi.millia uiroꝝ.exceptis puulis & mulieribus. Fuit deniq; ualidus edificator domoꝝ perfectoꝝ. Nā cum uenisset ad Regē indie.& ab eo recepisset thesaurum copiosum.ut ei palatium fabricaret. Rege ꝓficiscente ad aliā ꝓuinciā. Apostolus thesaurum ip̄m paupib⁹ distribuit. Reuersus rex capi apl̄m fecit:& carcerari.ut ip̄m interficeret. Interea moritur frater regis noīe gad.&.iiii.die resurrexit.et regi scitatē apostoli & gl̄iam paradisi indicauit. & decorē palatii:ꝓ ipso in celestibus fabricati. promittēs pecuniam si uellet ipsum uendere. Cui rex stupens ad prodigia dixit:illud erat meum & apostolus tibi fabricet alteꝝ ꝙ si nequerit:mihi & tibi hoc unū cōe erit. Fuit ultimo beatus Thomas imitator feruidus regis angeloꝝ Nam uadens post predita ad superiorem indiā. Ibiq; miraculis & doctrina corruscās: multosq; ad dominū conuertēs gladio trāsfixus martirio coronatur; uel ut ait Ysodorus lanceis transfixus occubuit.

Tertio.
Thomas fuit p̄dicator egregi⁹ legis ellectoꝝ. Xii. gradus uirtutum.

Quarto.
Thomas fuit ualidus edificator domoꝝ perfectorum.

Explicit.xi.porta. De ascẽsu.xii.portæ quæ est porta sc̃laris & penitentiæ uersus septentrionem &.xii.signo. Quod est piscis primum capitulum.

DIR V pisti uincula mea tibi sacrificabo hostiã laudis psal.cxy. domin⁹ noster Iesus xp̃s. Meruit in passione sua omnia uicula rũpere. hinc est. Quod infantibus baptizatis: & peccatoribus circa finem uitæ penitentibus: ex memorate passionis merito regnum celeste donatur. Ad fabricationem ergo portæ.xii. Ciuitatis xp̃i duodecimum cœli signum ꝙ appellatur piscis ascendens cõstituam. Hoc signũ ꝙ secundum ꝙ tradũt astronomi. quatuor singulares habet conditiones quia. Est iouis habitatio. Venc ris exaltatio. Saturni prima facies. Eius sunt nostri pedes. Dico ꝙ signũ pisciũ dicit̃ domus iouis. exal tatio ueneris, prima facies eius: est saturni & domina tur pedibus humanis. Per signum piscium: intelligo humanitatem xp̃i: quæ est iouis. i. dei sũmi domus electissima. scriptum ẽ. n. psal. xyiii. in sole posuit tabernaculum suum. & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Bartho. quoꝙ. iii. c. scribitur. hic est deus noster. & non estimabitur alius ad eum. hic ad uenit omnem uiam disciplinę: & tradidit illam iacob puero suo: & israel dilecto suo. Post hoc in terris uisus est & cum hominibus conuersatus est. Ioannis quoꝙ primo scribitur uerbum caro factum est & habitauit in nobis. Humanitas ergo dei: quasi domus est tabernaculũ eius: q̃ sua misericordia peccatorib⁹ largit̃ ueni-

Prima cõditio.

De humanitate xp̃i.

Bartholomeus

Ioannes.

& gloriam. Dicit enim Cassiodor⁹ super psal. I. Quis enarrare sufficiat quanta sit dei misericordia. & mũdi creatorem de cœlo deposuerit: & sereno corpore induerit conditorem. cũq; qui æternitate patri manet equalis mortalitate coequauit nobis. Sic ergo dico ꝙ humanitas xp̃i. uel potius xp̃s i humanitate satisfecit pro peccatis: q̃a tam infantes baptizati morientes q̃ peccatores in fine conuersi perfecte ingrediũtur regnũ æternum. Licet enim Augustin⁹ satis dubitare uideat in sermone de penitentia: de peccatoribus in fine conuersis dicens. Siqs posit⁹ i ultima necessitate egritudinis: Voluerit accipere penitentiam: fateor uobis non illi negam⁹ ꝙ petit. sed non presumim⁹ ꝙ bene exit. Agẽs pniam & reconciliatus & san⁹ bene uiuẽs secur⁹ exit. Agẽs pniam ad ultimum: & reconciliatus: si securus hinc exit. Ego non sum securus: penitentiam dare possunt: securitatem dare non possunt. Nũ quid ergo dico dãnabitur. sed nec dico liberabitur uis a dubio liberari: age penitentiam dum san⁹ es. Quia egisti penitentiam eo tempore quo peccare potuisti: si autem uis agere penitentiam: eo tempore quo peccare non potes: peccata te dimissurunt. non tu illa: duo ergo res sunt: aut ignoscitur tibi: aut non ignoscitur. Quid horum sit tibi futurum nescio: hæc Augustinus. Dicit tamen idem Augustinus in libro. de penitentia. Qui conuertitur: & omnino uertitur. qui iam non penas timet: sed ad bonũ deum tendere festinat Quę conuersio si contingerit alicui etiam in fine des-

Cassiodorus.

Xp̃s satisfecit p̃ peccatis oium.

Augustinus. Penitẽtia in extremis dubia.

Augustinus.

Crisostomus.

Exemplum.

perādū non est de eius remissione. hinc Crisostomus in libro de lapsu. Non temporis longitudine: sed affectus sinceritate: penitudo presentatur: unde & latro ille qui pendebat in cruce: non æguit prolixitate temporis ut ingressum paradisi mereretur. Sed tātum ei spatium sufficit: quantum expediri potuit. donec unum posset proferre sermonem. Ita ut intra momentum tēporis totius uitæ sceleribus absolutus precedere ad paradisum etiam apostolos mereretur. Ex quibus omnibus luculenter apparet ꝙ propter meritum christi: per mortem & humanitatem suam: nulla est uiuentibus penitentia sera. licet sit dubia: quia nihil procedat ex gratia: quæ & preueniat & sequatur: nihil ualet. quippe reprobis: qui sunt in inferno penitentia: sed eorum penitentia non est cum gratia. Non est tamen a pru/dentibus usq; in finem expectanda conuersio: quoniā hac animaduersione percutitur peccator. ut moriens obliuiscatur sui. qui dum uiueret oblitus est dei. ut ait beatus Augustinus. Est ergo piscium secunda con/ditio: quia est ueneris exaltatio. Venus autem plane/ta est amoris: & beniuolentiæ. humanitas autem christi. summe fuit exaltatio beniuolētiæ dilectionis & benignitatis. dicit enim Apostolus ad Titum. c. iii. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri. non ex operibus iustitiæ que fecimus nos. sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Qualis obsecro quantaq; putas fuit dei benignitas. Quando uerbum suum uoluit incarnari. Et passus est humanari.

Penitētia nō ē expectāda usq; in fine.

Augustinus.

Secūda cōditio Xp̄i humanitas fuit exaltatio amoris & dilectionis.

Sic nēpe dilexit deus mundū: ut filiū suū unigenitum daret. Vt oīs q̄ crediti illum non pereat. sed hēat uitā æternā: sicut scriptum Ioānis. iii. & apl̄s ad ephesios. ii Ait deus autē q̄ diues ē ī misericordia: pp̄ nimiam caritatē suā: qua dilexit nos cum essemus mortui peccatis. conuiuificauit nos christo. cuius gratia estis saluati & resuscitauit: & consedere: nos fecit in celestibus. ut ostenderet: seculis superuenientibus: habundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos in christo Iesu De hac tāta benignitate prophetauerat olim Dauid eximus prophetarum psalmo. xliiii. dicens ueritas de terra orta est: & iustitia de cœlo prospexit. Et enim dominus dabit benignitatem suam. & terra nostra dabit fructum suum. Vere nempe dedit dominus benignitatē. Quādo dedit nobis filium suum. & terra nostra dedit fructum. quādo uirgo gl̄iosa dedit nobis filiū suū iesum xp̄m. de quo dictum ē Luc. ii. benedict⁹ fruct⁹ uētris tui. hæc ē bēignitas īfātes baptizatos: morientes deducit ad uitā & peccatores ī fine cōuersos deducit ad ueniā. hic Bernar. ī quodā sermōe q̄ icipit apparuit bēignitas pulcerime lo. dicēs apparuit benignitas: & humanitas saluatoris nostri dei: priusq̄ appareret humāitas latebat bēignitas apparuerat āte potētia ī reꝝ creatōe: appebat sapiētiā ī eaꝝ gubernatōe sed bēignitas maxīe appuit ī hūanitate: siq̄dē & pri⁹ erat sed unde tāta cognosci poterat: ꝓmittebat sed si nō sētiebatur dominus in prophetis. Ego cogito cogitationes pacis: & Non afflictionis: & paulisper Inferius

Ioannes

Dauid.

Lucas.

Bernardus.

ẽ bernardus.

Ecce pax non promissa :non dilata:sed data. Ecce quasi saccum plenum misericordiæ:deus pater misericordiæ:misit in terram impassione.scidit ut effunderet quod in eo latet ptium nostrũ.saccũ utiq; & si paruum:sed plenũ.Paruulus siqdem datus ẽ nobis :sed in quo habitat ois plenitudo diuinitatis. In quo aũt magis poterat cõmendare benignitatem suam quã suscipiendo carnem nostram:hæc est ergo benignitas dei quæ deducit peccatores ad penitentiam. Penitentes ad ueniam:reconciliatos ad iustitiam: iustificatos ad gratiam:& gratificatos tandem producit ad gloriam Quod qnidem p xpm solum fieri declaratur. Anselmus.ii. Cur deus hõ.c.xxii.sic dicens. Ad hoc ualuit in xpo diuersitas naturarũ:& unitas persone. Vt qp opus fieri erat ad hominum restaurationem.si humana non posset natura. Et si diuine misericordiæ conueniret:exhiberet humana:& non alius atq; alius. sed idẽ ipse esset.qui utrunq; perfecte existens per humanam solueret:quod illa debebat: & per diuinam posset. qp expediebat. Bernardus insuper super cant. sermone. xxii. propter mansuetudinem quæ inte predicatur.cu remus post te domine Iesu; audientes qp non spernas pauperem:non horreas peccatorem:qui non horruisti confitentem latronem:non lachrimantem peccatricẽ non cauencã supplicantem:non deprehensam i adulterio:non sedentem intholonco:non supplicãtem publicanum:non negantem discipulum:nõ persequuto rem discipulorum; non ipsos crucifixores.

anselmus

ẽpi duplex natura ad quid uault.

Bernardus.

Est signi.pisciũ conditio tertia. quod eius prima facies est saturni. Saturnus secundũ astronomos: & poetas. Etatẽ significat aureã: & innocentẽ. Vnde Virgili? Iam redit & uirgo:redeunt saturnia regna.
Iam noua progenies:cœlo dimittitur alto.

Tertia cõditio Etas aurea & innocens. Virgilius

Quoniã infãs p baptismũ ad statũ innocentiæ. & peccatoꝝ:p penitentiã redit ad innocentiã. Vnde Cipriãus ait. O.penitentia quæ pcã:miserante deo remittis. & paradisum reseras:quæ contrictũ sanas: oẽm tristem exhilaras.uitam de interitu reuocas:prostractũ restauras:honorem reuocas:fiduciam reformas: gratiamq; habundãtiorẽ refundis. Hinc Ricardus super apoch. li.iiii. O.penitentia quid de te boni non referam:oia ligata tu sanas:omnia confusa tu lucidas: omnia desperãta tu animas. Sic ergo patet qp penitentia:p meritum xpi peccatores reducit ad aurium statũ innocẽtiæ & baptismus merito sanctitatis:et humanitatis christi reducit infantes,baptizatos ad gratiam & innocentiã. Vnde Crisostomus in li.de lapsu. Talis mihi crede:erga homines pietas xpi est. Nunquam spernit penitentiam si ei sincere & simpliciter offeratur. Et si ad summum qs pcenit malorum. Et inde uelit reuerti ad uirtutes:uiam suscipit libenter. & amplectitur. Facit oia quatenus ad priorem reuocat statum. Quodq; ẽ ad huc prestantius. Et si non potuerit quis explere oẽm sanctificationem:quãtulãcunq; breui tempore gestã non respuit pniam. sed suscipit ipsã. Non patitur. quãuis exigue conuersionis perire mercedem.

Ricardus.

Crisostomus.

Ad auream igitur etatem saturni deduxit nos xp̃s in humanitate sua: dum ueterem hominem exuens nos: & antiqua peccata remittens: iuduit ipse decorē & nos uestiuit: & ornauit uestimentis gratiæ suæ: ut inocentiam habeant infantes: & misericordiam inue niant penitentes: & sic de luto reducatur ad aurum p baptismum. Est signi piscium conditio quarta. s. q̃ habeat dominium pedum nostrorum: per pedes intel ligo nostra desideria. Iuxta id quod ait Augustinus. ix. confess. Pondus meum: amor meus eo feror quocū q̃ feror. & .xi. de ci. dei. c. xxviii. dicit beatus August. Quod amores corporum uelut momenta sunt pon derum: siue deorsum grauitate: siue sursum leuitate nitantur. Ita. n. corpus põdere sicut animus amore fer tur quocūq̃ fertur. Est ergo dominus noster iesus xp̃s. ita dominus desideriorū nostrorū: q̃ miserē cui uult misereri. & indurat. & reprobat quē uult indurare seu reprobare. indurauit. n. quādo uoluit cor pharaonis. molificauit. & elegit cor apli pauli quem segregauerat ex utero matris suæ. sicut scriptū ē ad galath. i. c De indurationē uero cordis pharaonis scriptū ē abū de in exodo p plura capitula. utputa. iiii. vii. ix. x. xi. xii. xiiii. capitulis diffuse. Porro exodi. xxiii. dixit dominus ad moysem. miserebor cui uoluero: & clemens ero in quē mihi placuerit. cāde sniam reiterās apls ad ro. ix. c. dicit moysi. n. dixit dominus: miserebor cui misere bor. & misericordiā pstabo cui miserebor. Igit nō ē uo lentis neq̃ curentis. sed dei miserentis. hinc Hirony

Quarta condi io.

Augustinus.

dem.

Deus miseret ui uult & indu at quem uult.

Exodi

Apostolus.

Hieronymus.

mus. x. c. scribitur. Scio domine q̃a nō ē hōis uia eius. nec uiri ē ut ambulet: & dirigat gressus suos. Prouerb. Salomon. quoq̃. xyii. c. scribitur. Cor hōis disponit uiam suam. sed domini est dirigere gressus. Verum prouerbiorū tertio dicit Salomon. Habe fiduciam in domino ex Idem toto corde tuo: & ne initaris prudentiæ tuæ. In omni bus uiis tuis cogita illum. & ipse diriget gressus tuos. Ex hoc patet quod nec in nobis negandum est libe rum arbitrium. Nec de ipso totaliter confidendum sed ipsum diuinæ curæ commendare debemus. & dominus dirriget ipsum. Propterea nempe dignatus est homo fieri. Vt omnis qui credit in eo. non pereat Sed uitam æternam habeat.

DE fundamento duodecime portæ: quæ est uersus septentrionem. & de lapide Ametisto Capit. ii.

DOMINE saluum me fac. O. domine be ne prosperare. Psal. cxvi. Omnium saluando rum: ex gratia: precium: & fundamentum est christus. nam ipse hostium est ipse uia est: ipse termi nus ē. scriptū ē. n. Io. x. Ego sum hostium p me si quis Ioannes introierit. ingredietur & egredietur: & pascua inueniet Et certe sicut hētur ibidē. Qui nō intrat p hostiū i ouile. sed ascēdit aliunde ille fur ē & latro. Io. quoq̃. xiiii. Ioannes dicit dominus. Ego sū uia ueritas & uita: & nēo uenit ad patrē nisi p me. Et apoch. i. Ego sū alpha & o: princi piū & finis. Propterea quilibet peccator debet dicere domino. O domine saluū me fac. o. domine bene p spetare. q̃a nisi ipse saluum faciet: nemo saluus erit.

Ad fundamentum huius portæ declarandum. di
cimus cū bto Io.apoch.xxi.c. Quod fundamētū.xii.
est Ametistus. Hæc gēma ut tradunt auctores:ē colo
ris purpurei. & intra gēmas purpureas obtinet princi
patum:quæ quattuor singulariter habet uirtutes. nā
ametistus.Fugat ebrietatē.Facit hominē uigilē.Malā
repellit cogitationem.Et bonum confert intellectum.

Quid ergo p ametistum.gēma purpurea: & fun
damētum portæ penitētium.uolumus intelligere nisi
purpureum sanguinem domini nostri iesu xpi:qui fū
damētum est:& precium redēptionis nostre sicut scri
ptum ē.Apoch.y.dignus es domine dēus apperire li
brum.& soluere signacula eius: quoniā occisus es: &
redemisti nos deo in sanguine tuo:ex omni tribu lin
gua: & populo:& fecisti nos deo nostro regnum.& sa
cerdotes: & regnabimus super terram. Sanguis
nempe domini:principatum inter omnia purpurea re
tinet:unde Can.tertio de nostro salomone dicitur fer
culum fecit sibi salomon de lignis libani. Columnas
eius fecit argenteas. Reclinatorium aureum: ascen
sum purpureum.Media caritate constrauit.Hinc Ioā
nis.xix.Exiuit ergo Iesus portans spinam coronam
& purpureum uestimentum. Vt sicut habetur isaye.
lxiii.Cum quereretur a domino. Qualiter rubrum
est indumentum tuum. Et uestimenta tua sicut cal
cantium in torculari. Respondit ipse dominus. Torcu
lar calcaui solus. Et de gentibus non est uir mecum
& parumpost dicitur. Et aspersus est; sanguis eorum

173

superuestimenta mea:& omnia indumenta mea ing
nauí. Quod quidē totum intelligi debet:de passione
domini:ubi proprium sanguinē dicit nostrum.qa fuit
precium redēptionis nostre:qui sanguis rubefecit ue
stimenta sua:qa rubrū est totum corpus suū. Sāguis
ergo domini fugat ebrietatē ad instar ametiste. quid
p ebrietatē uolumus intelligere:nisi peccatū unde. de
peccatoribus dicitur Iob.xii.Palpabunt quasi in tene
bris: & non in luce: & errare cos faciet:quasi ebrios
psal.liii.&.cyi.dicit turbati sunt:& moti sūt:sicut ebri
us:& ois sapiētia eoꝝ deuorata est.Et.i.ad thessal.y.c.
dicit Apostol9 q dormiunt nocte dormiūt:& qui ebrii
sunt nocte ebrii sunt: sanguis ergo domini fugando
peccatū fugat ebrietatē.Ipe.n. est de quo Ioānis.i.di
xit baptista ioānes.Ecce agnus dei. ecce qui tolit pec
cata mūdi.Sed unde:audi qd dicit Apls ad rom.iii.iu
stificati gratis p gratiam ipius p redemptionē.q est in
xpo Iesu quē ppposuit deus propiciatorē: p fidē & san
guinem ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ: propter
remissionem precedentium delictorum. unde prima
Io.primo dicitur. Si in luce ambulamus.sicut & ipse
in luce est.Societatem bēmus ad inuicem & sanguis
Iesu christi filii eius: emondat nos ab omni peccato

Ex quibus omnibus euidenter apparet quod dum
sanguis Iesu christi fugat peccata nostra: & ab ipsis
nos emondat. Vt ut perfectissimus ametistus. fugat
a nobis. Pessimam: & intrinsecam mentis ebrieta
tem. per q mens peccatoris efficitur temulēta; dū dei

Ametiste fu
gat ebrietaten
i.peccatum fu
gat a sanguine
christi.
Iob.
Paulus
Ioannes
Apostolus
Ioannes

ecūda cōditio
āguis xp̄i facit
oiem uigilē ad
bseruātiā mā/
atorum dei.
Bernardus.

obliuiscitur: per peccatum. Ad instar insuper ame
tisti. Domini sanguis facit hominem uigilem: ad ob
seruationem mandatorum dei. unde Bernardus sup
can. sermone. ix. super omnia reddit te mihi amabilē
bone Iesu. Calix quem bibisti. opus nostre redemptio
nis: hoc omnino amorem meum totum facile sibi uē
dicat: hoc in quam est quod meam deuotionem. &
blandius allicit. & iustius exigit: & artius stringit: &
uehementius afficit. hic Gregorius august. in li. de cō
flictu uitiorum: & uirtutum ait. Si passio saluatoris ad
mentem reducitur: nihil tam durum quod non equo
animo tolleret. Sicut igitur uigil & solicitus efficit
xp̄i miles ad obseruantiā mādatoꝝ dei: quotiens de/
uote remiscit beati sanguinis: quem in cruce pēdens
habundāter effudit: amator hoīs. ut nō sit amplius q
totaliter abicit locus īgratitudinis. dū sic effūdi cernit

Gregori⁹ uł au
gustinus.

Sanguis tante dulcedinis: ꝙ lauat aīas. hinc insuper
ostendit: totius trinitatis īmensa dilectio. Vbi pāter
ꝑ salute nostra donat unigenitū. Vbi filius efficitur
precium & uictima. Vbi spūs sanctus hæc opatur oīa
ut amplius nemo desperet. sed efficiatur uigil ad que
rendam remissionem. Vnde beatus Augustinus lib.
xii. confess. Quomodo nos amasti pater bone qui fi/
lio unico non pepercisti: sed pro nobis impiis tradidi/
sti. Qui pro nobis tibi factus est uictor: & uictima &
ideo uictor quia uictima pro nobis tibi factus est sacer
dos: & sacrificium. Et ideo sacerdos: quia sacrificiū
faciēs tibi: de seruis filios de te nascēdo: non seruiēdo

Augustinus.

174

Merito mihi spes ualida in illo ē. ꝙ sanabis langores
meos oēs per eum q sedet ad exteram tuam. & īterpel
lat ꝑ nobis alioquin desperarē. Preciosissimus ergo
sanguis xp̄i. Dū ebrietatē fugat uitiorum. Quæ
sonolētū facit hoīem. Et occiosum consequēter red
dit hoīem uigilem & oposum. Videns quippe: miles
xp̄i ducem suum amore suo proprium effundere san/
guinē: aīatur ad ardua. uelut elephantis more ꝑ aspec
tum sanguinis ꝓuocatus ad bellū. ut & ipse legitime
certās a rege suo coronetur. Taliter animati sunt innu
merabiles xp̄i milites: de quibus scriptum ē apoch. vii.
hii sunt qui uenerunt ex magna tribulatione. & laue
runt stolas suas. & dealbauerunt eas ī sanguine agni:
ideo sunt ante tronum dei: & seruiūt ei: die ac nocte ī
templo eius. & qui sedet in trono habitat super illos.
Item apoch. ultio dicitur beati qui lauant stolas suas
in sanguine agni. ut sit pars coꝝ in ligno uitæ. & ꝑ por
tas intrent in ciuitatem. Hinc Bernardus super canti.
sermone. xly. uult benignus dux deuoti militis militā
tis uultum & oculos in sua substoli uulnera: ut illius
exemplo animum errigat: & exemplo sui reddat for
tiorem. Enim uero non sentiet sua: dum illius intue
bitur uulnera sanguis ergo Domini secundam ha/
bet cōditionē hui⁹ portæ fūdamēti. Ad instarēt ame
tisti: sāguis domini malā repellit cogitationē: quoniā
memoria sic effusi sāguinis conscientiam emendans
ab opibus mortuis cogitationes nouas: & maligna de
sideria. repēte repellit. unde ad hebr. ix. c. dicit Apl̄s

Homo reddi
oposū ꝑ xp̄i sa
guinē. ꝙ ē. ii. c
ditio amatiste.
Sāguis cōpara
tio Elephanti
xp̄i.

Bernardus.

Tertia cōditio.
Sāguis domini
malam repellit
cogitationem.

Si enim sanguis hyrcorum aut thaurorum. & cinis ui
tule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationē
carnis. Quanto magis sanguis christi: qui spiritum
sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo uiuē
ti. Et inferius capit. x. dicit Apostolus. Habentes itaq;
fratres fiduciam introitu sanctorum in sanguine chri
sti: per quem initiauit nobis uiam nouam. & uiuen
tem per uellamen id est per carnem suam. Sacerdotiū
magnum super domum dei. accedam⁹ cum uero cor
de in plenitudine fidei aspersi corda a conscientia ma
la: & abluti corpus aqua mōda: teneamus spei nostre
confessionem indeclinabilem. Ō ergo ineffabilis
dulcedo diuine pietatis. ō. super imensa benignitas. et
ō inenerabilis misericordia Iesu xp̄i. hō sceleribus de
formatus: uanis cogitationibus agitatus: falsis loquu
tionibus affluctus: & prauis operationibus occupatus.
non irrationabilibus: uel insensibilibus sacrificiis. ut
olim in lege fiebat emundaī. sed p̄cioso sanguine Ie
su xp̄i reformaī: getatur: iustificatur: & adoratur. Te
ergo quesum⁹ piissime iesu xp̄e tuis famulis subueni.
nos emundando: approbādo: adorādo: getando: iusti
ficando: quos precioso sanguine redemisti. Nam &
si te possumus obsecrare: quasi creatorem: quasi cōser
uatorem: quasi protectorē: & quasi nutritorē: non ui
deo quod aliqua talis aut tanta sit obsecratio. Qua
lis aut quāta ē illa q̄ fit p p̄cioſi tui sanguinis effusionē
tbi nāq; recolit memoria: maxie tue dulcedinis: ac dile
ctōis: q̄ p te ipm̄ imaculatū agnū nos redimere uoluisti

Pulchra orō ad
christum.

De qua dicit apostolus petrus prima cano. sua. c. i.
Non corruptibilibus auro uel argento redempti estis.
de uana uestra conuersatione paterne traditiōis. Sed
precioso sanguine quasi agni incontaminati: & im
maculati Iesu christi precogniti quidem ante mundi
constitutiōem. Manifestati autem nouissimis tempo
ribus: & ad hebr. ix. Dicit apostolus. Christus assistens
pontifex futurorum bonorum: per amplius: & perfecti
us tabernaculum non factum manu id est non huius
creationis: neq; per sanguinem hyrcorum: aut uitulo
rum introiuit semel in sancta æterna: redemptione in
uenta. Ex quibus omnibus euidenter apparet. quod
preciosissimus sanguis Iesu christi. ad instar amatisti
malam repellit cogitationē emūdans conscientiā a pec
catō: & sic hētur tertia conditio fundamenti. Ad in
star deniq; amatisti sanguis p̄cioſissimus Iesu xp̄i bo
nū cōfert intellectum cuius. n. uel saseū pectus nō emo
lescāt cogitās redēptionis nostre preciū: sanguinē nide
licet Iesu xp̄i iustissimum & inocētem sic effusum. di
xit. n. Dauid psal. lxxxxiii. captabunt in aiam iusti: &
sāguinem inocētē condēnabunt. Quinimo: & ipse
traditor iudas: uidens q; Iesus dānatus esset ad mortē
penitentia ductus rettulit. xxx. argenteos principibus
sacerdotum: & senioribns dicens peccaui tradens san
guinem iustum. Ecce quod etiam proditor cognouit
& intellexit in sanguine xp̄i se peccasse: q; pcul dubio
bonū habuisset itellectū: si nō desperasset. Nōne san
guis xp̄i. Lōgino militi q; apperuit lācea latus xp̄i bonū

Quarta conditio.
Cor nostrū ob
molescit ob me
moriā passionis
xp̄i. & cōfert bo
num itellectū.
Dauid.
Exēplū iudas.

Exemplum.
Longinus fuit
illuminatus a sā
guine xp̄i.

uixum:& bonũ contulit intellectum dicit̃.n.q̃ eum ex ifirmitate uel ſenectute longini oculi caligaſſent. De ſanguine xp̃i p lanceam decurentẽ fortuitu:oculos ſu os tetigit ꝓtinus clare uidit unde renunciãs militiæ & ab apl̃is inſtruct̃ in ceſaric capedotic.xxxyiii.ãnis ui tam monaſticã duxit:& uerbo & exẽplo plurimos ad chriſtum conuertit. Quam bonum contulerit intel

Exẽplum agnes

lectum purpureus ſanguis xp̃i. Agneti beatiſſime teſ tatur ip̃a ſic dicens. Poſuit ſignum i faciem meam .ut nullum preter cum amatorem admittam .iam corpus eius corpori meo ſociatum eſt.& ſanguis eius ornauit gẽnas meas huiuſmodi ſiquidem ornãmentum quid aliud fuit:quam mentale documentum per quod bo num habens intellectum. Dum eſſet iuuencula tam firmiter perſeuerauit in fide: quod fortiſſimum mar tirium tollerauit. Ex quibus omnibus luculenter appa ret. Quod ſanguis xp̃i habens conditiones amatiſti. Cõueniẽtes põt põi fundamẽtũ portæ.xii.ciuitatis xp̃i De laterib? ſiue ſpõdilib?.xii.porte uerſ? ſeptẽtriõc.c.iii

CON fortauit ſeras portarum tuarum benedi xit filiis tuis i te pſal.cxlii. Ciuitatis xp̃i latera porte poſtremo nõ in eo cui regnũ celeſte do nat̃.q̃renda ſũt.ſed i ip̃o dõatore.nõ.n.ex meritis ſed ex mera gratia:tales regnũ igrediunt̃ æternũ ſicut ſu pradict̃ũ ẽ. Prium ergo latus huius portæ.xii.ẽ dei bo nitas cũ.n.tripliciter dicat̃ bonitas.ſ. Bõitas p eſſentiã de qua dicit̃ gen.i. Vidit deus cuncta q̃ fecerat:q̃ erãt ualde bona. Bonitas per pticipationẽ de qua dicit̃

Primum latus.
De diuina bo nitate.
Triplex ẽ boni tas
Per eſſentiam.
Per pticipatio

Luc.xyiii.nemo bõus niſi ſolus deus. Bonitas p gra tiã de q̃ dicit̃.matth.xii.bonus hõ de bono theſauro p fert bõa:ſola pria bonitas ſufficit ad beatificãdũ pec catorẽ pœnitẽtẽ.unde dicit Ouidius.

Per gratiam

Ouidius Ver.

Si non peccaſſem quid tu concedere poſſes.
Materiam uenie ſors tibi noſtra dedit. iterum
Licet ſit ſemper:meritis indebita noſtris.
Magna tamẽ ſpes eſt:in bonitate dei. iterum.
Si quotiens peccant homines:ſua fulmina mittat.
Iupiter, exiguo tempore in ermis erit.

Dauid quoq̃ pſal.cxxix dicit ſi iniq̃tates obſeruaue ris domine.domine q̃s ſuſtinebit: &.ii.p alip.xxxyi.c. ſcriptũ ẽ.tua aũt domie ſecũdũ bõitatẽ tuã p̃mixiſti pœ nitẽtiã remiſſiõis peccatoꝝ. Hæc ergo diuina bõitas oia creata cõſeruãs uocat ad ſe cũctas.ſ.rõales creaturas ac cedẽtes ad ſe:iuſtificãs:et glificãs.reꝓbos aut̃ reꝓbãs et cõdẽnãs.unde dyon.i ãgelica ierarchia.c.iiii.dicit p priũ ẽ diuine bõitatis oia creata aſe ad oẽm reuocare pti cipatiõẽ bõitatis:q̃tũ unũ q̃q̃ ſecũdũ ordinẽ et mõm cõditõis ſue capax eẽ põt pticipatõis ei?. ut cõuerſa ad cã ſubſiſtãt q̃ ab eo ꝓceſſerũt uel eẽ hũerũt. dicit apl̃s ad ro.ii.c. exiſtimas aũt ô hõ õis q̃ iudicas eos q̃ talia a gũt:et facis ea:q̃a tu effugies iudiciũ dei. bõitas dei q̃ dei.ẽt pœ̃ pnium uertit i bonũ.dũ miſeratõe pcõr effi cit hũilior:q̃a ſe peccaſſe cognoſcit. ac p hoc ẽt gratior efficit̃.dicit Ber.i epl̃a ad odonẽ.noſtris iordiatis uolũ tatib? ſeu actionib? inouit dei bõitas uti ſemp q̃dẽ rõe i ſui ordinis pulchritudine.ſepe ẽt pic i noſtrã utilitatẽ.

Dauid.

Dionyſius

Bernardus.

O clemẽtissima circa filios laudanda diuinæ bonitas pietatis: miseratione sua largiri non desinit beneficia non solum ubi ullum inuenit meritum; sed plerunqꝫ etiam ubi totum uidet contrarium. hæc Bernardus.

Bonitas insuper dei: bonitatem nobis ab ipso datã sibi quodãmodo reputat utilem. Dicit.n. Anselmus xxii.de similitudinibus. Bonus homo deo quodãmodo est utilis. Deus.n. ciuitatem magnam quandã & admodum speciosam: & ad gloriam suam edificauit. quam copiosa ciuium multitudine repleuit. horũ nõ nulli miserabiliter coruerunt. Et sic domus in ea edificate; magne & spaciose remanserunt. Vnde deus oẽs ut ad se ueniant: admonet: & inuitat. bonas leges pol licens: pacem & securitatem promittẽs. Qui ergo uenire uoluerit: dei quodãmodo adiutor erit. unde apostolus dei adiutores sumus. hæc Anselmus. Verbũ autem apostoli quod allegat Anselmus est prima ad corinth.c.iii. Est ergo diuina bonitas primum latꝰ dus ius.xii.portæ. Secundum latus portæ antedictę: est diuina benignitas: de qua dicit Apostolus ad Ro.ii. Ignoras qꝫ benignitas dei ad pẽnitentiam te adducit hinc Ioel.ii. scribitur. Conuertimini ad dominũ deũ uestrum: qa benignus & miscricors est patiẽs & multe misericordiæ: & prestabilis super malitiam. hæc ergo dei benignitas ostenditur hominibus in presenti uita. Nam & peccatores subtinet dissimulando peccata. Peccatores expectat ut cõuertãtur a uiis suis. Cõuersisqꝫ demũ peccatorib?, cõfestim peccata dimittit.

Vereqꝫ penitentibus: gratiam suã benignus infundit

Dico primoꝫ diuina benignitas substinet peccatores dissimulando peccata. scriptũ est.n. sapia.xi. Misereris omnium quoniam oia potes: & dissimulas peccata hoium, propter penitentiam. diligis.n. omnia quæ sunt: & nihil odisti coꝝ que fecisti. nec.n. odiens aliqd constituisti: aut fecisti. Dico secundo qꝫ diuina benignitas: peccatores expectat ut conuertantur a uiis suis malis. Scriptum est enim Ezechiel.xviii. Conuertimini & agite penitentiã ab oibus iniquitatibus uestris & non erit uobis iniqtas in ruinã: proicite a uobis oẽs preuaricationes uestras: in quibus preuaricati estis: & facite uobis cor nouũ. & spiritum nouũ. & quare moriemini domus israel: quia nolo mortẽ peccatoris: sed ut conuertatur & uiuat. dicit dominus deus. hic augustinus in quodã sermone sic. Nolite putare gratis malos uiuere super terram. & nihil boni de ipsis facit deum. Omnis enim malꝰ aut ideo uiuit: ut corrigatur: aut ut per eum iustus exerceatur: isayæ. quoqꝫ.xxx scriptum est. Exultat dominus: ut misereatur nostri. & ideo exaltabitur: parcens nobis. Quia deus iudicii dominus. Beati omnes qui expectant eum. & sic patet quomodo dei benignitas peccatores expectat ut conuertantus. Dico tertio quod benignitas diuina: cõfestim cõuersis peccatoribꝰ: peccata dimittit. ezechiel. nempe .xviii. Dicit dominus si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis: qui operatus est: & custodierit omnia precepta mea, & fecerit iudicium; &

Primo.
Diuia benignitas substiet peccatores dissimulando peccata

Secundo
Diuia benignitas peccatores expectat Ezechiel.

Augustinus.
Quare malus pmittitur uiuere.
Ysaie.

Tertio
Diuia benignitas cõuersis peccatoribus peccata dimittit.

iustitiam uita uiuet;& non morietur:& omnium ini/
quitatum eius quas operatus est;non recordabor. Ité
ezechiel.xxiii. Viuo ego dicit dominus;nolo mortem
impii,Sed ut conuertatur impius a uia sua;& uiuat cō=
uertimini a uiis uestris pessimis. Et quare moriemini
domus israel.Et paulisper inferius;impietas impii,nō
nocebit ei;in quacunq; die conuersus fuerit: ab impie
tate sua.Ionc.uero capitulo tertio.dicitur conuertatur
a uia sua mala: & ab iniquitate qnæ est in manibus
eorum.Quis sit si conuertatur, & ignoscat deus. Et
reuertatur á furore iræ suæ.& non peribimus. & uidit
deus opera eorum.Quia conuersi sunt de uia sua ma
la.& misertus est deus.super malitiam: quam loquu
tus fuerat:ut faceret eis: & non fecit. & sequenti ca.
Dixit Ionas.Scio quia tu deus clemens.& miser:cors
es:patiens & multe miserationis:& ignoscens super
malitia. Dico quarto quod diuina benignitas: ue/
re penitentibus gratiam suam clementer infundit.
Volens quippe ueritas ostendere. Luc. xy. Quam
prompte diuina benignitas:suam ifundit gratiam ue
re penitentibus:parabolice lóquutus est:de filio prodi
go. Qui lasciue uiuendo:cuncta sua consumpsit. &
quoniam uere penitens:reuersus ad patrem. ueniam
postulando loquutus est Dicens. Pater peccaui. Et
iam non sum dignus uocari filius tuus.Pater qui iam
misericordia mot? occurrerat ei; & ceciderat super col
lum eius. & ipsum obsculatus fuerat confestim dixit
ad seruos suos; cito proferte. Stolam primam; &in

Idem

Ionas.

Quarto.
Diuina bẽigni
tas uere penitẽ
tibus gratiá cle
mẽter infundit
Lucas.
De filio ꝓdigo

duite illum. & date anullum in manum eius. & cal/
ciamenta in pedes eius. Per stolam primam intelli/
go inocentiam: quam uere penitens recipit peniten
do per anullum. Intelligo diuinam gratiam: per qua
desponsatur anima. Vt sit sponsa christi: per calcia
menta pedum. Intelligo uirtutes. Quibus mentis
desideria calciantur:& adornantur.

Tertium latus Portæ supradicte est Caritas dei.
Qua sic nos dilexit. Vt satisfaceret pro peccatis no
stris:æterno patri. Sic unquam satisfaceret ipse:quod
nobis sufficiat de peccato ad nostram salutem. uera
penitentia. propterea Bernardus. super cantica, ser/
mone.xx. Christus inquit nos dilexit dulciter sapien/
ter, & fortiter dulciter nempe dixerim; quia carnem
nostram induit, Sapienter. Quia culpam excusauit.
fortiter. Quia mortem substinuit. In carnis assum/
ptione cum descendit homini in culpe uitationem con
suluit mihi. in mortis susceptione, satisfecit patri, ami
cus dulcis. Consiliarius prudens: adiutor fortis. huic
me securus credo. Qui me sanare uelit: nouerit &
possit. Carnis quidem assumpsit ueritatem. Sed pec=
cati similitudinem. dulcem prorsus in illa exhibens
consolationem infirmo. & in hac prudenter ascen/
dens laqueum deceptionis dyabolo. Igitur nisi amas
set dulciter. Nonne me reliquisset in carcerem ylla
Maiestas? Sed iunxit affectioni sapientiam. Qua
Tyrannum deciperet, iunxit & patientiam. Qua
offensum placaret. hæc ille.

Tertium latus.
De caritate dei
dilexit nos dul
citer.
Bernardus.

Hinc Anselmus cur deus homo.c.y. Quanto inquit, xp̄s nos mirabilius & preter opinionem de tantis & tam debitis malis in quibus eramus eripuit: & ad tāta & tam indebita bona quæ perdideramus restituit. Tāto maiorem dilectionem & pietatem erga nos monstrauit. Bernardus super cantica sermone.lxy. sūmus omnium factus est: unus oīum: quis hoc fecit: amor dignitatis nescius dignatione: diues potens affectu, suasu efficax. Quid amore uiolentius: triumphat de deo amor: deniq; semetip̄m exinaniuit: ut scias amoris eē q̄ plēitudo effusa ē: q̄ altitudo adequata ē: q̄ singularitas associata est: & hoc est tertiū lat⁹ portæ supradicte.

Quartum latus portæ memorate est diuina misericordia. Glosa nāq; psal.xxiiii. dicit q̄ differentia est inter misericordiā dei: & bonitatē. quia misericordia est ꝓprie erga miseros. sed bonitas erga quoslibet. eādem diferentiam censeo fore. inter caritatē dei & misericordiam. q̄ & consimiliter. inter benignitatē dei & misericordiam. quia tam caritas: quā benignitas dei est erga quoslibet. & misericordia erga miseros. Est ergo misericordia precipuum: & finale latus portæ penitentium. quæ ꝓcedens a patre luminum per unigenitum. non solum nobis inuocantibus reserat aditum huius portæ. Sed etiam nos instāter inuitat ad ipsam recipiendā. dicit.n. Anselmus.ii. cur deus hō.c.xxii. qd misericordius intelligi ualet: q̄ q̄ peccatori tormentis æternis dānato, & unde se redimeret non hēnti, deus pater dicat accipe unigenitū meum: & da ꝓ te: & ille

Anselmus.

Bernardus.

Quartū latus. diuina misericordia: q̄ diētia est inter misericordia caritate Et benignitate dei.

Anselmus.

tolle me: & redime te: quasi enim hoc dicunt: cum ad fidem nos trahunt. Quid etiam iustius: quam ut ille cui datur pretium maius omni debito: si debito datur effectu: dimittat omne debitum. Hinc Bernardus super psalmo. Qui habitat. sic ait. Ad omnem tentationem: ad omnem tribulationem: ad omnem deniq; cuiusmodi necessitatem: apertē est nobis urbs confugii. Sinus matris expansus est, parata sunt foramina petræ patent uiscera misericordiæ dei nostri. igitur iuxta consilium Spiritus sancti. isaye.lv. Derelinquat impius uiam suam: & uir iniquus cogitationes suas: & reuertatur: ad dominum: & miserebitur eius. Et ad deum nostrum quoniam multus est ad ignoscēdum. Vnde cassiodorus super psalm. uerbo misericordiæ. Omnia beneficia dei designantur. Quid enim boni non sentitur ubi munera donata cognoscuntur? Vnde psalmista deus meus, misericordia mea. Sic ergo patet q̄ misericordia est precipuū latus hui⁹ portæ. DE capitaneo siue custode duodecime portæ. Capitulum Quartum.

Bernardus.

Spirit⁹ sanctus

Cassiodorus.

TVAVTEM idem ipse es. psal.ci. Totius xp̄i ciuitatis ductor: & imperator. Dux & capitaneus. Principalis ut supius fuit dictū: & dominus noster iesus xp̄s. Signāter tamen dici debet huius xii. portæ capitaneus: quoniā iuxta latera p̄sentis portæ. Eius bōitas nos fecit: & refecit. Eius benignitas nos seruauit: & saluauit. Eius caritas nos dilexit: & redemit. Eius misericordia nos respexit & purgauit.

io de bonita
xpi. sicut fe/
& refecit.

nselmus.

ugustinus.

ecūdo. De be
ignitate xpi.

Dauid

Dico.i.ꝙ bonitas xpi:nos fecit:& refecit. Vnde An/
selmus in orationibus in prin. Quid est Iesus nisi sal
uator.ergo Iesu propter temetipsum, esto mihi Iesus
qui plasmasti:ne peream opus tuum mea paupertate.
Rogo piissime ne perdat iniquitas: ꝙ fecit tua omni
potens dignitas. Recognosco benignissime ꝙ tuum
est.& abstergo quod alienum est: hic inde Anselm⁹
in suis meditationibus ait. Quid est Iesus nisi salua=
tor. Ergo per temetipsum esto mihi Iesus. noli domi
ne, noli sic attēdere malum meum, ut obliuiscaris bo
num tuum. O bone domine:si ego amisi unde me da=
mnare potes:tu non amisisti unde saluare soles. Simi=
liter Augustinus super Io.sermone.xv.Fortitudo xpi
te creauit infirmitas. Fecit ut quod erat non periret.
Hæc ille igitur domine iesu christe.tu quia sūma bo/
nitas es:tu semper idem ipse es:tu boni diffuxiuus es.
tu mali destructiuus es: tu tui donatiuus es. Sis ergo
semper idem nobis defensor:& protector lucis. Diffū
de gratiam:ut pastor:atq; doctor:peccati dele macu/
lam: benigne mensurator. & te da nobis gloriam o
pater:& adiutor. Dico secundo:quod christi beni
gnitas:nos saluauit & seruauit. Vt simus ellecti ciues
& heredes ciuitatis suæ: quæ iugiter edificat unus ex
lapidibus. Est enim ierusalem quæ edificatur ut ciui/
tas: ad cuius muros edificandos necessaria est christi
diuina benignitas quam psalmo.l.Postulabat ad istū
finem Dauid a domino dicens: benigne fac domine
i bona uolūtate tua syon.ut edificentur muri ierusalē.

180

Augustinus
Mediator qui
debebat facere

Hæc aūt benignitas i solo illo mediatore fuit de quo
li.ix.de ci.dei.c.xv.dicit sacer Augustinus ꝓinde me/
diatorē inter nos:& mortalitatem hēre oportuit tran/
seuntem:& beatitudinē ꝑmanētem. ut per id ꝙ trāsit
argueret moriturus. & ꝑ id ꝙ permanet transferet ex
mortuis. Boni aūt angeli inter mortales miseros. &
beatos īmortales medii esse nō possunt.qa ipsi quoq;
& beati:& īmortales sunt. possunt autē medii esse an
geli mali.quia & īmortales sūt cum illis: & miseri cū
istis.hiis cōtrarius ē.mediator bonus.qa aduersus eoꝝ
īmortalitatem:& miseriā:& mortalis eē uoluit ad tp̄s.
Et beatus i æternitate:ꝑsistere potuit:ac si eos ēt īmor
tales supbos:& miseros noxios:ne ꝑ īmortalitatis iac/
tantiā se ducerēt ad miseriā: & suæ mortalitatis humi
litate: & suæ beatitudinis benignitate detraxit in eis
quoꝝ corda:ꝑ suam fidē mundās ab illoꝝ īmundissi/
ma dominatione liberauit. Ex qbus oībus euidēter ap
paret.ꝙ xpi benignitas:& nos seruat ab hostib⁹:& sal
uat a sceleribus. Iō dicit saluator. uel iesus ꝙ idē est ꝙ
mediator bonus q fuit mortalis & hō:ut nobiscum cō
ueniret. Fuit deus.& beatus. ut uelud pricipiū efficiēs
& obrectū indeficiēs:nos beatificaret. Dixi tertio.ꝙ
xpi caritas nos dilexit:& redemit.dicit.n.Io.i.canoni.
sua.c.iiii. In hoc apparuit caritas dei in nobis:quoniā
filium suum unigenitum: misit deus in mundum:ut
uiuamus ꝑ eum:in hoc est caritas. nō quasi nos dille
xerimus deum. Sed quoniam ipse prior dillexit nos
& misit filium suum ꝓpiciatorem ꝑ peccatis nostris.

Tertio. Quo
caritas xpi dil
xit nos. & red
mit.
Ioannes

Et paulo ante dixerat.c.iii.de christo. In hoc cognouimus caritatem dei. Quoniam ille ꝓ nobis animam suam posuit.hoc autem fuit in redemptione nostra. Hinc Augustinus de cathetizandis rudibus dixit. Diligamus deum quoniam prior dilexit nos.& unico filio:non pepercit. sed pro nobis omnibus tradidit illū. Si amare pigebat:saltem reamare non pigebat. Nulla enim est maior ad amorem inuitatio:quā preuenire amando:& nimis durus est animus: qui dilectionē & si nolebat impendere:noluit rependere. Propterea Bernardus super cantica sermone.xl.lo.in prima christi ad deuotam animam dicens.Signa amoris mei Intc euidentia sunt.Ipsa munera quibus te ornaueram sed magis adderam ampliora. Patet ergo ꝙ christi caritas dilexit & redemit nos. Dixi quarto ꝙ christi misericordia respexit nos & purgauit nos. Propterea ut habetur Luc.xyii. Dum quidam adolescens filius unicus matris suæ:mortuus esset: & portaretur ad sepulcrum:& mater eius uidua fleret.dominus noster iesus christus cum uidisset eam: misericordia motus:super eam dixit illi noli flere.& tetigit loculum ubi iacebat & suscitauit eum. Quid per uiduam nisi ecclesia:quæ uidua fuit ante aduentum xpi.& quid p adolescentem mortuum.nisi genus humanum:qui quotidie ferebatur ad sepulcrum.i.ad limbū sanctorū patrum:uolumus intelligere:flebat ergo mater ecclesia postulás auxilium uerum.s.dei filium. Verus dei filius respexit oculo misericordiæ suæ:q̄a misericordia motus dixit ei.noli flere & loculum tetigit. quia carnem sibi uiuit.& post hoc mortuum suscitauit. quoniam moriendo mortem superauit:& per suum sacrum sanguinem homines a peccato purgauit.Hinc Ricardus super apoch.li.i.O quā mirra circa nos domie tuæ pietatis dignatio.quæ etiam in sāctis suis si districte uellet ergā eos agere inueniret unde eos iuste damnaret peccantes conseruat:fugientes reuocat:dispersos congregat:perientes liberat:mortuos uiuificat:impios iustificat:negligentes increpat.torpentes excitat.lapsos erigit.ignorantes instruit.deuios reducit. redeuntes suscipit.susceptos custodit. Quisquis ergo diuinam clementiam considerat de uenia nullatenus diffidere debet. Verum secundum capitancum. & ducem huic appropriatam portæ. Dicimus esse Mathiam. q interpetratur donatus. Intrantibus igitur per hanc portam. Regnum cœleste donatur. Cui? laudes sunt sex pro quibus eidem quodāmodo congratulantes: letabunde dicamus. tu Mathia beatissime. Eras primo discipulus electus Iesu christi. Demum dignus apostolus eiusdem tu fuisti. Venenum uisum perminēs illesus assumpsisti. Cecos exinde colligens ad lucem deduxisti. Fidemq̄ nostram predicans iudeam docuisti. Et mortem nihil hesitans pro christo suscepisti. De primo & secundo simul habetur in actibus apostolorum. Actus primo cum inter ascēsionem domini & pēthecostem in cenaculo simul essent apostoli Videns petrus ꝙ numerus apostolorum constitutꝰ

Ricardus.
Pietas xpi eff
tus:&pietas d
q̄ magna fuit

De secūdo capi
tanco matthias

Primo

uguſtinus

Quod miſeri
ordia xpi reſpe
it nos& purga
it.

De filio uiduæ
mortuus a xpo
ſuſcitatus.

eccleſia uidua
uit ãte aductū
ſi

a domino ſcilicet numerus duodenarius fuiſſet diminutus pp mortem iude traditoris. exurgens in medio fratrum dixit. Viri fratres oportet ut aliquem in loco iude ſubſtituamus: qui teſtetur nobiſcum reſurrectionem domini noſtri Ieſu xpi. quia ipſe dominus dixit nobis. eritis mihi teſtes i omni iudea: & ieruſalem: & ſamaria: & uſq; ad ultimum terræ: & quia alius teſtis non niſi is qui uidit: debet teſtimonium profere: elligendus eſt unus ex iſtis: qui ſemper nobiſcum fuerūt & domini ciuſdem miracula uiderunt: & doctrinam illius audierunt. Et ſtatuerunt. ii. de. lxx. duobus diſcipulis ſcilicet Ioſeph: qui cognominatus eſt iuſtus pro ſanctitate ſua: qui fuit frater iacobi alphei. & mathiā de cuius laude ſubticetur: quia ſufficit ei pro laude q̄ in apoſtolum electus fuerit. Et orātes dixerunt. tu domine qui noſti corda hominum: oſtende quem elegeris: ex hiis duobus accipere locum miniſterii huius: & apoſtolatus quem iudas amiſit. & datis illis ſortibus cecidit ſors ſuper Mathiam: & annumeratus eſt cum. xi. apoſtolis. Pro tertio & quarto ſcribitur in quadam legenda ſua. Quod cum beatus Mathias in macedonia peruenisſet. & fidem chriſti predicaret. quandam potionem toſſicatam: quæ uiſu cunctos priuabat ſibi dederunt. Quā in nomine domini Ieſu chriſti bibit. & nullam leſionem incurrit. Cumq; cum illa potione plusq̄. ccl. excecaſſent. ille ſingulis manus imponens omnes illuminauit. Pro quinto & ſexto ſcribitur in legenda ſic. Mathias in lege doctiſſimus corpore mō-

animo prudens. & in ſolucdis queſtionibus ſacræ ſcripturæ acutus. in conſilio ꝓuidus: in ſermociatiōe expeditus. Qui cum predicaret uerbum dei per iudeā multos ſignis & prodigiis conuertebat. Vnde iudei inuidentes ipſum. in conſilium ſtatuerunt. duo igitur falſi teſtes qui accuſauerunt ip̄m. primo in eum lapides miſerunt. quos lapides in teſtimonium illis: ſecū petiit ſepeliri. Qui dum lapidaretur: ſecuri percutitur & extenſis in cœlum manibus: ſpiritum deo reddidit & ibidem ſepelitur. Hic igitur Mathias apoſtolus iudeam in ſortem accepit: & predicationi ibidē inſiſtēs & miracula multa faciens in pace quieuit. Cuius corpus de iudea romam exportauerunt. deinde de roma Treuerim eſt tranſlatū. Paduani aūt dicunt q̄ corpus beati Mathie requieſcit paduc in eccleſia ſancte iuſtinæ. In cuius manſolco ſic ſcriptum eſt.

Qui legis iſtā ſcias. Iacet hic in pace Mathias. Epitaphyū matthe.

PRO completione libri ciuitatis chriſti penultimum capitulum. Et de gratiarum actione.

OMnis cōſumationis uidi finē pſal. cxviii. Oīpotenti deo grās agō: quoniā mihi dignat? ē concedere q̄ uidere finē. conſumationis libelli de ciuitate xp̄i quāplurimū uidere deſiderans. ad uidendū ſatis laboraui. hunc libellū ſiqdē mecū ſemp habere deceruo: ut ſpeculari ualeā. & mēte cōtēplari regnū fœlices ingredientes æternum. Ibi nempe ſpecula bor: qualiter: uirgines: paſtores: & doctores ſequātur agnū uirginē. per portas orientis. & hoc in trib? primis.

Ibidem etiam ſpeculabor qualiter clerici. Reguläres: & iudices. Sequantur fontem luminum. per portas auſtrales. & hoc in ſecundis tribus portis. Ibidē deniq; ſpeculabor. Qualiter principes. milites & cōfugati: ſequantur chriſtum dominum. per portas occidentis. & in hiis tribus portis tertiis. Poſtremo ſpeculabor ibidem: qualiter medici. Mercatores: & penitentes. Sequantur regem omnium: per portas boreales. Quorum nullus niſi mundus. Sanctam Ciuitatem ualebit introire. Quippe ueſtem nuptialem nō habenti dictum eſt. Matthæi. xxii. Amice quomodo huc intraſti: non habens ueſtem nuptialem: at ille obmutuit. Tunc dixit Rex miniſtris ligatis pedibus eius: & manibus mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Beatus Gregorius in omel. comuni dicit ſic. Conſtat quia reproborum nullus ingreditur regnum cœlorum. Hinc apoch. xxi. dicitur. Timidis autem: & incredulis: & exceratis: & homicidis: & fornicatoribus: & uenefícis. & idolatris & omnibus mendacibus. pars illoꝝ erit i ſtagno ardēti igne: & ſulphure: qđ ē mors ſecūda. & inferius codē. ſcribit. nō intrabit i eā aliqd coinqnatū: & facies bomiationē: & mēdaciū niſi q ſcripti ſūt i li. uitæ & agni. Porro ſeqnti. c. ſcriptū é. beati lauant ſtolas ſuas ut ſit ptās eoꝝ in ligno uitæ: & p portas intrent ciuitatē. Foris canes: & uenefici: & impudici: & homicide: & idolis ſeruientes: & omnis qui amat & facit mēdacium. Apoſtolus Paulus ad ephe. quinto dicit.

Qui ingrediū ur ciuitatē xpi. Matthæus.

Gregorius.

Paul? apoſtol?

Hæc autem ſcitote intelligentes: q̄ omnis fornicator: aut immundus: aut auarus: quod eſt idoloꝝ ſeruitus nō habet hereditatē i regno xpi & dei. Nullus ergo reprobus iſtā ſanctā ciuitatē intrabit. Math. yii. c. Saluator noſter ait. Nō oīs q dicit mihi domine. domine. intrabit in regnum cœlorū. ſed q facit uoluntatē patris mei q̄ in cœlis eſt. ipſe intrabit in regnū cœloꝝ. Faciunt aūt dei uoluntatem q mihi ſunt humiles. Pacifici. Caritatiui. Abſtinentes. Continētes. Liberales. tales xpi ciuitatē fœliciter intrabunt. De huiuſmodi dictū eſt Luc. xiiii. Qui ſe humiliat exaltabitur De patientibus dicit Luc. xxi. Impatiētia ueſtra poſſidebitis aīas ueſtras. De caritatiuis prima Io. iiii. Qui manet i caritate: i deo manet: & deus in eo. De abſtinentibus. Eccl. xvii. Qui abſtinens eſt: adiciet uitam. De continentibus Math. y. Beati mondo corde, quoniam ipſi deū uidēbunt. De liberalibus pſ. c. xi. diſpersit dedit pauperib?, iuſtitia eius manet in ſeculū ſeculi cornu eius exaltabitur in gloria. Porro de ſolicitis prouerb. yiii. Beatus homo q audit me, & qui uigilat ad fores meas quotidie} & obſeruat ad poſtes hoſtii mei. Qui me inuenerit inueniet uitam & hauriet ſalutem a domino.

Matthæus.

183

PRo concluſione: & cōplemento totius libri ciuitatis chriſti. Capitulum ultimum.

REGES eos in uirga ferea. Et tanquam uas figuli cōfringes eos Pſal. ii. Redemptor noſter poſt paſſionē & reſurrectionem ſuā. dixit apl'is

Math. ultimo. Data est mihi oīs potestas in cœlo & in terra. Insuper dixit Io. xiiii. In domo patris mei mansiones multę sunt. Cum ergo domus dei sit mundus uniuersus; merito in mundo sunt multę mansiones: cum habitatoribus suis; quorum omnium potestas data est christo ut regat ipsos: uerum quosdam sic regit: quod & ipsos reges facit. Sicut beatos ciues ciuitatis sanctę Ierusalem. Quosdam autem regit ī uirga ferrea: ut uelut uasa figuli confringat eos. sicut reprobos & damnatos ciues ciuitatis miserę Babilonis. & hec sunt duæ principales mansiones in domo dei: de hiis duabus mansionibus seu ciuitatibus: loquitur Augustinus. xiiii. de ciuit. dei. capitulo ultimo. Fecerunt ciuitates duas amores duos, Terrenam scilicet amor sui usq; ad contēptum dei. Cœlestem uero amor dei usq; ad cōptentum sui. Deniq; illa in seipsa hæc in domino gloriatur. Illa querit ab hominibus gloriam. huic deus conscientiæ testis. maxima est gloria. illa in gloria sua exaltat caput suum. hæc dicit domino suo. gloria mea es tu: & exaltans caput meum. hæc Augustinus. Prima istarum uocatur Babilon. i. confusio. quoniam ut ait Iob. lib. sui. c. x. Illa ciuitas est miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis; & null⁹ ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Secunda uocatur Ierusalē i. uisio pacis; de qua dicit Apostolus ad Galathas. iiii. Illa autem quæ sursum est: libera est: quæ est mater nostra. & ad hebreos. xii. Accesistis ad syon montem & ciuitatem dei uiuētis, Ierusalem cœlestem: & multorum qui conscripti sunt in cœlis: & iudicem omnium deum & spiritum iustorum perfectorum. & testamēti noui mediatorem Iesum: & sanguinis aspersionem melius loquentem quā habel. Hæc Apostolus. Igitur de ista secunda ciuitate, & ciuibus loquuti fuimus diffuse in precedentibus capitulis.

Augustinus Ciuitates duas.

Augustinus de babilona.

Ierusalem i. uisio pacis

Porro de Babilone ciuitate miserorum & reproborū hec solū dicere decreuim⁹. ꝙ oēs reprobi & obstiati peccatores igrediēt ī illā. de qb⁹ dicit apl's ad galath. v. Manifesta autem sunt opera carnis. quæ sunt fornicatio. immonditia impudicitia. Luxuria idolorum seruitus, ueneficia, Inimicitiæ, Contentiones, Emulationes. Irę. Rixę. discensiones. Sectę. Inuidię. homicidia. Ebrietates. comessationes. & hiis similia. quæ prędico uobis sicut prędixi. Quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur. hiis dicetur in iudicio Discedite à me maligni. Ite in ignem æternum.

De babilone. i. de miseroꝝ & reꝓboꝝ dicere decreuimus.

Porro ciuibus sanctę ciuitatis Ierusalem dicetur sic. Venite benedicti patris mei percipite regnum ꝙ paratum est uobis ab origine mundi. & sic ibunt isti in uitam æternam. Ad quam per portas huius sacræ ciuitatis. Nos inducere dignetur inclitus dux. & capitaneus. Dominus noster Iesus Christus. Qui uiuit & regnat in secula seculorum Amen.

De ierusalē dicetur.

FINIS. LAVS DEO OMNIPOTENTI

Nota. ꝙ oēs litterę grossę capitulares. & principales huius libri insimul collectę. hoc dicūt. Frater iohānes genesius quaia de parma ordine minor doctor.

INcipit tabula toti⁹ libri ciuitatis christi.

De diuisione totius libri. car.z.

Prima porta uirginalis.

De ascensu primæ portæ: q̄ est porta uirginalis uersus orientem & de signo Arietis. cart. quatro.

De fundamento. & de lapide iaspide. cart. .yiii.

De lateribus uirginalis uersus oriẽtem. cart. .xi.

De capitaneo siue custode qui est Ioannes cuangelista. cart. xiiii.

Secunda porta Pastoralis.

De ascensu secunde portæ. & de signo Thauri. cart. .xviii.

De fundamento. & de lapide Zaphyro. cart. .zz.

De lateribus pastoralis uersus oriẽtem. cart. .zv.

De capitaneo siue custode: qui est Petrus apostolus. cart. .xxviii.

Tertia porta. Doctoralis.

De ascensu tertiæ portæ. & de signo gemini. cart. xxxii.

De fundamento. & de lapide calcidonio. cart. xxxvi.

De lateribus doctoralis uersus oriẽtem. cart. xl.

De capitaneo siue custode: qui est Andreas apostolus. car

Quarta porta Sacerdo

De ascensu quarte porta

gno cancri. cart. xlviii

De fundamento. & de lapide smo ragdo. cart. lii.

De lateribus clericalis uersus meridiem. cart. lvii.

De capitãeo q̄ ẽ iacob⁹ miot. c.lxi.

Quinta porta. Regularis.

De ascensu quinte pottæ. & de signo leonis. cart. lxv.

De fundamẽto. & de lapide sardonio. cart. lxx.

De lateribus regularis uersus meridiem. cart. lxxiiii.

De capitaneo siue custode: qui est symon apostolus. cart. lxxix.

Sexta porta Legistalis

De ascẽsu sexte portæ. & de signo uirginis. cart. lxxxii.

De fundamento. & de lapide sardonio. cart. lxxxvi.

De lateribus legistalis uersus meridiem. cart. lxxxx.

De capitaneo q̄ ẽ matthæ⁹ apostolus & cuangelista. cart. lxxxxiiii

Septima porta Imperialis.

&

De aſcensu ſeptime portæ & de ſigno libre ca. lxxxviii.
De fundamento & de lapide criſolito ca. cz.
De lateribus portæ imperialis uerſus occidentem ca. cv.
De capitaneo: q̃ eſt Bartholome? apoſtolus ca. cix.
Octaua porta Militaris.
De aſcensu octaue portæ: & de ſigno ſcorpionis ca. cxiii
De fundamento: & de lapide berillo. ca. cxvii.
De lateribus portæ militaris uerſ? occidentem. ca. cxxi
De capitaneo qui eſt Iacobus maior ca. cxxiiii.
Nona porta Coniugalis.
De aſcēſu none portæ & de ſigno ſagitarii. ca. cxxviii.
De fundamento & de lapide topacio ca cxxxii
De lateribus portæ cōiugalis uerſus occidentem ca. cxxxv
De capitaneo qui ē phylippus apoſtolus ca cxxxix
Decima porta Salutaris
De aſcensu decime portæ & de ſigno capricornii ca cxliii
De fundamento & de lapide criſopaſe ca cxlvi.
De lateribus portæ ſalutaris uerſ? ſeptentrionem ca cxlviii.
De capitaneo quiē Thadeus apoſtolus. ca clı
Vndecima porta. Mercimonialis
De aſcēſu undecime portæ: & de ſigno aquarii ca cliiii
De fundamento & de lapide iaci to ca clvii.
De lateribus portæ mercimonialis uersus ſeptentrionem ca clxi.
De capitaneo: quiē Thomas apoſtolus ca clxv.
Duodecima porta Penitentialis.
De aſcensu duodecime portæ & de ſigno piſcis ca clxviii.
De fundamēto & de lapide amatiſto ca clxxii
De lateribus portæ Penitentialis uersus ſeptentrionem ca clxxv.
De capitāco qui eſt Mathias apoſtolus ca clxxix.
De gratiarum actione pro complatione libri. ca clxxxii.
De concluſione & complemento totius libri ca clxxxiii.

Tabula per alphabetum ad materias quæ continēt in infraſcripto libro de ciuitate xp̃i notata & ſignata ſecūdū nūm cartaꝝ huius libri

Abel quot ānos habebat quādo fuit mortuus c.iiii.
Abraā i matrimonio mc/ruit ſicut ſācti i uirginitate. cxxix
Abſtinentia eſt ualde neceſſaria cart. xi
Abſtinētia ē ſocia caſtitatis lxxvi
Acoliti officium ca lxii
Attilii paupertas ca lxxv
Adam quot annos habebat quando fuit mortuus abel ca iiii.
Aduocati mali ca lxxxix
Adulatiōes ſunt uitāde lxxxxix
Adulatores deducūt principes ad precipitium ca lxxxxix
Adultenum quam magnum malum ca cxxxvi.
Agnes ca cxl.
Agricultura eſt beata uita. clxi
Alexandri confidentia quia cum deberet ſumere potionem litteras ut caueret a ſuo medico recepit cart. cv.
Alexander ſemper honorauit ſacerdotes & ideo fuit ita victoriosꝰ cart. cvi.
Alexander pugnauit cum Dario ueterānos elegit cxv.
Alexandri clementia ca. ciii.
Archimedes propter aſtratum ſtudium non dedit reſponſum unde mortuus fuit ca. xlii
Amatus debet reamare ca ciii.
Ametiſt? fugat ebrietatē c clxxiii
Reddit hoiem uigilē ca. clxxiiii
Repellit malas cogitatōes clxxiiii
Confert bonum intellectū clxxv
Amicī quō faciēdi ſunt ca. xxvii
Amicus non debet inhoneſta ab amico querere ca lxxxxiii
Amor ciuium magnum munimētum eſt regi ca. ciii.
Amor hipſitratec regine erga uirum ſuum ca. cxxxviii
Amor dei ca. clxxiiii.
Amoris ſigna ca. clxxiiii
Anaxagoras ſcientiam potiuſquā diuitias elegit ca. lxxv
Ambroſii audacia ca. xx
Andreas eſt capitaneus tertie portæ doctoralis. ca. xlvi
Andreas primus ſequutus fuit dominum ex aliis apoſtolis ca. xlvi

Adduxit petrū ad christum. xlvi
Andreas ostēdit puerū habētē cibū
Andreas adduxit gētiles ad xp̄m.
Andree oratio restituit uisum bea
o matheo. cart. xlvi.
Andreas fuit excellens i miraculis.
Adduxit multos grecos ad christū
Obtinuit misericordiam pro sene.
Anibalis responsio ad regē anthio
chū de pulchritudine sui exercitus
cxvi.
cart.
Annie responsio de uiro suscipien
do. cart. cxxxiii.
Angeli non potuerunt esse media
tores. cart. clxxx.
Anibal. grauiter afflixit romam.
czz.
cart.
Annus quando renouatur cart.iiii
Aquarius ē dom⁹ saturni.car.cliiii
Dominatur humanis cruribus.
cliiii.
cart.
Prima facies est ueneris.cart.clvii.
Primus terminus saturni.car.clvii.
Aries est primum signum cœli. &
multas habet proprietates.car.iiii.
Est exaltatio solis.
Est domus martis.
Est augmentatio lucis.
Aristotelis effigies. cart. cxliii.
Et quot libros composuit. c.cxliii.
Audacia ioannis crisostomi. c. zo.
Audacia beati ambrosii. cart. zo.
Audacia requiritur in militibus.
cxiiii.
cart.
Augustinus fuit domus solis.
lxvi.
cart.
Basilii constantia. c. lxix.
Bartholomeus capitaneus
septime portæ impialis exi
Et fuit potentissimus alligator dæ
monum. cart. cxi.
Fuit sagacissimus confutator astu
ciarum dæmonum cart. ciz.
Bartholomeus fuit fugator dæmo
num. cart. ciz.
Fuit dei potentiæ predicator ciz.
Fuit demonstrator diuinæ scien
tiæ. cart. ciz.
Fuit imitator dominicæ uictoriæ
cxiii.
cart.
Benedicti carnis temptatio cart.iz.
Bellum requirit quod preliatores
sint ucraces cxvi
Bella multa bona presupponunt
cxvi.
cart.
Benignitatis dei plures effectus
clxx
cart.
Benignitas dei peccatores ad pœ
nitentiam expectat ca. clxxvii.
Benignitas dei peccatores substi
net dissimulando ca clxxvii
Et cōuersis statim peccata dimitit
Et statim conuersis peccatoribus:
gratiam infundit clxxvii
Benignitas christi facit nos ciues
supernī regni
Benedict⁹ sub uno radio solis cōp
hēdit simul totū mūdū ca. clxvii
Berillus defendit ab hostium peri
culis ca. cxvili.
Reddit hoiem inuictū ca cxix
Mitem facit & ingeniosum. cxix
Facit hominem magnificū. cxix.
Bille uxor duelli pudicitia cxxxiii
Bonitas dei sufficit ad beatifican
dum peccatorē ca. clxxvi.
Bonitas multiplex clxxvi.
Bonitas christi nos fecit & refecit
cart clxxix
Boni honorantur ut alii soliciten
tur ad uirtutes ca cvii.
Blasphemus qdam puer quomo
do punitus est ca cxxxvii
Brutus pro libertate patriæ filium
iussit interfici c. lxxxviii.
Caim quot ānos habebat
quādo interfecit abel c.iiii
Calcedonius calefactus trahit pa
leas. ca. xxxvi.
Portatus facit uincere causas
Valet contra illusiones dæmonū
Conseruat uirtutes xxxvi.
Cancer est domus lunæ ca. xlviii.
Est solstitium ca xlviii.
Cantus diuini officii compontio
nem generat. ca lviii.
Capitaneus primæ portæ uirgina
lis est iohannes ca xiiii
Secundæ portæ Pastoralis est pe
trus ca xxx
Tertiæ portæ doctoralis est andre
as ca xlvi.
Quarte portæ sacerdotalis est ia
cobus minor ca lxiii
Quinte portæ regularis ē symon
cart. lxxx
Sextæ portæ legistalis est matthæ
us ca. lxxxvi.
Septimæ portæ imperialis est bar
tholomeus ca cxi.
Octauæ portæ militaris est iacob⁹
maior ca cxxvi
None portæ cōiugalis est phylip
pus ca cxli
Decimæ portæ salutaris conuale
scentie est thadeus ca. cliiii.

decime portæ mercimonialis
homas ca clxvi
odecime portæ penitentie est
th as ca clxxxi
pricornius est saturni domic /
m ca cxliii.
exaltatio martis c idem
rie regine deb tus & honestus
ior ca. cxxxiiii
ritat s xp̄us est subiectū & hic
bens multa de caritate ca. zvi.
ritas dei q̄ nos dilexit clxxviii.
ritas christi nos dilexit & rede
it. ca clxxviii
aritatis incendio debet feruere
ibet seruus dei. ca lxviii.
aritatis incēdium Tolerabiliora
eddit frigora tp̄alia. ca lxviii.
Caritatis effectus debet hēre uer⁹
eligiosus ca lxxi.
Caritas quot effectus hēt. ca lxxi
Carneides pp longā speculationē
sciētiarū pascebatur ab uxore c. xlii
Castigatio carnis. ca xii
Castitas propter superbiā sepe per
ditur. ca lxxii
Castitas etiam tertium membrū
religionis ca lxxvi
Castitatem Diuersi diuersimode
quesierunt. ca lxxvii
Castitatis exemplum in illo qui fi
lium suum portauit ad heremum
dæmon fetid⁹ apparuit. c. lxxviii.
Cato ꝓpriū filiū coegit iurare pp
bonum reipublice & latinas litte /
ras senex didicit. ca cxviii
Cælorum regnum rapiunt uiolen
ti. ca v.
Circes mutauit socios ulixis in be
stias. ca xxxix
Ciuitas ierusalem. xii. habet por /
tas ca z.
Ciuitatē dei qs intrabit. c. clxxxz.
Ciuitates due. ca clxxxiii.
Codrus rex mori uoluit ut suis uic
toriam daret. ca ci.
Comoda propria non sunt querē /
da cum comodo alterius. ca. clv.
Cōfessio debet eē secreta. ca. cliii.
Cōfiteri ad minus semel in āno q
libet tenetur ca lx.
Coniuges perpetuo debent simul
cohabitare. ca cxxxviii
Cōsciētia mercatoris illaris est pp
fidelitatem seruatam. ca. clix.
Consilium plus facit in bello quā
uires. ca cxvi.
Consciliarius Debet esse liber &
non affectatus. ca. cxvi.
Consiliarius debet esse fidelis. &
secretus ca cxvi.
Debet esse morosus & non festi /
nus. ca lxxxxi
Cōstantin⁹ ipator noluit sacerdo
tes iudicare. nec de ecclesiastica p̄
latura ca li.
Constātia marci curii. ca. lxxxxix
Contemplatio debet esse i religio
so. ca lxxviii
Continentia quid est ca cviii
Corrigere debet seipsum princeps
cart. cvi.
Cor nostrum emolescit ob memo
riam possionis xp̄i. ca clxxv
Cor humanum dānatur a leone
signum cœli. ca lxv
Curia christi diuersos habet offi /
ciales ca xvi.
Curus igneus in quo apparuit fra
tribus beatus franciscus. ca. lxviii.
Curus triumphalis Romanorum
cart. cvii.
Clementia octauiani. ca cii.
Clementia tiberii. ca. cii.
Clementia dauid. ca. cii.
Clementia fugat inimicos. ca. ciiii
Clemētia ē remediū timoris. c. cv.
Clementia quid est. ca cvii
clemens debet esse quilibet prin
ceps. ca ci
clericus Debet esse exaltatio d
cart. xli
clerici debent habere maxima
honestatem. ca. li
Et semp debēt esse casti. ca. xxxv
Et debent honestatem seruare i
cibis. ca liii
crates phylosophus magnū pon
auri proiecit in mare ut scientia
acquireret. ca lxx
crisolitus lucet ut aurū. ca. ci
Sentilat ut ignis
Exteret dæmones
Timores nocturnos expellit.
crisopasus. latet in die & fulget i
nocte. ca cxlv
crispus Norde crispo phylosoph
cart. xlii
crudelis tiranus cum periculo R
gnat ca cii
D Dauid clementia & pat
tia. ca ci
Quō fuit fidelis. ca. cxi
Fortitudo corporalis. ca. cxi
Quomodo fuit nud⁹ ante arch
domini ca cxx

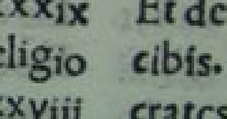

& iiii

ndecime portæ mercimonialis
t thomas ca clxvi
uodecime portæ penitentie est
lath as ca clxxxi
apricornius est saturni domic /
um ca cxliii.
st exaltatio martis c idem
arie regine deb tus & honestus
mor ca. cxxxiiii
aritat sxp̃us est subiectū & hic
abens multa de caritate ca. zvi.
aritas dei q̃ nos dilexit clxxviii.
aritas christi nos dilexit & rede
mit. ca clxxviii
aritatis incendio debet feruere
libet seruus dei. ca lxviii.
aritatis incidium Tolerabiliora
eddit frigora tpalia. ca lxviii.
aritatis effectus debet bẽre uer?
eligiosus ca lxxi.
aritas quot effectus bẽt. ca lxxi
arneides pp longã speculationẽ
scietiã pascebatur ab uxore c.xlii
astigatio carnis. ca xii
astitas propter superbiã sepe per
ditur. ca lxxii
astitas etiam tertium membrũ
eligionis ca lxxvi
astitatem Diuersi diuersimode
quesierunt. ca lxxvii
astitatis exemplum in illo qui si
lium suum portauit ad heremum
dæmon fetid? apparuit. c. lxxvii i.
ato ppriũ filiũ coegit iurare pp
bonum reipublice & latinas litte /
ras senex didicit. ca cxviii
ælorum regnum rapiunt violen
ti. ca v.
irces mutauit socios ulixis in be
stias. ca xxxix
iuitas ierusalem. xii. habet por /
tas ca z.
iuitatẽ dei qs intrabit. c. clxxxz.
iuitates duc. ca clxxxiii.
odrus rex mori uoluit ut suis uic
toriam daret. ca ci.
omoda propria non sunt querẽ /
da cum comodo alterius. ca. clv.
ōfessio debet cẽ secreta. ca. clii.
ōfiteri ad minus semel in ãno q
libet tenetur ca lx.
oniuges perpetuo debent simul
cohabitare. ca cxxxviii
ōsciẽtia mercatoris illaris est pp
fidelitatem seruatam. ca. clix.
onsilium plus facit in bello quã
uires. ca cxvi.
onsiliarius Debet esse libet &
non affectatus. ca. cxvi.
onsiliarius debet esse fidelis. &
secretus ca cxvi.
Debet esse morosus & non festi /
nus. ca lxxxxi
ōstantin? ipator noluit sacerdo
tes iudicare. nec de ecclesiastica p̃
latus ca li.
onstãtia marci curii. ca. lxxxxix
Contemplatio debet esse religio
so. ca lxxyiii
Continentia quid est ca cviii
Corrigere debet seipsum princeps
cart. cvi.
Cor nostrum emolescit ob memo
riam possionis xp̃i. ca clxxv
Cor humanum dãnatur a leone
signum cœli. ca lxv
Curia christi diuersos habet offi /
ciales ca xvi.
Curus igneus in quo apparuit fra
tribus beatus franciscus. ca. lxviii.
Curus triumphalis Romanorum
cart. cvii.
Clementia octauiani. ca cii.
Clementia tiberii. ca. cii.
Clementia dauid. ca. cii.
Clementia fugat inimicos. ca. ciiii
Clemẽtia ẽ remediũ timoris. c. cv.
Clementia quid est. ca cvii
clemens debet esse quilibet prin
ceps. ca cix
clericus Debet esse exaltatio d
cart. xli
clerici debent habere maximam
honestatem. ca. li
Et semp debẽt esse casti. ca. xxxv
Et debent honestatem seruare i
cibis. ca liii
crates phylosophus magnũ ponc
auri proiecit in mare ut scientiam
acquireret. ca lxxv
crisolitus lucet ut aurũ. ca. ci
Scintilat ut ignis
Extetet dæmones
Timores nocturnos expellit.
crisopasus. latet in die & fulget i
nocte. ca cxlv
crispus Norde crispo phylosoph
cart. xlii
crudelis tiranus cum periculo R
gnat ca cii
Dauid clementia & pat
tia. ca ci
Quõ fuit fidelis. ca. cxi
Fortitudo corporalis. ca. cxi
Quomodo fuit nud? ante arcẽ
domini ca cxxx

Decij mortē ellegit: ut idem suis victoriā consequerent. ca. cxxi
Dei coadiutorē bonus. ca clxxvi
Dæmonū illusiones. ca xxxviii
Dæmon quidā notat partes offi/
cii q̄ dimittitur ca lviii.
Demosthenes pulchra alegatio pro
defessiōe innocētie cuiusdā. c. lxxxxi
Deus miserēt cui uult & indurat
quē uult ca clxxi
Diabolus timet presentiam pasto
ris. ca xix
Dies quando ē longior. ca. xxxz.
Dies q̄do icipit decrescere. xxxz.
Dilexit nos dulciter xp̄s. clxxviii.
Diuini officii melodia cōpōtionē
generatur. ca lviii.
Doctor debet eloquens cē. c. xxxz
Et debet esse cōis. ca xxxiiii
Et debet conformare uitam bone
doctrinæ ca. xl.
Et assidue studere. ca xlii
Doctores ecclesiæ qualiter fuerūt
assidui in docendo. ca xliii
Domin⁹ dbet ee bēiuol⁹. lxxxxviii
Dominii nomen octauianus sem
per exoruit. ca lxxxviii
Dominium mundiale quantum
sit labille. ca cvi
Domus dei multiplex. ca lxvi.
Donum magnum erat antiqtus
filios procreare ca iiii
Ebrietas impedit iudicium
cart. lxxxiiii
Ecclesia uidua fuit ātē xp̄i
aduētum clxxx
Ecclesia figuratur p lunā. ca xlviii
Eloquētie sid⁹ ē mercuri⁹. c. lxxxiii
Eloquentie in multis animum huma
num fecit acquiescere. ca. lxxxiii.
Eloquentie debet uniri sapientiæ
Episcopi gloria est pauperes pa/
scere. ca xviii
Episcopus debet se totaliter expo/
nere p salute populi. ca xviii
Episcopatus nomen est operis nō
honoris ca zz.
Epi quō sūt examinandi. ca. xxy
Egnotium quando incipit. ca iiii
Egtas requirit in iudice. c. lxxxvi
Egtas turbatos pacificat. lxxxix.
Etas aurea & innocens. ca. clxxi
Exercitiū factū multū p̄dest. c. xiii
Exemplū illius monaci qui graui
ter temptabatur a carne. ca. xiii
Exemplum illi⁹ auari qui laqueo
se suspendit. ca clxii.
Exorciste officium. ca lxii

Fabius quare uocatum ē
scutum populi ca cxix
Fabricii fidelitas
Fabricius medicū q̄ sibi offerebat
capud pirri precio remisit ad pirrū
Fama bona melior est quā diuitie
multe ca cxlix.
Fama bona omnia temporalia ex
cedit ca cliii
Familia quelibet regnum est ico
nomicum ca czix
Fides requirit in pastoribus c. zv.
Fidelitas regrit i militibus. cxvii.
Fidelitas illius qui dominū suum
liberauit a morte. ca. cxviii
Fidelitas reddit hoiē iuictū cxix.
Fidelitas reddit militem amabilē
& magnificum ca cxix
Fidelitas facit pricipē igēiosū czo.
Fidelitas militum romanorū ual
de auxit rempubl⁹.
Fidelitas institutum ro⁹. debelato
rum a piro.
Fidelitas marci reguli erga carta/
ginen.. ca cxx
Fidelitas dauid ca cxix
Fidelitas q̄d est ca cix
Filiorum procreatio est pricipalis
pars matrimonii ca cxxxvi
filii sunt instruendi a parentibus
Filij sunt nutriendi a parentibus
Sunt defēdēdi a parētibus cxxxvi
Sunt corrigendi a parentibus.
Debent esse heredes parētū suoꝝ
Filius an silebit. i. obligat tacere s
pater uoluerit pdere patriā. ca. ci
Filii octauiani fuerunt īstructi i d
uersis mechanicis artibus cxxxvi
Fisistrati temperantia. ca ciii
Fores ecclesiæ quō in adoratione
basilii aperte sunt: & non in adora
tione arianoꝝ car lxix.
Fortune bone quomō cito transe
unt ca cvii
Fortuna nō uersatur nisi circa ma
gnam
Fortuna habet tres partes ca. cix.
Fortitudo corporalis dauid
Franciſci temptatio carnis c iz
Franciſci fama ca xxxvii
fredianus epus lucanus ecclesiam
suam exaltauit. ca. xix
Gedeon propter audatiā
cum paucis militib⁹ babu
it uictoriam. ca cxiiii.
Gemilius paulus propter turbam
auium insidias deprehēdit inimi
corum. ca. cxvi.

Geminoꝝ ē mercurii domus xxxz
Est lucis magis augmentatio
Est comunis actio
Est.i.facies sub imperio iouis idē
Gemanus ostendit q̄ mutatio fa/
tarum non est uc.a ca xxxix.
Gessi fuit aduocatus idem.
Gradus.iz.uirtutum ca.clxviii.
Græci quidam fuerunt mutati in
auibus ca xxxix.
Gregorius per orationem placuit
dominum ca ziiii.
Gregorius ep̄s dedit deo fano lic̄
tiam ut daret respōsa ca. xix
Hanibalis respōsio con/
tra illum qui de rebus inco
gnitis loquebatur cxliii.
Hereditas prima filiorū debet cē
hereditas morum ca cxxxvii
Hoies aliq fuerūt mutati in iumē
tis ca xxxix
hoies q̄les sūt elligēdi ad bellū cxv
Homo redditur operosus pro chri
sti sanguine. ca clxxiiii.
hō bon? ē coadiutor dei.ca.clxxvi
Hominis est bonum uelle sed dei
est perficere. ca .lii.
Honestas est fundamentum uitæ
clericalis ca lii.
Honestas facit hoiem facūdū.liii.
Honestas auget ueras diuitias
Hostiarii officium c. lxi
Humanitas christi est domus diui
nitatis. car clxviii.
Humilitas est fundamentum uite
regularis car lxx.&
Humilis de se parua sentit.
Humilitas facit proximum appa/
rere uirtuosum
Humilis quanto plus seipsum des
picit tāto plus sublimatur a deo.
Humilitas luxuriam expellit
Humilitas est custodia castitatis.
Humilitas & humiliatio:humilis
& humiliatus differunt.
Humilitas mētis semp ē meritoria
humilatio q̄ndoq; uitiosū ē lxxiii
Iacintus aeri se cōformat
Gerentē lrtificat.c.clviii.
Resistit pestilentiis idē
Dat membris uigorem cl
Iacobus minor est capitaneus por
tæ sacerdotalis ca clxiii.
Iacobus fuit sanctificatus in utero
matris idē
Iacobus uocabatur iustus
Fuit christo similis
Fuit frater domini ca lxiii.&
Fuit in pasca primus uisitatus
Fuit in sacrificio primus honorat?
Fuit epis copus icrosolimitanus
Fuit martirizatus ca lxiiii
Iacobus maior est capitaneus octa
ue portæ.s.militaris ca cxxv.
Iacobus fuit adiutor suorum deuo
torum
Iacobus fuit consanguineus xp̄i
Ia.fuit frater ioannis euangeliste
Iacobus fuit secretarius xp̄i
Iacobus inter apostolos fuit prim?
martir.
Iacobus corpus iter apostolos ma
xime uisitatur ca czv.
Iasp̄is multas hēt uirtutes.c vlii
Hieronimus de beato hiero. xiii.
Ioab noluit sibi atribuere nomen
victoriæ. ca cziii
Ioannes euangelista est secunda/
rius dux portæ uirginalis.c .xy
Ioannes fuit socius christi
Ioannes fuit martir
Ioannes fuit propheta ibidē.c.xv.
Ioannes fuit secretarius christi
cart. xvii.
ioannes fuit comissarius christi
io.excellit alios euangelistas
io.fuit primus inter doctores. xvii
ioannes est per quem possumus re
currere ad deum ca xviii
ioannis chrisostomi constantiam
& audaciam ca zo.
iosaphat orationi uicit certamina
carnis ca xiiii
Bibulus marcus presesi noluit mor
tē.z.suoꝝ filioꝝ iudicare.lxxxxiii
iudas machabeus debelauit phili/
steos. ca czi.
iudex non debet esse acceptor per
sonarum ca lxxxv.
iudex litigātes debet reducere ad
cōcordiam ca lxxxviii.
iudex debet hēre aiū q̄ctū.lxxxix
iud.iusta cōsilia debet dare.lxxxx
iudex ille: qui uocabatur refugiū
pauperum ca lxxxxii.
iudex pro iuste litigantibus debet
aduocare ca lxxxxii
iud.debet iustā sniā dare.lxxxxiii
iudex debet omnem inordinatū
amorem deponere
iudex anteq̄ sententiam proferat
debet causas discere.c.lxxxxiiii.
iudicium paridis cū deis.c.lxxxv.
iud.debēt pūire deliq̄ntes lxxxvii
secūdū leg.dēbēt iudicare lxxxviii
Habēt defensare inocētes lxxxxi.

Cudicium ſcu allegatio demoſte/
Pis ca lxxxxi.
Eudicate periculoſius eſt quã iudi
Eari ca ut ſupra
Curamentum militum quando re
Epiuut cingulum militare. cxviii
Cuſtitia remota regna ſunt latroci
Oia ca cvi
Cuſtitia debẽt rectores ornari
Iuſtitia p erit ubi regnat aut uẽtris
Ngluuia aut luxuria ca. lxxxiiii.
Intelligentia circa prudẽtiam qd
eſt ca cvii
Ira cuiuſdam iudicis qui tres ino/
centes condẽnat ad mortẽ. lxxxix
Ira inimica eſt conſilii idem
Ipſi tratca quantum dilexit uirũ
ſuum
Iſtoria illius puellæ: quæ mutato
habitu fugit coruptores: & in fine
recepit martirium ca x

Lectoris officium ca. lxii
Leges q̃re ſũt iuẽte lxxxii
Leges ad utilitatẽ reipub.
ſunt reducende ca lxxx
Legiſta debet cẽ eloquẽs. lxxxiii.
Legiſta debet eſſe liber a uentris
igluuie & a uenereis actib? lxxxiiii
Leo eſt ſoli s domicilium ca .lxv
Leo habet cordis dominium .
Leo ardoris dat incendium.
Leo habet ſaturni primum tertiũ.
Libra ẽ ueneris bitatio lxxxxviii
Libra eſt exaltatio ſaturni.
Libra eſt ſignum equinoctii.
Libra prima pars lunæ. lxxxxviii
Linguam uendere peccatum eſt.
Litterarum ſacrarum notitia ne/
ceſſaria ca xxvii
Longinus fuit illuminatus a ſan/
guine chriſti ca dxxv
Lucretia fuit uiolata a ſexto targ
no filio ca cxxxv.
Luna figurat eccleſiam. c. xlviii.
Luxuria impedit rectum iudiciũ.
cart. lxxxiiii
Luxuria cohibetur a uerecundia.
cart. x

Magnificẽtia qd eſt c.clx.
Magnificẽtia alexãdri cxc
Magnificentia ſcipionis.
Malus q̃re pmittit uiuere clxxvii
Marci curii conſtantiã ca. lxxxxix
Marci curii paupertatem
Marci reguli fidelitas in redeũdo
cartaginem cum ſciret ſe crudeli
ter debere perire ca. cxc.
Matthæus ẽ capitaneus ſextæ por
tæ ca lxxxxvi
Matheus habuit ſũmã humilitatẽ
in erudiendo
Matheus habuit promptã liberali
tatem in diſtribuendo
Habuit claritatem mentis in cuã
gelizando
Habuit auctoritatem ſtabilẽ ma/
gos confutando
Habuit poteſtatem in reſuſcitãdo
Matheus habuit cõſtantiam i eru
diendo ca lxxxvii
Matheus habuit magnam carita/
tem in moriendo
Matheus habuit miram claritatẽ
in ſubueniendo idem numer?
Mathias ẽ capitaneus i z portæ pe
nitentialis ca. clxxi
Mathias fuit primo diſcipulus elle
ctus chriſti
Mathias fuit apoſtolus chriſti
Mathias ſumpſit ſine leſiõe cuene
num
Mathias multos illuminat
Mathias predicat in iudeam
Matrimonium fuit inſtitutum a
deo ca cxxviii
Matrimonium fuit inſtitutum in
ſtatu innocentiæ
Et fuit a chriſto approbatum
Et ſepe fuit cauſa pacis c.cxxxii
Et regrit perfectã fidẽ c cxxx
Matrimoniũ principalior ps ẽ fili
rum procreatio & educatio
Ad quid fuit inſtitutum ante pe
catum ca cxxxv
Ptopter quod eſt inſtitutum poſt
peccatum idem nũ
Matrimonii debitum quãdo nec
debet reddi nec peti.
Mauri obedictia & miraculũ lxxiii
Mediator qd debebat hẽre c cxv
Medici ſunt honorãdi ca cxlii
Medicus debet eſſe profundi cor
ſilii ca cxliii
Medicus nõ debet eſſe feſtinus
Medicus debet eſſe audax
Et debet ſanitatem augmentare
car cxlv
Et non debet infirmitates prolon
gare ca cxlv
Medici intentio debet eſſe ad de
um ca cxlv
Et debet iducere infirmũ ut a do
mino ſanitatem poſtulet c cxlvi
Medici uirtus: tempore ſanitatis
latet apparet autem tempore infir

Citatis ca cxlvi.
Medici presentia delectat infirmū
Ert. cxlvii
Medicus debet esse in exercitio stu
di. car cxlvii
Medicus pp q ordinat ca. cxlviii
Debet esse honestus
Debet esse secretus
Debet esse expertus
Medicus debet esse expertus i astro
nomia ca cl.
Debet esse fidelis in sua opatione
Medicus piri per fabritium propter
infidelitatem remissus fuit ad pirū.
Medicina hēt expellere infirmitatē
& cōseruare sanitatē car. cxlvi
Megere continentia ca cxxxiii
Memoria circa Prudentiam quid
Ist ca cvii
Mendicantes sunt cōmissarii pape
art. lx.
Mercator debet esse firmus & con
stans in proposito ca. cliiii
Mercator debet cē solicitus. ca clv.
Debet fugere illicita lucra.
Debet esse gratiosus. ca clvii
Debet fideliter tenere promissa.
Mercatorum fundamētum debet
esse fides ca clvii
Mercatorum fidelitas habet Sepe
ditare ca clx
Mercator dat uigorem & subsidiū
multis ca clxi.
Debet seruare equitatem in uen
dendo ca clxii.
Non debet conseruare ut cari? uē
dat ca clxii
Non solum suum sed totius rcipu
blice debet comodum procurare.
Non debet decipere in re cmentē.
Non debet uendere tempus.
Mercator quidā auat? qnō laqueo
se suspendit. ca clxii
Mercuri? ē sid? eloq̄ntic. ca. lxxxiii
Micol quomodo liberauit dauid a
morte ca. cxxx.
Miles debet esse audax in agredi
do ca cxiiii.
Debet esse audax in domino
Debet habere uires
Debet esse sagax
Debet esse fidelis
Miles post iuramētū tenet usq; ad
mortē ēt infidelē defēdere. ca. cxviii
Propter fidelitatē reddit amabilis
cart. cxix
Et etiam hostibus tenetur seruare
fidem ca cxix
Debet pretendere ad defensionē
ciuium ca. cxxi.
Debet expellere hostes.
Debet suam patriam exaltare
Milites non sunt elligendi secun
dum quantitatem state: sed se
cundum qualitatē fortitudinis
Milites non debent dicere in bel
lo hoc non putaui accidere cxvi.
Milites debent esse ueraces
Militi uerecūdia ē fugere de bello
Milites antiquitus iurabant fideli
tatem ca. cxviii.
Militum iuramentum quando re
cipiunt cingulum militare.
Milites quare aliquando balneā
tur ca cxviii
Militum solemnitates diuersas
Miseretur deus cui uult & idurat
quem uult ca clxxi
Misericordia dei ca. clxxviii.
Misericordia omnibus paratur
Misericordia christi nos respexit.
& pugnauit ca. clxxx.
Miseri merito sunt omnino iuuā
di ca clv.
Modestia quid est ca cviii.
Modestia titi
Mulierū prudentia sepe liberauit
uiros suos a morte. cx
Mulieres que non habuerant n
unum uirum coronabantur coro
pudicitie ca cxxxi
Multitudo non auget ciuitatē s
uirtutes & non catonis uerba ci
hoc ca. lxxxiii
Mictius combussit sibimet manu
& quare ca cxx
Nathan propheta aduo
cauit p salamōc ca. lxxxx
Nomen bonum. ca cliii
Obedientia debet esse i re
ligioso ca. lxxiii
Obedientia p̄ponit uictimis
Obedientia illius mōaci qui leenā
duxit ligatam ad abbatem
Obediētiā illius monaci: qui tātū
a daq̄uit lignū aridū q̄ fecit fructū
Obedientia mauri fecit ipsum si
cis pedibus ire sup aquas. ca. lxxiiii
Octauianus nomen domini semp
exorauit ca. lxxxxviii
Octauiani conatum fuit totum ad
comodum reipublice. ca. cz.
Octauianus dixit q̄ dimittebat ro
mā marmoriā q̄ inuenerat lateritiā
Octauiani clementia ca cz.
Octauianus docuit filios suos mul

as artes ca cxxxvii
culus mlta mala ppetrauit ca.lii
fficium ſacerdotes nunḡ debēt imittere
fficium diuinum quot modis p oluitur ca lvii
fficii partes dimiſſas quidam de nū recoligit ca lviii.
fficium hoſtiarii.
fficium lectoris.
fficium exorciſte.
fficium accoliti ca lxii.
fficium ſubdiaconi
fficium diaconi
fficium ſacerdotis
ratio c xiii ca xxciii.
rare oportet ſemper ca lviii
ratio publii monaci detinuit de/ monem decē diebus.ca. lxxviii
ratius ꝯcles fuit ille q̄ fregit pō tē & poſtea ſe piecit ī tiberi c.cxv.
rdines clericoꝝ ſūt ſeptē. ca lxi
rpheus iuit ad inferos p recupe/ randam uxorem ca. lxviii
zias Rex p̄ſumpſit cōtra iura of ferre itēplo ſacrificium cā lviii
Pagāi quomodo honora bant ſacerdotes c li
Papa eſt propriꝰ ſacerdos ubiq̄ ca lxi
Papa habet terrēa cōleſtiaq̄ iura
Parentes debēt nutrire filios ſuos non delicatis cibis ca cxxxvii
Parentes debent filios docere
Debēt filios defēdere c cxxxvi
Debent filios ſuos corigere
Parcitas ciborum requiritur ad ca ſtitatem ca. lxxvi
Paridis iudicium: contra aliquas deas ca lxxxv
Paſſio chriſti nos ꝓducit ad ætatē primam ca clxx
Paſtoris opatio debet eſſe propter deum ca zz
Paſtor debet populum integrum anima & corpore conſeruare
Paſtor debet eſſe ornatus fide ca vi
Debet habere firmam ſpem
Debet habere pfectam caritatem
Debet habere notitiā ſacrarū lit/ terarum
Debet tam in ſe quam in aliis ui/ tia extirpare
Debet eſſe comunis ca vi
Debet ſuam intentionem habere ad deum.
Non debēt uana legere.
Habet mōdanos ad uiā ueritatis reducere ca vii
Patriæ amor quantum uigebat ī antiquis. ca ci.
Pacientia quid eſt.ca cix.
Pacientia reqrit in pricipibꝰ.c. cix
De pauptate & diuitiis.ca. liiii.
Paupertas uoluntaria eſt ſecundū mēbrum religionis.ca. lxxv.&
Paupertas crati philoſophi.
Paupertas anaxagorre.
Paupertas principum roma norū.
Paupertas attilii romani.
Paupertas publicole. lxxvi.
Pax. ca xxiiii.
Peccatum fugatur a ſāguine chri/ ſti. ca. clxxiii.
Penitentia non eſt expectāda uſq̄ ad finem. ca. clxix
Penitentia non ꝓlixitate tp̄is ſed doloris menſurat̄. ca clxx.
Penitētia quāte uirtutis ſit. c. clxxi
Penitētia in extremis dubia. c. lxix
Perſeuerantia quid eſt. ca. cix.
Peregrini officium. ca clvii.
Petrꝰ fuit apud apl̄oꝝ. c. xxxvii.
Petrus ē capitaneus ſecūde portæ
Petrus fuit hominum piſcator.
Petrus fuit feruidus in cōfeſſiōe fidei. ca xxxvii
Petrus fuit ſublimis in cognitione
Petrus fuit paſtor in correptione
Petrus fuit paſtor in redutione
Petrus fuit paſtor in ſua promotio ne. xxxviii
Petrus fuit paſtor in prelatione
Et fuit paſtor pro reddimitione
Per andream fuit ductus ad Chri ſtum ca xxxviii
Picus quid fecit amore reipublice cart. cxxii
Pitagore cum alio de precio alicu ius ſententiæ litigiū.ca lxxxvi
Pietatis xp̄i effectus.ca clxxxi
Pietas dei quam magna fuit.
piger reprenditur ca clv.
piſcis eſt iouis habitatio.ca.clxviii
piſcis ē ueneris exaltatio.c.clxviii.
Et eſt ſaturni p̄ia facies.ca.clxviii
piſcis dominat̄ pedibus humanis.
poctarum allegatio eſt permiſſa. cart iii.
pontifex habet pacificare diſcor/ des ca xxiiii.
pontificis opera duo ſunt. ca.xxiii
pompeus ſtabulauit equos ſuos in particibus tēpli ieruſale & ideo de cætero ſemper fuit uictus.ca. cvi

borsena fuit rex tuscie ca. czi.
porta prima uirginalis.ca. iiii.
porta secunda pastoralis.ca.xviii.
porta tertia doctoralis ca. xxxii
porta quarta sacerdotalis ca.xlviii
porta quinta regularis ca. lxv.
porta sexta legistalis ca. lxxxii.
porta septima impialis lxxxxviii
porta octaua militaris ca cxiii.
porta nona coniugalis ca czviii
porta decima salutaris conualescē
tie. ca. cxliii.
porta undecima mercimonialis
ca. cliii
porta duodecia penitentiæ.clxviii
publicole paupertas ca lxxvi
pudicitia scipionis ca x.
pharao solum possessiones sacerdo
tum dimisit liberas ca li.
phylippus est capitaneus nonc por
tæ ca lxxvii. & lxxviii.
philippus non petiit caduca sed ui
dere deum idem.
philippus perudxit galliam ad fi/
dem idem.
perduxit samaritanos ad fidem.
ut supra.
Siriam liberauit a pessimo draco
ne ca idem.
Sanauit multos infirmos
Hereticos cōmuniuit
Sacratam crucem erexit
phylosophus uerus : debet esse hu
milis & constans ca.
phisistrati tempantia ca ciiii.
plato ca die : qua natus est etiam
mortuus est ca. xliii.
predicator debet habere auctorita
tem docendi . ca xli.
prelatus debet subditos amare
ca. xviii
Debet priuatum cōmodum post.
ponere comuni bono ca .xix.
Debet suam ecclesiam exaltare
Debet cē firmus in sācto ꝓposito.
Debet blando sermone subditos
ad dominum reducere ca. idē.
Debet tā sibi q̄ ꝓlo placare dñm.
prelia non sunt committenda : sine
digesto consilio ca cxviii
presbiter debet esse antiquus mo
ribus. ca lx.
presbiter habet peccatores soluere
Princeps debet esse benignus : ut
magis ametur quam timeatur
ca. lxxxxviii.
princeps debet esse firmus in bono
proposito.
princeps propter proprias iniurias
non debet a iustitia deuiare
princeps debet subditos suos in cū
ctis augmentare.
princepſ debet premiare uirtuosos
& punire iuiustos
principes debent clementes esse.
princepſ debet deo religionem.
princepſ debet deum timere
princepſ debet populum dil gere.
princepſ debet scipsum corrigere.
princepſ debet ornari prudentia
princeps debet habere memoriā:
preteritorum bonorum hominū.
Princeps debet habere memoriā
illorum qui infideliter rempubli/
cam tractauerunt.
Princeps nō debet atentare ea que
non posset perficere .
Princeps debet habere temperan/
tiam & debet esse continens.
Princeps : debet esse clementissi/
mus
Princeps debet esse magnificus.
Princeps debet esse patiens.
Princeps debet habere fidentiam.
Omnia ista capicula quæ non ha/
bent numerum inueniūtur in por
ta imperialis ca lxxxxviii
Prin.debēt hostes expellere.cviii ei
Principes debēt suam patriā exal/
tare cviii.&
Princeps debet sibi& suis patriam
preponere
Princeps debet cogitare de rep.nō
solū ꝑ tp̄e suo uerum ēt ꝑ futuro.
Princeps debet ab oibus honorari.
princ.a.romani suos filios pp inno
bedientiam occiderunt.
principi non decet ut ab eius facie
aliquis egrediatur desolatus. cix
proprius & parochialis sacerdos qs
est ca lx.
promotio uirtuosorum est augmē
tum reipublice ca lxxxvi
prouidentiam circa prudentiam :
quid est ca cviii
prudentia debet uigere in princi/
pibus. ca cvii.
prudentia qd est & eius diffinitio.
prudentia habet tres partes
prudentia illius qui inebriauit ho/
stes suos & sic eos deuicit cxvi
Refugium paupertū fuit q
dā iudex qui iuuabat pau
peres in iudicio c.lxxxxii.
Regentibus requirit clemētia. cii
Regularum institutores lxx

Regularis uitæ fundamētum est humilitas ca lxx
Religiosi mendicātes possunt absoluere ca lx
Religiosus aprobatus est propri⁹ sacerdos. ca lxi
Religiosus debet esse domus solis ca. lxyi
Religiosus debet habere dominium sui cordis idē.
Religiosus cor suum debet offere domino ēt idem.
Relig. debet ēe firmus ca. lxviii.
Religiosus in professione sua prio promittit obedientiam ca. lxxiiii
Relig. debet esse pauper car. lxxv.
Religiosus quanto feruore debet diligere paupertatem idem.
Relig. debet esse castus lxxvi
Religiosus debet esse contemplatiuus ca lxxviii
Renouatio anni. car iiii.
Repilogatio totius opis clxxxiiii.
Repudium uxoris antiquitus permittebatur. ca. cxxxyiii.
Respublica foret beata si sapientes regerent. ca lxxxvii.
Respicere retro periculosum est. cart. lxviii
Riuoceron solum a uirgine capitur. ca vi
Roboā filius salomonis c. ciiii
Roma quare mutauit modum regiminis ca cxxxvi
Romani quare fuerunt ita uictoriosi ca cziii
Romulus quomodo rapuit sabinas ca cxxxiiii.

Sacerdos nō poterat hēre uxorē nisi uirginē. ca. vi
Sacerdos debet defēdere gregē sibi comissum a peccis. xlviii
Sacerdos debet concordare discordes. ca xlyiiii
Sacerdos debet exaltare deum.
Sacerdos debet īducere populum ad exaltandum deum ca. l.
Sacerdos debet excedere seculares in sanctitate idē
Sacerdos exhibendus est honor
Sacerdos debet pascere suos filios spirituales uerbo & doctrina li.
Sacerdos debet corrigere errantē.
Sacerdos debet esse honestate ornatus idem.
Sacerdos debet diuinum officium decantare
Sacerdos proprius quis est. ca. lx.
Sacerdotes aliquando dii aliquādo angeli uocantur. ca. li.
Sacerdotes ire non debent ad dissoluta conuiuia. ca liiii.
Sacerdotum uestimenta. ca. ly
Sacerdotes semper debēt esse casti. ca lvi.
Sacerdotum paganorum honestas & castitas. ca lvi.
Sacerdoti solum competit offerre sacrificium. ca lviii.
Sacramenta non licet secularibus mīstrare preter duo in casu. ca. lix
Sagitarius est iouis habitatio.
Salmodie dignitas. ca lvii
Salomon quō fuit Depriuatus p mulieres. ca cxxxi
Salomon pp luxuriam Adorauit idola. ca cxxxi.
Salon phylosophus etiam ī morte desiderabat adiscere. cā. xlii.
Sāguis christi precium est nostre redemptionis. ca clxxii
Sanguis Christi fugat peccatum. cart. clxxii.
Sanguis christi in comuniōe olim dabat mō aūt nō. & quare. ca. lx.
Sāguis christi facit hominē uigilē ad obseruātiā mādatorꝝ dei clx
Sāguis christi reddit hominē c sum ca clxx
Sanguis Christi malas repellit gitationes. ca clxx
Sanguis christi animū durꝝ e lescit. ca clx
Sanguis christi Longinum illu nauit. ca clxx
Sapientia sine eloquentia paru ꝓdest. ca xx
Sapientia debet esse cū eloquēti
Saphirus est color celestin⁹. c. xxi
Saphy. nostra confortat lumina
Saphy. membra cōseruat integr
Saphy. iratos placat dominos.
Saphy. turbatos lenit socios.
Sardonis lapis sigillando nihil au fert de cerra. car lxx
Sardonix luxuriā fugat. c. lxxii. & lxxiii.
Sardonix humillem reddit.
Sardonix gaudium incendit.
Sardonix timorem expellit
Sardonix pacem inducit.
Sentētia aliter fit ubi dictat. & aliter ubi ꝓfertur. ca lxxxxv
serui dei debent feruere caritati incendio. ca lxvii

mon ē capitaneus quinte portæ
uæ est regularis. ca lxxx
mon fuit cōsāguineus xp̄i. lxxxi
mō fuit frater beati thadei
imon ligauit dæmones ne respō
a darent ca lxxxi
imon declarauit hominibus Ne
eos adorarent. ca lxxxi
imon superauit magos.
imon fecit ꝙ infās qdā eo die quo
at⁹ ē fuit locutus: & quēdā insontē
lissamatum excusauit. ca. lxxxii.
imon in uultu turpissimo demon
trauit dæmones. ca lxxxii
imon fuit martirizatus.
ol quando incipit habere uigorē
uum. ca iiii.
olstitium quando est. ca. xlviii
olis domus est leo. ca. lxv.
upbia facit castitatē pdere. c. lxxii
upplicia iuliæ filia quantum dile
it uirum suum. ca cxxxv
cientia bellicandi generat auda/
iam. ca cxv.
ientie amatores not. ca. xlii
cipionis sententia Contra illos
ui cōtemnebant ire in ispaniam
duersus uriatum. ca lxxxvii
cipio unde acquisiuit sibi cogno/
men ca czz.
scipio deuicit hanibalem.
scorpio est prima dignitas martis
cart. cxiii. & cxiiii
scorpio est martis triplicitas.
scorpio est prima facies martis.
scorpio ē martis terminalis series.
smaragdus uisum confortat debi
lem. ca lii.
smaragdus facundum facit homi
nem. ca lii
smaragd⁹ res auget & diuitias. lii.
smaragdus Compescit lasciuias.
spes firma debet esse in pastoribus
cart. xxvi
spes nisi esset labore non tallerare
tur. ca xxvi.
spume uerecundia. ca ix.
spei christus est obiectum. ca. xxix
sponsus debet uelle dominetur to
taliter familiæ domus. ca. cxxix
Stateram iustam Debent habere
mercatores tam in uendendo quā
in emendo. ca clxi.
Thadeus ē capita. x. porte
cart cliiii.
Taurus ē domus ueneris
cart. xviii.
Temperantia philistrati. ca. ciiii.
Temperantia quid est ca cviii
Temperantia partes tres
Tempus non debet uendi clxv
Tiberii familiaritas ca lxxxxix
Tiberii clementia ca cz.
Thideus fuit paruus homo. cxiiii.
Tirānus crudelis periculose domi/
natur. ca ciiii
Timoris remedium ca cv
Titi modestia ca cviii.
Timiditas multum nocet militi &
exercitui ca cxiiii
Thomas est capitaneus. xi. portæ
s. portæ mercimonialis. ca. clxvi
Thomas fuit inuestigator optim⁹
diuinorum secretorum ca. clxvii
Thomas fuit prouidus futurorum
reuelator ca clxvii
Thomas fuit sanctificator optim⁹
suorum deuotorum ca clxvii
Tho. fuit p̄dicator egregius clxviii
Tho. fuit ualidus edificator
Thomas fuit imitator christi
Thomas archiepiscopi exemplum
de exaltatione ecclesiæ. ca xix.
Thopaci⁹ expellit frenesim cxxxii
Thopacius feruentes compescit a
quas ca cxxxiii.
Thop. cōstrīgit sāguinem cxxxiiii
Thopacius iram sedat ca. c
Vendēs debet habe
teram iustam ca.
Vendens non debe
pere ementem in re. ca.
Venditor tenetur dicere e
defectum rei ca
Vendens non debet uende
pus ca
Ventus ponitur pro superbia
Verecundia laudāda est i iu
cart.
Verecundia multas habet u
tes ca
Verecundia spume nota ca.
Verecundia illius puellæ quæ
oculos eruit.
Verecundia cohibet luxuriam
cart.
Verecundia facit uirginem tu
in periculis id
Verecundia alexandri erga qu
dam uirginem ca
Verecundia scipionis ca.
Veritas est fundamentum port
doctoralis ca xxx
Veritas superat omnia xxxvi
Veritas quāte uirtute sit xxxviii
Veritas ualet contra illusiones d

onum ca xxxviii
critas liberauit humanum ge/
us ca xxxix.
critas uirtutes mentales confer/
at ca idē.
estimenta sacra non nisi sacra/
is licet uti ca lix.
Vestimenta sacerdotum: qualia
ebent esse idem.
ini usus olim Romanis feminis
gnotus fuit ca xi.
Virginitas antiquis temporibus:
xulabat ca iiii.
Virgines multi fuerūt in antiqua
ege & quare ca vii.
Virginitas presentis temporis est
qualis meriti coniugio patrum.
art. .v.
Virginitas habet magnā uim ad/
uersus carnem mondum & demo
nes car v.
Virgo solum capud rinocerūtem
ar. idem
Virginitas quātam uim habet ad
uersus mundum.
Quātā uim habet aduersus carnē
Quātam uim habet aduersus.in/
tamiam falsam ca vi.
Virginitatis magna miracula vii
Virginitas fuit & est multipliciter
exaltata
Virginitas quomodo fuit cōmen
data in antiqua lege
Virginitas quante honoris sit in
cœlis.
Quanti honoris sit i christum se/
quentibus idem
Virgines debent esse humiles
cart. .viii.
Virgines debent magnificare do
minum ca. viii.
Virgines debent deum confiteri.
Virgo solum deo debet uachare
cart. .viii.
Virgo eruit sibi oculos propter ca
stitatem ca ix.
Virginitas non est tuta sine absti
nentia ca idē.
Virgo ē mercurii bitatio lxxxvii.
Et est mercurii exaltatio lxxxvii.
Virgo ueneris habet dominium.
cart. lxxxiiii
Et ē solis primū tertiū ca. lxxxv.
Vir capud est domus ca. .cxxxv
Visio multa mala comittit ca. lii.
Vitæ uerbiq; conformitas car. xl.
Vsurarii uendunt tempus clx iii.
Vlixis astutia ca cxvi
Vxor ēt post mortē uiro seruabat
fidem ca cxxxiii
Vxor nō est serua sed coadiutrix
uiri sui ca cxxxiiii
Xp̄ophorus oratio cū qua
X uicit carnem ca xiiii
Xp̄s est primus dux portæ
uirginalis ca xiiii.
Xp̄s uoluit propter exemplum iciu
nare Vbi nota quod uicit carnem lxxxiii. F. xiiii
Xp̄s uoluit seipsum macerare. idē
Xp̄s uoluit propter exemplum ora
re ca. xv.
Xp̄s est obiectum spei xxix
Xp̄s est subiectum eximie carita/
tis idē.
Xp̄s solus perfectam habet scien/
tiam car zix.
Xp̄s est principale fundamentum
fidei. idem.
Xp̄s est uerus doctor ca xliii
xp̄s habet geminam nātūam
xp̄s habet geminam formam
xp̄s habet geminam uoluntatem.
xp̄s habet geminam natiuitatem
cart. .xlv.
xp̄s habuit auctoritatem predican
di. ca xlv.
Christus habuit uerbi utiq; con/
formitatem. ca xl
Xp̄us uoluit uti Omnibus ordin
bus ca. lx
Xp̄s fuit hostiarius. ca. lx
Xp̄s fuit lector ca. lx
Xp̄s fuit exorcista ca lx
Xp̄s fuit accolitus. ca lx
Xp̄s fuit subdiaconus. ca lx
Xp̄s fuit diaconus. ca lx
xp̄s fuit sacerdos. ca lxi
Christus fuit Leo de tribu iuda
cart. ca lxxi
xp̄s fuit humilis ca lxxi
Christus fuit obediens.
Christus fuit pauper. car. lxxi
Christus fuit castus. ca lxx
Christus fuit contemplatiuus.
Christ⁹ ē legifer noster. c. lxxxxiii
Christ⁹ ē iustor⁹ defensor. c. lxxxxv
Christus est defensor fidelium
Christus est iustus iudex i iudicii
dandis ca lxxxvi
Christus est imperator: & rex no
ter. ca cix
Christus uoluit habere prudentia
cart. .cx
Christus uoluit habere temperan
tiam ca cx
Christus uoluit habere fortitudi

em. ca cxi.
ps fuit magnificus.ca cxi
ps habuit tidentiam
ps habuit pacientiam.
ps est miles strenuus.ca.cxxiiii.
ps est miles fidelissimus.
Christus fuit miles strenuissimus
art. cxxv.
ps fuit miles potentissimus & ex/
pugnator hostium.ca cxxv
ps fuit promotor solicitus patriæ
sue. ca cxxv.
ps honorauit patrē suū.ca.cxxvi
ps fuit institutor matrimonii spi
ritualis. ca cxxxix.
ps factus est sponsus quādo sibi
uniuit nostrā humanā.ca.cxxxix.
ps factus est sponsus quādo sibi
uniuit ecclesiam. ca cxxxix
ps est sponsus cuiuslibet spiritua
lis anime. ca cxxxix
ps fidem inuiolatā seruauit ec/
clesiæ suæ sponse ca cxl.
ps filios suos nutriuit
ós filios suos erudiuit
Christus filios suos edotauit
Christus filios suos protegit
Christus filios suos corrigit
Christus perpetuo habitat cum fi/
liis suis. ca cxl.
Christus obseruauit sacramentū
matrimonii ca cxli.
Christus medic? est sanās nostros
langores. ca cli.
Christus omnia est omnibus
Christus medicina est
Christus prosperitatis tempore la
tere uidetur ca cli.
Christus tempore aduersitatis re/
lucet ut ignis ca cli.
Christus animam priusquam cor
pus ut plurimum sanabat.ca. clz
Christus fuit secretus medicus.
xps medicus solo sermone sanat
cart. ca cliii.
xps fidelis medicus.ca cliii.
xps pauperem se fecit ut nos diui/
tes faceret. ca clxv.
xps fuit mercator solicitus.
xps satisfecit pro peccatis omniū
cart. clxix
xpi humanitas fuit exaltatio amo
ris & dilectionis. ca clxix
xpi duplex natura ad quid ualuit
cart. clxx.
xps nullum aboret.ca clxxi
Xps hostium est saluādorū. clxxi.
Xpi sanguis precium est nostre re/
demptionis ca lxxii
Xpi sanguis fugat peccatum. idē.
xpi sāguis excitat animam ad dei
dilectionem ca clxxiii
xpi sāguis malā repelit cogitatōnē
xpi sanguis durū emolescit aium
xpi sanguis longinū illuminauit.
xps quī dulciter nos dilexit
xpi bonitas nos fecit & refecit
xpi bēignitas fecit nos ciues super
ni regni
xpi caritas nos dilexit & redemit.
Christi misericordia nos respexit
& purgauit.
Christi pietatis effectus.
Omnia ista capitula sunt a cart.
clxxiii.usq; ad finem.
Christianus quilibet semel ad mi
nus in anno tenetur confiteri. lx.
xerses fuit debellatus.car. lxxxxi

Z Zalenti? sibi aurum ocu
lum & filio alium extra
here fecit.ca lxxxviii.

Explicit tabula p alphabetum su/
pra libsum de Ciuitate christi.

LAVS DEO

Nota quod quādo inuenies ut
capitulum habentem numerum
& alia quæ sequuntur non habe
ant numerum: numerus illarum
uadit cum supradicto capitulo

REGISTRVM.

Omnes sunt .iiii. excepto ultimo
qui est.iii.

Impressum Regii per me Vgon
de Rugeriis Ciuem Regiensem
Hercule Estēse Fœliciter Regnā
te. ANNO ab incarnation
Domini Nostri Iesu Christi.
Mccccci. Die uero.zz. Ianuarii

Finis. Laus deo omnipotenti

Hystoria Ottaviani imperatoris intus fol. 137
Pugnare pro patribus filiis filiabus et uxoribus fol. ibidem a tergo